

הערכת רפורמת "אופק חדש" בשנה"ל תש"ע בחינוך היסודי: יישום הרפורמה, הטמעתה והתמורות בעקבותיה

מרץ 2012

אדר תשע"ב

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

קריית הממשלה, דרך מנחם בגין 125, תל-אביב 61071 • טל': 03-7632888, פקס: 03-7632889

דוא"ל: rama@education.gov.il • אתר: <http://rama.education.gov.il>

צוות ההערכה:

מיכל שמש, מנהלת גף הערכת תכניות חינוכיות, ראמ"ה

ד"ר טל רז, מנהלת תחום הערכת פרויקטים, ראמ"ה

דוד רטנר, מנהל גף הערכת פרויקטים, ראמ"ה

יאיר לנדסברג, עוזר מחקר, ראמ"ה

נועה שר, עוזרת מחקר, ראמ"ה

ליווי מתודולוגי: ד"ר חגית גליקמן, מנהלת אגף א' מו"פ, ראמ"ה

תוכן העניינים

5	תקציר
15	מבוא
15	רקע כללי ומטרות הרפורמה
17	היקף ההפעלה של הרפורמה בתש"ע
19	הערכה של הרפורמה בשנתיים הראשונות ליישומה
20	מודל ההערכה
21	כלי ההערכה
22	אוכלוסיית המחקר
22	שיטת הדגימה ושיעורי ההשבה
22	ראיונות עם מורים תש"ע
23	ראיונות עם מנהלים תש"ע
25	רפורמת "אופק חדש" בבתי הספר היסודיים – ממצאים עיקריים
25	1. עמדות המורים והמנהלים כלפי רפורמת "אופק חדש" ומידת הרצון להמשיך ביישומה
25	הרצון להמשיך ברפורמה
27	שביעות רצון כללית מן הרפורמה
28	שביעות הרצון משילוב "אופק חדש" ויוח"א בבית הספר
31	שביעות הרצון של המורים מהאווירה בבית הספר
31	שביעות הרצון של המורים מן האווירה שבין המורים לתלמידים
31	שביעות הרצון של המורים מן האווירה שבין התלמידים לחבריהם
33	2. תהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש" – היבטים מרכזיים
34	א. אופן היישום של השעות הפרטניות
34	היקף היישום ("כמה?")
36	מאפייני המשתתפים בשעות הפרטניות ("למי?")
38	עיתוי יישומן של השעות הפרטניות במהלך היום ("מתי?")
39	תכנים ופעילויות בשעות הפרטניות ("מה?")
43	דגמים שונים של השעות הפרטניות ומאפייני התלמידים המשתתפים בהן ("איך?")
45	המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות ("היכן?")
47	מעקב ובקרה אחר השעות הפרטניות בבית הספר ("האומנם?")
48	ב. התנאים הפיזיים בבית הספר
53	3. סביבת העבודה של המורים והמנהלים ב"אופק חדש"
53	א. המורים ב"אופק חדש"
54	שביעות הרצון של המורים מעבודת ההוראה ומהיבטים פדגוגיים נוספים
54	שביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי ומעבודת ההוראה
55	התמחויות המורים המלמדים בשעות הפרטניות

55.....	ההתפתחות המקצועית של המורים
57.....	שביעות הרצון של המורים מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית
58.....	מידת הביטחון של המורים בהוראה בשעות הפרטניות
60.....	תנאי העבודה של המורים בבית הספר ובבית
60.....	מספר שעות השהייה
61.....	היקף המטלות המבוצעות בשעות השהייה
63.....	השינויים שחלו בהיקף העבודה של המורים בבית
64.....	תחושת העומס בעבודה בבית ובבית הספר
66.....	שביעות הרצון של המורים ממשיך יום העבודה
67.....	עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים
70	ב. המנהלים ב"אופק חדש"
70.....	היקף הסמכויות והאוטונומיה של המנהלים המשתתפים ברפורמה
71.....	עומס העבודה המוטל על המנהלים בבית הספר
72.....	תפיסות המנהלים בנוגע לשכרם
74	4. ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בבית הספר ..
74	שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה
76	ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר
78	ההשלכות הנתפסות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים
80	עמדות המנהלים כלפי השלכות הרפורמה על עבודתם ועל התפתחותם המקצועית
84	5. תפיסת הרפורמה בעיני קבוצות שונות: מבט משווה
84	א. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי מגזר שפה
92	ב. בתי ספר דוברי עברית ב"אופק חדש" – לפי סוג פיקוח
96	ג. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי מגזר טיפוח
103	ד. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי השתייכות ליוח"א
111	ה. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי שנת ההצטרפות לרפורמה
116	ו. יישום הרפורמה ועמדות המורים כלפיה – לפי מאפייני המורים
117.....	ותק במקצוע ההוראה
121.....	סוג משרה (מורות בעלות משרת אם לעומת מורים ומורות ללא משרת אם)
124.....	חינוך כיתה
128	סיכום
132	נספחים
146	נספח ו': שאלון למורה ב"אופק חדש"
163	נספח ז': שאלון למנהל ב"אופק חדש"

תקציר רקע

בספטמבר 2008 החליטה ממשלת ישראל על יישום רפורמת "אופק חדש" – תכנית לאומית לקידום החינוך בישראל¹. במסגרת הרפורמה הורחב שבוע העבודה של מורה במשרה מלאה ל-36 שעות, מהן 26 שעות פרונטאליות, 5 שעות שהייה (המיועדות בעיקר להסטת העבודה מהבית לבית הספר וכוללות ישיבות עבודה, הכנת חומרי למידה ותכנון ההוראה, מפגשים פרטניים עם הורים ובדיקת עבודות ומבחנים), ו-5 שעות פרטניות. השעות הפרטניות מיועדות לעבודה עם קבוצה המונה עד 5 תלמידים, ותוכן נקבע על-ידי בית הספר, על-פי הנחיות משרד החינוך.

יישום הרפורמה החל בשנה"ל תשס"ח בבתי הספר היסודיים, בחטיבות הביניים ובגני הילדים. מעצם היותה רפורמה מערכתית שנועדה לשנות את פני מערכת החינוך, "אופק חדש" מקיפה היבטים רבים בחיי בית הספר. במסגרתה הוצבו ארבעה יעדים עיקריים המשלימים זה את זה: חיזוק מעמד של המורים והעלאת שכרם, מתן שוויון הזדמנויות לכל תלמיד והעלאת הישגי התלמידים, שיפור האקלים בבתי הספר, והעצמה והרחבה של סמכויות מנהל בית הספר.

במהלך השנים תשס"ח, תשס"ט ותש"ע הצטרפו לרפורמה 1,268 בתי ספר דוברי עברית ודוברי ערבית (יסודיים, חטיבות ביניים עצמאיות, חטיבות ביניים שש-שנתיות וחינוך מיוחד). בתום שלוש שנים ליישומה השתתפו בה 65% מבתי הספר שהיו אמורים להיכלל בה.

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מלווה את רפורמת "אופק חדש" ב־ מחקר מאז ראשית דרכה של הרפורמה, בתחילת שנה"ל תשס"ח, והיא מיועדת להמשיך וללוותה לאורך שנות התפתחותה.

הדוח הנוכחי, המתמקד בשנה השלישית ליישום הרפורמה, שנת תש"ע, ממשיך את מחקר ההערכה של רפורמת "אופק חדש" בחינוך היסודי. הדוח בוחן נושאים וסוגיות שנבדקו גם בשנים תשס"ח-תשס"ט ומציג תפיסות, הערכות ועמדות של המעורבים ברפורמה כלפי יישומה, הטמעתה והשלכותיה, בהשוואה לשנים אלו. מטרת הדוח היא ללמוד על התהליכים והשינויים שהתרחשו בבתי ספר שב"אופק חדש" לאורך זמן.

ארבע שאלות הערכה שימשו ציר מארגן למחקר ההערכה בתש"ע:

- כיצד הרפורמה נתפסת בעיני המורים והמנהלים? מה מידת שביעות רצונם מן הרפורמה ובאיזו מידה הם מעוניינים בהמשך יישומה?
- באיזו מידה הרפורמה מיושמת בשנה השלישית להפעלתה בשני ההיבטים המרכזיים להטמעה – השעות הפרטניות והתנאים הפיזיים בבתי הספר?

¹ החלטה מס' 4083 של ממשלת ישראל מיום 14.9.2008, ראו באתר משרד ראש הממשלה בקישור: <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2008/09/des4083.htm>

- מהי סביבת העבודה של המורים והמנהלים ב"אופק חדש"? אילו תהליכים ושינויים עברה סביבת עבודתם בבית הספר בעקבות הרפורמה, וכיצד הם תופסים שינויים אלו?
- מהן השלכותיה הנתפסות של הרפורמה על התלמידים, המורים והמנהלים ועל חיי בית הספר?

שיטה

מערך המחקר ששימש בשנה"ל תש"ע התבסס על הגישה הכמותית. גישה זו אפשרה לבחון במבט-על את המתרחש בבתי הספר המיישמים את "אופק חדש", על סמך נתונים שנאספו בקרב מדגמים רחבים ומייצגים.

כ-69% מכלל בתי הספר היסודיים שבמערכת החינוך השתתפו ברפורמה בשנה"ל תש"ע. לפיכך, שלא כבמחקרים קודמים, נכללו במחקר הנוכחי רק בתי ספר יסודיים המשתתפים ברפורמה, ולא נערכו השוואות בין בתי ספר שברפורמה לבין בתי ספר שאינם משתתפים בה.

ממסגרת הדגימה במחקר הנוכחי הוצאו חטיבות ביניים (שנבדקו בנפרד), חטיבות עליונות (שאינן נכללות ברפורמה הנוכחית) ובתי ספר של החינוך המיוחד. כמו כן הוצאו בתי ספר חרדיים ובתי ספר מוכרים שאינם רשמיים בחינוך היסודי ואשר אינם משתתפים ברפורמה. מסגרת הדגימה כללה אך ורק מורים המלמדים באותו בית ספר בהיקף משרה הגבוהה מ-33%.

הנתונים נאספו באמצעות ראיונות ייעודיים שנערכו בינואר-מרץ 2010 עם מדגם מייצג של מורים ($N=5,343$) ושל מנהלים ($N=1,147$) בבתי ספר יסודיים המשתתפים ברפורמה.

ניתוח הממצאים כלל השוואות לממצאי ההערכה בתשס"ט וכן פילוחים לפי משתני רקע בית-ספריים (מגזר שפה, סוג פיקוח, מגזר טיפוח, שנת הצטרפות לרפורמה והשתייכות ליוח"א) ולפי משתני רקע אישיים של המורים (ותק בהוראה, סוג משרה – משרת אם לעומת משרה רגילה, חינוך כיתה – מחנכים לעומת מורים שאינם מחנכים). במידת האפשר נערכו השוואות לנתוני תשס"ט מפולחים.

ממצאים

להלן נציג את הממצאים העיקריים שעלו ממחקר ההערכה שנערך בשנה השלישית ליישום הרפורמה בבתי הספר היסודיים. במסגרת התקציר מוצגות רק ההשוואות הבולטות שנמצאו בהן הבדלים.

עמדות המורים והמנהלים כלפי הרפורמה ומידת רצונם להמשיך ביישומה

- **הרצון להמשיך ברפורמה:** 99% מהמנהלים ו-91% מהמורים בבתי הספר המשתתפים ב"אופק חדש" ציינו כי היו רוצים להמשיך ביישום הרפורמה, בדומה לממצאים בתשס"ט. בצד הרצון להמשיך ביישום הרפורמה היו למנהלים ולמורים הצעות לשינוי. ההצעות השכיחות ביותר עסקו בהקלת העומס המוטל על המורים: הפחתת עומס העבודה המוטל על המורים (שנוצר עקב ההצטרפות ל"אופק חדש"), הוספת שעות שהייה וצמצום היקף שעות ההוראה הפרונטאליות. בקשות שכיחות נוספות עסקו בהעלאת שכר המורים והמנהלים בהלימה לעלייה בדרישות עבודתם, קיום תנאים פיזיים מתאימים לעבודת המורים וקידום ההתפתחות המקצועית שלהם. שיעור גבוה יותר של מורים בפיקוח הממלכתי (93%), בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (87%), ביקשו להמשיך את יישום "אופק חדש". בשאר משתני הרקע הבית-ספריים והאישיים לא נמצאו הבדלים בין המשיבים בכל הנוגע למידת הרצון להמשיך ברפורמה.
- **שביעות רצון כללית מן הרפורמה:** שיעור גבוה יחסית של מנהלים (79%) דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, בהשוואה למורים (47%). כאמור, עיקר הטענות של המורים הופנו כלפי העומס הרב המוטל עליהם בעבודתם. עוד נמצא כי 51% מקרב המורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון גבוהה מן הרפורמה, לעומת 45% מן המורים בבתי ספר דוברי עברית.
- **שביעות הרצון משילוב "אופק חדש" ויח"א:** חוק יח"א (יום חינוך ארוך) מוסיף שעות לימוד וחינוך לבתי הספר היסודיים, כך ששבוע הלימודים בבתי הספר כולל 41-42 שעות (יח"א רגיל) או 37 שעות (יח"א מקוצר). במסגרת ההערכה נבחנו ההשלכות של שילוב שתי התכניות על בית הספר. נראה כי הדעות בדבר יעילות השילוב חלוקות: 42% מן המנהלים בתש"ע ציינו שהם שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יח"א ו"אופק חדש", בדומה לשיעור שדווח בתשס"ט (45%). בתשובה לשאלת המשך פתוחה אמרו מנהלים אלו כי שתי התכניות משלימות זו את זו. לעומת זאת, 39% מן המנהלים בתש"ע (כמו בתשס"ט) ציינו שהם שבעי רצון במידה מועטה או שאינם שבעי רצון כלל מן השילוב. מנהלים אלו ציינו את העומס הרב המוטל על המורים והתלמידים בעקבות הנהגת שתי התכניות בבית הספר. זאת ועוד: כפי שנטען בתשס"ט, גם בתש"ע בבתי ספר המשתייכים ליח"א אין אפשרות לקיים שעות פרטניות לאחר סיום יום הלימודים, אלא בעיקר במהלכו, מה שמחייב הוצאת תלמידים מהכיתות והפסד חומר הכרוך בכך. אשר למורים, 45% מהם דיווחו כי הנהגת שתי התכניות בבית הספר השפיעה לרעה על עבודתם, זאת לעומת 27% שדיווחו על השפעה לטובה. בהשוואה לפי סוג משרה נמצא כי פחות מורות בעלות משרת אם (34%) העדיפו להמשיך את שתי התכניות בבית הספר, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (42%). בהתאמה, יותר מורות בעלות משרת אם (45%) העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יח"א, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (38%).
- **שביעות הרצון מן האווירה בבית הספר:**
 - o **האווירה בין המורים לבין התלמידים** - 82% מן המורים הביעו שביעות רצון גבוהה מן האווירה בבית הספר בין המורים לתלמידים. נתונים אלו מלמדים על עלייה בהשוואה לתשס"ט (74%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (86%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בבית הספר בין המורים לבין התלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (74%). בשני המגזרים נצפתה עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בין המורים לתלמידים, בהשוואה לתשס"ט, אך בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

o **האווירה בקרב התלמידים** - 71% מן המורים הביעו שביעות רצון גבוהה מן האווירה בקרב התלמידים בבית הספר. נתונים אלו מלמדים על עלייה בהשוואה לתשס"ט (59%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (74%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בקרב התלמידים בבית הספר, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (64%). בשני מגזרי השפה נצפתה עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בקרב התלמידים, בהשוואה לתשס"ט, אך בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

תהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש":

השעות הפרטניות

- **שיעור ההשתתפות בשעות הפרטניות מתוך כלל התלמידים:** על פי דיווחי המנהלים, כשני שלישים (63%) מכלל תלמידי בית הספר השתתפו בשעות הפרטניות (בהשוואה ל-52% בתשס"ט). הנתונים מצביעים, אם כן, על עלייה בשיעורי התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות בהשוואה לתשס"ט. העלייה בשיעורי ההשתתפות בין השנים נרשמה בשני מגזרי השפה גם יחד: בבתי ספר דוברי עברית נרשמה עלייה ל-47% בתש"ע לעומת 36% בתשס"ט, ובבתי ספר דוברי עברית נרשמה עלייה ל-68% בתש"ע לעומת 59% בתשס"ט. בתש"ע נשמר הפער בין שני המגזרים בשיעורי ההשתתפות התלמידים בשעות הפרטניות, לטובת בתי ספר דוברי עברית. בפיקוח הממלכתי דווח על שיעור משתתפים גבוה יותר בשעות הפרטניות, בהשוואה לפיקוח הממלכתי-דתי (70% לעומת 63%, בהתאמה).
- **היקף ההשתתפות בשעות הפרטניות:** על פי דיווחי המורים, ממוצע מספר התלמידים שהשתתפו בשיעורים הפרטניים בתש"ע עמד על 4.37 תלמידים לשיעור (בהשוואה ל-4.27 בתשס"ט). כ-80% מן המורים דיווחו על השתתפות של 3-5 תלמידים בשיעורים אלו. בבתי ספר דוברי עברית עמד הממוצע על 4.5 תלמידים לשיעור, לעומת 3.9 תלמידים בבתי ספר דוברי עברית. כמו כן נמצא כי בבתי ספר ממלכתיים עמד ממוצע מספר התלמידים בשעה הפרטנית על 4.7, לעומת 4.1 בבתי ספר ממלכתיים-דתיים.
- **עיתוי יישומן של השעות הפרטניות:** על-פי ההנחיות של מובילי הרפורמה יש לקיים את השעות הפרטניות לאחר סיום יום הלימודים (כשעות קצה), או לחלופין במהלכו, כאשר כיתה שלמה נחלקת לקבוצות קטנות באותה שעה. בתש"ע דיווחו כ-45% מהמורים כי השעות הפרטניות התקיימו מחוץ לשעות הלימודים, בעיקר לאחר סיומן, וכ-55% מן המורים דיווחו כי השעות הפרטניות התקיימו במהלך יום הלימודים. ההשוואה לתשס"ט מלמדת כי בתש"ע חל גידול בשיעור המורים שדיווחו על קיום שעות פרטניות מחוץ לשעות הלימוד (בתשס"ט 34% מהשעות התקיימו מחוץ ליום הלימודים ו-66% מהשעות התקיימו במהלך יום הלימודים). יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על קיום שעות פרטניות מחוץ לשעות הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (49% לעומת 36%, בהתאמה). זאת ועוד: בתש"ע יותר מורים בבתי ספר שבהם לא מונהג יוח"א דיווחו על קיום שיעורים מחוץ ליום הלימודים, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (55% לעומת 26%, בהתאמה). יש לציין כי בתי ספר שבהם מונהג יוח"א מוגבלים יותר בקיום שיעורים בסוף יום הלימודים.

- **הוצאת תלמידים לצורך השעות הפרטניות:** על-פי רובם המכריע של המורים (96%), במסגרת השעות הפרטניות שהתקיימו במהלך יום הלימודים הוצאו התלמידים מן הכיתה, בעוד חבריהם לכיתה ממשיכים ללמוד כרגיל. ממצא זה תואם את הממצאים מתשס"ט (98%). אם כן, התמונה המצטיירת היא של הפרדת תלמידים מחבריהם לכיתה לצורך השעות הפרטניות. במקרים שבהם המשיכו שאר תלמידי הכיתה ללמוד כרגיל בכיתה האם, ציינו כמחצית מן המורים (47%) כי התלמידים שהוצאו מן הכיתה למדו תחום דעת אחר; 45% דיווחו כי התלמידים למדו במקביל את אותו החומר באותו תחום דעת, ו-8% דיווחו כי התלמידים למדו חומר שונה באותו תחום דעת. ממצאים דומים דווחו גם בתשס"ט.
- **מאפייני המשתתפים בשעות הפרטניות:** רובן הגדול של השעות הפרטניות הוקדשו לתלמידים חלשים (42%) ובינוניים (34%), בדומה לממצאי תשס"ט (41% ו-32%, בהתאמה). כ-9% מהשעות הפרטניות הוקדשו לתלמידים שהוגדרו "מצטיינים", כ-8% הוקדשו לקבוצות הטרוגניות של תלמידים, ושאר השעות – לקבוצות בעלות מאפיינים אחרים. בדומה לממצאי תשס"ט, בשני מגזרי השפה – דוברי העברית ודוברי הערבית – דיווחו שיעורים דומים של מורים על השתתפות של תלמידים חלשים (42% ו-40%, בהתאמה) ושל תלמידים מצטיינים (9% ו-8%, בהתאמה) בשעות הפרטניות. שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית, ציינו כי הקדישו את השעה הפרטנית לתלמידים בינוניים (42% לעומת 31%, בהתאמה).
- **הנושאים והמקצועות שהשעות הפרטניות הוקדשו להם:** רוב המורים (כ-84%) דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראה בתחום דעת. שיעורים נמוכים של מורים דיווחו גם על פעילויות שמטרתן העשרת תלמידים (21%), פיתוח תחומי העניין שלהם (17%), תכניות מיוחדות לפיתוח החשיבה (16%) ושיחות אישיות (13%). ממצאים אלו דומים מאוד לממצאים שדווחו בתשס"ט. בשעות הפרטניות נלמדו על פי רוב מקצועות הליבה, ובעיקר שפת אם (46%) ומתמטיקה (27%). ההשוואה לדיווחים מתשס"ט הצביעה על גידול מסוים בשעות הפרטניות שהוקדשו לשפת אם ועל הפחתה מסוימת בשעות הפרטניות שהוקדשו להוראת מתמטיקה (תשס"ט: שפת אם - 40% ; מתמטיקה - 32%, בהתאמה).
- **דגמים שונים ליישום השעות הפרטניות:** כפי שצוין לעיל, רוב השעות הפרטניות הוקדשו בעיקר להוראה בתחום הדעת, אולם בשעות אלו נערכו גם פעילויות רבות אחרות. בבדיקת דפוס השילוב בין הפעילויות השונות שהתקיימו במהלך השעות הפרטניות נמצאו בתש"ע שלושה דגמים: דגם של שעה פרטנית מסוג לימוד-תגבור, שעליו דיווחו 52% מן המורים, דגם מסוג לימוד-העמקה (35%) ודגם ממוקד נושא בית-ספרי (13%). שני הדגמים הראשונים זוהו גם בתשס"ט בשיעורים דומים. עם זאת, בתשס"ט כללה השעה הפרטנית דגם של שעה דיאלוגית ייחודית שבה הושם דגש רב על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים, ואילו בתש"ע לא זוהה דגם זה. נראה אפוא כי בתש"ע הוקדשו השעות הפרטניות הרבה פחות לנושאים רגשיים והתמקדו בעיקר בנושאים לימודיים.
- **מעקב ובקרה אחר השעות הפרטניות:** רוב המנהלים (97%) דיווחו כי הייתה בבית ספרם תכנית פעילות לשעה הפרטנית (בהשוואה ל-91% בתשס"ט), וכי קיים בבית הספר מעקב מובנה אחר התקדמות התלמידים בשעות הפרטניות (97%). בבתי ספר רבים (73%) נבנתה תכנית הפעילות לשעה הפרטנית על

סמך מיפויים שנעשו בבית הספר. בהשוואה לתשס"ט (58%) נרשמה עלייה ניכרת בשיעורי המנהלים שדיווחו על בניית תכנית פעילות לשעה הפרטנית.

התנאים הפיזיים

- **מידת שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים:** בשאלה כללית על אודות שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים בבית ספרם (כאלה הדרושים ליישום הרפורמה) נמצא בתשי"ע כי 29% מן המנהלים דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן התנאים הפיזיים. כשליש נוסף דיווחו על שביעות רצון במידה בינונית, ועוד כשליש דיווחו על שביעות רצון במידה מועטה או כלל לא. מכאן ש-71% מן המנהלים דיווחו על שביעות רצון נמוכה-בינונית מן התנאים הפיזיים בבית ספרם. 34% מהמנהלים בפקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים, בהשוואה ל-21% מהמנהלים בפקוח הממלכתי-דתי (השאלה לא נשאלה בתשס"ט).
- **תחומים שבהם התנאים הפיזיים לוקים בחסר:** בשאלת המשך שבה התבקשו המנהלים לפרט את מידת קיומם של תנאים פיזיים שונים בבית ספרם, נמצא כי כ-70% מהם דיווחו על היעדר תנאים מספקים במגוון תחומים: מקום מתאים לאכול בו, מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו ומקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים והורים. ההשוואה בין תשס"ט לתשי"ע הצביעה על גידול מסוים בשיעורי המנהלים שדיווחו על היעדר תנאים מספקים. פילוח הנתונים לפי מגזר שפה מלמד כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה הרעה בתשי"ע בעיקר בנושא מחשוב ותקשוב, שירותי מורים ומיזוג אוויר, ושיפור בתחום של שירותי תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי עברית דווח על הרעה בכל התחומים.

סביבת העבודה של המורים והמנהלים ב"אופק חדש"

המורים ב"אופק חדש"

אחד היעדים המרכזיים של רפורמת "אופק חדש" היה להביא לידי שינוי במעמד המורים באמצעות תוספת של שעות פרטניות ושעות שהייה, העלאת שכר, וכן קידום התפתחותם המקצועית. שינויים ותוספות אלו היו אמורים לחולל שינוי בתפיסות של המורים בכל הנוגע להיבטים מרכזיים של עבודתם בבית הספר, כגון שביעות הרצון שלהם ותחושת הסיפוק המקצועי. להלן יוצגו ממצאים בנוגע לתפיסות המורים את סביבת עבודתם ב"אופק חדש":

שביעות הרצון מעבודת ההוראה ומהיבטים פדגוגיים נוספים

- **שביעות הרצון מעבודת ההוראה ומן המעמד המקצועי:** 85% מן המורים דיווחו על שביעות רצון מעבודתם כמורים. ממצא זה דומה לממצא שדווח בתשס"ט (82%). לעומת זאת, רק 40% מן המורים דיווחו על שביעות רצון ממעמד המקצועי. אולם למרות השיעור הנמוך יחסית, נתון זה מצביע על עלייה בשביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי, שכן בתשס"ט רק 34% מהמורים דיווחו כך. עלייה דומה נרשמה גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה שהצטרפו אליה בתשס"ח ושנבדקו בתשס"ט (39%) ובתשי"ע

(45%). בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו שיעור גבוה יותר מקרב המורים על שביעות רצון ממעמדם המקצועי, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (56% לעומת 33%, בהתאמה).

- **התמחויות המורים המלמדים בשעות הפרטניות:** כ-80% מהמורים לעברית ולערבית כשפת אם ולמתמטיקה שלימדו בשעות הפרטניות היו בעלי התמחות מתאימה, ללא שינוי בהשוואה לנתוני תשס"ט. לעומת זאת, בשעות הפרטניות שהוקדשו למדע וטכנולוגיה ולאנגלית נרשמה עלייה בשיעורי המורים בעלי ההתמחות המתאימה בהשוואה לתשס"ט: שיעורי המורים המומחים עמדו בתשס"ט על 84% (מדע וטכנולוגיה) ו-85% (אנגלית), ואילו בתש"ע עמדו שיעוריהם על 94%-91%, בהתאמה.
- **מידת הביטחון בהוראה בשעות הפרטניות:** רוב המורים (83%) דיווחו כי יש בידם הידע והכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות. בדומה לזה, 80% מן המורים דיווחו כי כמעט אינם נתקלים בסוגיות שקשה להם להתמודד א. תן בשעות הפרטניות. בהשוואה לתשס"ט, הנתונים הנוכחיים מצביעים על ירידה מסוימת במידת הביטחון של המורים (בתשס"ט עמדו הנתונים על 91%-94% בהתאמה). ואכן, כ-50% מן המורים הביעו צורך בפיתוח מקצועי בכל הנוגע לשיטות הוראה בשעות הפרטניות, כגון התמודדות עם קשיים רגשיים של תלמידים, כלים לעבודה דיפרנציאלית של תלמידים, אבחון קשיים רגשיים של תלמידים, ועוד. מידת הביטחון בקרב מורים בבתי ספר דוברי עברית נמצאה גבוהה יותר בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית.
- **התפתחות מקצועית:** 88% מן המורים למדו בתש"ע במסגרות להתפתחות מקצועית או עברו השתלמויות לצורך גמול. הנתונים מצביעים על עלייה בהשוואה לנתונים שנאספו בתשס"ט (74%). 72% מן המורים הביעו שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם. גם נתונים אלו מצביעים על עלייה בשיעורי שביעות הרצון של המורים מן ההתפתחות המקצועית שלהם, בהשוואה לנתונים שנאספו בתשס"ט (63%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על שביעות רצון מהתפתחותם המקצועית, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). בהשוואה לנתוני תשס"ט נראה כי בקרב המורים בבתי ספר דוברי ערבית חל גידול גבוה קצת יותר בשביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (74% לעומת 63%, בהתאמה). 79% מן המורים דיווחו כי יש להם תכנית להתפתחות מקצועית לשנה הבאה.
- **הוראה מותאמת ודיפרנציאלית:** על-פי נתוני תש"ע, 72% מן המורים הביעו שביעות רצון מהאפשרות שלהם לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (65%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (81%) דיווחו על שביעות רצון מאפשרויות ההוראה הדיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (68%).

תנאי העבודה של המורים בבית הספר ובבית

- **מספר שעות השהייה:** על-פי הנחיות משרד החינוך, מורים ומורות ללא משרת אם בבתי ספר יסודיים, שהיקף משרתם 85% ויותר, קיבלו תוספת של 5 שעות שהייה למשרתם. כשנשאלו המורים על אודות תוספת זו, השיבו 45% מהם כי מספר שעות השהייה בבית הספר מועט מדי. המנהלים, שנשאלו גם הם לדעתם בנושא, השיבו ברובם כי מספר שעות השהייה של המורים בבית הספר מועט מדי (73% מהמנהלים

סברו כך). יותר מורות בעלות משרת אם (שקיבלו תוספת של 2.5 שעות) ציינו כי מספר שעות השהייה מועט מדי, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (53% לעומת 36%, בהתאמה). (היבט זה לא נבדק בתשס"ט).

■ **נפח המטלות המבוצעות בשעות השהייה:** בתש"ע דיווחו 19% מכלל המורים ב"אופק חדש" כי הצליחו לבצע בבית הספר את מרבית המטלות שלהם או את כולן, זאת בהשוואה ל-24% מהמורים שדיווחו כך בתשס"ט. אם כן, הנתונים מצביעים על שיעור נמוך יחסית של מורים המצליחים להשלים את מטלותיהם בבית הספר במסגרת שעות השהייה, ועל ירידה מסוימת בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים שהצליחו לבצע את מרבית מטלותיהם או את כולן במסגרת שעות השהייה. עוד נמצא כי שעות השהייה הוקדשו יותר לעבודת צוות ופחות להשלמת מטלות אישיות. בהשוואה לפי מגזר שפה נמצא כי בתש"ע, 36% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית ביצעו את מרבית מטלותיהם או את כולן בשעות השהייה, וזאת לעומת 13% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית. בתשס"ט עמדו הממצאים על 46% לעומת 12%, בהתאמה. מהממצאים עולה כי הירידה בשיעורי המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית, ובקרב מורות בעלות משרת אם נרשמה ירידה גבוהה יותר יחסית בהשלמת מטלותיהן בשעות השהייה, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם. בשני מגזרי השפה, שיעורים גבוהים יותר של מורים ומורות ללא משרת אם דיווחו על השלמת מטלותיהם במסגרת שעות השהייה, בהשוואה למורות בעלות משרת אם, אם כי הפער בין שתי הקבוצות היה גבוה יותר בקרב מורים בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית.

■ **עומס העבודה על המורים בבית ובית הספר:** כשני שלישים מהמורים דיווחו על מידה רבה או רבה מאוד של תחושת עומס כבד בעבודתם הן בבית הספר (66%) והן בבית (62%). הנתון על תחושת העומס בבית הספר נמצא דומה לממצא בתשס"ט, אולם הממצא בדבר תחושת העומס בבית הצביע על עלייה בשיעורי המורים החשים עומס כבד בבית - מ-55% בתשס"ט ל-62% בתש"ע. מגמת העלייה בשיעור הדיווח על עומס העבודה בבית נצפתה בשני מגזרי השפה, אם כי בקרב מורים בבתי ספר דוברי ערבית נצפתה עלייה גדולה יותר בין תשס"ט לתש"ע (מ-45% ל-53%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (מ-60% ל-65%). ממצאים אלו מחזקים את הממצא הקודם בדבר ירידה בשיעורי המורים בבתי ספר דוברי ערבית המדווחים על השלמת מטלותיהם בבית הספר. בדומה לממצאי תשס"ט, 24% מן המורים בתש"ע דיווחו על תחושת עייפות מההוראה. יש לציין כי את מגמת העלייה בתחושת העומס בבית יש לבחון לנוכח/על רקע העלייה הכללית בדרישות המערכת כלפי בתי הספר בעקבות הפעלת תכניות מערכתיות שונות.

■ **היקף העבודה בבית:** 43% מן המורים דיווחו על עלייה בהיקף העבודה בבית בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם לרפורמה, 35% מן המורים דיווחו כי לא חל שינוי בהיקף עבודתם בבית, ואילו 22% מן המורים דיווחו על ירידה בהיקף העבודה בבית. נתונים דומים דווחו בתשס"ט. בהשוואה לפי מגזר שפה נמצא כי 35% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על ירידה בהיקף העבודה בבית, לעומת 15% מעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית. הצלבת הנתונים עם סוג המשורה העלתה כי בשני המגזרים, מורים ומורות ללא משרת אם עבדו פחות בבית בהשוואה למורות בעלות משרת אם. עוד נמצא כי בקרב מורים ומורות ללא משרת אם בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה מתונה בין תשס"ט לתש"ע בשיעור המדווחים על ירידה בהיקף העבודה בבית.

- **תנאי העבודה והשכר:** 51% מן המורים הביעו שביעות רצון מתנאי השכר שלהם. הממצאים מלמדים על שיפור ניכר בהשוואה לנתוני תשס"ט (38%). 41% מן המורים הביעו שביעות רצון ממשך יום העבודה שלהם, בדומה לנתוני תשס"ט. גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח) נמצאה עלייה בשביעות הרצון מתנאי השכר בתש"ע בהשוואה לתשס"ט (54% לעומת 41%, בהתאמה).

המנהלים ב"אופק חדש"

- **היקף הסמכויות והאוטונומיה של המנהלים:** המנהלים הביעו עמדות מעורבות בנושא זה. כמחציתם ציינו כי היקף הסמכויות והאוטונומיה שבידיהם מועט מדי, והמחצית האחרת ציינו כי היקף הסמכויות והאוטונומיה שבידיהם הוא בדיוק במידה הנחוצה. מנהלים שצינו כי יש בידיהם סמכויות מועטות הזכירו היעדר סמכויות בתחומים של קליטת מורים, שיבוצם ופיטורם, תגמול מורים, ניהול השעות ובניית המערכת הבית-ספרית. כאשר נשאלו המנהלים באילו תחומים חל שינוי בסמכות ובאוטונומיה שבידם בעקבות הרפורמה, ציינו 85% מהם כי יש בידיהם יותר סמכויות בתחום ניהול ההתפתחות המקצועית של מורים. בשאר ההיבטים (ניהול סל השעות, קביעת מבנה ההנהלה ובניית תכנית הפעילות הבית-ספרית) ציינו מרבית המנהלים כי לא חל שינוי בסמכויות שבידיהם, בעיקר בהיבטים של קליטת מורים חדשים (81%) ופיטורי מורים (78%). יש לציין כי גם בתשס"ט חשו המנהלים כי היקף הסמכויות והאוטונומיה שקיבלו ב"אופק חדש" אינו גדול יותר בהשוואה לעבר.
- **שביעות רצון מהיקף הסמכויות והאוטונומיה:** 53% מהמנהלים הביעו שביעות רצון רבה מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת "אופק חדש". בהשוואה לפי מגזר שפה וסוג פיקוח נמצא כי יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (55%) היו שבעי רצון מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (46%). גם בהשוואה לפי סוג פיקוח נמצא הבדל: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון מן הסמכויות שבידיהם, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (58% לעומת 49%, בהתאמה).
- **עומס העבודה על המנהלים בבית הספר:** 83% מן המנהלים דיווחו כי מוטל עליהם עומס כבד מדי בעבודתם בבית הספר. נתונים אלו מלמדים על עלייה בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (72%). בקרב קבוצת המנהלים בעלי ותק רב בניהול (26 שנה ויותר) דיווחו כמעט כולם (93%) על עומס רב בעבודתם. ואכן, 75% מן המנהלים דיווחו כי בעקבות הרפורמה נרשמה השפעה לרעה על עומס העבודה שלהם בבית הספר.
- **תפיסת המנהלים בנוגע לשכרם:** בתש"ע, 28% מכלל המנהלים הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מתנאי השכר שלהם (40% הביעו שביעות רצון בינונית ו-32% הביעו שביעות רצון מועטה). בתשס"ט עמדו הנתונים על 23%. תחושת שביעות הרצון הנמוכה יחסית מן השכר בקרב המנהלים הוסברה בתשס"ט לא רק בגלל פער שבין תוספת השכר לתוספת העבודה והאחריות שהרפורמה הטילה עליהם, אלא גם, ואולי אף יותר, משום שלתפיסתם, פער השכר בינם לבין המורים לא זו בלבד שלא גדל בעקבות הרפורמה, אלא במקרים רבים אף הצטמצם. למרות זאת, כמחצית מהמנהלים ציינו השפעה לטובה על השכר בעקבות הרפורמה, אך כשליש ציינו היעדר השפעה וכחמישית ציינו כי הרפורמה השפיעה לרעה על שכרם.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה

- **שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה:** רובם המכריע של המורים והמנהלים דיווחו על שינוי לטובה בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה (95% מהמנהלים ו-76% מהמורים). לדברי כשליש מן המורים, השינוי המהותי ביותר בעבודת בית הספר בא לידי ביטוי בשיפור איכות הקשר שבין המורים לבין התלמידים ובקידום ההישגים הלימודיים של התלמידים.

■ ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על חיי בית הספר:

o היבטים שהושפעו לטובה על-פי תפיסתם של יותר מ-50% מהמורים ויותר מ-70% מהמנהלים: קשר אישי בין המורה לתלמיד; שכר המורים ושביעות הרצון מן השכר; עבודת הצוות הבית-ספרי; האווירה הבית-ספרית; ההתפתחות המקצועית של המורים; ותחושת המסוגלות המקצועית של המורים.

o היבטים שהדיווחים בנוגע אליהם מעורבים או שלא הושפעו על-פי תפיסתם של כ-50% מן המורים והמנהלים: הקשר בין המורים להורים; רמת האלימות בבית הספר; התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה ומעמד המורים.

o היבטים שהושפעו לרעה על-פי תפיסתם של יותר משני שלישים מהמורים והמנהלים: עומס העבודה על המורים בבית הספר ובבית. גם בתשס"ט חזרה ועלתה סוגיה זו בדיווחי המפקחים, המנהלים והמורים.

o פילוח לפי משתני רקע: במרבית ההיבטים שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על חיי בית הספר, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית. כמו כן, בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך פחות מורים דיווחו על השפעה לטובה בנוגע להיבטים השונים שנבדקו. עוד נמצא כי יותר מורים שבית ספרם פעל במסגרת יוח"א דיווחו על השפעה לטובה בחלק מן ההיבטים, בהשוואה למורים שבית ספרם לא פעל במסגרת יוח"א. יותר מורים ותיקים ברפורמה דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים חדשים.

- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על התלמידים:** שיעור ניכר של מורים (כ-92%) ושל מנהלים (כ-97%) ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על ההישגים הלימודיים של התלמידים, על תחושת המסוגלות הלימודית של התלמידים ועל החוויה הרגשית החברתית של התלמידים. 64% מהמורים ו-72% מהמנהלים ציינו השפעה לטובה על תהליכי הוראה בכיתות.

- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים:** אשר להשפעות על המורים עצמם, 70% מהמורים ו-84% מהמנהלים ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על תחושת המסוגלות העצמית של המורים.

מבוא

רקע כללי ומטרות הרפורמה

בספטמבר 2008 החליטה ממשלת ישראל על יישום רפורמת "אופק חדש" - תכנית לאומית לקידום החינוך בישראל. יישום הרפורמה נעשה תוך אשרור של ההסכם הקיבוצי שנחתם בתאריך 10.9.2007 בין המדינה לבין הסתדרות המורים, המשמש בסיס ליישום הרפורמה.² תכנית זו, הכוללת רפורמה מקיפה בגנים, בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים, תוכננה להיות מיושמת בהדרגה בתוך שש שנים (עד לשנת 2013).

במסגרת הרפורמה הורחב שבוע עבודה של מורה במשרה מלאה ל-36 שעות, בהן 26 שעות פרונטאליות, 5 שעות שהייה (המיועדות בעיקר להסטת העבודה מהבית לבית הספר וכוללות ישיבות עבודה, הכנת חומרי למידה ותכנון ההוראה, מפגשים פרטניים עם הורים ובדיקת עבודות ומבחנים), ו-5 שעות פרטניות. השעות הפרטניות מיועדות לעבודה עם קבוצה המונה עד 5 תלמידים, ותוכנן נקבע על-ידי בית הספר, על-פי הנחיות משרד החינוך (ר' חוזר המנהל הכללי ס"ט/3 א) "נוהלי הפעלת השעות הפרטניות בבתי הספר היסודיים בהתאם לרפורמת "אופק חדש").

כחלק מן הרפורמה נקבע מתווה חדש להתפתחות המקצועית של המורה. המתווה נבנה בהתאם לשלבי ההתפתחות המקצועית של המורה ולתכנים הנדרשים בכל שלב, ובהלימה לתפקידים שהוא מבצע לאורך הקריירה המקצועית שלו. לכל אלה נלווה קידום בשכר המורים (לפי סולם שכר בן תשע דרגות) וקידום בשכר המנהלים וסגניהם.³

יישום הרפורמה החל בשנה"ל תשס"ח בבתי הספר היסודיים, בחטיבות הביניים ובגני הילדים. מעצם היותה רפורמה מערכתית, שנועדה לשנות את פני מערכת החינוך, רפורמת "אופק חדש" מקיפה היבטים רבים בחיי בית הספר. במסגרתה הוצבו ארבעה יעדים עיקריים שיש ביניהם יחסי גומלין והם משלימים זה את זה: הראשון - חיזוק מעמד של המורים והעלאת שכרם, השני - שוויון הזדמנויות לכל תלמיד והעלאת הישגי התלמידים, השלישי - שיפור האקלים בבתי הספר, והרביעי - העצמה והרחבה של סמכויות מנהל בית הספר. להלן פירוט כל אחד מיעדים אלו:

חיזוק מעמדם של המורים והעלאת שכרם

הרפורמה מבקשת לשפר את מעמד המורים באמצעות עלייה בשכרם, תוספת של שעות פרטניות ושעות שהייה ועידוד התפתחותם מבחינה מקצועית. השינוי המבני באופן העסקתם של מורים ב"אופק חדש" כולל הגדלה

² החלטה מס' 4083 של ממשלת ישראל מיום 14.9.2008, לפירוט ראו להלן באתר משרד ראש הממשלה: <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2008/09/des4083.htm>

³ ההסכם הקיבוצי ליישום רפורמת "אופק חדש" במערכת החינוך, לפירוט ראו להלן באתר משרד החינוך: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Ofek/HomePage.htm>

של היקף משרתם (שבוע עבודה של מורה במשרה מלאה עומד על 36 שעות) ועלייה בשכרם. כך המורים מתוגמלים על שעות עבודה שבעבר היו נעשות בזמנם החופשי, ללא תגמול. שינוי נוסף הוא במישור ההתפתחות המקצועית: המורים מחויבים להשלים תואר ראשון ותעודת הוראה כתנאי להעסקתם, וכן חלה עליהם חובת השתלמות מקצועית במסגרת המתווה החדש להתפתחות מקצועית של עובדי הוראה. ההתפתחות המקצועית כוללת קידום רמת הידע המקצועי בתחומי הדעת ונטילת תפקידים נוספים בבית הספר. השינוי במעמד המורה צפוי להתרחש גם בעקבות יישום השעות הפרטניות, האמורות לשמש כלי מרכזי בקידום תהליכי ההוראה והלמידה בכיתות, וכן בעקבות קידום תפיסת המנחה כ"מנהל כיתה". זאת ועוד: במסגרת הרפורמה אמורות להיבנות בבתי הספר פינות עבודה למורים, כדי לספק להם את התנאים הנדרשים לשעות השהייה ולשעות הפרטניות. לנוכח תשומות אלו הציפייה היא כי תחול עליה במעמד המורים הן בעניי עצמם והן בעניי התלמידים, ההורים והחברה הישראלית בכללותה.

שוויון הזדמנויות לכל תלמיד והעלאת הישגי התלמידים

יעד מרכזי של הרפורמה הוא להעלות את רמת הידע של התלמידים ולחתור להזזת עקומת ההישגים, תוך צמצום שיעור התלמידים ברמות ההישגים הנמוכות והרחבת שיעור התלמידים ברמות ההישגים הגבוהות. שאיפה נוספת היא להגיע לצמצום פערים לימודיים בין מגזרים ושכבות חברתיות-כלכליות שונות בתוך בתי ספר ובין בתי ספר. בהקשר זה הרפורמה מדגישה איתור מוקדם של צרכים אינדיווידואליים של התלמידים והתערבות מותאמת. כדי להתקדם לעבר מטרות אלו, אחת התשומות המרכזיות של רפורמת "אופק חדש" היא השעות הפרטניות. ייחודן הוא בדגש על הוראה בקבוצות קטנות (עד חמישה תלמידים), תוך התאמת ההוראה לצרכיו האישיים של כל תלמיד ותלמיד. מטרת השעות הפרטניות היא לאפשר דיאלוג אישי ומעשיר בין המורה לתלמיד, מתוך כוונה להביא להעלאת ההישגים בקרב התלמידים ולשיפור האקלים הבית-ספרי.

שיפור האקלים בבית הספר

האווירה הבית-ספרית מושפעת מתהליכים חברתיים, רגשיים וארגוניים. במישור החברתי-רגשי רפורמת "אופק חדש" מכוונת להעמיק את הקשר בין המורים לתלמידים ובין התלמידים לבין עצמם, בעיקר באמצעות השעות הפרטניות. תהליכים אלו עשויים לתרום להורדת רמת האלימות ותחושות הניכור בקרב התלמידים, ולעלייה בתחושת המוגנות של התלמידים ובתחושת השייכות ושיעור הרצון שלהם מבית הספר.

העצמה והרחבה של סמכויות המנהל

הרפורמה מבקשת לשפר את מעמדם ותנאי העסקתם של מנהלי בתי הספר, ולהעצים את האוטונומיה הניהולית שלהם ואת התפתחותם המקצועית.

בתרשים 1 מובא מודל סכמתי של הרפורמה. התרשים מתאר את התשומות שעליהן הוחלט במסגרת הרפורמה, את התהליכים שהתשומות אמורות להניע בבתי הספר, וכן את התפוקות המצופות מבחינת התלמידים, המורים, המנהלים ומערכת החינוך בכללותה. יש להביא בחשבון כי רפורמת "אופק חדש" נכנסת לבתי ספר בעלי מאפיינים שונים ועל רקע של רפורמות, התערבויות ותכניות שונות שמופעלות בהם, וכי כל אלה עשויים להשפיע על אופן היישום וההטמעה של "אופק חדש" מצד אחד ועל השלכות הרפורמה מצד אחר.

תרשים 1: מודל סכמתי של רפורמת "אופק חדש"

היקף ההפעלה של הרפורמה בתש"ע

להלן נתאר את היקף ההפעלה של הרפורמה בתש"ע לפי שנת ההצטרפות ומאפיינים בית-ספריים נוספים כגון שלב חינוך ומגזר.

בלוח 1 מוצגים נתונים על מספרם של בתי הספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח, בתשס"ט ובתש"ע, לפי חלוקה לשלב חינוך.

⁴ בתשומות הרפורמה נכללות גם תשומות נוספות למערכת החינוך שאינן ייחודיות לרפורמת "אופק חדש" בלבד. התשומות המפורטות בעבור התלמידים בתרשים זה - פיצול כיתות א'-ב', הקטנת הכיתות והטמעת "האופק הפדגוגי" - לא הוגדרו כחלק מתשומות הרפורמה, ועל כן הן מוצגות כאן אך אינן נבחנות באופן ממוקד בדוח הנוכחי.

לוח 1: מספר בתי הספר שהצטרפו לרפורמת "אופק חדש" - לפי שנת הצטרפות ושלב חינוך*

שנת הצטרפות לרפורמה**	שלב חינוך				סה"כ
	יסודי	חט"ב עצמאיות	חט"ב שש שנתיות	חינוך מיוחד	
תשס"ח	300	11	1	-	312
תשס"ט	425	30	11	31	497
תש"ע	409	29	20	1	459
סה"כ	1,134	70	32	32	1,268

* הנתונים התקבלו ממשרד החינוך.

** בשנה"ל תשע"א הצטרפו לרפורמה 438 בתי ספר נוספים, מהם 359 בתי ספר יסודיים, 52 חטיבות ביניים ו-27 בתי ספר השייכים לחינוך המיוחד. סך הכול השתתפו ברפורמה בתשע"א 1,706 בתי ספר.

נתוני הלוח מלמדים כי בשלוש השנים תשס"ח, תשס"ט ותש"ע הצטרפו לרפורמה 1,268 בתי ספר (יסודיים, חטיבות ביניים וחינוך מיוחד). בשנה הראשונה לרפורמה הצטרפו אליה 312 בתי ספר (25% מכלל המצטרפים), בתשס"ט הצטרפו אליה 497 בתי ספר (39% מכלל המצטרפים) ובתש"ע 459 בתי ספר (36% מכלל המצטרפים).

כ-69% מכלל בתי ספר היסודיים במערכת החינוך השתתפו בשנה"ל תש"ע ברפורמה.

בלוח 2 שלהלן מוצגת התפלגות בתי הספר לפי שנת הצטרפות ולפי מגזר שפה:

לוח 2: מספר בתי הספר שהצטרפו לרפורמת "אופק חדש" - לפי שנת הצטרפות ומגזר

שנת הצטרפות לרפורמה**	מגזר שפה*		סה"כ
	דוברי עברית	דוברי ערבית	
תשס"ח	191	121	312
תשס"ט	381	116	497
תש"ע	379	80	459
סה"כ	951	317	1,268

* בתי ספר צ'רקסיים צורפו לבתי ספר דוברי עברית.

** בשנה"ל תשע"א הצטרפו לרפורמה 438 בתי ספר, מהם 313 דוברי עברית ו-125 דוברי ערבית.

בשנה"ל תשס"ח עמד שיעורם של בתי ספר דוברי עברית ברפורמה על 61%, ובתשס"ט על 71%. בשנה"ל תש"ע התקרב שיעור סך כל בתי הספר דוברי העברית שהשתתפו ב"אופק חדש" לשיעורם באוכלוסיית כלל בתי הספר (75%). בהתאמה עברו בתי ספר דוברי ערבית תהליך הפוך, ושיעורם ברפורמה בתשס"ח, שהיה גבוה משיעורם באוכלוסיית כלל בתי הספר (39%), התקרב אף הוא לשיעורם באוכלוסייה (25%) בתש"ע.

הערכה של הרפורמה בשנתיים הראשונות ליישומה

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מלווה את רפורמת "אופק חדש" מאז ראשית דרכה, בתחילת שנה"ל תשס"ח. תכנית ההערכה נועדה ללוות את הרפורמה ב־מחקר לאורך שנות התפתחותה.

בשנות הלימודים תשס"ח-תשס"ט לוותה הרפורמה בפעולת הערכה מעמיקה שכללה איסוף נתונים כמותיים ואיכותניים. באתר ראמ"ה ניתן לעיין בדוחות ההערכה שנתונים נאספו בשתי נקודות זמן: תשס"ח ותשס"ט.⁵

מתוך דוח ההערכה שמסכם את השנתיים הראשונות של הרפורמה עולה כי למרות חבלי הלידה שליוו את כניסת הרפורמה לשדה החינוך, נראה כי בבתי הספר שהצטרפו ל"אופק חדש" קיימת שביעות רצון רבה מיישום הרפורמה ותמיכה רחבה מאוד בהמשך היישום. עם זאת הדוח מעלה גם קשיים באופן היישום, בעיקר בכל הנוגע לעומס שחשים המורים בעבודתם ולקושי שבהוצאת תלמידים מכיתות האם לטובת השעות הפרטניות.

הדוח הנוכחי, המתמקד בשנה השלישית ליישום הרפורמה (תש"ע), ממשיך את מחקר ההערכה של רפורמת "אופק חדש" בבתי הספר היסודיים. מטרת הדוח היא ללמוד על התהליכים והשינויים שהתרחשו בבתי ספר שב"אופק חדש" לאורך זמן.

במקביל לאיסוף הנתונים מבתי הספר היסודיים נאספו נתונים גם מחטיבות ביניים, הן כאלה שהצטרפו לרפורמה והן כאלה שלא הצטרפו אליה. דוח הערכה של רפורמת "אופק חדש" בחטיבות הביניים בתש"ע מוצג בנפרד ומשלים את הדוח הנוכחי.

להלן פירוט שאלות ההערכה שבהן עוסק הדוח:

שאלות ההערכה – השנה השלישית ליישום הרפורמה

כאמור, מחקר ההערכה בבתי הספר היסודיים בשנה השלישית ליישום הרפורמה בחן שלושה נושאים מרכזיים: תפיסות המורים והמנהלים את רפורמת "אופק חדש"; היבטים מרכזיים ביישום הרפורמה; והשפעותיה הנתפסות של הרפורמה על חיי בתי הספר, המורים והתלמידים. הדוח עוסק באותם הנושאים והסוגיות שנבחנו בשנים הקודמות ומציג תפיסות, הערכות ועמדות של המעורבים ברפורמה כלפי יישומה, הטמעתה והשלכותיה בהשוואה לשנים קודמות.

בדוח חמישה פרקים העוסקים כל אחד בסוגיות הבאות:

⁵ ראו בקישור: http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/HaarachatProjectim/Ofek_Hadash.htm

1. **תפיסת הרפורמה בראי המורים והמנהלים:** בפרק זה מוצגות עמדות המורים והמנהלים כלפי רפורמת "אופק חדש" ומידת שביעות רצונם ממנה ומהמשך יישומה.
2. **היבטים מרכזיים בתהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש":**
 - א. **השעות הפרטניות:** בפרק זה מוצג בפירוט אחד המשאבים המרכזיים במסגרת הרפורמה – השעות הפרטניות. בפרק נבחנים היבטים שונים בדבר היקף יישומן של השעות הפרטניות, מאפייני המשתתפים ביישום השעות, אופן היישום, התכנים שבהם עוסקים בשעות הפרטניות, המועדים שבהם מתקיימות השעות הפרטניות, מקום יישומן ועוד.
 - ב. **התנאים הפיזיים בבתי הספר:** בפרק זה מובאים דיווחי המנהלים והמורים בדבר קיומם של תנאים פיזיים בבתי הספר הדרושים ליישום נאות של הרפורמה.
3. **סביבת העבודה של המורים והמנהלים ב"אופק חדש":** בפרק זה מוצגות עמדות המורים והמנהלים כלפי השינויים שחלו בהיקף עבודתם ובתחושת העומס בעבודה בעקבות הרפורמה, וכן כלפי שכרם והתנאים הסוציאליים, כלפי מעמד המקצועי והתפתחותם המקצועית, כלפי הסמכויות שניתנו להם, ועוד.
4. **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על התלמידים, על המורים ועל התנהלות בית הספר:** הפרק מתמקד בעמדות המורים והמנהלים כלפי ההשלכות הנתפסות של הרפורמה במגוון היבטים כגון הישגי התלמידים, האקלים הבית-ספרי, עבודת הצוות הבית-ספרי, תחושת המסוגלות המקצועית של המורים, ועוד.
5. **תפיסת הרפורמה בעיני קבוצות שונות – מבט משווה:** בפרק נבחנת תפיסת הרפורמה בעיני קבוצות שונות של בתי ספר (דוברי עברית לעומת דוברי ערבית, ביקוח הממלכתי לעומת הממלכתי-דתי, בתי ספר המשתייכים ליוח"א לעומת בתי ספר שאינם ביוח"א, ועוד) ובעיני מורים בעלי מאפיינים שונים (בעלי משרת אם וללא משרת אם, בעלי ותק שונה בהוראה, מחנכי כיתה ושאינם מחנכי כיתה, ועוד). פרק זה מסכם את הממצאים המרכזיים שעלו בדוח במבט משווה ובאופן אינטגרטיבי המקבץ נתונים שהוצגו בפרקים הקודמים.

מודל ההערכה

בשנת תש"ע כלל מערך המחקר שימוש בגישה כמותית בלבד. הגישה הכמותית מאפשרת לבחון במבט-על את המתרחש בבתי הספר המיישמים את "אופק חדש" על סמך נתונים שנאספו בקרב מדגמים רחבים ומייצגים. אחד היתרונות הבולטים של הגישה הכמותית הוא האפשרות לבחון את הממצאים באופן השוואתי (cross sectional). הבחינה ההשוואתית בדוח הנוכחי באה לידי ביטוי בשלושה מישורים:

- א. השוואה בין ממצאי ההערכה שנאספו בתש"ע לבין ממצאי הערכה שנאספו בתשס"ט – בכל אחת מן השנים נעשה המחקר על אוכלוסייה נפרדת של מורים ומנהלים, שנדגמה באופן מייצג ועברה תהליך של תיקון באמצעות מתן משקלות. עם זאת חשוב לציין כי השינויים בשביעות הרצון ובמדדים אחרים שנבדקו יכולים לנבוע בין היתר ממשתנים חיצוניים (בית-ספריים או אחרים) ו/או פנימיים (אישיותיים), שלא נבדקו במחקר הנוכחי (למשל, גודש תכניות בבתי הספר או רמת שביעות רצון כללית של הנבדקים, וכד').

ב. השוואה לפי שנת ההצטרפות של המורים לרפורמה – ממצאי ההערכה שנאספו בתש"ע פולחו לפי השנה שבה הצטרף בית הספר לרפורמה (תשס"ח, תשס"ט ותש"ע). חשוב לזכור כי הצטרפות בתי הספר לרפורמה נעשתה על-פי רצונם ולא לפי הקצאה מקרית, ולכן יש הבדלים בין בתי הספר שהצטרפו לרפורמה בכל שנה. כך לדוגמה, בקרב המצטרפים לרפורמה בתשס"ח היה שיעור גבוה יותר של בתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לשיעורם באוכלוסייה. לפיכך, נוסף על הפילוח לפי שנת הצטרפות לרפורמה, נבדקו תשובותיהם של מורים מבתי הספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ושהשיבו על השאלונים בתשס"ט ובתש"ע.

ג. השוואה לפי מאפיינים של בתי הספר (מגזר שפה, מגזר טיפוח, סוג פיקוח, השתייכות ליוח"א), ולפי מאפיינים של מורים (ותק בהוראה, סוג משרה - משרת אם לעומת משרה רגילה, וחינוך כיתה - מחנכים לעומת מורים שאינם מחנכים).

כלי ההערכה

כאמור, לצורך פעולת ההערכה בתש"ע נעשה שימוש רק בכלי מחקר כמותיים. הכלים שפותחו כללו שאלונים מובנים ייעודיים למורים ולמנהלים:

שאלון למורים

השאלון כלל מגוון רחב של נושאים הנוגעים ליישום "אופק חדש" ולתמורות בבית הספר בעקבות הרפורמה. חלקו המרכזי של השאלון כלל שאלות על השעות הפרטניות. בחלק זה נשאלו המורים על מגוון המאפיינים של השעות הפרטניות ועל אופן יישומן בבית הספר. חלקים נוספים התייחסו לעמדות המורים כלפי הרפורמה וכלפי ההשלכות של "אופק חדש" על עבודת בית הספר, הישגי התלמידים, האקלים הבית-ספרי, ועוד.

השאלון יועד בעיקר למורים שמתתפים ב"אופק חדש", שכן בשנה"ל תש"ע מרבית המורים בבתי הספר היסודיים כבר היו משולבים ברפורמה. עם זאת נכללו בו גם שאלות למורים בחטיבות הביניים שחלקן הצטרפו לרפורמה, ושאלות למורים בחטיבות הביניים שלא הצטרפו לרפורמה מטעמים אלו ואחרים.

נוסח השאלון מוצג בנספח ו'.

שאלון למנהלים

השאלון הקיף כמה נושאים, ובהם אופן היישום של הרפורמה בבית הספר, התנאים הפיזיים בבית הספר, השעות הפרטניות על היבטיהן השונים, ולבסוף, שביעות הרצון מן הרפורמה וההשלכות של הרפורמה על בית הספר, המורים והתלמידים. גם שאלון זה יועד לבתי ספר שהצטרפו לרפורמה (יסודי וחטיבת ביניים) ולבתי ספר שלא הצטרפו (חטיבת ביניים בלבד). נוסח השאלון מוצג בנספח ז'.

שימוש בגישה האיכותנית ייעשה בשנת הלימודים תשע"א. הגישה האיכותנית מאפשרת לבחון לעומק תהליכים ומגמות, ולזהות היבטים הקשורים ו"רגישים" יותר, כאלה החומקים לרוב מהכלים הכמותיים,

שהם, כאמור, כלליים יותר. ממצאי ההערכה האיכותנית של רפורמת "אופק חדש" לשנה"ל תשע"א יוצגו בדוח נפרד.

אוכלוסיית המחקר

בשנה"ל תש"ע השתתפו ברפורמה כ-69% מכלל בתי הספר היסודיים שבמערכת החינוך. לפיכך, שלא כבמחקרים קודמים, לא נכללו במחקר הנוכחי בתי ספר יסודיים שאינם משתתפים ברפורמה, ולא נערכו השוואות בין בתי ספר שברפורמה לבין בתי ספר שאינם משתתפים בה.

שיטת הדגימה ושיעורי ההשבה

להלן יתוארו תהליכי הדגימה ושיעורי ההשבה של אוכלוסיית המרואיינים: מורים ומנהלים בבתי ספר יסודיים שהצטרפו ל"אופק חדש".

ממסגרת הדגימה במחקר הנוכחי הוצאו חטיבות ביניים (שנבדקו בנפרד), חטיבות עליונות (שאינן נכללות ברפורמה הנוכחית) ובתי ספר של החינוך המיוחד. כמו כן הוצאו בתי ספר חרדיים ובתי ספר מוכרים שאינם רשמיים בחינוך היסודי, שאינם משתתפים ברפורמה. המסגרת כללה אך ורק מורים המלמדים באותו בית ספר בהיקף משרה הגבוהה מ-33%.

ראיונות עם מורים תש"ע

בתי הספר נדגמו בתהליך של דגימה שיטתית בתוך שכבות סמויות, שנוצרו מהמשתתפים האלה: מגזר שפה (דוברי עברית/דוברי ערבית), סוג פיקוח (ממלכתי/ממלכתי-דתי) ורקע חברתי-כלכלי (בתי ספר חלשים, בינוניים ומבוססים).

בכל בית ספר נדגמו מורים בשיעור יחסי למספר המורים הכולל באותו בית ספר, ולפחות חמישה מורים מבית הספר.

בסך הכול כלל מדגם המורים המלמדים בבתי ספר יסודיים שב"אופק חדש" 6,361 מורים. מתוכם רואיינו בפועל 5,343 מורים (שיעור השבה של 84%). שיעור ההשבה בבתי ספר דוברי עברית עמד על 86% לעומת 80% בבתי ספר דוברי ערבית (ראו לוח 3 שלהלן).

לאחר איסוף הנתונים נערך תהליך של תיקון באמצעות מתן משקלות. תהליך זה נועד לתקן הטיות העלולות לנבוע מתהליכי הדגימה ואיסוף הנתונים:

תיקון על-פי גודל בית הספר – לתשובותיהם של מורים מבתי ספר קטנים ניתן משקל קטן יותר, כדי למנוע ייצוג יתר של מורים אלו, עקב דגימת חמישה מורים לפחות מכל בית ספר שעלה במדגם.

תיקון על-פי גודל המדגם בשכבות הדגימה השונות – המדגם הנוכחי התבסס בין היתר על מדגם המורים משנים קודמות. בתשס"ח הוגדל המדגם בכמה משכבות הדגימה (בבתי ספר דוברי ערבית ובבתי ספר מהחינוך

הממלכתי-דתי) כדי ליצור מדגם גדול דיו בשכבות אלו. כדי למנוע ייצוג יתר לתשובות של מורים מאותן שכבות דגימה, ניתן להן משקל על-פי שיעורן באוכלוסייה.

תיקון על-פי שיעורי ההשבה – כאשר היו פערים בשיעורי ההשבה בין שכבות הדגימה השונות, נעשה שקלול של המשיבים משכבות הדגימה השונות בהתאם לשיעורם באוכלוסייה.

מקרב המורים שרואיינו, 170 ציינו שאינם משתתפים ברפורמה. מורים אלו הושמטו מן הקובץ, והיקפו הסופי עמד על 5,173 מורים.

בלוח 3 מוצגים מספרי המורים שנדגמו בבתי ספר יסודיים ושיעורי ההשבה בכל שנת הצטרפות לפי מגזר שפה:

לוח 3: מספרי המורים שנדגמו בבתי ספר יסודיים ושיעורי ההשבה בכל שנת הצטרפות - לפי מגזר שפה

שנת הצטרפות לרפורמה	השבה/דגימה	מגזר שפה*		סה"כ
		דוברי עברית	דוברי ערבית	
תשס"ח	דגימה	1,239	1,035	2,274
	השבה	1,107	847	1,954
	שיעורי ההשבה	89%	82%	86%
תשס"ט	דגימה	1,540	551	2,091
	השבה	1,344	444	1,788
	שיעורי ההשבה	87%	81%	86%
תש"ע	דגימה	1,580	416	1,996
	השבה	1,296	305	1,601
	שיעורי ההשבה	82%	73%	80%
סה"כ	דגימה	4,359	2,002	6,361
	השבה	3,747	1,596	5,343
	שיעורי ההשבה	86%	80%	84%

*בשנה"ל תש"ע השיבו על השאלונים שישה מורים מן המגזר הצ'רקסי. המורים צורפו למגזר דוברי העברית.

ראיונות עם מנהלים תש"ע

תהליך הדגימה היה מסוג של דגימה שיטתית בתוך שכבות סמויות, הנוצרות מהמשתתפים מגזר שפה, סוג פיקוח ורקע חברתי-כלכלי, בדומה לעיל.

בסך הכול כלל המדגם 1,123 מנהלים של בתי ספר יסודיים שהצטרפו ל"אופק חדש". מתוכם רואיינו בפועל 1,089 מנהלים (שיעור ההשבה של 97%). שיעור ההשבה בבתי ספר דוברי עברית עמד על 98%, ובבתי ספר דוברי ערבית על 95%.

בשל שיעורי ההשבה הגבוהים ובהתבסס על מאפייני הרקע הרלוונטיים של בית הספר (מגזר שפה וסוג פיקוח, רקע חברתי-כלכלי וגודל בית הספר) לא היה צורך בשקלול תשובות המנהלים.

בלוח 4 מוצגים מספרי המנהלים שנדגמו בבתי ספר יסודיים ושיעורי ההשבה בכל שנת הצטרפות לפי מגזר שפה:

לוח 4: מספרי המנהלים שנדגמו בבתי ספר יסודיים ושיעורי ההשבה בכל שנת הצטרפות - לפי מגזר שפה

שנת הצטרפות לרפורמה	השבה/דגימה	מגזר		סה"כ
		דוברי עברית	דוברי ערבית	
תשס"ח	דגימה	187	113	300
	השבה	183	112	295
	שיעורי ההשבה	98%	99%	98%
תשס"ט	דגימה	330	87	417
	השבה	319	79	398
	שיעורי ההשבה	97%	91%	95%
תש"ע	דגימה	336	70	406
	השבה	330	66	396
	שיעורי ההשבה	98%	94%	98%
סה"כ	דגימה	853	270	1,123
	השבה	832	257	1,089
	שיעורי ההשבה	98%	95%	97%

רפורמת "אופק חדש" בבתי הספר היסודיים – ממצאים עיקריים

1. עמדות המורים והמנהלים כלפי רפורמת "אופק חדש" ומידת הרצון להמשיך ביישומה

רפורמת "אופק חדש" טומנת בחובה שינויים משמעותיים בהתנהלות בתי הספר. עם זאת, תהליכי ההטמעה והיישום של הרפורמה בבתי הספר התאפיינו במורכבות רבה ובקשיים לא מעטים. לפיכך ביקש המחקר להעריך באיזו מידה השותפים לרפורמה (מורים ומנהלים בפעולת ההערכה הנוכחית) מביעים שביעות רצון ממנה, האם הם מעוניינים להמשיך ביישומה, ואילו שינויים הם מבקשים להכניס בה.

בפרק זה מתוארות עמדות המורים והמנהלים כלפי הרפורמה ומידת רצונם להמשיך ביישומה, וכן עמדותיהם כלפי השילוב של רפורמת "אופק חדש" עם יו"א.

ניתוח הממצאים כולל השוואות לממצאים שעלו מפעולת ההערכה שנעשתה בשנה"ל תשס"ט וכן השוואות לפי משתני רקע בית-ספריים (מגזר שפה, סוג פיקוח, מגזר טיפוח, שנת הצטרפות לרפורמה והשתייכות ליו"א) ולפי משתני רקע אישיים של המורים (ותק בהוראה, סוג משרה - בעלי משרת אם וללא משרת אם, חינוך כיתה – מחנכים לעומת מורים שאינם מחנכים). במידת האפשר מוצגות השוואות מפולחות לנתוני תשס"ט.

הרצון להמשיך ברפורמה

המורים והמנהלים נשאלו מה היו ממליצים למערכת: להמשיך את רפורמת "אופק חדש" או להפסיק את הרפורמה? בלוח 5 מוצגות תשובות המורים והמנהלים על השאלה בתש"ע, בהשוואה לתשס"ט.

מהממצאים עולה כי רוב המורים בתש"ע (91%), בדומה לשיעור שדווח בתשס"ט (88%), הביעו עניין בהמשך יישום הרפורמה. גם רובם המוחלט של המנהלים בתש"ע (99%) ציינו כי הם מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה, בדומה לממצאים מתשס"ט.

לוח 5: הרצון להמשיך ב"אופק חדש"

תש"ע		תשס"ט		האם את/ה ממליץ/ה:
מורים	מנהלים	מורים	מנהלים	
N=5,097	N=1,083	N=2,884	N=649	
79%	84%	73%	87%	להמשיך את "אופק חדש" עם כמה שינויים
12%	15%	15%	12%	להמשיך את "אופק חדש" כפי שהוא השנה
9%	1%	12%	1%	להפסיק את "אופק חדש"
100%	100%	100%	100%	סה"כ

במרבית המקרים גם המנהלים (84%) וגם המורים (79%) ציינו כי הם מעוניינים בהמשך הרפורמה תוך הכנסת כמה שינויים. ראוי גם להדגיש כי שיעור לא מבוטל מקרב המורים בתשי"ע (9%) היו מעוניינים להפסיק את הרפורמה ולחזור לאופן ההתנהלות הקודם.

בשאלת המשך פתוחה התבקשו המורים והמנהלים לנמק את תשובותיהם. מורים שצינו כי הם מעוניינים להמשיך את "אופק חדש" ציינו בתשובותיהם היבטים של ייעול עבודתם ועבודת בית הספר, תועלת לתלמידים והתפתחות מקצועית של המורים, וכן שיפור במעמד המורה ובשכרו:

- אני מרוצה "מאופק חדש". בסך הכל "אופק חדש" נותן לנו לנהל את הזמן שלנו באופן יעיל יותר.
- זה טוב, זה מועיל גם למעמד שלנו, מעמד המורה השתנה [לטובה], המשכורת טובה ויש זמן איכות עם התלמידים להיכרות ולהתקדמות אישית עם כל תלמיד ותלמיד, האינטראקציה היא יותר אישית עם התלמידים.
- כי מגיעים לכולם, יש זמן להכין חומרים לשכבה, לפגישה עם כל תלמיד, לקדם את התלמידים מבחינת הישגים ולהעשיר את התלמידים.

מורים שצינו כי הם מעוניינים להפסיק את "אופק חדש" הזכירו בתשובותיהם היבטים של עומס גבוה, מתח ולחץ; קושי בשילוב העבודה והמשפחה; ניהול לא נכון של זמן המורה; היעדר תנאים פיזיים מספקים; הוצאת תלמידים משיעורים; הרעת תנאי השכר למורים (מבחינת יחס בין שכר לעבודה), ועוד:

- מוטל עלינו הרבה עומס. הרבה עבודה בבית מעבר למה שצריך. התלמידים מתעייפים והמורים מותשים.
- יש עומס רב על המורים, אין לנו תנאים שמצדיקים את העומס. אין תנאים פיזיים בבית הספר, אין חדרים וכיתות לבצע את השעות הפרטניות – אנחנו מלמדים במסדרון ובחדר המורים.
- מורים לא נפגשים בחדר המורים במהלך יום העבודה כי אין "חלונות", הדבר יוצר מתח בחדר המורים, יש פחות זמן, הכול סובב סביב העבודה המאוד תובענית.

למרות שביעות הרצון הגבוהה של המורים מן הרפורמה, רובם ביקשו להכניס בה שינויים בכמה היבטים, כגון הפחתת עומס העבודה המוטל עליהם וניהול נכון יותר של זמנם, תוספת הדרכות מקצועיות, הפחתת העומס המוטל על התלמידים, שיפור תנאי העבודה בבית הספר, ביטול הנוהג של הוצאת תלמידים מהכיתות, הפחתת מטלות שדורשות ריכוז בסוף היום, הפחתה בעבודת הניירת והעלאת התגמול הכספי.

גם רוב המנהלים ביקשו להכניס שינויים ברפורמה, כגון הפחתה בהיקף שעות ההוראה הפרונטאליות והגדלת היקף שעות השהייה והשעות הפרטניות, שיפור בסמכויות המנהלים (יותר אוטונומיה בניהול, תגמול) ושיפור בתשתיות בית הספר (תנאים פיזיים, מ. חשוב, מרחבי למידה, פינות עבודה למורים וכד'):

- יש הרבה מאוד שעות ועומס על המורים, צריך להגדיל את שעות השהייה כדי לאפשר למורים לבצע את העבודות בתחום בית הספר ולהפחית את כמות השעות הפרונטאליות.
- המורים היום עובדים קשה מאוד והם לא בדיוק מקבלים את מה שמגיע להם. גם למנהלים צריך להגדיל את השכר הבסיסי, כולל השוואה בשכר המנהלים בין מגזר דוברי הערבית למגזר דוברי העברית.
- [יש צורך] בשיפור התנאים הפיזיים בתוך בית הספר, ביצירת מסגרות מותאמות למורים, בשיפור החצרות בבתי הספר ובטיפול בנושא הסעות לתלמידים בתום יום הלימודים.

לאחר שבחנו במבט-על את הרצון להמשיך ביישום הרפורמה, נבקש להתעמק בתשובות בנושא זה על-פי פילוחי משנה בתוך קבוצת המורים והמנהלים (לפי ותק ברפורמה, מגזר ועוד).

הרצון להמשיך ברפורמה בקרב מורים - לפי משתני רקע:

השוואה לפי סוג פיקוח: כפי שראינו, רוב המורים (91%) היו מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה. נמצא כי שיעור גבוה יותר של מורים בפיקוח הממלכתי (93%), בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (87%), ביקשו להמשיך את "אופק חדש".

בהשוואות נוספת שנערכו לפי **מגזר שפה, שנת הצטרפות לרפורמה, ותק מורים בהוראה** לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המורים. כמו כן, בדומה לממצאים מתשס"ט, לא נרשמו הבדלים ניכרים ברצון להמשיך ברפורמה גם בהשוואות לפי החלוקות הבאות: סוג משרה (משרת אם או ללא משרת אם), חינוך כיתה (מחנכים לעומת מורים שאינם מחנכים) ולפי השתייכות בית הספר ליוח"א. בכל הקבוצות הללו, שיעור המבקשים שלא להמשיך ביישום הרפורמה היה נמוך ועמד על כ-9%.

הרצון להמשיך ברפורמה בקרב מנהלים - לפי משתני רקע:

כאמור, רובם המכריע של המנהלים ציינו כי הם בעד המשך יישומה של הרפורמה. השוואות בין תשובות של מנהלים ותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח ובתשס"ט) לבין תשובות המנהלים החדשים ברפורמה (שהצטרפו בתש"ע), וכן בין תשובות המנהלים לפי השתייכות ליוח"א ולמגזר שפה, לא העלו הבדלים של ממש.

שביעות רצון כללית מן הרפורמה

המורים והמנהלים נשאלו באיזו מידה הם שבעי רצון מרפורמת "אופק חדש" באופן כללי (שאלה חדשה בתש"ע). התשובות המוצגות בלוח 6 מלמדות כי שיעור ניכר של מנהלים (79%) דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, בהשוואה למורים (47%):

לוח 6: שביעות הרצון של המורים והמנהלים מן הרפורמה*

שיעור המשיבים		מידת שביעות הרצון
מנהלים N=1,085	מורים N=5,144	
79%	47%	מידה רבה או רבה מאוד
19%	37%	מידה בינונית
2%	16%	מידה מועטה או כלל לא
100%	100%	סה"כ

*לא נבדק בתשס"ט

אם כן, נראה כי שיעור גבוה של מנהלים הביעו שביעות רצון גבוהה מן הרפורמה. אשר למורים, רק כמחציתם הביעו שביעות רצון גבוהה מן הרפורמה.

השוואת תשובות המורים בפילוח לפי משתנים נוספים מוצגת להלן:

השוואה לפי מגזר שפה: 51% מקרב המורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, בהשוואה ל-45% מן המורים בבתי ספר דוברי עברית.

השוואה לפי ותק: בקבוצת הוותק 1-5 שנים עמד שיעור המורים שהביעו שביעות רצון מן הרפורמה על 55%, בקבוצות הוותק 6-10 שנים ומעל 26 שנים עמד שיעורם על 49%, ואילו בקבוצת הוותק 11-25 שנים עמד שיעור המורים המביעים שביעות רצון מן הרפורמה על 43%.

השוואה לפי שנת הצטרפות: הנתונים הנוכחיים מלמדים כי ככל שהמורה ותיק יותר ברפורמה שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על שביעות רצון מרפורמת "אופק חדש": תשס"ח (53%), תשס"ט (50%), תש"ע (39%). כאמור, ייתכן שלמורים חדשים ברפורמה היה קשה להעריך את השלכות הרפורמה על בית הספר.

השוואה לפי סוג משרה: 51% מהמורים והמורות ללא משרת אם דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, בהשוואה ל-44% מהמורות בעלות משרת אם.

השוואה בין מורים לפי סוג פיקוח, מדד טיפוח בכל מגזר שפה, יוח"א וחינוך כיתה לא העלתה הבדלים של ממש.

השוואת תשובות מנהלים לפי משתני רקע:

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי, הביעו שביעות רצון מן הרפורמה (84% לעומת 70%, בהתאמה).

ביתר המשתנים לא נמצאו הבדלים של ממש.

שביעות הרצון משילוב "אופק חדש" ויוח"א בבית הספר

שבוע הלימודים בבתי הספר המשתייכים ליוח"א (יום חינוך ארוך) כולל 41-42 שעות. במסגרת "אופק חדש", החל משנה"ל תשס"ט נערך "ניסוי" ובו שבוע הלימודים בבתי הספר שמונהג בהם יוח"א ושהצטרפו לרפורמה קוצר ל-37 שעות כדי לפנות זמן לשעות הפרטניות בסיום יום הלימודים.

במסגרת הערכת ההשלכות של ה"ניסוי" על יישום "אופק חדש", שנעשתה על-ידי ראמ"ה, נמצאה שונות רבה בין בתי הספר בנוגע לאורך שבוע הלימודים, והיה קשה להבחין בין בתי ספר שמונהג בהם יוח"א רגיל לבין בתי ספר שמונהג בהם יוח"א קצר. לפיכך לא נבחנו בדוח הנוכחי הבדלים בין בתי ספר שב"ניסוי" לבין בתי ספר שאינם ב"ניסוי", ומוצגים נתונים בדבר השלכות השילוב של יוח"א ורפורמת "אופק חדש" בכל בתי הספר במדגם שבהם דווח על הנהגת שתי התכניות גם יחד.

מקרב המורים והמנהלים שהשיבו על השאלונים ציינו 30% כי בבית ספרם מונהג יוח"א. לפיכך הניתוחים הבאים נעשו רק בנוגע למורים (N=876) ומנהלים (N=300) שהשיבו כי בבית ספרם מונהג יוח"א.

המנהלים שבבית ספרם מונהג יוח"א נשאלו על אודות שביעות רצונם משילוב "אופק חדש" ויוח"א בבית ספרם.

42% מן המנהלים בתשי"ע ציינו שהם שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יוח"א ו"אופק חדש", בדומה לתשס"ט (45%).

בתשובה על שאלה פתוחה משלימה אמרו המנהלים כי שתי התכניות משלימות זו את זו:

- זה מאפשר לנו לקיים יום לימודים מלא ואז מנצלים את השעות הפרטניות מבלי שתלמידים יפסידו שעות משמעותיות והם לא מרגישים שהם נשארים ללמוד מעבר לשעות הלימודים.
- אני חושבת שזה מאפשר באמת יום לימודים ארוך ובאמת המורים נמצאים פה מתחילת היום ועד סוף היום. הנוכחות של המורים מלאה פה וזה מצוין.

לעומת זאת, 39% מן המנהלים בתשי"ע (כמו בתשס"ט) ציינו שהם שבעי רצון במידה מועטה או כלל לא מן השילוב.

מנהלים שהביעו שביעות רצון מועטה מן השילוב ציינו את העומס הרב המוטל על המורים והתלמידים בעקבות הנהגת שתי התכניות בבית הספר. זאת ועוד: כפי שנטען בשנים קודמות, גם בתשי"ע ציינו המנהלים כי בבתי ספר המשתייכים ליוח"א אין אפשרות לקיים שעות פרטניות לאחר סיום יום הלימודים, אלא בעיקר במהלכו, מה שמוביל להוצאת תלמידים מהכיתות ולהפסד חומר הכרוך בכך. להלן דוגמאות מתשובות המנהלים:

- פשוט עומס כבד על הילדים ועל המורים. "אופק חדש" נבנה לתת את המענה לתלמידים אחרי יום הלימודים בקבוצות קטנות ובמהלך יוח"א אנחנו חייבים לתת את השעות הפרטניות לרוחב וזה פוגע בהרבה שיעורים ולא מאפשר לנצל את השעות כמו שצריך.
- הילדים מאוד תשושים ועייפים בסוף היום וקשה להאריך את היום מעבר לשעות יוח"א.

ניתוח התשובות לפי משתני רקע בית-ספריים מוצג בפרק ה'.

בשאלה נוספת נשאלו המנהלים והמורים בבתי ספר שב"אופק חדש" ושמונהג בהם יוח"א מהי האפשרות המועדפת עליהם אשר לאופן השילוב של "אופק חדש" ויוח"א.

בלוח 7 שלהלן מוצגות התפלגויות ההעדפות של המורים והמנהלים, על-פי תשובותיהם:

לוח 7: שילוב "אופק חדש" ויוח"א - התפלגויות ההעדפות של המורים והמנהלים*

שיועור המורים N=840	שיועור המנהלים N=299	סוג ההעדפה
42%	45%	השארית "אופק חדש" והפסקת יוח"א
37%	53%	השארית "אופק חדש" ויוח"א
11%	1%	הפסקת "אופק חדש" והשארית יוח"א
10%	1%	הפסקת "אופק חדש" ויוח"א
100%	100%	סה"כ

*מורים ומנהלים בבתי ספר שבהם מונהג יוח"א

42% מן המורים בתש"ע, בדומה לשיעורם בתשס"ט (43%), ציינו שהם מעדיפים להשאיר את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א. 37% מן המורים העדיפו להשאיר הן את "אופק חדש" והן את יוח"א. נראה אפוא כי כמחצית מהמורים שהיו מעוניינים בהשארית "אופק חדש" העדיפו גם להמשיך את יוח"א, ואילו המחצית האחרת ביקשו להפסיק את יוח"א. כעשרה אחוזים מהמורים העדיפו להפסיק את קיום שתי התכניות בבית הספר, וכעשרה אחוזים אחרים העדיפו להפסיק את "אופק חדש" בבית הספר ולהשאיר את יוח"א. גם בתשס"ט, כמחצית מהמורים שהיו מעוניינים להשאיר את "אופק חדש" ציינו שהם מעוניינים להשאיר את יוח"א.

גם המנהלים התבקשו לציין את האפשרות המועדפת עליהם. כמחצית מן המנהלים בתש"ע (53%), בדומה לשיעורם בתשס"ט (54%), ביקשו להמשיך את "אופק חדש" ואת יוח"א בבית הספר. 45% ביקשו להמשיך את "אופק חדש" אך להפסיק את יוח"א.

יותר מנהלים בתש"ע (53%), בהשוואה למורים (37%), ביקשו להשאיר את שתי התכניות בבית הספר. המורים נשאלו כיצד העובדה שבבית ספרם מתקיימים גם יוח"א וגם "אופק חדש" השפיעה על עבודתם. 45% מהמורים דיווחו על השפעה לרעה, 27% דיווחו על השפעה לטובה, ו-28% דיווחו כי לא חל שינוי.

בדומה לתשובות המנהלים, גם מורים שצינו השפעה לרעה הזכירו עומס כבד על המורים ועל התלמידים ושעות עבודה ארוכות ומעייפות. לעומת זאת, מורים שצינו השפעה לטובה הזכירו שיפור בשכר והשפעות חיוביות על התלמידים.

בדיקת ההעדפות המורים לפי סוג משרה העלתה כי פחות מורות בעלות משרת אם (34%) העדיפו להמשיך את שתי התכניות בבית הספר, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (42%). בהתאמה, יותר מורות בעלות משרת אם (45%) העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (38%).

בפרק ה' מוצג ניתוח מפורט של הממצאים לפי השתייכות בית הספר ליוח"א.

שביעות הרצון של המורים מהאווירה בבית הספר

שביעות הרצון של המורים מן האווירה שבין המורים לתלמידים

על-פי נתוני תש"ע, 82% מן המורים שברפורמה הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן האווירה שקיימת בין המורים לתלמידים בבית הספר. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים, בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (74%).

שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (86%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בבית הספר בין המורים לבין התלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (74%). בתשס"ט הפער בתשובות המורים בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית היה מצומצם יותר (76%-ו-69%, בהתאמה). בשני המגזרים נרשמה אפוא עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה שבין המורים לתלמידים, אך נראה כי בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר. השוואות דיווחי המורים לפי שאר משתני הרקע לא העלו הבדלים.

שביעות הרצון של המורים מן האווירה שבין התלמידים לחבריהם

על-פי נתוני תש"ע, 71% מן המורים הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן האווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לבין חבריהם. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (59%).

שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (74%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לחבריהם, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (64%). בתשס"ט היה הפער בתשובות המורים בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית מצומצם יותר (61% לעומת 56%, בהתאמה). בשני המגזרים נרשמה אפוא עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בין התלמידים לחבריהם, אך נראה כי בבתי ספר דוברי עברית הייתה העלייה רבה יותר.

בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר מבוססים (77%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בקרב התלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר בינוניים (73%) וחלשים (70%). בבתי ספר דוברי ערבית נמצאה מגמה דומה: בינוניים (68%) לעומת חלשים (63%). השוואות בין דיווחי המורים לפי שאר משתני הרקע לא העלו הבדלים.

בפרק ה' מוצגים בפירוט רב הממצאים העיקריים של מחקר ההערכה בראי קבוצות שונות של מורים ומנהלים, על-פי משתני רקע בית-ספריים ומשתנים אישיים.

סיכום: עמדות המורים והמנהלים כלפי הרפורמה ומידת רצונם להמשיך ביישומה

■ **הרצון להמשיך ברפורמה:** 99% מהמנהלים ו-91% מהמורים בבתי הספר שהצטרפו ל"אופק חדש" ציינו כי היו רוצים להמשיך ביישום הרפורמה, בדומה לממצאים בתשס"ט. בצד הרצון להמשיך ביישום הרפורמה היו למנהלים ולמורים הצעות לשינוי. ההצעות השכיחות ביותר עסקו בהקלת העומס המוטל על המורים: הפחתת עומס העבודה המוטל עליהם (שנוצר עקב ההצטרפות ל"אופק חדש"), הוספת שעות

שהייה וצמצום היקף שעות ההוראה הפרונטאליות. בקשות שכיחות נוספות עסקו בהעלאת שכר המורים והמנהלים בהלימה לעלייה בדרישות עבודתם, קיום תנאים פיזיים מתאימים לעבודת המורים וקידום ההתפתחות המקצועית של המורים. שיעור גבוה יותר של מורים בפקוח הממלכתי (93%) בהשוואה למורים בפקוח הממלכתי-דתי (87%) ביקשו להמשיך את יישום "אופק חדש". בשאר משתני הרקע הבית-ספריים והאישיים לא נמצאו הבדלים בין המשיבים במידת הרצון להמשיך ברפורמה.

▪ **שביעות רצון כללית מן הרפורמה:** שיעור גבוה יחסית של מנהלים (79%) דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה בהשוואה למורים (47%). כאמור, עיקר הטענות של המורים הופנו כלפי העומס הרב המוטל עליהם בעבודתם. כמו כן, 51% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון גבוהה מן הרפורמה, לעומת 45% מן המורים בבתי ספר דוברי עברית.

▪ **שביעות הרצון משילוב "אופק חדש" ויח"א:** 42% מן המנהלים בתש"ע ציינו שהם שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יח"א ו"אופק חדש", בדומה לשיעור שדווח בתשס"ט (45%). בתשובה לשאלת המשך פתוחה אמרו מנהלים אלו כי שתי התכניות משלימות זו את זו. לעומת זאת, 39% מן המנהלים בתש"ע (כמו בתשס"ט) ציינו שהם שבעי רצון במידה מועטה או שאינם שבעי רצון כלל מן השילוב. מנהלים אלו ציינו את העומס הרב המוטל על המורים והתלמידים בעקבות הנהגת שתי התכניות בבית הספר. זאת ועוד: כפי שנטען בתשס"ט, גם בתש"ע ציינו המנהלים כי בבתי ספר המשתייכים ליח"א אין אפשרות לקיים שעות פרטניות לאחר סיום יום הלימודים, אלא בעיקר במהלכו, מה שמוביל להוצאת התלמידים מהכיתות ולהפסד חומר הכרוך בכך. אשר למורים, 45% מהם דיווחו כי הנהגת שתי התכניות בבית הספר השפיעה לרעה על עבודתם, זאת לעומת 27% שדיווחו על השפעה לטובה. בהשוואה לפי סוג משרה נמצא כי פחות מורות בעלות משרת אם (34%) העדיפו להמשיך את שתי התכניות בבית הספר, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (42%). בהתאמה, יותר מורות בעלות משרת אם (45%) העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יח"א, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (38%).

▪ **שביעות הרצון מן האקלים הבית-ספרי:**

o **האווירה בין המורים לבין התלמידים:** 82% מן המורים הביעו שביעות רצון מן האווירה שקיימת בבית הספר בין המורים לתלמידים. נתונים אלו מלמדים על עלייה בהשוואה לתשס"ט (74%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (86%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה שקיימת בבית הספר בין המורים לבין התלמידים, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית (74%). בשני המגזרים נרשמה עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בין המורים לתלמידים בהשוואה לתשס"ט, אך בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

o **האווירה בין התלמידים לבין עצמם:** 71% מן המורים הביעו שביעות רצון מן האווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לבין עצמם. נתונים אלו מלמדים על עלייה בהשוואה לתשס"ט (59%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (74%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לבין עצמם, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (64%). בשני המגזרים נרשמה עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בין התלמידים לחבריהם, בהשוואה לתשס"ט, אך בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

2. תהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש" – היבטים מרכזיים

בפרק הקודם הוצגו עמדותיהם של המורים והמנהלים כלפי רפורמת "אופק חדש", וכן מידת רצונם להמשיך ביישומה. הפרק הנוכחי עוסק באופן היישום וההטמעה של "אופק חדש" תוך התמקדות בהפעלתן של השעות הפרטניות, שהן, כאמור, אחת מאבני היסוד של רפורמת "אופק חדש".

במסגרת הרפורמה ניתן לבתי הספר סל של שעות שנועד לעבודה עם תלמידים בקבוצות קטנות לשם קידום הישגיהם הלימודיים והעמקת הקשר בינם לבין המורים. המפגש הפרטני נועד לאפשר למורה להקדיש זמן לפיתוח כישוריו הלימודיים והחברתיים של כל תלמיד ותלמיד. זאת ועוד: השעות הפרטניות אמורות לתרום גם לתפקידו ולמעמדו של המורה, בכך שיאפשרו לו להשתמש בדרכי הוראה והערכה מגוונות ולפתח יוזמות וחדשנות.

מטרות השעות הפרטניות והעקרונות ליישומן הלכה למעשה פורטו בתלקיט שפרסם האגף לחינוך יסודי ("אופק חדש לבית הספר- תלקיט למנהלים", תשס"ח)⁶ ובחוזר מנכ"ל (תשע"א)8, כ"ג בניסן התש"ע, 7 באפריל 2010⁷. ההנחיה הכללית, כפי שהוצגה למנהלים בתלקיט, הייתה לכלול בקבוצות הפרטניות תלמידים על-פי צורכיהם ובהתאם למיפוי הישגיהם ותחומי העניין שלהם. על השעות הפרטניות להיכלל בתכנית העבודה של בית הספר, וקבוצות התלמידים תהיינה גמישות בהתאם לצרכים המשתנים במהלך השנה.

מבחינה ארגונית השעות הפרטניות הן משאב זמן שנוסף לארגון הלימודים. בבתי הספר היסודיים קיבלו המורים שהצטרפו ל"אופק חדש" חמש שעות פרטניות, שתיים מתוכן הוגדרו שעות חינוך המיועדות לעבודה עם התלמידים בתחומי החינוך החברתי וכישורי החיים. השעות הפרטניות היו מתוכננות להתקיים בתום יום הלימודים או במקביל לשיעורים הפרונטאליים (באופן שכיתה שלמה תתחלק באותה השעה לקבוצות הוראה קטנות של כמה מורים במקביל).

ההתארגנות של מרבית בתי הספר בשנתיים הראשונות ליישום הרפורמה התאפיינה במעבר משלב של קליטת הרפורמה לשלב של התבססותה. על-פי ממצאי ההערכה לשנים אלו, השנה הראשונה לרפורמה התאפיינה בקשיים ארגוניים רבים בבתי הספר, שכן היה עליהם לשלב במערכת השעות הרגילה כמות רבה של שעות פרטניות ולבנות מחדש את יום העבודה של המורה. ההתבססות של "אופק חדש" בשנה השנייה באה לידי ביטוי בעיקר בניסיון לארגן את מערכת השעות הבית-ספרית, כולל השעות הפרטניות, כך שיופחת הנזק הכרוך בהוצאת תלמידים מן השיעורים (לצורך השעות הפרטניות), וכן כדי שתגדל החפיפה בין שעות השהייה של המורים כדי לאפשר עבודת צוות משותפת.

לקראת סיום השנה השנייה נראָה במקצת בתי הספר כי יש מעבר מדגש על תשומות לדגש על תפוקות. הדבר נעשה באמצעות שכלול מערכות המיפוי והמדידה של הישגי התלמידים וגם על ידי יצירת נורמות הישגיות למורים בכל הנוגע לשיפור הישגי תלמידיהם בשעות הפרטניות.

⁶ לעיון בתלקיט ראו: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Ofek/OfekChadashMenahel>

⁷ לעיון בחוזר מנכ"ל ראו:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/3/3-1/HoraotKeva/K-2010-8a-3-1-38.htm>

בפרק זה שני חלקים. בחלק הראשון מובאים נתונים על אופן היישום של השעות הפרטניות, תוך התמקדות בשאלות הבאות: היקף היישום של השעות הפרטניות ("כמה?"); מאפייני המשתתפים בהן ("למי?"); אופן היישום ("מה?"); דגמי היישום ("איך?") מועדי היישום של השעות הפרטניות ("מתי?"), מקום היישום ("היכן?") ואופן הבקרה על היישום ("האומנם?"). בחלק השני מובאים נתונים על אודות התנאים הפיזיים בבתי הספר המשתתפים ברפורמה.

א. אופן היישום של השעות הפרטניות

היקף היישום ("כמה?")

היקף ההשתתפות בשעות הפרטניות

השעות הפרטניות, כפי שהגדירה רפורמת "אופק חדש", מיועדות להוראה של קבוצות תלמידים שכל אחת מהן מונה חמישה תלמידים לכל היותר.

בלוח 8 מוצגים שיעורי המורים שדיווחו על מספר התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית האחרונה שקיימו.

לוח 8: מספר התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות - לפי דיווחי מורים*

מספר התלמידים בשעה הפרטנית	מגזר שפה		סה"כ מורים
	דוברי ערבית N=1,235	דוברי עברית N=3,295	
שישה תלמידים ויותר	5%	12%	11%
חמישה תלמידים	27%	45%	40%
ארבעה תלמידים	24%	17%	19%
שלושה תלמידים	31%	15%	19%
שני תלמידים	10%	7%	7%
תלמיד אחד	2%	5%	4%

* בחישובים לא נכללו מורים שדיווחו על עיסוק ב-0 או ביותר מ-5 נושאים שונים במהלך השעות הפרטניות.

כפי שאפשר לראות, כ-40% מהמורים דיווחו כי חמישה תלמידים השתתפו בשעה הפרטנית. 38% דיווחו כי בשעה הפרטנית השתתפו 3-4 תלמידים. אפשר גם לראות כי 11% מהמורים ציינו כי בשעה הפרטנית השתתפו שישה תלמידים ויותר - מספרים החורגים מהנחיות המשרד.

על-פי דיווחי המורים, ממוצע מספר התלמידים שהשתתפו בשעות הפרטניות בתשי"ע עמד על 4.37 תלמידים לשיעור, עם סטיית תקן של 2.2 (לעומת 4.27 בתשס"ט).

להלן נציג ממצאים בדבר מספרי התלמידים שהשתתפו בשעות הפרטניות - לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (45%) דיווחו על השתתפות של חמישה תלמידים בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (27%). בהתאמה, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (55%) דיווחו על השתתפות של 3-4 תלמידים בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (32%).

ואכן, בבתי ספר דוברי עברית עמד הממוצע על 4.5 תלמידים בשיעור, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית עמד הממוצע על 3.9 תלמידים לשיעור. נתונים אלו דומים מאוד לנתוני תשס"ט (4.2 בממוצע בבתי ספר דוברי עברית לעומת 3.7 בבתי ספר דוברי ערבית).

השוואה לפי סוג פיקוח: ממוצע התלמידים בשעה הפרטנית בבתי ספר ממלכתיים-דתיים עמד על 4.1, לעומת 4.7 בבתי ספר ממלכתיים.

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר בהוראה, כך הם לימדו יותר תלמידים בשעות הפרטניות: ממוצע התלמידים בקבוצת המורים בעלי ותק של 1-10 שנים בהוראה עמד על 4.2, ואילו ממוצע התלמידים בקבוצת הוותק של 11 שנים ויותר עמד על 4.5.

לא נמצאו הבדלים במספרי התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית לפי השתייכות ליוח"א, שנת הצטרפות לרפורמה, משרת אם, חינוך כיתה ומגזר טיפוח.

שיעורי התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות

לפי דיווחי המנהלים בתש"ע, מתוך כלל התלמידים בבית הספר, בממוצע כשני שלישים (63%) השתתפו בשעות הפרטניות, לעומת 52% בתשס"ט. ממצאים אלו מצביעים על מגמת עלייה בשיעורי התלמידים שהשתתפו בשעות הפרטניות בתש"ע בהשוואה לתשס"ט.

אמנם מנהלים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על שיעורי השתתפות גבוהים יותר בשעות הפרטניות, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית (68% לעומת 47%, בהתאמה), אך עלייה בשיעורי ההשתתפות בין השנים נרשמה בשני המגזרים גם יחד: בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה בשיעור המשתתפים מ-36% בתשס"ט ל-47% בתש"ע, ואילו בבתי ספר דוברי עברית נרשמה עלייה בשיעור המשתתפים מ-59% בתשס"ט ל-68% בתש"ע.

עוד נמצא כי מנהלים בפיקוח הממלכתי דיווחו על שיעור משתתפים גבוה יותר בשעות הפרטניות, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (70% לעומת 63%, בהתאמה).

לא נמצאו הבדלים בשיעורי התלמידים שהשתתפו בשעות הפרטניות לפי השתייכות ליוח"א, מגזר טיפוח ושנת הצטרפות לרפורמה.

בשאלה נוספת נשאלו המנהלים על שביעות רצונם מהיקף השעות הפרטניות העומדות לרשות בית הספר. מרבית המנהלים (73%) ציינו כי היקפן הוא בדיוק ההיקף הנחוץ. עוד כרבע מן המנהלים ציינו כי היקף השעות הפרטניות קטן מדי, והיתר (3%) ציינו כי הוא גדול מדי (ההיבט לא נבדק בתשס"ט).

מאפייני המשתתפים בשעות הפרטניות ("למי?")

מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות

לפי דיווחי המורים ובדומה לממצאי תשס"ט, רובן הגדול של השעות הפרטניות (76%) הוקדשו לתלמידים "מתקשים" (חלשים ובינוניים). כ-9% מהשעות הפרטניות הוקדשו לתלמידים שהוגדרו "מצטיינים", כ-8% הוקדשו לקבוצות הטרוגניות של תלמידים, והשאר - לקבוצות בעלות מאפיינים אחרים (ראו לוח 9).

לעומת דיווחי המורים, לפי דיווחי המנהלים בתש"ע כמחצית מן השעות הפרטניות (55%) הוקדשו לתלמידים חלשים ובינוניים, וכשליש מהן (37%) הוקדשו לתלמידים ללא מאפיינים מסוימים. בתשס"ט הייתה הלימה בין תשובות המורים לתשובות המנהלים, ואילו בתש"ע שיעור נמוך יותר של מנהלים, בהשוואה למורים, דיווחו על הקדשת השעות הפרטניות לתלמידים "מתקשים" (חלשים ובינוניים).

לוח 9: מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות - לפי דיווחי מורים בתש"ע ובתשס"ט

מאפייני התלמידים		שיעורי המורים	
		תשס"ט (N=2,659)	תש"ע (N=4,526)
תלמידים חלשים		41%	42%
תלמידים בינוניים		32%	34%
תלמידים מצטיינים		10%	9%
אין מאפיין מסוים, הקבוצה הטרוגנית		8%	8%
תלמידים עם קשיים רגשיים וחברתיים או בעיות התנהגות ומשמעת		5%	4%
תלמידים בעלי תחום עניין לימודי משותף		2%	2%
אחר (תלמידים לקויי למידה, תלמידים עם בעיות בכישורי שפה, עולים חדשים, תלמידים הזקוקים לתגבור לימודים, ועוד)		2%	1%
סך הכול		100%	100%

בדומה לממצאי תשס"ט, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית דיווחו שיעורים דומים של מורים על השתתפות של תלמידים חלשים בשעות הפרטניות (42% לעומת 40%, בהתאמה) ושל תלמידים מצטיינים (9% לעומת 8%, בהתאמה). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית, ציינו כי הקדישו את השעות לתלמידים בינוניים (42% לעומת 31%, בהתאמה). בשאר המאפיינים לא נמצאו הבדלים בין המגזרים. לא ניכר הבדל במאפייני התלמידים בהתאם לשנת הצטרפות המורה לתכנית ובשאר משתני הרקע.

תחלופת התלמידים בשעות הפרטניות

אשר לשאלת התחלופה של תלמידים בשעות הפרטניות, סוגיה זו העסיקה מנהלים ומורים מתחילת הרפורמה. ההתלבטות הייתה האם ובאיזו מידה יש לעבוד עם קבוצות קבועות לאורך זמן, ובכך להגדיל את הסיכוי להשיג שיפור משמעותי ומתמיד אצל תלמידים אלו, או לחלופין, להפעיל קבוצות פרטניות לתקופות קצרות מועד תוך רמת תחלופה גבוהה, כך שיתאפשר למורים להושיט סיוע להיקף נרחב יותר של תלמידים וגם לספק תשובות לצרכים ממוקדים וקצרי טווח יותר (כגון: פיגור במיומנויות ספציפיות בתוך מקצועות שונים, עזרה לפני מבחן וכד').

בדומה לממצאי תשס"ט, יותר ממחצית המורים בתש"ע (61%) דיווחו כי בשעות הפרטניות השתתף הרכב קבוע של תלמידים, 17% מהמורים דיווחו על תחלופה חלקית של תלמידים, ו-22% מהמורים דיווחו שבכל פעם הם נפגשו עם הרכב אחר של תלמידים.

יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (62%) דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית (56%). בבתי ספר דוברי עברית, ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור רב יותר של מורים דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים: בתי ספר חלשים (58%), בינוניים (61%) ומבוססים (65%). בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

עוד נמצא כי ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים: תשס"ח (56%), תשס"ט (61%), תש"ע (64%).

כן נמצא כי יותר מורים שאינם מחנכים (64%), בהשוואה למורים מחנכים (58%), דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים.

משך המפגשים בפורמט של ההרכב הקבוע

ממוצע משך המפגשים עם הרכב קבוע של תלמידים עמד בתש"ע על כ-23 שבועות (סטיית תקן 14.1), דהיינו כחמישה חודשים וחצי. בדיקת ההתפלגות מלמדת כי כ-40% מן המורים דיווחו כי המפגשים התקיימו בתוך פרק זמן של שלושה חודשים, 55% מן המורים דיווחו על שלושה עד תשעה חודשים, וכ-5% מן המורים דיווחו על יותר מתשעה חודשים. ההיבט לא נבדק בתשס"ט.

בדיקת פרק הזמן שבו נמשכו המפגשים על-פי משתני רקע לא העלתה הבדלים בין קבוצות המורים השונות, למעט המשתנה של חינוך כיתה. נמצא כי פרק הזמן בדיווחיהם של מורים שאינם מחנכי כיתה עמד על כשישה חודשים בממוצע, לעומת חמישה חודשים בממוצע בדיווחי מורים מחנכים.

קריטריונים לסיום ההשתתפות של תלמיד בשעה הפרטנית

כאשר נשאלו המורים על אמות המידה שהציבו לסיום השתתפותו של תלמיד בשעה הפרטנית, ציינו 45% מהם שהקריטריון העיקרי הוא השגת היעדים הלימודיים של התלמיד (קריטריון זה נמצא שכיח גם בתשס"ט). 36% השיבו שאין להם קריטריונים לסיום השתתפות התלמיד בשעה הפרטנית. תשובות נוספות (עד 5% מן המורים)

היו כי התלמידים מתחלפים בכל פרק זמן מסוים, וכי סיום ההשתתפות נקבע לפי רצון התלמידים וצורכיהם או לפי התקדמותם בהיבטים רגשיים, חברתיים והתנהגותיים. ההיבט לא נבדק בתשס"ט.

השתייכות התלמידים לכיתה האם

85% מן המורים דיווחו כי התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית השתייכו לאותה כיתה (בהשוואה ל-77% בדיווחי תשס"ט).

השוואה לפי חינוך כיתה העלתה כי 93% מהמורים המחנכים דיווחו כי התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית השתייכו לאותה כיתה, לעומת 74% מהמורים שאינם מחנכים.

השוואה לפי סוג פיקוח העלתה כי 90% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי דיווחו כי התלמידים השתייכו לאותה כיתה, לעומת 83% מהמורים בפיקוח הממלכתי.

בשאר מדדי ההשוואה לא נמצאו הבדלים לפי קבוצות המורים במשתנה של השתייכות התלמידים לכיתה האם. ההיבט לא נבדק בתשס"ט.

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות במהלך היום ("מתי")?

על-פי ההנחיות המקוריות של מובילי הרפורמה, יש לקיים את השעות הפרטניות לאחר סיום יום הלימודים (כשעות קצה), או לחלופין במהלכו, כאשר כיתה שלמה נחלקת לקבוצות קטנות באותה שעה. באופן כללי, כ-55% מן המורים דיווחו כי השעות הפרטניות התקיימו במהלך יום הלימודים, כ-44% דיווחו כי הן התקיימו אחרי סיום יום הלימודים, וכ-1% דיווחו כי השעות הפרטניות התקיימו לפני תחילת יום הלימודים.

ההשוואה לתשס"ט מלמדת על עלייה בשיעור המורים שדיווחו בתש"ע על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים (בתשס"ט 66% מן השעות התקיימו במהלך יום הלימודים ו-34% מן השעות התקיימו מחוץ ליום הלימודים). עלייה זו נרשמה הן בבתי ספר דוברי עברית והן בבתי ספר דוברי ערבית, כפי שמוצג להלן:

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (49%) דיווחו על קיום השעות הפרטניות מחוץ ליום הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (36%). עם זאת, השוואה לתשס"ט מלמדת כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה ניכרת בשיעור המורים שדיווחו על קיום שיעורים מחוץ ליום הלימודים (מ-19% בתשס"ט ל-36% בתש"ע), ואילו בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה מתונה יותר (מ-40% ל-49%).

השוואה לפי מדדי טיפוח: בבתי ספר דוברי ערבית נמצא כי יותר מורים בבתי ספר בינוניים (43%) דיווחו על שיעורים פרטניים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר חלשים (34%). בבתי ספר דוברי עברית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מורים בפיקוח הממלכתי (54%) דיווחו על שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (34%). פער דומה דווח גם בתשס"ט - 44% בפיקוח הממלכתי ו-26% בפיקוח הממלכתי-דתי.

השוואה לפי יוח"א: בתש"ע יותר מורים בבתי ספר שאינם משתייכים ליוח"א (55%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (26%). יש לציין כי בתי ספר שבהם מונהג יוח"א מוגבלים יותר בקיום שיעורים בסוף יום הלימודים. ממצא זה חוזר על דגם דומה שנמצא בתשס"ט.

השוואה לפי ותק בהוראה: ככל שהמורים היו בעלי שנות ותק רבות יותר בהוראה, כך שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים: 1-5 שנים (41%); 6-10 שנים (42%); 11-25 שנים (46%); 26 שנים ויותר (50%). בתשס"ט לא נמצאו הבדלים לפי ותק בהוראה.

השוואה לפי חינוך כיתה: נמצא כי יותר מורים מחנכים (48%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים שאינם מחנכים (42%). בתשס"ט לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה. בהשוואה לפי שנת הצטרפות ומשרת אם לא נמצאו הבדלים בין שיעורי המורים המדווחים.

תכנים ופעילויות בשעות הפרטניות ("מה?")

לאילו נושאים הוקדשו השעות הפרטניות?

במסגרת הראיונות התבקשו המורים לציין לאילו נושא או נושאים הוקדשה השעה הפרטנית. בלוח 10 שלהלן מוצגים הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות ושיעורי המורים שציינו זאת.

רוב המורים (כ-84%) דיווחו בתש"ע כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראה בתחום דעת. שיעורים נמוכים יותר של מורים דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו, בין היתר, גם להעשרת תלמידים (21%), לפיתוח תחומי העניין שלהם (17%), לתכניות מיוחדות לפיתוח החשיבה (16%) ולשיחות אישיות (13%).

לוח 10: הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות - לפי דיווחי מורים

(שיעורי המשיבים "בחלק גדול מהשעה" או "ברוב השעה או בכלה")

שיעור המורים		נושאים
תש"ע (N=4,540)	תשס"ט (N=2,727)	
84%	80%	הוראת תחום הדעת
21%	18%	העשרה לתלמידים
17%	15%	פיתוח תחומי העניין של התלמידים
16%	14%	תכניות לפיתוח החשיבה
13%	6%	שיחות אישיות

שיעור המורים		נושאים
תש"ע (N=4,540)	תשס"ט (N=2,727)	
9%	8%	התמקדות בנושא מרכזי בית-ספרי
4%	2%	טיפול בבעיות משמעת ובעיות אחרות
3%	2%	הנחיה ולינוי תלמידים בעבודות חקר
2%	3%	הכנת שיעורי בית

*האחוזים אינם מסתכמים ל-100% כי היה אפשר לסמן יותר מפעילות אחת בשעה פרטנית

ממצאים אלו דומים מאוד לממצאים בתשס"ט, למעט הגידול בשיעורי המורים שדיווחו על הקדשת שיעורים לשיחות אישיות בתש"ע בהשוואה לתשס"ט. עם זאת עדיין מדובר בשיעורים נמוכים למדי.

בדומה לממצאי תשס"ט, יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית, דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראת תחום דעת (86% לעומת 79%, בהתאמה) ולהעשרה (23% לעומת 15%, בהתאמה).

בשאר משתני הרקע שנבדקו לא נמצאו הבדלים.

אילו מקצועות נלמדו בשעות הפרטניות?

על-פי דיווחי המורים, בשעות הפרטניות נלמדו על פי רוב מקצועות ליבה, ובעיקר שפת אם (46%) ומתמטיקה (27%). בתש"ע, בהשוואה לתשס"ט, נרשם גידול מסוים במספר השעות הפרטניות שהוקדשו לשפת אם, והפחתה מסוימת בשעות הפרטניות שהוקדשו להוראת מתמטיקה (תשס"ט: 40%-ו-32%, בהתאמה). שיעור קטן יחסית של השעות הפרטניות הוקדש ללימוד אנגלית (9%) ומדעים (5%), והשאר (12%) הוקדשו לתחומי דעת אחרים.

לא נמצאו הבדלים בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית בשיעור ההוראה של שפת אם (44%-ו-40%, בהתאמה) ושל מתמטיקה (כ-27% בשני מגזרי השפה).

עוד נמצא כי יותר מורים שהם מחנכי כיתה, בהשוואה למורים שאינם מחנכי כיתה, לימדו בשעות הפרטניות שפת אם עברית (47% לעומת 18% בהתאמה, בבתי ספר דוברי עברית) ומתמטיקה (31% לעומת 22%, בהתאמה). לעומת זאת, יותר מורים שאינם מחנכי כיתה, בהשוואה למחנכים, לימדו בשעה הזאת אנגלית (18% לעומת 3%), מדעים (10% לעומת 2%), אמנויות (8% לעומת 0.2%) וחינוך גופני (7% לעומת 0.2%). בשאר המשתנים לא נמצאו הבדלים בסוגיה זו.

מה עשו שאר תלמידי הכיתה (רובם או כולם) בזמן השעות הפרטניות?

על-פי דיווחי כל המורים כמעט (96%), לצורך לימוד בשעות הפרטניות שהתקיימו במהלך יום הלימודים (שעות רוחב) הוצאו התלמידים מן הכיתה, בעוד חבריהם לכיתה ממשיכים ללמוד כרגיל. במקרים מועטים ביותר

(4%) השתתפו גם תלמידי הכיתה האחרים במקביל בשעות פרטניות בקבוצות קטנות. לא נרשם שינוי בממצא זה בהשוואה לתשס"ט (98%).

התופעה של הוצאת תלמידים מכיתות האם לצורך השעה הפרטנית נמצאה בשני מגזרי השפה ובכל שאר מדדי ההשוואה. אם כן, התמונה המצטיירת היא של הפרדת התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות מחבריהם לכיתה.

תחום הדעת שלמדו התלמידים שהוצאו מכיתות האם

בהמשך לשאלה שלעיל נשאלו המורים איזה תחום דעת למדו התלמידים המוצָאִים מכיתות האם בשעות הפרטניות, וזאת כדי לבחון אם הוצאתם מהכיתה גורמת להם להפסיד את החומר הנלמד בכיתת האם.

כמחצית מן המורים (47%) בתש"ע ציינו כי במקרים שבהם שאר תלמידי הכיתה המשיכו ללמוד כרגיל בכיתת האם, התלמידים המוצָאִים אינם מן הכיתה למדו תחום דעת אחר. 45% מן המורים דיווחו כי התלמידים למדו במקביל את אותו החומר באותו תחום דעת, ו-8% דיווחו כי התלמידים למדו חומר שונה באותו תחום דעת. הממצאים חוזרים על מה שדווח בתשס"ט.

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (38%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית במדדים חלש ובינוני דיווחו כ-33% מן המורים על הוראת אותו המקצוע, לעומת מבוסס (44%).

השוואה לפי סוג פיקוח: בפיקוח הממלכתי דיווחו 43% מן המורים על הוראה של אותו תחום דעת במקביל לשעות הפרטניות, לעומת 28% בפיקוח הממלכתי-דתי.

השוואה לפי חינוך כיתה: שיעור גבוה יותר של מורים שאינם מחנכים (50%) לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים מחנכים (41%).

לא נמצאו הבדלים בהיבט זה לפי ותק בהוראה, שנת הצטרפות, השתייכות ליוח"א ומשרת אם.

פעילויות שהתקיימו בשעות החינוך הפרטניות

בשאלה נוספת נשאלו המורים המחנכים מה הם עשו בשעות החינוך הפרטנית האחרונה שקיימו. כפי שעולה מלוח 11 שלהלן, כשליש מן המחנכים קיימו במהלך השעות הפרטניות מפגשים מובנים על בסיס תכניות קיימות (לדוגמה, מפגשים "מלב אל לב"). כשליש נוסף מהמחנכים קיימו פגישות יחידניות עם תלמידים. עוד כשישית ציינו שהמפגשים יוחדו לטיפול בנושאים חברתיים-התנהגותיים של הכיתה, ושישית נוספת ציינו כי המפגשים יוחדו לניהול שוטף של הכיתה בלי להיפגש עם התלמידים. (ההיבט לא נבדק בתשס"ט).

לוח 11: פעילויות שהתקיימו בשעות הפרטניות

שיעור המורים* N=2,492	פעילויות בשעות הפרטניות
37%	המחנך מקיים מפגש מובנה על בסיס תכנית
33%	המחנך מקיים פגישה יחידנית עם תלמיד
11%	טיפול בנושאים חברתיים-התנהגותיים במסגרת כיתתית או קבוצתית
10%	עסקתי בניהול שוטף של הכיתה, בלי להיפגש עם תלמידים
4%	לימדתי תחום דעת תלמיד או קבוצה של תלמידים
3%	פגישות עם הורים או הורים-ילדים
2%	שונות (עיתון בית הספר, מסיבת סיום)
100%	סה"כ

*השאלה יועדה רק למורים מחנכים

להלן פילוח הממצאים לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: בבתי ספר דוברי עברית נמצא כי יותר מורים דיווחו על פגישה יחידנית עם תלמיד (35%), בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (28%). תמונה הפוכה התקבלה בנוגע למפגשים מוב. נים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (42%) דיווחו על קיום מפגשים מובנים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (35%).

השוואה לפי סוג פיקוח: 28% מהמורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים דיווחו על קיום מפגשים מובנים על בסיס תכנית, בהשוואה למורים בבתי ספר ממלכתיים (37%). יותר מורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים (15%) דיווחו על ניהול שוטף של הכיתה בלי להיפגש עם התלמידים, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי (כ-8%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: יותר מורים שהצטרפו בתשי"ע דיווחו על מפגשים יחידניים עם התלמידים, בהשוואה למורים שהצטרפו בתשס"ח, כדלקמן: תשס"ח (29%), תשס"ט (32%), תשי"ע (36%).

בשאר המשתנים לא נמצאו הבדלים בהיבט זה לפי מגזר טיפוח, משרת אם, ותק בהוראה והשתייכות ליוח"א (כאמור, שאלה זה יועדה רק למורים שהם מחנכי כיתה).

כ-91% מהמחנכים דיווחו על קיום שעות פרטניות שהן שעות מחנך או שעות ניהול כיתה. רובם ככולם (98%) ציינו כי השעות הללו היו קבועות במערכת.

דגמים שונים של השעות הפרטניות ומאפייני התלמידים המשתתפים בהן ("איר?")

דגמים שונים ליישום השעות הפרטניות

כפי שראינו לעיל, רוב השעות הפרטניות הוקדשו בעיקר להוראה בתחום הדעת, אולם בשעות אלו נעשו גם פעילויות רבות אחרות. כדי ללמוד יותר לעומק על הנעשה בשעות הפרטניות ביקשנו לבחון האם מתוך הדיווחים על הפעילויות עולים דגמים שונים של שעה פרטנית.

כדי לברר מהם המודלים לשימוש הלכה למעשה בשעות הפרטניות נעשה ניתוח אשכולות (Cluster Analysis)⁸. הניתוח העלה שלושה דגמים עיקריים של יישום השעה הפרטנית:

- **שעה לימודית-תגבור:** הוקדשה בעיקר להוראה בתחום הדעת (52% מהמורים השתייכו לדגם זה).
- **שעה לימודית-העמקה והרחבה:** הוראה בתחום הדעת עדיין הייתה העיסוק העיקרי בשעה זו, אך לצדה עסקו בשעה הפרטנית גם בהעשרה לתלמידים מעבר לנלמד בכיתה, בפיתוח תחומי העניין שלהם ובתכניות מיוחדות לפיתוח כישורי חשיבה (35% מהמורים).
- **שעה לימודית-ממוקדת נושא בית-ספרי:** גם בשעה זו הושם דגש על הוראה בתחום הדעת, אך עסקו בה בעיקר בנושא מרכזי שבית הספר בחר להתמקד בו במהלך שנת הלימודים (13% מהמורים).

בלוח 12 שלהלן מוצגת התפלגות הפעילויות שבהן עסקו בשעות הפרטניות על-פי שלושת הדגמים שנמצאו.

יש לציין כי הדגם של השעות הפרטניות שנמצא בתש"ע שונה במידה מסוימת מן הדגם שנמצא בתשס"ט. בעוד שבתשס"ט כלל הדגם שעה פרטנית מסוג לימוד-תגבור (56%), לימוד-העמקה (28%) ודיאלוג (16%), הדגם הנוכחי אמנם כולל גם הוא שעה מסוג לימוד-תגבור (52%) ושעה מסוג לימוד-העמקה (35%), אך אין הוא כולל שעת דיאלוג אלא שעה פרטנית ממוקדת נושא בית-ספרי (13%).

נראה אפוא כי בתשס"ט כללה השעה הפרטנית דגם של שעה דיאלוגית ייחודית שהושם בה דגש רב על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים, ואילו בתש"ע חל שינוי באופן ההתמודדות עם בעיות רגשיות-חברתיות של התלמידים: במקום ליחיד לנושא שעה נפרדת, הוא טופל באמצעות פריסתו על פני כל השעות הפרטניות שעסקו ברובן בנושאים לימודיים. למעשה, השעה הדיאלוגית לכשעצמה התמוססה, ובמקומה נוצר דגם של שעות פרטניות שכלל הוראה בתחום הדעת המשולבת בהעמקה והרחבה ובהתמקדות בנושא מרכזי שנבחר על ידי בית הספר, עם מינון נמוך של שיח אישי עם התלמידים.

⁸ ניתוח אשכולות (Cluster Analysis) הוא שיטה לייחוס של פרטים לקבוצות (אשכולות הומוגניים ככל האפשר) ביחס למערכת של משתנים. הייחוס לקבוצה מסוימת נקבע על פי מדד של מרחק. ניתוח האשכולות נועד להביא למינימום את המרחק בין פרטים המשתייכים לאותו אשכול ולמקסימום את המרחק בין פרטים המשתייכים לאשכולות שונים. מורים שבחרו ביותר מחמש אפשרויות ודיווחו כי השעה הפרטנית הוקדשה בעיקר לאפשרויות אלו לא נכללו בניתוח האשכולות, המבוסס על תשובותיהם של 2,572 מורים.

לוח 12: הפעילויות בשלושת הדגמים של השעות הפרטניות - לפי דיווחי מורים

הפעילויות העיקריות שלהן הוקדשו השעות הפרטניות (שיעורי המשיבים "בחלק גדול מן השעה")	שעה לימודית-תגבור לימודית-52% מהמורים N=2,341	שעה לימודית-ממוקדת נושא בית-ספרי 13% מהמורים N=584	שעה לימודית-העמקה והרחבה 35% מהמורים N=1,529
הוראה בתחום דעת	85%	80%	85%
העשרה לתלמידים מעבר לנלמד בכיתה	0%	21%	51%
פיתוח תחומי העניין של התלמידים	6%	19%	33%
תכניות מיוחדות לפיתוח חשיבה	6%	18%	31%
התמקדות בנושא מרכזי שבית הספר בחר	0%	69%	0%
שיחות על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים	11%	14%	14%
טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות אחרות	3%	6%	4%
הנחיה וליווי תלמידים בעבודות חקר	2%	4%	4%
הכנת שיעורי בית	2%	3%	2%

השינוי בדגם ההוראה בשעה הפרטנית מלמד על הסטה של הדגשים בשעה זו מדיאלוג אישי עם התלמידים לעיסוק בנושאים לימודיים-בית ספריים. חשוב לציין כי בדוח ההערכה האיכותני על רפורמת "אופק חדש" תשס"ח נכתב כי המרכיבים הנוגעים להיכרות עם התלמיד והתייחסות לבעיות לימודיות או אף חברתיות של התלמיד נתפסו על ידי מרבית המורים כנמצאים בתחום יכולתם, ואילו מרכיבים אחרים, במיוחד טיפול בבעיות אישיות של התלמידים, עוררו אצל המורים קשיי התמודדות.

להלן פילוח הממצאים לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שמדד הטיפוח מבוסס יותר, כך יותר מורים דיווחו על קיום שעות פרטניות מסוג לימודי-תגבור: חלש (48%), בינוני (51%) ומבוסס (55%), ובהתאם לכך פחות מורים דיווחו על קיום שעות פרטניות מסוג לימודי-העמקה: חלש (41%), בינוני (38%) ומבוסס (32%). בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

בהשוואה בין התפלגויות הדגמים ליישום השעה הפרטנית לא נמצאו הבדלים של ממש לפי מגזר שפה, סוג פיקוח, שנת הצטרפות לרפורמה, סוג משרה, חינוך כיתה או השתייכות ליוח"א.

מאפייני התלמידים המשתתפים בדגמים השונים של השעות הפרטניות

בלוח 13 מוצגים מאפייני התלמידים שהשתתפו בכל אחד מן הסוגים של השעה הפרטנית, לפי דיווחי המורים. מעיון בלוח עולה כי השעות הפרטניות מסוג לימוד-תגבור והשעות הממוקדות נושא בית-ספרי ניתנו בעיקר לתלמידים שהשיגיהם מוגדרים חלשים או בינוניים. בשעות הלימודיות-העמקה והרחבה השתתפו שיעורים נמוכים מעט יותר של תלמידים חלשים ובינוניים, ולצדם שיעור גבוה, יחסית, של תלמידים מצטיינים.

לוח 13: הפעלת דגמים שונים של השעה הפרטנית בקרב תלמידים בעלי מאפיינים שונים

מאפייני התלמידים המשתתפים בכל אחד מן הדגמים של השעות הפרטניות	שעה לימודית-תגבור 52% מהמורים N=2,341	שעה לימודית-ממוקדת נושא בית-ספרי 13% מהמורים N=584	שעה לימודית-העמקה והרחבה 35% מהמורים N=1,529
תלמידים שהשיגיהם מוגדרים חלשים	47%	40%	35%
תלמידים שהשיגיהם מוגדרים בינוניים	35%	35%	31%
תלמידים מצטיינים	4%	8%	16%
תלמידים בעלי קשיים רגשיים ו/או חברתיים	5%	4%	4%
אין מאפיין מסוים, הקבוצה הטרוגנית	7%	10%	9%
עניין משותף	2%	3%	3%
אחר	2%	2%	2%

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות ("היכן?")

התפלגות המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות בתשס"ט ובתש"ע מוצגת בלוח 14. ניתן לראות כי בתש"ע, בדומה לתשס"ט, השעות הפרטניות התקיימו במגוון מקומות בבית הספר, ובעיקר בכיתות ריקות, בפינות לימוד ייעודיות ובחדרי מקצוע.

עם זאת, בתש"ע נרשמה עלייה מסוימת בשיעור המורים שדיווחו על קיום השעות הפרטניות בפינות לימוד ייעודיות - מ-11% בתשס"ט ל-18% בתש"ע.

לוח 14: התפלגות המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות

שיעור המורים		המקום בו התקיימה השעה הפרטנית
תש"ע (N=4,532)	תשס"ט (N=2,657)	
41%	43%	כיתה ריקה
18%	11%	פינות לימוד ייעודיות
14%	14%	חדרי מקצוע
4%	8%	חדר מורים
4%	6%	ספרייה
6%	6%	מסדרון
13%	12%	אחר (חדר "אופק חדש", מעבדה, בכיתה מלאה ועוד)
100%	100%	סה"כ

פילוח הממצאים לפי משתני רקע מוצג להלן:

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (45%) דיווחו על הוראת שעות פרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (30%). לעומת זאת, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (35%) דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בפינות לימוד ייעודיות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (12%). ממצאים אלו נמצאו בהלימה לממצאים מתשס"ט.

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית, יותר מורים במדד טיפוח חלש דיווחו על הוראה בכיתות ריקות (52%), בהשוואה למורים במדד טיפוח בינוני (46%) ומבוסס (42%). תמונה הפוכה התקבלה בבתי ספר דוברי ערבית. בבתי ספר השייכים למדד טיפוח בינוני, יותר מורים דיווחו על הוראה בכיתות ריקות (37%), בהשוואה למדד טיפוח חלש (28%).

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מורים בפיקוח הממלכתי (47%) דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (40%). לעומת זאת, יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי (16%) דיווחו על הוראה בפינות לימוד ייעודיות, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי (11%).

השוואה לפי יו"א: בבתי ספר שבהם לא מונהג יו"א, מורים רבים יותר דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה למורים בבתי ספר שבהם מונהג יו"א (54% לעומת 37%, בהתאמה). לעומת זאת, בבתי ספר שבהם מונהג יו"א, יותר מורים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות לימוד ייעודיות, בהשוואה למורים בבתי ספר שבהם לא מונהג יו"א (25% לעומת 18%, בהתאמה).

השוואה לפי חינוך בית: 50% מהמורים המהמורים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, לעומת 26% מהמורים שאינם מחנכים. לעומת זאת, 25% מהמורים שאינם מחנכים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בחדרי מקצוע, בהשוואה ל-7% מהמורים המחנכים.

מעקב ובקרה אחר השעות הפרטניות בבית הספר ("האומנם")

על-פי ממצאי המחקר האיכותני משנה"ל תשס"ח, בשנה השנייה ליישום הרפורמה דיווחו מנהלים רבים יותר על פעילות שיטתית להתמודדות עם הקשיים שנתגלו בבקרה, בפקוח ובשליטה על המתרחש הלכה למעשה בשעות הפרטניות. בהתאמה החלו להתפתח מערכות בקרה פנימיות על המורים לשם הבטחת יישומן של השעות הפרטניות, וכן מיפויים לאיתור קשיים ובדיקת הישגים.

הממצאים מתשי"ע מחזקים את הממצאים האיכותניים. רוב המנהלים (97%) דיווחו כי הייתה בבית ספרם תכנית פעילות לשעה הפרטנית (לעומת 91% בתשס"ט) וכי קיים בבית הספר מעקב מובנה אחר התקדמות התלמידים בשעות הפרטניות (97%).

73% מהמנהלים דיווחו כי בבית ספרם נבנתה תכנית פעילות לשעה הפרטנית. נתונים אלו מצביעים על עלייה ניכרת בהשוואה לנתונים שדווחו בתשס"ט (58%). בניית תכנית הפעילות נעשתה בעיקר על ידי המורים המלמדים בשעות הפרטניות (91%), מחנכי הכיתות (90%) ומנהלי בית הספר (85%), והתבססה על מיפויים שנעשו בבית הספר.

כשאלת סיכום נשאלו המנהלים הוותיקים ברפורמה (יותר משנה ברפורמה ובניהול בית הספר) באיזו מידה חל שינוי באופן יישום הרפורמה בבית ספרם לאורך זמן. 73% השיבו כי חל שינוי במידה רבה או רבה מאוד, 19% ציינו כי חל שינוי במידה בינונית, ו-8% ציינו כי חל שינוי במידה מועטה או כלל לא.

המנהלים שצינו כי חל שינוי באופן יישום הרפורמה הסבירו את תשובותיהם בכך שבתחילה הוקדש זמן רב בבית הספר ללימוד הרפורמה ולהתנסות ביישומה, ועם הזמן, כאשר נצבר יותר ניסיון, הופקו לקחים והוכנסו שיפורים בהטמעת הרפורמה בבית הספר:

- בשנה הראשונה הבנו במה מדובר ובשנה השנייה ידענו כבר איך ליישם את הרפורמה בצורה חכמה יותר גם מבחינת תכנון המערכת וגם מבחינת קבוצות, כמו, כל כמה זמן להחליף קבוצה כדי שזה יהיה אפקטיבי.
- בהתחלה עוד לקח לנו זמן ללמוד ולהטמיע. תהליך הלמידה בשנה הראשונה עזר לנו ליישם את "אופק חדש" בצורה טובה יותר בשנה השנייה בכמה תחומים.
- [עם הזמן] תכנון השעות הפרטניות נעשה באופן יותר מקצועי, ממוקד, לקידום הישגי התלמידים, המורים התאקלמו לשעות המאוחרות יותר, יש שביעות רצון של המורים בקשר לשכר.

יותר מנהלים בבתי ספר המשתייכים ליוח"א (81%) ציינו כי חל שינוי במידה רבה באופן יישום הרפורמה בבית ספרם, בהשוואה למנהלים בבתי ספר שאינם משתייכים ליוח"א (71%).

ב. התנאים הפיזיים בבית הספר

נדבך חשוב והכרחי ביישום השעות הפרטניות בפרט והרפורמה בכלל הוא קיומם של תנאים פיזיים מספקים בבית הספר. דוח ההערכה של "אופק חדש" בתשס"ט מלמד כי מתחילת יישום הרפורמה התגלעו קשיים ביישום השעות הפרטניות ושעות השהייה בשל היעדר תנאים פיזיים מתאימים בבית הספר. עם זאת, מנהלי בתי ספר שהצטרפו ל"אופק חדש" העידו על מחסור חמור פחות (אף כי עדיין מחסור ניכר) במרבית התנאים הפיזיים בבתי הספר שלהם, בהשוואה למנהלים של בתי ספר שלא הצטרפו.

בשאלה כללית על אודות שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים בבית הספר נמצא בתש"ע כי 29% מן המנהלים דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן התנאים הפיזיים הדרושים ליישום הרפורמה הקיימים בבית ספרם. כשליש נוסף דיווחו על שביעות רצון במידה בינונית, ועוד כשליש דיווחו על שביעות רצון במידה מועטה או כלל לא (השאלה לא נבדקה בתשס"ט). מכאן ש-71% מן המנהלים דיווחו על שביעות רצון נמוכה-בינונית מן התנאים הפיזיים בבית ספרם.

34% מקרב המנהלים בפיקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים, בהשוואה ל-21% מקרב מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי. בשאר משתני הרקע שנבדקו לא נמצאו הבדלים.

בהמשך התבקשו המנהלים לדווח באמצעות סדרה של היגדים על מידת קיומם של תנאים פיזיים שונים בבית ספרם (כאלה הדרושים ליישום הרפורמה). עבור כל היגד התבקשו המנהלים לבחור באחת מארבע האפשרויות הבאות: אין בבית הספר, קיים אך אינו מספק, מספק באופן חלקי, מספק באופן מלא. לצורך התרשמות כוללת באילו תחומים ישנו חסר, אוחדו תשובותיהם של המנהלים שבחרו בשלוש אפשרויות התשובה הראשונות (כל התשובות למעט "מספק באופן מלא").

בלוח 15 שלהלן מוצגים עבור כל אחד מן התחומים שיעורי המנהלים שהשיבו כי התחום לוקה בחסר (שלוש אפשרויות התשובה הראשונות) – בתשס"ט לעומת תש"ע.

לוח 15: תנאים פיזיים הלוקים בחסר בבית הספר – דיווחי המנהלים

(שיעורי המשיבים "אין בבית הספר" או "אינו מספק" או "מספק באופן חלקי")

שיעור המנהלים		תנאים פיזיים
תש"ע N=1,089	תשס"ט N=649	
81%	79%	מקום מתאים לאכול בו
77%	67%	מחשוב ותקשוב
74%	68%	מקום מתאים למורים לעבוד בו
72%	68%	מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים, הורים וכד'
66%	56%	חומרי הוראה-למידה (כמות, תקינות, נגישות)
52%	40%	שירותי מורים (תקינות, ניקיון)
46%	37%	שירותי תלמידים (תקינות, ניקיון)
44%	38%	מיזוג אוויר

הנתונים מלמדים כי בתש"ע, כמו בתשס"ט, התחומים שבהם כ-70% מן המנהלים דיווחו על היעדר תנאים מספקים הם: מקום מתאים לאכול בו, מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו ומקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים והורים.

השוואה לפי מגזר שפה: השוואת התנאים הפיזיים בין תשס"ט לתש"ע לפי מגזר שפה מוצגת בלוח 16 שלהלן.

על-פי נתוני תשס"ט, בהשוואה בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית נמצא מחסור חמור פחות (אף כי עדיין מחסור ניכר) בקרב הראשונים במרבית התנאים הפיזיים. בתש"ע הצטמצמו ההבדלים בין המגזרים לשני תחומים בלבד: מיזוג אוויר ומקום מתאים לאכול בו (עדיין לטובת בתי ספר דוברי עברית).

ההשוואה בין תשס"ט לתש"ע הצביעה על גידול מסוים בשיעורי המנהלים שדיווחו על היעדר תנאים מספקים. פילוח הנתונים לפי מגזר שפה מלמד כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה הרעה בתש"ע בעיקר בתחומים של מחשוב ותקשוב, שירותי מורים ומיזוג אוויר ושיפור בתחומים של שירותי תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי עברית נרשמה הרעה בכל התחומים.

כמו כן נמצאו הבדלים לפי **סוג פיקוח** בתחומים של חומרי הוראה, מקום מתאים למורים לעבוד בו, מקום מתאים לפגישות פרטניות ושירותי מורים, לטובת הפיקוח הממלכתי בהשוואה לממלכתי-דתי.

לוח 16: תנאים פיזיים הלוקים בחסר בבית הספר – דיווחי מנהלים לפי מגזר שפה

(שיעורי המשיבים "אין בבית הספר" או "אינו מספק" או "מספק באופן חלקי")

שיעור המנהלים				תנאים פיזיים
תש"ע		תשס"ט		
דוברי ערבית N=257	דוברי עברית N=832	דוברי ערבית N=180	דוברי עברית N=469	
85%	79%	88%	76%	מקום מתאים לאכול בו
81%	76%	71%	66%	מחשוב ותקשוב
72%	74%	74%	66%	מקום מתאים למורים לעבוד בו
70%	73%	76%	65%	מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים, הורים וכד'
68%	65%	64%	53%	חומרי הוראה-למידה (כמות, תקינות, נגישות)
51%	52%	32%	43%	שירותי מורים (תקינות, ניקיון)
46%	46%	58%	37%	שירותי תלמידים (תקינות, ניקיון)
52%	41%	30%	30%	מיזוג אוויר

פילוח ההשוואות של תשובות המנהלים לפי משתני רקע בכל תחום מוצג בפרק ה'.

סיכום: תהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש":

השעות הפרטניות

- **היקף ההשתתפות בשעות הפרטניות:** על פי דיווחי המורים, ממוצע מספר התלמידים שהשתתף בשעות הפרטניות בתש"ע עמד על 4.37 תלמידים לשיעור (בהשוואה ל-4.27 בתשס"ט). כ-80% מן המורים דיווחו על השתתפות של 3-5 תלמידים בשעות הפרטניות. בבתי ספר דוברי עברית עמד הממוצע על 4.5 תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית עמד הממוצע על 3.9 תלמידים לשיעור. כמו כן נמצא כי ממוצע מספר התלמידים בשעה הפרטנית בבתי ספר ממלכתיים עמד על 4.7 לעומת 4.1 בבתי ספר ממלכתיים-דתיים.
- **שיעור ההשתתפות בשעות הפרטניות מתוך כלל התלמידים:** על פי דיווחי המנהלים, כשני שלישים (63%) מכלל תלמידי בית הספר השתתפו בשעות הפרטניות (לעומת 52% בתשס"ט). הנתונים מצביעים אפוא על עלייה בשיעורי התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות בהשוואה לתשס"ט. עלייה זו נרשמה בשני מגזרי השפה גם יחד: בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה מ-36% בתשס"ט ל-47% בתש"ע, ובבתי ספר דוברי עברית נרשמה עלייה מ-59% בתשס"ט ל-68% בתש"ע. הנתונים מלמדים כי בתש"ע נשמר הפער בין שני המגזרים בשיעורי ההשתתפות התלמידים בשעות הפרטניות, לטובת בתי ספר דוברי עברית. בפיקוח הממלכתי דווח על שיעור משתתפים גבוה יותר בשעות הפרטניות, בהשוואה לפיקוח הממלכתי-דתי (70% לעומת 63%, בהתאמה).

- **מאפייני המשתתפים בשעות הפרטניות:** רובן הגדול של השעות הפרטניות הוקדשו לתלמידים חלשים (42%) ובינוניים (34%), בדומה לממצאי תשס"ט (41% ו-32%, בהתאמה). כ-9% מהשעות הפרטניות הוקדשו לתלמידים שהוגדרו "מצטיינים", כ-8% הוקדשו לקבוצות הטרוגניות של תלמידים, והשאר – לקבוצות בעלות מאפיינים אחרים. בדומה לממצאי תשס"ט, גם בבתי ספר דוברי עברית וגם בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו שיעורים דומים של מורים על השתתפות של תלמידים חלשים (42% ו-40%, בהתאמה) ושל תלמידים מצטיינים (9% ו-8%, בהתאמה) בשעות הפרטניות. שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית, ציינו כי הקדישו את השעה הפרטנית לתלמידים בינוניים (42% לעומת 31%, בהתאמה).
- **הנושאים והמקצועות שלהם הוקדשו השעות הפרטניות:** רוב המורים דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראה בתחום דעת (כ-84%). שיעורים נמוכים של מורים דיווחו גם על פעילויות שמטרתן העשרת תלמידים (21%), פיתוח תחומי העניין שלהם (17%), תכניות מיוחדות לפיתוח החשיבה (16%) ושיחות אישיות (13%). ממצאים אלו דומים מאוד לממצאים שדווחו בתשס"ט. בשעות הפרטניות נלמדו על פי רוב מקצועות ליבה, ובעיקר שפת אם (46%) ומתמטיקה (27%). ההשוואה לדיווחים מתשס"ט מצביעה על גידול מסוים בשעות הפרטניות שהוקדשו לשפת אם ועל הפחתה מסוימת בשעות הפרטניות שהוקדשו להוראת מתמטיקה (תשס"ט: שפת אם - 40%; מתמטיקה - 32%).
- **דגמים שונים ליישום השעות הפרטניות:** כפי שצוין לעיל, רוב השעות הפרטניות הוקדשו בעיקר להוראה בתחום הדעת, אולם נערכו בהן גם פעילויות רבות אחרות. בדיקת דפוס השילוב בין הפעילויות השונות שהתקיימו במהלך השעות הפרטניות העלתה שלושה דגמים בתש"ע: דגם של שעה פרטנית מסוג לימוד-תגבור, שדווח על ידי 52% מן המורים, דגם מסוג לימוד-העמקה (35%) ודגם ממוקד נושא בית-ספרי (13%). שני הדגמים הראשונים זוהו גם בתשס"ט בשיעורים דומים. עם זאת, בתשס"ט כללה השעה הפרטנית דגם של שעה דיאלוגית ייחודית שבה הושם דגש רב על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים, ואילו בתש"ע לא זוהה דגם זה והנושא נכלל בכל הדגמים של השעות הפרטניות, בהיקף נמוך.
- **עיתוי יישומן של השעות הפרטניות:** על-פי ההנחיות המקוריות של מובילי הרפורמה יש לקיים את השעות הפרטניות לאחר סיום יום הלימודים (כשעות אורח), או לחלופין במהלכו (כשעות רוחב), כאשר כיתה שלמה נחלקת לקבוצות קטנות באותה שעה. בתש"ע דיווחו כ-45% מהמורים כי השעות הפרטניות התקיימו מחוץ לשעות הלימודים, בעיקר לאחר סיום, וכ-55% מן המורים דיווחו כי השעות הפרטניות התקיימו במהלך יום הלימודים. ההשוואה לתשס"ט מלמדת כי בתש"ע נרשם גידול בשיעור המורים שדיווחו על קיום שעות פרטניות מחוץ לשעות הלימודים (בתשס"ט 34% מן השעות התקיימו מחוץ ליום הלימודים ו-66% מן השעות התקיימו במהלך יום הלימודים). יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (49%) דיווחו על קיום שעות פרטניות מחוץ לשעות הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (36%). זאת ועוד: בתש"ע יותר מורים בבתי ספר שאינם משתייכים ליוח"א (55%) דיווחו על קיום שיעורים מחוץ ליום הלימודים, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (26%). יש לציין כי בתי ספר שבהם מונהג יוח"א מוגבלים יותר בקיום שיעורים בסוף יום הלימודים.

- **הוצאת תלמידים לצורך השעות הפרטניות:** לפי רוב ניכר של המורים (96%), במסגרת השעות הפרטניות שהתקיימו במהלך יום הלימודים הוצאו התלמידים מן הכיתה, בעוד חבריהם לכיתה ממשיכים ללמוד כרגיל. ממצא זה תואם את הממצאים מתשס"ט (98%). מצטיירת אפוא תמונה של הפרדת התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות מחבריהם לכיתה. במקרים שבהם המשיכו שאר תלמידי הכיתה ללמוד כרגיל בכיתה האם, ציינו כמחצית מן המורים (47%) כיהתלמידים המוצגים מן הכיתה למדו תחום דעת אחר, 45% דיווחו כי התלמידים למדו במקביל את אותו החומר באותו תחום דעת, ו-8% דיווחו כי התלמידים למדו חומר שונה באותו תחום דעת. ממצאים דומים דווחו גם בתשס"ט.
- **מעקב ובקרה אחר השעות הפרטניות:** רוב המנהלים (97%) דיווחו כי הייתה בבית ספרם תכנית פעילות לשעה הפרטנית (לעומת 91% בתשס"ט), וכי קיים בבית הספר מעקב מובנה אחר התקדמות התלמידים בשעות הפרטניות (97%). בבתי ספר רבים (73%) נבנתה תכנית הפעילות לשעה הפרטנית על סמך מיפויים שנעשו בבית הספר. בהשוואה לתשס"ט (58%) נרשמה עלייה ניכרת בשיעורי המנהלים שדיווחו על בניית תכנית פעילות לשעה הפרטנית.

התנאים הפיזיים

- **מידת שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים:** בשאלה כללית על אודות שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים בבית ספרם (כאלה הדרושים ליישום הרפורמה) נמצא בתש"ע כי 29% מהמנהלים דיווחו על שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים ו-71% מהמנהלים דיווחו על שביעות רצון נמוכה-בינונית מן התנאים הפיזיים בבית הספר. 34% מהמנהלים בפקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים, לעומת 21% מהמנהלים בפקוח הממלכתי-דתי (השאלה לא נשאלה בתשס"ט). בדומה לזה, כאשר נשאלו המורים והמנהלים על עמדותיהם כלפי השלכות הרפורמה על התנאים הפיזיים, ציינו כשליש מן המורים ומן המנהלים כי הרפורמה השפיעה לטובה על התנאים הפיזיים בעבודתם. כשליש נוסף ציינו ש"אופק חדש" כלל לא השפיע, וכשליש אחר ציינו כי "אופק חדש" השפיע לרעה על התנאים הפיזיים בעבודתם.
- **תחומים שבהם התנאים הפיזיים לוקים בחסר:** בשאלת המשך שבה התבקשו המנהלים לפרט את מידת קיומם של תנאים פיזיים שונים בבית ספרם נמצא כי כ-70% מהם דיווחו על היעדר תנאים מספקים בסדרה של היבטים: מקום מתאים לאכול בו, מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו ומקום מתאים לקיים פגישות פרטניות עם תלמידים והורים. ההשוואה בין תשס"ט לתש"ע הצביעה על גידול מסוים בשיעורי המנהלים שדיווחו על היעדר תנאים מספקים. פילוח הנתונים לפי מגזר שפה מלמד כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה הרעה בתש"ע בעיקר בנושא מחשוב ותקשוב, שירותי מורים ומיזוג אוויר, ושיפור בתחום של שירותי תלמידים. לעומת זאת, בבתי ספר דוברי עברית דווח על הרעה בכל התחומים.

3. סביבת העבודה של המורים והמנהלים ב"אופק חדש"

בפרק הקודם עסקנו באופן היישום וההטמעה של "אופק חדש", תוך התמקדות בהפעלתן של השעות הפרטניות ובתנאים הפיזיים בבית הספר. בפרק הנוכחי נתמקד במורים ובמנהלים המשתתפים ברפורמה. בחלק העוסק במורים נתאר את מידת שביעות הרצון של מורים שברפורמה מן ההוראה ואת מידת הסיפוק המקצועי שלהם מעבודתם. כמו כן נתאר את תנאי העבודה שלהם בבית הספר ובבית בעקבות הרפורמה. אשר למנהלים, נתאר את השינויים בסמכות ובאוטונומיה שלהם בעקבות הרפורמה וכן את עמדותיהם כלפי שכרם.

א. המורים ב"אופק חדש"

על-פי ממצאי דוח ההערכה בתשס"ט, במהלך שתי שנות הרפורמה עברו המורים ב"אופק חדש" תהליך בן שלושה שלבים: שלב התחלתי - בחינת הרפורמה, לאחריו - הסתגלות וקבלה, והשלב האחרון - בחינת ההשלכות של "אופק חדש" על תפקיד המורה.

בשלב הבחינה הושפעה העמדה הראשונית של המורים כלפי "אופק חדש" משלושה מרכיבים עיקריים של הרפורמה ומהאינטראקציה ביניהם: עומס העבודה הכרוך בה, תוספת השכר, והסיפוק מן ההוראה בשעות הפרטניות. לקראת סיום השנה הראשונה להפעלתה הציגו מרבית המורים גישה זהירה כלפי הרפורמה.

בשלב ההסתגלות לרפורמה הסתמן שיפור מה בעמדת המורים כלפי שלושת מרכיביה (תחושת העומס, תוספת השכר והסיפוק מהשעות הפרטניות), ובעקבותיו, בשלהי השנה השנייה, שיפור גם במידת קבלתה של הרפורמה על ידי המורים.

בשלב הבחינה של ההשלכות על תפקיד המורה נתפסה הרפורמה כעובדה קיימת בעיני המורים, והסתמנה מגמה של התבוננות בהשלכות "אופק חדש" על תפקידם.

כאמור, אחד היעדים המרכזיים של רפורמת "אופק חדש" היה להביא לידי שינוי במעמד המורים באמצעות תוספת של שעות פרטניות ושעות שהייה, העלאת שכרם, וכן קידום התפתחותם המקצועית. שינויים ותוספות אלו היו אמורים לחולל שינוי בתפיסות של המורים בכל הנוגע להיבטים מרכזיים של עבודתם בבית הספר, כגון שביעות הרצון שלהם ותחושת הסיפוק המקצועי.

להלן נציג את הממצאים בנוגע למורים ולמנהלים, שהם גורמי המפתח ביישום הרפורמה בבתי הספר. נפתח בתיאור שביעות הרצון של המורים מעבודת ההוראה ומידת הסיפוק המקצועי שחשים מורים המשתתפים ברפורמה.

שביעות הרצון של המורים מעבודת ההוראה ומהיבטים פדגוגיים נוספים

שביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי ומעבודת ההוראה

כפי שצוין, אחת המטרות העיקריות של "אופק חדש" היא להביא לידי שיפור במעמדו של המורה. ההנחה היא כי עם ההתקדמות בתהליך השינוי, מורים ב"אופק חדש" יתחילו לייחס למקצוע מעמד גבוה יותר, ולו במעט, ממעמדו קודם לכן. ההנחה מבוססת על שילוב של כמה גורמים: ההכרה הגוברת בחשיבות העלייה בשכר; הרחבת תפקיד המורה ב"אופק חדש"; שדרוג תפקידו של המחנך; ושיפור התפיסה של המורים בעיני התלמידים וההורים. לכל אלו מתווספים דיווחים של המורים מדוח ההערכה בתשס"ט על תחושה של שיפור ביכולתם לקדם תלמידים המוגדרים "מתקשים", או כאלו הצמאים להתפתחות והעשרה או לתמיכה רגשית, מה שמאפשר להם כעת לממש יותר את השליחות והערכים שלהם כמורים.

על-פי ממצאי המחקר הנוכחי, 85% מן המורים דיווחו בתש"ע על שביעות רצון רבה ורבה מאוד מעבודתם כמורים. ממצא זה דומה לממצא שדווח בדוח ההערכה תשס"ט (82%). לא נמצאו הבדלים בשביעות הרצון של המורים מעבודתם לפי ותק, שנת הצטרפות, סוג משרה, השתייכות ליוח"א, חינוך כיתה, מגזר שפה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

אשר למעמד המקצועי, 40% מן המורים בתש"ע דיווחו על שביעות רצון רבה ורבה מאוד ממעמד המקצועי (עוד 36% דיווחו על שביעות רצון בינונית ואילו 24% דיווחו על שביעות רצון מועטה או כלל לא). למרות השיעור הנמוך יחסית, נתון זה מצביע על עלייה בשביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי, בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (34%).

להלן השוואות לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: 33% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 56% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית. ממצא זה חוזר על ממצאי תשס"ט.

השוואה לפי סוג פיקוח: 30% מהמורים בפיקוח הממלכתי דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, בהשוואה ל-40% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי.

השוואה לפי מגזר טיפוח: 28% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית-מבוסס דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 37% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית-חלש. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים בסוגיה זו לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי שנת הצטרפות: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על שביעות רצון ממעמד המקצועי, בהשוואה למורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע: תשס"ח (45%), תשס"ט (41%), תש"ע (34%). גם כאשר נבדקה קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו אליה בתשס"ח) נמצא, כי בתש"ע שיעור המורים שדיווחו על שביעות רצון ממעמד המקצועי היה גבוה יותר מהשיעור שדווח בתשס"ט (45% לעומת 39% בהתאמה). ממצאים אלו מחזקים מגמה שתוארה בתשס"ח ובתשס"ט: שיעור

המורים שהצטרפו בתשס"ח לרפורמה ואשר דיווחו על שביעות רצון ממעמד המורה היה גבוה בהשוואה לשיעור המורים שהצטרפו בתשס"ט (39% לעומת 32%, בהתאמה).

השוואה לפי ותק בהוראה: 43% מהמורים בעלי ותק של 6-10 שנים דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 37% מהמורים בעלי ותק של 1-5 שנים.

השוואה לפי השתייכות ליוח"א: 46% מהמורים שבבית ספרם מונהג יוח"א דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 36% מהמורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א.

השוואה בין מורים לפי סוג משרה וחינוך כיתה לא העלתה הבדלים של ממש.

התמחויות המורים המלמדים בשעות הפרטניות

כפי שמוצג בלוח 17, בדיקת מאפייני המורים המלמדים בשעות הפרטניות בתש"ע העלתה כי כ-80% מן המורים במקצועות עברית וערבית כשפת אם ובמתמטיקה היו בעלי התמחות מתאימה, בדומה לנתוני תשס"ט. לעומת זאת, בשעות הפרטניות שהוקדשו למדע וטכנולוגיה, שיעור המורים בעלי התמחות בנושא עמד על 94%. בשעות פרטניות שהוקדשו לאנגלית, שיעור המורים בעלי התמחות בנושא עמד על 91%. נתונים אלו מצביעים על עלייה בשיעור המורים המתמחים במדע וטכנולוגיה ובאנגלית בהשוואה לתשס"ט (84% ו-85%, בהתאמה).

לוח 17: התמחויות המורים המלמדים בשעות הפרטניות

שיעור המורים (בעלי התמחות מתאימה, עיקרית או משנית)		סוג ההתמחות
תש"ע N=222-1420	תשס"ט N=128-714	
78%	75%	עברית כשפת אם
82%	82%	ערבית כשפת אם
79%	77%	מתמטיקה
94%	84%	מדע וטכנולוגיה
91%	85%	אנגלית

ההתפתחות המקצועית של המורים

רפורמת "אופק חדש" השפיעה על התפתחותם המקצועית של המורים בשני אופנים עיקריים: שינוי פורמאלי ומובנה במערכת הכללים הנוגעים להשתלמויות מורים מצד אחד, וצורך להשתתף בהשתלמויות ייעודיות לשם יישום הרפורמה מצד אחר.

הכללים החדשים בנוגע להשתלמויות חייבו את המורים להסתגל לשינוי לא קל מבחינתם. בעבר הם בחרו השתלמויות כראות עיניהם, ואילו במסגרת "אופק חדש" היה עליהם לבחור השתלמויות מתוך רשימה מוגבלת, עם סייגים הנוגעים למספר השעות ולאופן צבירתן, אם ברצונם לקבל גמול על כך. כל זאת במציאות שבה סדר יומם של המורים, העמוס עתה יותר מבעבר, מקשה עליהם להתפנות להשתלמויות. נוסף על כך, ההשתלמויות המוסדיות שיזמו המנהלים בבית הספר צמצמו עוד יותר את הזמן והאפשרות של המורים להתפנות להשתלמויות אחרות.

במסגרת המחקר נשאלו המורים סדרת שאלות על אודות התפתחותם המקצועית. תשובותיהם מוצגות בלוח 18 שלהלן.

לוח 18: ההתפתחות המקצועית של המורים - לפי דיווחיהם

שיעור המורים		היגדים
תש"ע N=5,130	תשס"ט N=2,884	
88%	74%	השנה אני לומד/ת במסגרת להתפתחות מקצועית או משתתף בהשתלמות
72%	63%	אני שבע/ת רצון מההתפתחות המקצועית שלי (שיעורי המשיבים "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה")
59%	58%	השנה יש לי פחות זמן להשתתף בהשתלמויות בהשוואה לשנה הקודמת (שיעור המשיבים "הרבה פחות זמן" או "פחות זמן")

כ-88% מהמורים פו, דו בתש"ע במסגרות להתפתחות מקצועית או עברו השתלמויות לצורך גמול. מתוכם, הקבוצה המשתלמת ביותר הייתה קבוצת המורים בעלי ותק של 6-25 שנים (לא נמצאו הבדלים בשאר משתני הרקע בנוגע לשיעור המורים המשתלמים). הנתונים מצביעים על עלייה בשיעור המורים המשתלמים מ-74% בתשס"ט ל-88% בתש"ע. המועד השכיח ביותר לקיום ההשתלמויות, לפי דיווחיהם של כ-90% מן המורים, היה בשעות אחר הצהריים ו/או הערב.

עוד נמצא כי 72% מן המורים ציינו בתש"ע שהם שבעי רצון במידה רבה ורבה מאוד מן ההתפתחות המקצועית שלהם. נתונים אלו מצביעים על גידול בשיעור המורים שדיווחו על שביעות רצון מהתפתחותם המקצועית, בהשוואה לנתונים שנאספו בתשס"ט (63%). כמו כן נמצאה עלייה בשביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית בקרב קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה שהצטרפו אליה בתשס"ח ושנבדקו בתשס"ט (68%), בהשוואה לתש"ע (75%).

מתשובות על שאלה נוספת עולה כי 59% מן המורים דיווחו בתש"ע כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם ל"אופק חדש", בדומה לממצאים מתשס"ט.

ניתוח הממצאים בדבר **מידת הפניות להשתתפות בהשתלמויות** לפי משתני רקע העלה את הממצאים הבאים:

השוואה לפי סוג פיקוח: 67% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 58% מהמורים בפיקוח הממלכתי.

השוואה לפי ותק בהוראה: המורים בעלי הפניות הנמוכה ביותר להשתתפות בהשתלמויות הם קבוצת המורים בעלי ותק של 11-25 שנה (63% מהם דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות), בהשוואה למורים בעלי ותק של 1-5 שנים (50% מהם דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות).

השוואה לפי שנת הצטרפות: 63% מהמורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 57% מהמורים שהצטרפו בשנים תשס"ח-תשס"ט.

השוואה לפי סוג משרה: 63% מהמורות בעלות משרת אם דיווחו כי יש להן פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 56% מהמורים והמורות שאינם בעלי משרת אם.

השוואה לפי חינוך כיתה: 63% מהמורים המחנכים דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 53% מהמורים שאינם מחנכי כיתה.

בשאר המשתתפים: מגזר שפה, מגזר טיפוח ויוח"א - לא נמצאו הבדלים בין המורים בהיבט זה.

אשר לשביעות רצון מההתפתחות המקצועית:

השוואה לפי מגזר שפה: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על שביעות רצון מההתפתחות המקצועית, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). בהשוואה לנתוני תשס"ט נראה כי בבתי ספר דוברי ערבית (74%) נרשם גידול גבוה קצת יותר בשביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית, בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (63%).

אשר לקיום תכנית להתפתחות מקצועית לשנה הבאה: בתש"ע 79% מן המורים דיווחו על תכנית להתפתחות מקצועית לשנה הבאה. בקרב מורים בעלי ותק של 11-25 שנים, 82% דיווחו על תכנית להתפתחות מקצועית לעומת 76% מהמורים בעלי ותק של 1-5 שנים. לא נמצאו הבדלים לפי שנת הצטרפות, מגזר שפה, סוג פיקוח, השתייכות ליוח"א, סוג משרה וחינוך כיתה.

שביעות הרצון של המורים מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית

על-פי נתוני תש"ע, 72% מן המורים הביעו שביעות רצון במידה רבה או רבה מאוד מן האפשרות שלהם לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (65%).

להלן נציג את הממצאים בחיתוך לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (81%) דיווחו על שביעות רצון מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). בתשס"ט עמדו הנתונים על 77% לעומת 59% בהתאמה, כך שהעלייה בשביעות הרצון נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי עברית.

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר חלשים (74%) דיווחו על שביעות רצון מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר בינוניים (68%) ומבוססים (66%). בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים על-פי מדד טיפוח.

השוואה לפי שנת הצטרפות: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח (75%) ובתשס"ט (73%) הביע שביעות רצון מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית לעומת מורים שהצטרפו בתש"ע (68%).

השוואה לפי השתייכות ליוח"א: שיעור גבוה יותר של מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (75%) דיווחו על שביעות רצון מן האפשרויות להוראה מותאמת, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (69%).

השוואות דיווחי המורים לפי ותק בהוראה, משרת אם, חינוך כיתה וסוג פיקוח לא העלתה הבדלים בין הקבוצות.

מידת הביטחון של המורים בהוראה בשעות הפרטניות

סוגיה נוספת שנבדקה היא מידת הביטחון שחשו המורים בידע ובכלים שיש ברשותם להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות. לנוכח מגוון הנושאים והתחומים שהמורים עוסקים בהם בשעות הפרטניות, וכן לנוכח העובדה שהם נדרשים להתמודד באופן ממוקד עם קבוצות של תלמידים בעלי מאפיין משותף, הם נשאלו באיזו מידה הם חשים כי בידיהם הכלים להוראה בשעות אלו, ובאיזו מידה עולות בשעות הפרטניות סוגיות שקשה להם להתמודד עמן.

רוב המורים (83%) דיווחו כי הם חשים שיש להם ידע וכלים להנחות תלמידים בשעות הפרטניות במידה רבה או רבה מאוד (לעומת 91% בתשס"ט). באופן דומה, 80% מן המורים דיווחו כי כמעט אינם נתקלים בשעות הפרטניות בסוגיות שקשה להם להתמודד א. תן (לעומת 94% בתשס"ט).

זאת ועוד: גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ושנבדקו בתשס"ט ובתש"ע, נרשמה ירידה בשיעור המדווחים כי הם בעלי ידע ומיומנויות להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות (92% בתשס"ט לעומת 84% בתש"ע), ובשיעור המדווחים כי הם יודעים כיצד להתמודד עם קשיים שעולים בשעות הפרטניות (91% לעומת 79%, בהתאמה).

נראה אפוא כי הנתונים הנוכחיים מצביעים על ירידה מסוימת במידת הביטחון שחשים המורים בהוראה בשעות הפרטניות, בשל מורכבותם של שיעורים אלו. ייתכן כי לאורך זמן החלו המורים להתוודע יותר לקשיים שבהוראה פרטנית, ואכן, 53% מן המורים דיווחו בתש"ע (לעומת 28% בתשס"ט) כי יש להם צורך בהדרכה בנוגע לאופן ההוראה בשעות הפרטניות.

ניתוח תשובות המורים אשר לאופיו של הפיתוח המקצועי שבו הם מעוניינים העלה צרכים שונים, כגון כלים ושיטות להתמודדות עם קשיים רגשיים ועם בעיות אישיות של תלמידים, כלים נוספים ושיטות חדשות להוראה בשעות הפרטניות, כלים לעבודה דיפרנציאלית עם תלמידים, אבחון קשיים רגשיים של תלמידים ופיתוח מקצועי לפי תחום הדעת.

להלן נציג פילוח של הממצאים לפי משתני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (85%) דיווחו על קיום כלים ומיומנויות להוראה בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (77%), ללא הבדלים לפי מגזר טיפוח. אשר להתמודדות עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות, גם כאן נרשם פער גדול יותר לטובת בתי ספר דוברי עברית בשיעורי המורים שדיווחו על יכולת להתמודד עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות: 86% בבתי ספר דוברי עברית לעומת 65% בבתי ספר דוברי ערבית. בהתאמה, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (67%) היו מעוניינים בפיתוח מקצועי, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (47%). הירידה במידת הביטחון שחשו המורים בהוראה בשעות הפרטניות נרשמה בשני מגזרי השפה כאחד.

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים דיווחו על שנות ותק רבות יותר בהוראה, כך שיעור גבוה יותר מהם דיווחו על מידה רבה או רבה מאוד של כלים ומיומנויות להוראה במסגרת השעות הפרטניות: 1-5 שנים (72%); 6-10 שנים (78%); 11-25 שנים (85%); 26 שנים ויותר (88%).

אשר לקשיים בהתמודדות עם סוגיות שעלו במסגרת השעות הפרטניות, גם כאן נשנתה המגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר, כך הם דיווחו על התמודדות טובה יותר עם סוגיות שעלו במהלך השעות הפרטניות.

השוואה לפי מגזר שפה: גם בנושא זה נמצא פער גדול יותר לטובת בתי ספר דוברי עברית בשיעורי המורים שדיווחו על יכולת להתמודד עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות: 86% בבתי ספר דוברי ערבית לעומת 65% בבתי ספר דוברי ערבית (65%).

השוואה לפי טיפוח: נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח. בבתי ספר דוברי ערבית-חלש דיווחו 64% מן המורים על התמודדות עם סוגיות שעולות בשעה הפרטנית, לעומת 71% בבתי ספר דוברי ערבית-בינוני. בבתי ספר דוברי עברית-חלש דיווחו 81% מן המורים על התמודדות עם סוגיות שעולות בשעה הפרטנית, לעומת 87% בבתי ספר דוברי עברית-בינוני ובבתי ספר דוברי עברית-מבוסס.

השוואה לפי יו"א: יותר מורים בבתי ספר המשתייכים ליוח"א (58%) היו מעוניינים בפיתוח מקצועי, בהשוואה למורים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א (51%).

תנאי העבודה של המורים בבית הספר ובבית

מספר שעות השהייה

נוסף על השעות הפרטניות כללה רפורמת "אופק חדש" גם תוספת של שעות שהייה למורים. הכוונה הייתה לאפשר למורים להשלים את מרבית המטלות שלהם בבית הספר ולהפחית את היקף עבודתם בבית, לאחר שעות הלימודים.

על-פי הנחיות משרד החינוך, מספר שעות השהייה שקיבלו המורים ב"אופק חדש" נקבע לפי היקף משרתם. מורים ומורות ללא משרת אם שהיקף משרתם 85% ויותר קיבלו 5 שעות שהייה, ומי שהיקף משרתם עד 84% קיבלו 4 שעות. מורות במשרת אם שהיקף משרתן 77% ויותר קיבלו 2.5 שעות שהייה (למורות במשרת אם שהיקף משרתן קטן מ-77% אין שעות שהייה).

תת-פרק זה בוחן אם אמנם עלה היקף עבודתם של המורים בבית הספר בעקבות תוספת שעות השהייה, ואם היקף העבודה שלהם בבית ירד. לשם כך מוצגים תחילה דיווחי המורים על כמות שעות השהייה, ולאחר מכן על נפח המטלות המבוצעות במהלכן ועל שינויים שחלו בהיקף עבודתם בבית.

כאשר התבקשו המורים להביע את דעתם על כמות שעות השהייה שיש להם בבית הספר בעקבות הרפורמה, נמצא כי 45% מן המורים ציינו שהכמות מעטה מדי. 34% ציינו כי היא בדיוק הכמות הנחוצה, ואילו 21% מן המורים ציינו כי כמות השעות רבה מדי. המנהלים, שנשאלו גם הם לדעתם על כמות שעות השהייה שיש למורים, השיבו ברובם כי הכמות מעטה מדי (73%). כרבע מן המנהלים השיבו כי כמות השעות היא בדיוק הכמות הנחוצה (23%) או גדולה מדי (4%). (ההיבט לא נבדק בתשס"ט).

בראיונות האיכותניים שנערכו בתשס"ט תיארו מרבית המורים את אכזבתם מהמספר המועט של שעות השהייה שהוקצו להם (בעיקר מורות בעלות משרת אם, אך לא רק הן).

להלן יוצגו עמדות המורים כלפי כמות שעות השהייה - לפי מאפייני רקע:

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק הוראה מועט יותר, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי: 1-10 שנים (51%); 11-25 שנים (47%); 26 שנים ויותר (32%).

השוואה לפי סוג משרה: יותר מורות בעלות משרת אם (53%) ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (36%).

השוואה לפי חינוך כיתה: יותר מורים מחנכים (49%) ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים שאינם מחנכים (40%).

לא נמצאו הבדלים בין המורים לפי שנת הצטרפות לרפורמה, השתייכות ליוח"א, מגזר שפה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

להלן יוצגו עמדות המנהלים כלפי כמות שעות השהייה - לפי מאפייני רקע:

השוואה לפי מגזר שפה: שיעור גבוה יותר של מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (78%) ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (56%).

השוואה לפי סוג פיקוח: שיעור גבוה יותר של מנהלים בפיקוח הממלכתי (83%) ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (67%).

השוואה לפי יו"א: שיעור גבוה יותר של מנהלים שבית ספרם אינו משתייך ליו"א (76%) ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה יחסית, בהשוואה לשיעור המנהלים שבית ספרם משתייך ליו"א (65%).

היקף המטלות המבוצעות בשעות השהייה

בשנה"ל תש"ע דיווחו 19% מכלל המורים שהצטרפו ל"אופק חדש" כי הצליחו לבצע במסגרת שעות השהייה בבית הספר את מרבית המטלות שלהם או את כולן (בדיקת עבודות ומבחנים, בדיקת שיעורי בית ועוד), זאת לעומת 24% מהמורים שדיווחו כך בתשס"ט. אם כן, הנתונים מצביעים על שיעור נמוך יחסית של מורים המצליחים להשלים את מטלותיהם בבית הספר במסגרת שעות השהייה, ועל ירידה מסוימת בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים שהצליחו לבצע את מרבית מטלותיהם או את כולן במסגרת שעות השהייה. מראיונות עומק שנערכו עם מורים בתשע"א עולה כי שעות השהייה הוקדשו יותר לעבודת צוות ופחות להשלמת מטלות אישיות.⁹

פירוט הממצאים מוצג בלוח 19 שלהלן:

לוח 19: נפח המטלות המבוצעות בשעות השהייה

שיעור המורים		נפח המטלות
תש"ע N=5,108	תשס"ט N=2,814	
19%	24%	מרבית המטלות או כולן
17%	17%	כמחצית מן המטלות
64%	59%	חלק קטן של המטלות או כלל לא
100%	100%	סה"כ

להלן נציג את שיעורי המורים שדיווחו כי השלימו את מרבית מטלותיהם או את כולן במהלך שעות השהייה בבית הספר, על-פי חתכים שונים כגון ותק, שנת הצטרפות לרפורמה, משרת אם, חינוך כיתה, יו"א, מגזר שפה וסוג פיקוח:

⁹ ראיונות שנערכו כחלק מפעולת ההערכה של רפורמת "אופק חדש" בתשע"א. דוח הערכה איכותני יפורסם בנפרד.

השוואה לפי מגזר שפה: בתש"ע 36% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית ביצעו את כל מטלותיהם או את מרביתן בשעות השהייה, וזאת לעומת 13% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית. בתשס"ט עמדו הממצאים על 46% בבתי ספר דוברי ערבית ועל 12% בבתי ספר דוברי עברית. נראה אפוא כי הירידה בשיעור המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית. לא נמצאו הבדלים בין מדדי הטיפול בכל מגזר.

השוואה לפי סוג משרה: 26% מהמורות ללא משרת אם הצליחו להשלים את כל מטלותיהן או את מרביתן בבית הספר, לעומת 13% מהמורות בעלות משרת אם.

בלוח 20 שלהלן מוצגת הצלבת הנתונים לפי מגזר שפה וסוג משרה:

לוח 20: שיעורי המורים שביצעו את מרבית המטלות או את כולן בשעות השהייה - לפי חלוקה למגזר שפה ולסוג משרה

דוברי ערבית N=1,464		דוברי עברית N=3,514		ביצוע מרבית המטלות או כולן בשעות השהייה
מורים ומורות ללא משרת אם N=662	מורות בעלות משרת אם N=802	מורים ומורות ללא משרת אם N=1,566	מורות בעלות משרת אם N=1,948	
47%	26%	17%	8%	תש"ע
54%	37%	18%	8%	תשס"ט

נתוני הלוח מלמדים כי **בבתי ספר דוברי ערבית**, כ-47% מהמורים והמורות ללא משרת אם הצליחו לבצע את מרבית מטלותיהם או את כולן בשעות השהייה (זאת לעומת 54% בתשס"ט), ואילו בקרב מורות בעלות משרת אם 26% ביצעו את מרבית מטלותיהן או את כולן בשעות השהייה (לעומת 37% בתשס"ט). לעומת זאת, **בבתי ספר דוברי עברית** רק 8% מהמורות בעלות משרת אם ביצעו את מרבית מטלותיהן או את כולן בשעות השהייה (בדומה לתשס"ט), ואילו מקרב המורים והמורות ללא משרת אם 17% השלימו את מטלותיהם (בדומה ל-18% בתשס"ט).

נראה אפוא כי הירידה בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית. בקרב מורות במשרת אם נרשמה ירידה גבוהה יותר יחסית בהשלמת מטלותיהם בשעות השהייה, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם.

השוואה לפי סוג פיקוח: לא נמצאו כמעט פערים בתשובות המורים: 16% מהמורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים ו-11% מהמורים בבתי ספר ממלכתיים דיווחו כי הם משלימים את מטלותיהם בבית הספר.

השוואה לפי ותק בהוראה: בקרב 16% מהמורות בעלות ותק של 11-25 שנים נרשם ביצוע של מרבית המטלות או כולן, לעומת 21% ויותר בקרב שאר המורות. כאשר המובילות בשיעור הגבוה של ביצוע המטלות במהלך השהייה בבית הספר (23%) הן מורות בעלות ותק של 1-5 שנים בהוראה.

השוואה לפי שנת הצטרפות: בקרב מורות שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח נמצא שיעור גבוה יותר של מורות שהשלימו את מטלותיהן במסגרת שעות השהייה בבית הספר (23%), בהשוואה למורות שהצטרפו לרפורמה בתש"ע (16%).

השוואה לפי חינוך כיתה: 27% מהמורים שאינם מחנכי כיתה ביצעו את כל מטלותיהם או את מרביתן במסגרת שעות השהייה בבית הספר, לעומת 15% מהמורים המחנכים.

השוואה לפי יו"א: 20% מהמורים המלמדים בבתי ספר המשתייכים ליו"א ציינו כי השלימו את כל מטלותיהם או את מרביתן בבית הספר, בהשוואה ל-12% מהמורים המלמדים בבתי ספר שאינם משתייכים ליו"א.

השינויים שחלו בהיקף העבודה של המורים בבית

בהמשך לדיווחי המורים על היקף עבודתם בבית הספר הם נשאלו האם הם עובדים פחות או יותר בביתם לאחר שעות הלימודים, בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם לרפורמה.

בלוח 21 שלהלן מוצגת התפלגות הנתונים תוך השוואה בין ממצאי תש"ע לממצאי תשס"ט :

לוח 21: היקף העבודה של המורים בבית בהשוואה לשנה שלפני הצטרפותם ל"אופק חדש" – לפי דיווחי מורים

היקף העבודה בבית		שיעור המורים*	
		תשס"ט N=1,444	תש"ע N=3,514
יותר עבודה בבית		43%	43%
לא חל שינוי בהיקף העבודה בבית		33%	35%
פחות עבודה בבית		24%	22%
סה"כ		100%	100%

*נבדקו רק מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט.

הממצאים מלמדים כי 43% מן המורים בתש"ע דיווחו על יותר עבודה בבית בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם לרפורמה, 35% מן המורים דיווחו כי לא חל שינוי בהיקף עבודתם בבית, ואילו 22% מן המורים דיווחו כי בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם לרפורמה הם עובדים פחות זמן בבית. נתונים דומים דווחו בתשס"ט.

להלן נציג את שיעורי המורים שדיווחו על שינויים בהיקף עבודתם - על-פי חתכים שונים :

השוואה לפי חינוך כיתה: יותר מורים שאינם מחנכים (27%) דיווחו על פחות עבודה בבית, בהשוואה למורים מחנכים (19%).

השוואה לפי סוג פיקוח: שיעור גבוה יותר של מורים בפיקוח הממלכתי-דתי (20%) דיווחו על פחות עבודה בבית, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי (13%).

השוואה לפי סוג משרה: בדומה לממצאים שעסקו בהשלמת המטלות במהלך שעות השהייה בבית הספר, גם כאן נמצאו הבדלים בין מורים על-פי הגדרת משרתם: 28% מהמורים והמורות ללא משרת אם דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 17% מהמורות בעלות משרת אם.

השוואה לפי מגזר שפה: 35% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 15% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית (בדומה לממצאים בתשס"ט).

הצלבת הנתונים של סוג המשרה עם מגזר שפה מוצגת בלוח 22:

לוח 22: שיעורי המורים שעובדים פחות בבית - לפי חלוקה למגזר שפה ולסוג משרה

דוברי ערבית N=1,184		דוברי עברית N=2,239		שיעורי המורים שעובדים פחות בבית
מורים ומורות ללא משרת אם N=514	מורות בעלות משרת אם N=670	מורים ומורות ללא משרת אם N=1,026	מורות בעלות משרת אם N=1,213	
44%	29%	19%	11%	תש"ע
38%	30%	18%	8%	תשס"ט

בבתי ספר דוברי ערבית, 44% מהמורים והמורות ללא משרת אם דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 29% מהמורות בעלות משרת אם. בתשס"ט דיווחו 38% מהמורים והמורות ללא משרת אם על פחות עבודה בבית, לעומת 30% מהמורות בעלות משרת אם. נראה אפוא כי בקרב מורים ומורות ללא משרת אם נרשמה עלייה מתונה בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים המדווחים על פחות עבודה בבית.

בבתי ספר דוברי עברית, 11% מהמורות במשרת אם דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 19% מהמורים והמורות ללא משרת אם. הממצאים דומים למה שהתקבל בתשס"ט, שבה 8% מהמורות בעלות משרת אם בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 18% מהמורים והמורות ללא משרת אם.

ממצא זה עולה בקנה אחד עם הממצא שעוסק בניצול מיטבי של שעות השהייה, ולפיו יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השלמת מרבית המטלות שלהם במהלך שעות השהייה, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית.

לא נמצאו הבדלים של ממש בשיעורי המורים שדיווחו על עבודה רבה יותר או פחותה יותר בבית לפי השתייכות ליוח"א. כמו כן לא נמצאו הבדלים בשיעורי המורים שדיווחו על פחות עבודה בבית לפי שנת הצטרפות לרפורמה וסוג פיקוח.

תחושת העומס בעבודה בבית ובבית הספר

תחושת העומס של המורים נבדקה באמצעות שלושה היגדים. המורים נדרשו להשיב באיזו מידה הם חשים כי מוטל עליהם עומס כבד מדי בעבודתם בבית ובבית הספר ובאיזו מידה הם חשים כי התעייפו מעבודת ההוראה.

הנתונים מוצגים בלוח שלהלן :

לוח 23: תחושת העומס של המורים המשתתפים ב"אופק חדש"

שיעור המורים (מורים המשיבים "במידה רבה מאוד או במידה רבה")		היגד
תש"ע N=5,147	תשס"ט N=2,874	
66%	64%	תחושת עומס כבדה בעבודה בבית הספר
62%	55%	תחושת עומס כבדה בעבודה בבית
24%	21%	תחושת עייפות מעבודת ההוראה

כשני שלישים מהמורים בתש"ע דיווחו במידה רבה או במידה רבה מאוד על תחושת עומס כבדה בעבודתם בבית הספר (66%) ובבית (62%). שיעור המשיבים בעניין תחושת העומס בבית הספר נמצא דומה לממצא בתשס"ט, אולם בנוגע לתחושת העומס בבית נרשמה עלייה בשיעורי המורים החשים עומס כבד בבית, מ-55% בתשס"ט ל-62% בתש"ע - זאת בסתירה לציפיות המורים כי בזכות שעות השהייה יוקל עומס עבודתם בבית. גם בקרב המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח) לא ניכר שיפור עם השנים בתחושת העומס בבית, ואף נרשמה עלייה בשיעור המדווחים על כך (52% בתשס"ט, 58% בתש"ע).

בדומה לממצאי תשס"ט, 24% מן המורים בתש"ע דיווחו על תחושת עייפות מההוראה. יש לציין כי את מגמת העלייה בתחושת העומס בבית יש לבחון על רקע העלייה הכללית בדרישות המערכת כלפי בתי הספר בעקבות הפעלת תכניות מערכתיות שונות.

להלן נציג את שיעורי המורים שדיווחו על תחושת עומס - על-פי חתכים שונים:

השוואה לפי מגזר שפה: בלוח 24 מוצגים הממצאים בפילוח לפי מגזר שפה.

לוח 24: תחושות העומס של המורים - לפי מגזר שפה

שיעור המורים (שיעורי המשיבים "במידה רבה מאוד" או "במידה רבה")				היגדים
תש"ע		תשס"ט		
דוברי ערבית N=1,530	דוברי עברית N=3,617	דוברי ערבית N=982	דוברי עברית N=1,902	
53%	65%	45%	60%	מוטל עליך עומס כבד מדי בעבודתך בבית
67%	66%	64%	63%	מוטל עליך עומס כבד מדי בעבודתך בבית הספר
30%	21%	27%	19%	התעייפת מעבודת ההוראה

מנתוני הלוח עולה כי בתש"ע, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (65%) דיווחו על תחושה של **עומס בעבודה בבית**, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי ערבית (53%). גם בתשס"ט נמצא פער בין מגזרי השפה, אם כי בתש"ע הפער ביניהם הצטמצם אך שמר על אותה מגמה. הנתונים הנוכחיים מלמדים כי מגמת העלייה בשיעור הדיווח על עומס העבודה בבית נצפתה הן בבתי ספר דוברי ערבית והן בבתי ספר דוברי עברית. בבתי ספר דוברי ערבית נצפתה עלייה גבוהה יותר בין השנים (מ-45% ל-53%), בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (מ-60% ל-65%).

בתש"ע בדומה לתשס"ט, לא נמצאו הבדלים בין שני המגזרים בשיעורי הדיווח על תחושת **העומס בעבודה בבית הספר**. לעומת זאת, בתש"ע כמו בתשס"ט, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על עייפות מההוראה (30%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (21%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: לא נמצאו הבדלים בתחושת העומס בעבודה בבית הספר ובתחושת העייפות מעבודת ההוראה בקרב מורים שהצטרפו ל"אופק חדש" באחת משלוש השנים תשס"ח, תשס"ט ותש"ע. עם זאת, בנוגע לתחושת עומס העבודה בבית נרשמה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווח על עומס כבד בבית: תשס"ח (58%), תשס"ט (60%) ותש"ע (65%).

השוואה לפי ותק בהוראה: בדומה לממצאים של תשס"ט, בקרב מורים שהצטרפו ל"אופק חדש" נרשמו הבדלים בתחושת העומס בבית הספר ובבית לפי קבוצות ותק בהוראה. בקרב מורים טירונים (בעלי ותק של 1 עד 5 שנים), פחות מורים (56%) דיווחו על תחושת עומס בעבודה בבית הספר, בהשוואה למורים ותיקים מהם (65%-70%). התמונה חזרה גם בדיווחים על תחושת עומס בבית, אם כי ההבדלים בין קבוצות הוותק היו בולטים פחות: 59% מהמורים בעלי ותק של 1 עד 5 שנים לעומת 61%-64% מהמורים בעלי ותק של 6 עד 25 שנים. אשר לתחושת העייפות מעבודת ההוראה, נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר, כך שיעור גבוה יותר של מורים דיווח על עייפות מן ההוראה: 20% בקבוצת הוותק של 1-10 שנים לעומת 27%-25% בקבוצת הוותק של 11 שנים ויותר.

השוואה לפי סוג משרה: בתש"ע בדומה לממצאי תשס"ט, בקרב מורות בעלות משרת אם ב"אופק חדש", בהשוואה למורות ללא משרת אם, נרשם שיעור גבוה יותר של תחושת עומס כבד בעבודה בבית הספר (70% לעומת 61%, בהתאמה) ושל תחושת עומס כבד בעבודה בבית (69% לעומת 54%, בהתאמה). לעומת זאת לא נמצא הבדל בין שתי הקבוצות בשיעורי המורות המדווחות על תחושת עייפות מן ההוראה, והשיעורים עומדים על כ-24% בממוצע.

במשתנה הפיקוח לא נמצאו הבדלים בשלושת ההיגדים שעסקו בתחושת העומס של המורים.

שביעות הרצון של המורים ממשך יום העבודה

על-פי נתוני תש"ע, 41% מן המורים הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד ממשך יום העבודה שלהם, בדומה לנתוני תשס"ט (43%). 30% הביעו שביעות רצון בינונית, ו-29% הביעו שביעות רצון נמוכה. נראה אפוא כי מרבית המורים (כ-60%) שב"אופק חדש" הביעו שביעות רצון נמוכה-בינונית ממשך יום העבודה שלהם.

להלן נציג את שיעורי המורים שדיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה - על-פי חתכים שונים:

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר מבוססים (46%) דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה שלהם, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (40%) ובינוניים (40%). בבתי ספר דוברי ערבית נמצאה מגמה דומה ולפיה שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר בינוניים (43%) דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (38%). ממצאים אלו בבתי ספר דוברי ערבית תואמים ממצאים קודמים שנאספו בתשס"ט.

השוואה לפי סוג פיקוח: שיעור גבוה יותר של מורים בפיקוח הממלכתי (44%) דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה שלהם, בהשוואה לשיעור המורים שבפיקוח הממלכתי-דתי (37%).

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאו הבדלים בשיעורי המורים המדווחים על שביעות רצון ממשך יום העבודה לפי קבוצות ותק: 51% מהמורים בעלי ותק של 1 עד 5 שנים בהוראה דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 6-10 שנים (42%) ושל 26 שנה ויותר (43%). בקרב מורים בעלי ותק של 11-25 נרשם שיעור נמוך יחסית של שביעות רצון ממשך יום העבודה (37%).

השתייכות ליוח"א: שיעור נמוך יותר של מורים (34%) שבבית ספרם מונהג יוח"א דיווחו על שביעות רצון ממשך יום עבודתם, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (41%).

סוג משרה: 37% מהמורות בעלות משרת אם דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה בבית הספר, בהשוואה ל-46% מורים ומורות שאינם בעלי משרת אם.

השוואות דיווחי המורים לפי חינוך כיתה, שנת הצטרפות ומגזר שפה לא העלו הבדלים בין הקבוצות.

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים

על-פי נתוני תש"ע, 51% מן המורים הביעו שביעות רצון רבה ורבה מאוד מתנאי השכר שלהם. ההשוואה לנתוני תשס"ט (38%) מצביעה על שיפור בשיעורי המורים המביעים שביעות רצון מתנאי שכרם. גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח) נמצאה עלייה בשביעות הרצון מתנאי השכר בתש"ע (54%) לעומת תשס"ט (41%).

בבתי ספר דוברי ערבית, יותר מורים בבתי ספר בינוניים (58%) דיווחו על שביעות רצון מתנאיהם, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (50%). לעומת זאת, בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר חלשים (56%) דיווחו על שביעות רצון מתנאיהם, בהשוואה למורים בבתי ספר מבוססים (47%).

47% מהמורים בעלי ותק של 1 עד 10 שנים בהוראה דיווחו על שביעות רצון מתנאי שכרם, בהשוואה ל-55% מהמורים בעלי ותק של 26 שנה ויותר. בתשס"ט לא נמצאו הבדלים לפי ותק בהוראה.

השוואות דיווחי המורים בנוגע לשביעות הרצון משכרם לפי מגזר שפה, שנת הצטרפות, השתייכות ליוח"א, סוג פיקוח, חינוך כיתה וסוג משרה (משרת אם/משרה שאיננה משרת אם) לא העלו הבדלים בין הקבוצות.

סיכום: המורים ב"אופק חדש"

אחד היעדים המרכזיים של רפורמת "אופק חדש" היה להביא לידי שינוי במעמד המורים באמצעות תוספת של שעות פרטניות ושעות שהייה, העלאת שכרם וכן קידום התפתחותם המקצועית. שינויים ותוספות אלו היו אמורים לחולל שינוי בתפיסות של המורים בכל הנוגע להיבטים מרכזיים של עבודתם בבית הספר, כגון שביעות הרצון שלהם ותחושת הסיפוק המקצועי. להלן יוצגו הממצאים בנוגע לתפיסות המורים שב"אופק חדש":

שביעות הרצון מן ההוראה ומהיבטים פדגוגיים נוספים

- **שביעות הרצון מעבודת ההוראה ומן המעמד המקצועי:** 85% מן המורים דיווחו על שביעות רצון מעבודתם כמורים. ממצא זה דומה לממצא שדווח בתשס"ט (82%). לעומת זאת, רק 40% מן המורים דיווחו על שביעות רצון ממעמדם המקצועי. עם זאת, נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים ממעמדם המקצועי, בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (34%). כמו כן נרשמה עלייה בשביעות הרצון של קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה, שהצטרפו אליה בתשס"ח ושבדקו בתשס"ט (39%) ובתש"ע (45%). ממצאים אלו מחזקים מגמה שתוארה בתשס"ח ובתשס"ט. זאת ועוד: שיעור גבוה יותר מקרב המורים בבתי ספר דוברי ערבית (56%) דיווחו על שביעות רצון ממעמדם המקצועי, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (33%).
- **התפתחות מקצועית:** 88% מן המורים פלו, דו בתש"ע במסגרות להתפתחות מקצועית או עברו השתלמויות לצורך גמול. הנתונים מצביעים על עלייה בהשוואה לנתונים שנאספו בתשס"ט (74%). 72% מן המורים הביעו שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם. גם נתונים אלו מצביעים על עלייה בשיעורי שביעות הרצון של המורים מהתפתחותם המקצועית בהשוואה לנתונים שנאספו בתשס"ט (63%). כמו כן נמצאה עלייה בשביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית של קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה, שהצטרפו אליה בתשס"ח ושבדקו בתשס"ט (68%), לעומת תש"ע (75%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). בהשוואה לנתוני תשס"ט נראה כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשם גידול גבוה קצת יותר בשביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית (74%), בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (63%). 79% מן המורים דיווחו כי יש להם תכנית להתפתחות מקצועית לשנה הבאה.
- **מידת הביטחון בהוראה בשעות הפרטניות:** רוב המורים (83%) דיווחו כי יש בידיהם הידע והכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות. באופן דומה, 80% מן המורים דיווחו כי כמעט אינם נתקלים בסוגיות שקשה להם להתמודד א. תן בשעות הפרטניות. בהשוואה לתשס"ט, הנתונים הנוכחיים מצביעים על ירידה מסוימת במידת הביטחון של המורים (בתשס"ט עמדו הנתונים על 91%-94%, בהתאמה). ממצא דומה נרשם גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח. נראה אפוא כי הנתונים הנוכחיים מצביעים על ירידה מסוימת במידת הביטחון של המורים בהוראה בשעות הפרטניות. ייתכן כי עם הזמן החלו המורים להתוודע יותר לקשיים שבהוראה מסוג זה. ואכן, כ-50% מן המורים הביעו צורך בפיתוח מקצועי בנוגע לשיטות הוראה בשעות הפרטניות, כגון התמודדות עם קשיים רגשיים של תלמידים, כלים לעבודה דיפרנציאלית של תלמידים, אבחון קשיים רגשיים של תלמידים, ועוד. מידת הביטחון בקרב מורים בבתי ספר דוברי עברית נמצאה גבוהה יותר בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית.

- **התמחויות המורים המלמדים בשעות הפרטניות:** כ-80% מהמורים לעברית ולערבית כשפת אם ולמתמטיקה בשעות הפרטניות היו בעלי התמחות מתאימה, ללא שינוי בהשוואה לנתוני תשס"ט. לעומת זאת, בשעות הפרטניות שהוקדשו למדע וטכנולוגיה ולאנגלית נרשמה עלייה בשיעורי המורים בעלי ההתמחות המתאימה בהשוואה לתשס"ט: בתשס"ט עמדו שיעורי המורים המומחים על 84% (מדע וטכנולוגיה) ועל 85% (אנגלית), ואילו בתש"ע עמדו שיעוריהם על 94%-91%, בהתאמה.

- **הוראה מותאמת ודיפרנציאלית:** על-פי נתוני תש"ע, 72% מן המורים הביעו שביעות רצון מן האפשרות שלהם לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשביעות הרצון של המורים, בהשוואה לתשובותיהם שנאספו בתשס"ט (65%). שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (81%) דיווחו על שביעות רצון מהאפשרויות להוראה דיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (68%).

תנאי העבודה של המורים בבית הספר ובבית

כאמור, נוסף על השעות הפרטניות כללה רפורמת "אופק חדש" תוספת של 5 שעות שהייה למורים, המיועדות להשלמת מטלותיהם בבית הספר ולהפחתת היקף עבודתם בבית לאחר שעות הלימודים.

- **כמות שעות השהייה:** 45% מן המורים ציינו כי כמות שעות השהייה בבית הספר מעטה מדי. המנהלים שנשאלו גם הם לדעתם בנושא השיבו ברובם כי כמות שעות השהייה של המורים בבית הספר מעטה מדי (73% מהמנהלים סברו כך). יותר מורות בעלות משרת אם (53%) ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (36%). (ההיבט לא נבדק בתשס"ט).

- **נפח המטלות המבוצע בשעות השהייה:** בתש"ע דיווחו 19% מכלל המורים ב"אופק חדש" כי הצליחו לבצע בבית הספר את מרבית המטלות שלהם או את כולן, זאת בהשוואה ל-24% מהמורים שדיווחו כך בתשס"ט. אם כן, הנתונים מצביעים על שיעור נמוך יחסית של מורים המצליחים להשלים את מטלותיהם בבית הספר במסגרת שעות השהייה, ועל ירידה מסוימת בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים שהצליחו לבצע את מרבית מטלותיהם או את כולן במסגרת שעות השהייה. מראיונות עומק עולה כי שעות השהייה מוקדשות יותר לעבודת צוות ופחות להשלמת מטלות אישיות. בהשוואה לפי מגזר שפה נמצא כי בתש"ע, 36% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית ביצעו את כל מטלותיהם או את מרביתן בשעות השהייה, וזאת לעומת 13% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית. בתשס"ט עמדו הממצאים על 46% בבתי ספר דוברי ערבית ועל 12% בבתי ספר דוברי עברית. נראה אפוא כי הירידה בשיעורי המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית. בקרב מורות בעלות משרת אם נרשמה ירידה גבוהה יותר יחסית בהשלמת מטלותיהם בשעות השהייה, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם. בשני מגזרי השפה, שיעורים גבוהים יותר של מורים ומורות ללא משרת אם דיווחו על השלמת מטלותיהם במסגרת שעות השהייה, בהשוואה למורות בעלות משרת אם, אם כי הפער בין שתי הקבוצות היה גבוה יותר בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית.

- **עומס העבודה בבית ובבית הספר:** יותר ממחצית המורים בתש"ע דיווחו במידה רבה או במידה רבה מאוד על תחושת עומס כבד בעבודתם הן בבית הספר (66%) והן בבית (62%). הממצא בדבר תחושת העומס בבית הספר נמצא דומה לממצא בתשס"ט, אולם הממצא בדבר תחושת העומס בבית הצביע על עלייה בשיעורי המורים החשים עומס כבד בבית, מ-55% בתשס"ט ל-62% בתש"ע. גם בקרב המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח) נרשמה עלייה בשיעור המדווחים על תחושת העומס בבית (52% בתשס"ט, 58%

בתש"ע). מגמת העלייה בשיעורי הדיווח על עומס העבודה בבית נצפתה הן בבתי ספר דוברי ערבית והן בבתי ספר דוברי עברית. בבתי ספר דוברי ערבית נצפתה עלייה גבוהה יותר בין תשס"ט לתש"ע (מ-45% ל-53%), בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (מ-60% ל-65%). ממצאים אלו מחזקים את הממצא הקודם בדבר הירידה בשיעורי המורים בבתי ספר דוברי ערבית המדווחים על השלמת מטלותיהם בבית הספר. בדומה לממצאי תשס"ט, 24% מן המורים בתש"ע דיווחו על תחושת עייפות מההוראה.

- **היקף העבודה בבית:** 43% מן המורים דיווחו על יותר עבודה בבית בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותם לרפורמה, 35% מן המורים דיווחו כי לא חל שינוי בהיקף עבודתם בבית, ואילו 22% מן המורים דיווחו על פחות עבודה בבית. נתונים דומים דווחו בתשס"ט. בהשוואה לפי מגזרי שפה נמצא כי 35% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 15% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית. הצלבת הנתונים עם סוג המשרה העלתה כי בשני המגזרים, מורים ומורות ללא משרת אם עבדו פחות בבית בהשוואה למורות בעלות משרת אם. עוד נמצא כי בקרב מורים ומורות ללא משרת אם בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה מתונה בין תשס"ט לתש"ע בשיעור המדווחים על פחות עבודה בבית.
- **שביעות הרצון של המורים ממשך יום העבודה:** על-פי נתוני תש"ע, 41% מן המורים הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד ממשך יום העבודה שלהם, בדומה לנתוני תשס"ט (43%). נראה אפוא כי מרבית המורים שב"אופק חדש" (כ-60%) הביעו שביעות רצון נמוכה-בינונית ממשך יום העבודה שלהם. 46% מהמורים והמורות שאינם בעלי משרת אם דיווחו על שביעות רצון גבוהה ממשך יום העבודה בבית הספר, בהשוואה למורות בעלות משרת אם (37%).
- **שכר ותנאים סוציאליים:** 51% מן המורים הביעו שביעות רצון גבוהה מתנאי השכר שלהם. הממצאים מלמדים על שיפור ניכר בהשוואה לנתוני תשס"ט (38%). גם בקרב קבוצת המורים הוותיקים ברפורמה (שהצטרפו בתשס"ח) נמצאה עלייה בשביעות הרצון מתנאי השכר בתש"ע (54%) לעומת תשס"ט (41%).

ב. המנהלים ב"אופק חדש"

המנהלים הם הגורם המוביל בהטמעת הרפורמה בבתי הספר. במהלך שנת הלימודים תשס"ט, מרבית המנהלים שהצטרפו אליה ציינו בראיונות האיכותניים כי מבחינתם הרפורמה היא אמצעי חשוב להגשמת החזון הבית-ספרי. מאחורי ההכרזה הזאת עמדה תפיסה של המנהלים ולפיה רפורמת "אופק חדש" היא משאב שלא כדאי להחמיצו, למרות הקשיים הצפויים בהפעלתו, בשל תוספת השעות המיועדות לקידום תלמידים והארכת משך השהייה של המורים בבית הספר.

מדוח ההערכה תשס"ט עלה כי לקראת אמצע השנה השנייה ליישום הרפורמה, ועם הטמעת הניהול השוטף של השעות הפרטניות, התפנו המנהלים לעסוק יותר בהשלכות הרפורמה על התלמידים, על המורים ועליהם עצמם. על רקע התהליכים הללו נתאר בפרק זה את הלכי הרוח שאפיינו את מרבית המנהלים שב"אופק חדש" במהלך השנה השלישית ליישומה.

היקף הסמכויות והאוטונומיה של המנהלים המשתתפים ברפורמה

מתוך הראיונות האיכותניים שנערכו בתשס"ט נוצר הרושם כי בניגוד לציפיותיהם של מנהלים ב"אופק חדש", בפועל אין להם סמכויות ואוטונומיה גדולות יותר מבעבר. לדבריהם, בבואם לבנות מערכת ניהולית תומכת

להפעלת "אופק חדש", הם נתקלו במחסומים ביורוקרטיים שמנעו מהם למנות מורים לתפקידים אלה ואחרים במערך ארגוני זה ולתגמלם כנדרש. לכל אלה הצטרפה תלונתם של המנהלים על יכולתם המועטה, לפי תפיסתם, להתערב ולהשיג את הנחוץ ליישום הרפורמה ממשרד החינוך או מהמועצות המקומיות.

כאשר נשאלו המנהלים בתש"ע על היקף הסמכויות והאוטונומיה שיש בידיהם, ציינו כמחציתם כי היקף הסמכויות והאוטונומיה של בית ספרם מעטות מדי, והמחצית האחרת ציינו כי היקף הסמכויות והאוטונומיה הוא בדיוק בכמות הנחוצה. אם כן, נראה כי למנהלים עמדות מעורבות כלפי היקף סמכויותיהם. מנהלים שצינו שיש בידיהם מעט סמכויות, בלו על היעדר סמכויות בתחומים של קליטת מורים, שיבוצם ופיטורם, תגמול מורים, ניהול השעות ובניית המערכת הבית-ספרית. לעומת זאת, מנהלים שצינו שיש בידיהם סמכויות מספיקות ציינו כי יש להם אוטונומיה מלאה בנושא של קביעת יעדים בתוך בית הספר וכן בנושאים של הערכת מורים והכנסת תכניות מיוחדות.

בהשוואה לפי קבוצות שונות של מנהלים לא נמצאו הבדלים לפי שנת הצטרפות לרפורמה, ותק בניהול כללי, ותק בניהול בית הספר, השתייכות ליוח"א, מגזר שפה וסוג פיקוח. עם זאת, בבתי ספר דוברי ערבית נמצא כי יותר מנהלים בבתי ספר חלשים (52%) השיבו כי בידיהם סמכויות מעטות מדי, בהשוואה למנהלים בבתי ספר מבוססים (37%).

בדיקת שביעות הרצון של המנהלים מן הסמכויות והאוטונומיה שבידיהם בניהול בית הספר בשנה"ל תש"ע העלתה כי 53% מהמנהלים הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת "אופק חדש", 32% הביעו שביעות רצון בינונית, ו-15% הביעו שביעות רצון מועטה או כלל לא (ההיבט לא נבדק בתשס"ט).

בהשוואה לפי מגזר שפה נמצא כי יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (55%) היו שבעי רצון מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (46%).

בהשוואה לפי סוג פיקוח נמצא הבדל: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (58%) הביעו שביעות רצון מן הסמכויות שבידיהם, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (49%).

עומס העבודה המוטל על המנהלים בבית הספר

המנהלים נשאלו על מידת העומס המוטל עליהם בעבודתם בבית הספר. 83% מן המנהלים דיווחו כי הם חשים במידה רבה או רבה מאוד כי מוטל עליהם עומס כבד מדי בעבודתם בבית הספר. בתשס"ט עמדו הנתונים על 72%. כמעט כל המנהלים (93%) בעלי ותק רב בניהול (26 שנה ויותר) דיווחו על עומס רב בעבודתם. הנתונים מצביעים אפוא על עלייה בשיעור המנהלים שדיווחו על עומס כבד בעבודתם בבית הספר בתש"ע, בהשוואה לתשס"ט.

כפי שעלה מראיונות העומק עם המנהלים בתשע"א, תחושת העומס נובעת לא רק מיישום רפורמת "אופק חדש", אלא גם מצורך גבוה יותר לעמוד ביעדים ומלחץ מצד המערכת.

תפיסות המנהלים בנוגע לשכרם

במסגרת רפורמת "אופק חדש" קיבלו המנהלים תוספת שכר. לפי הסקר שנערך בתשס"ט, מנהלים בבתי ספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח היו שבעי רצון מעט יותר משכרם, בהשוואה למנהלים שבית ספרם הצטרף בתשס"ט (26% לעומת 21%, בהתאמה). תחושת שביעות הרצון הנמוכה יחסית מן השכר בקרב המנהלים הוסברה בתשס"ט על-פי הראיונות האיכותניים לא רק בפער שבין תוספת השכר לתוספת העבודה והאחריות שהרפורמה הטילה עליהם, אלא גם, ואולי אף יותר, משום שלתפיסתם, פער השכר בינם לבין המורים לא זו בלבד שלא גדל בעקבות הרפורמה, אלא במקרים רבים אף הצטמצם.

בתש"ע הביעו 28% מכלל המנהלים שביעות רצון רבה או רבה מאוד מתנאי השכר שלהם (40% הביעו שביעות רצון בינונית ו-32% הביעו שביעות רצון מועטה). בתשס"ט עמדו הנתונים על 23%. לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המנהלים לפי שנת הצטרפות לרפורמה, השתייכות ליוח"א, מגזר שפה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

בהשוואה לפי ותק בניהול בית הספר נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו ותיקים יותר בניהול בית הספר (11 שנים ויותר לעומת 5-10 שנים), כך שיעור גבוה יותר של מנהלים הביע שביעות רצון מן השכר (37% לעומת 25%, בהתאמה).

סיכום: מנהלים ב"אופק חדש"

- **היקף הסמכויות והאוטונומיה של המנהלים:** כאשר נשאלו המנהלים על היקף הסמכויות שיש בידיהם, כמחציתם ציינו כי היקף הסמכויות והאוטונומיה שבידם מועט מדי, והמחצית אחרת ציינו כי היקף הסמכויות והאוטונומיה שבידיהם הוא בדיוק בכמות הנחוצה. מנהלים שצינו שיש בידיהם מעט סמכויות הזכירו היעדר סמכויות בתחומים של קליטת מורים, שיבוצם ופיטורם, תגמול מורים, ניהול השעות ובניית המערכת הבית-ספרית.
- **שביעות רצון מהיקף הסמכויות והאוטונומיה:** 53% מהמנהלים הביעו שביעות רצון רבה מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת "אופק חדש". בהשוואה לפי מגזר שפה וסוג פיקוח נמצא כי יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (55%) היו שבעי רצון מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (46%). גם בהשוואה לפי סוג פיקוח נמצא הבדל: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (58%) הביעו שביעות רצון מן הסמכויות שבידיהם, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (49%).
- **עומס העבודה על המנהל בבית הספר:** 83% מן המנהלים דיווחו כי מוטל עליהם עומס כבד מדי בעבודתם בבית הספר. נתונים אלו מלמדים על עלייה בשיעורי המנהלים שדיווחו על עומס כבד מדי בעבודתם, בהשוואה לתשובותיהם שנמדדו בתשס"ט (72%). בקרב קבוצת המנהלים בעלי ותק רב בניהול (26 שנה ויותר) דיווחו כמעט כולם (93%) על עומס רב בעבודתם. לדברי המנהלים, תחושת העומס נובעת לא רק מרפורמת "אופק חדש" אלא גם מצורך גבוה יותר לעמוד ביעדים ומלחץ מצד המערכת.
- **תפיסות המנהלים בנוגע לשכרם:** בתש"ע הביעו 28% מכלל המנהלים שביעות רצון רבה או רבה מאוד מתנאי השכר שלהם (40% הביעו שביעות רצון בינונית ו-32% הביעו שביעות רצון מועטה). הנתונים

מצביעים על עלייה קלה בשביעות הרצון בהשוואה לנתונים שדווחו בתשס"ט (23%). תחושת שביעות הרצון הנמוכה יחסית מן השכר בקרב המנהלים הוסברה בתשס"ט לא רק בפער שבין תוספת השכר לתוספת העבודה והאחריות שהרפורמה הטילה עליהם, אלא גם, ואולי אף יותר, משום שלתפיסתם, פער השכר בינם לבין המורים לא זו בלבד שלא גדל בעקבות הרפורמה, אלא במקרים רבים אף הצטמצם.

4. ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בחיי בית הספר

הפרקים הקודמים עסקו בהיבטים מרכזיים ביישומה של רפורמת "אופק חדש" בשנה"ל תש"ע ובסביבת העבודה של המורים והמנהלים. בפרק זה נתאר במבט מסכם את השפעות הרפורמה על היבטים שונים בחיי בית הספר וכן את השפעותיה על המנהלים, על המורים ועל התלמידים על-פי תפיסות המורים והמנהלים.

בפרק יוצגו תפיסותיהם של המנהלים והמורים בדבר שביעות רצונם מן הרפורמה ובדבר השינויים שחלו בעבודת בית הספר בעקבות יישומה והתמורות שחלו במישורים שונים כגון הישגים לימודיים, אקלים בית-ספרי, תחושת המסוגלות העצמית של התלמידים, תחושת המסוגלות המקצועית של המורים, ועוד. כאמור, חשוב לזכור כי מדובר בהערכות ובתפיסות.

שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה

רובם המכריע של המורים והמנהלים דיווחו על שינוי לטובה בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה. כפי שאפשר לראות בלוח 25, בתש"ע דיווחו 95% מהמנהלים ו-76% מהמורים על שינוי לטובה בעבודת בית הספר בעקבות "אופק חדש". הנתונים המקבילים בתשס"ט (93% מהמנהלים ו-71% מהמורים) מצביעים על עלייה מתונה בשיעורי המורים והמנהלים שתפסו באופן חיובי את השפעת הרפורמה על עבודת בית הספר.

לוח 25: תפיסת השינוי בעבודת בית הספר בעקבות "אופק חדש" - לפי דיווחי מנהלים ומורים

דיווחי מורים		דיווחי מנהלים			האם בעקבות "אופק חדש" חל לדעתך שינוי בעבודת בית הספר?
תש"ע	תשס"ט	תש"ע	תשס"ט	תשס"ח	
N=4,884	N=2,699	N=1057	N=633	N=223	
76%	71%	95%	93%	89%	שיעורי המשיבים "חל שינוי גדול לטובה" או "חל שינוי לטובה"

פילוח הנתונים לפי **שנת ההצטרפות** לתכנית מראה כי ככל שהוותק של המורים שברפורמה גבוה יותר, כך שיעור גבוה יותר של מורים מדווחים על שינוי לטובה בעבודת בית הספר: תשס"ח (78%), תשס"ט (77%), תש"ע (71%). ייתכן כי למורים חדשים ברפורמה קשה להעריך את השלכות הרפורמה על עבודת בית הספר.

השוואות נוספות בקרב המורים לפי סוג משרה, חינוך כיתה, השתייכות ליוח"א, מגזר שפה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח לא העלו הבדלים בין הקבוצות בהיגד זה. גם בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים לפי משתני רקע.

בשאלת המשך פתוחה התבקשו המורים והמנהלים להסביר את תשובותיהם. לדברי כשליש מן המורים, השינוי המהותי ביותר בעבודת בית הספר בא לידי ביטוי בשיפור איכות הקשר ביניהם לבין תלמידיהם.

המורים ציינו כי בעקבות הרפורמה ניתנה להם אפשרות להיות קשובים יותר לצורכי התלמידים ולהעניק יחס אישי למספר רב יותר של תלמידים. להלן דוגמאות מתשובות המורים:

- השנה מחנכים רבים הופתעו לגלות שיש לתלמידיהם בעיות שלהן הם לא היו מודעים בעבר כמו, תלמידים מוזנחים מבחינה רגשית ומקצועית.
- [אנו] יותר קרובים לילדים, יש הרבה ילדים שאני אישית ראיתי אותם פעם ראשונה, כאילו מצאתי משהו חדש שלא ראיתי קודם.
- יש לי אפשרות להגיע לתלמידים שלא ניתנת להם אופן קשבת במסגרת הכיתה, אני יכולה להגיע עם ילדים לפתיחות אישית, הם מרגישים בטוחים לספר לי על הבעיות שלהם.
- התלמידים מקבלים תשומת לב, הכוונה וחיון יותר מאי פעם וזה טוב להם וטוב גם לתפקוד הכיתה.

תשובות נוספות של המורים התייחסו לקידום ההישגים הלימודיים של התלמידים בעקבות הרפורמה ולצמצום פערים לימודיים:

- נוצר לי קשר יותר קרוב עם הילדים ויכולתי לראות תהליכים שהם עברו. ילדים ביישנים, נפתחו יותר בקבוצה קטנה, והייתה עליה משמעותית בציוני הילדים שב"אופק חדש".
- לפני "אופק חדש" לא הייתי יכולה להגיע לילדים האלה, עכשיו הצלחתי לצמצם את הפערים בכיתה.
- ההיכרות עם התלמידים הועילה ותרמה לקידום שלהם, ההישגים של התלמידים עלו.

המורים ציינו גם שינוי לטובה בהתפתחותם המקצועית, באקלים הבית-ספרי, במוטיבציה שלהם ובעבודת צוות עם עמיתיהם.

גם המנהלים ציינו בתשובותיהם כי השינוי בעבודת בית הספר בא לידי ביטוי בעיקר במתן מענה לצרכים האישיים של התלמידים במסגרת השעות הפרטניות, בשיפור הקשר האישי בין המורים לתלמידים, בנוכחות של מורים למשך שעות רבות יותר בבית הספר ובשיפור האקלים הבית-ספרי:

- [הרפורמה] נתנה מענה שלא היה בעבר לתלמידים חלשים. גילינו נקודות חוזק אצל תלמידים בכל מיני תחומים, תלמידים מוצאים את מקומם בבית הספר.
- נוצרו מפגשי צוות מסודרים, גם בשכבות וגם במקצועות, ניתן מענה מדויק ומקצועי לתלמידים. קיימת נוכחות מורים כל השבוע. אין מחסור במורים. ניתנים תשלומים על שעות שלא היו קודם.
- אפשר לאתר תלמידים חלשים ולעבוד איתם כמו שצריך ולקדם אותם דרך השעות הפרטניות. יש זמן למורה לשבת ולהכין את כל חומרי הלמידה בשעות שהייה.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר

בסדרת שאלות נוספת נשאלו המורים והמנהלים על עמדותיהם כלפי השלכות הרפורמה על היבטים שונים הנוגעים לחיי בית הספר ולחיהם. התשובות מוצגות להלן בלוח 26 (מורים) ובלוח 27 (מנהלים):

עמדות המורים כלפי השלכות הרפורמה על חיי בית הספר:

לוח 26: השפעות נוספות של רפורמת "אופק חדש" – לפי דיווחי מורים*

האם וכיצד השפיעה רפורמת "אופק חדש" על...			שיעור המורים המשיבים (N=4,967-5,125)
	השפיעה לטובה או מאוד לטובה	לא השפיעה	השפיעה לרעה או מאוד לרעה
קשר אישי בין מורה לתלמיד	89%	10%	1%
שכר המורים	75%	17%	8%
עבודת הצוות הבית-ספרי	61%	31%	8%
שביעות רצון של המורים משכרם	61%	23%	16%
האווירה הבית-ספרית	57%	32%	11%
התפתחות מקצועית של המורים	55%	40%	5%
תחושת המסוגלות המקצועית של המורים	54%	44%	2%
הקשר בין המורים להורים	46%	52%	2%
רמת האלימות בבית הספר	45%	52%	3%
התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה	38%	57%	5%
מעמד המורים	33%	59%	8%
עומס עבודה על המורים בבית הספר	11%	13%	76%
עומס עבודה על המורים בבית, אחרי שעות העבודה	11%	22%	67%

*לא נבדק בתשס"ט

לפי תפיסתם של יותר מ-50% מן המורים, **ההיבטים שהושפעו לטובה** בעקבות הרפורמה הם קשר אישי בין מורה לתלמיד; שכר המורים ושביעות הרצון משכרם; עבודת הצוות הבית-ספרי; האווירה הבית-ספרית; ההתפתחות המקצועית של המורים; תחושת המסוגלות המקצועית של המורים. ממצאים אלו עולים בקנה אחד עם הממצאים שתוארו קודם לכן על אודות ההיבטים שבהם חלו שינויים לטובה בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה.

היבטים שהדיווחים לגביהם מעורבים או שלא הושפעו בעקבות הרפורמה, על-פי תפיסתם של כ-50% מן המורים, הם הקשר בין המורים להורים; רמת האלימות בבית הספר; התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה ומעמד המורים (סטטוס).

היבטים שהושפעו לרעה בעקבות הרפורמה, על-פי תפיסתם של מרבית המורים, הם עומס העבודה המוטל על המורים בבית הספר (76%) ובבית אחרי שעות העבודה (67%). חשוב לציין שגם בתשס"ט חזרה ועלתה סוגיית העומס הרב המוטל על המורים בעבודתם בבית הספר ובבית והיקפן הנמוך יחסית של שעות השהייה.

פילוח הממצאים לפי משתני רקע: במרבית ההיבטים, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית. כמו כן, בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך פחת שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה בהיבטים שנבדקו. כן נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה, כך עלה שיעור המורים שציינו השפעה לטובה בהיבטים שנבדקו. עוד נמצא כי יותר מורים שבבית ספרם מונהג יו"א דיווחו על השפעה לטובה בחלק מן ההיבטים, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יו"א. פילוח מפורט של הממצאים לפי משתני רקע בכל היבט מוצג בנספח א'.

עמדות המנהלים כלפי השלכות הרפורמה על ח"י בית הספר:

לוח 27: השפעות נוספות של רפורמת "אופק חדש" – לפי דיווחי מנהלים*

האם וכיצד השפיעה רפורמת "אופק חדש" על...			שיעור המנהלים המשיבים (N=1023-1087)
	השפיעה לטובה או מאוד לטובה	לא השפיעה או מאוד לרעה	השפיעה לרעה או מאוד לרעה
קשר אישי בין מורה לתלמיד	97%	3%	0%
שכר המורים	93%	5%	2%
התפתחות מקצועית של המורים	88%	10%	2%
שביעות רצון של המורים משכרם	84%	10%	6%
תחושת המסוגלות המקצועית של המורים	79%	21%	0%
עבודת הצוות הבית-ספרי	78%	16%	6%
האווירה הבית-ספרית	76%	18%	6%
רמת האלימות בבית הספר	70%	30%	0%
הקשר בין המורים להורים	57%	41%	2%
התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה	48%	50%	2%
מעמד המורים	48%	50%	2%

האם וכיצד השפיעה רפורמת "אופק חדש" על...			שיעור המנהלים המשיבים (N=1023-1087)
השפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא השפיעה	השפיעה לטובה או מאוד לטובה	
65%	24%	11%	עומס עבודה על המורים בבית, אחרי שעות העבודה
83%	9%	8%	עומס עבודה על המורים בבית הספר

*לא נבדק בתשס"ט

ניתוח תשובות המנהלים עולה בקנה אחד עם ניתוח תשובות המורים ואף בשיעורים גבוהים יותר. לפי תפיסתם של יותר מ-70% מן המנהלים, **ההיבטים שהושפעו לטובה** בעקבות הרפורמה הם קשר אישי בין מורה לתלמיד; שכר המורים ושביעות הרצון משכרם; התפתחות מקצועית של המורים; תחושת המסוגלות המקצועית של המורים; עבודת הצוות הבית-ספרי; האווירה הבית-ספרית ואף רמת האלימות הבית-ספרית (ששיפור בה צוין על ידי 45% מקרב המורים).

בדומה לתשובות המורים, **ההיבטים שהדיווחים לגביהם מעורבים או שלא הושפעו** בעקבות הרפורמה על-פי תפיסתם של כ-50% מן המנהלים הם הקשר בין המורים להורים; התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה ומעמד המורים (סטטוס).

ההיבטים שהושפעו לרעה בעקבות הרפורמה על-פי תפיסתם של מרבית המנהלים (בדומה למורים) הם עומס העבודה על המורים בבית הספר (83%) ועומס העבודה על המורים בבית, אחרי שעות העבודה (65%).

פילוח הממצאים לפי משתני רקע:

בדומה למורים, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה במרבית ההיבטים, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית. פילוח מפורט של הממצאים לפי משתני רקע בכל היבט מוצג בנספח ב'.

ההשלכות הנתפסות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים

השלכות השעות הפרטניות על התלמידים והמורים

בשאלות נוספות נשאלו המורים והמנהלים על ההשלכות של השעות הפרטניות על ההיבטים שונים בחיי בית הספר הנוגעים לתלמידים (כגון הישגים לימודיים וחוויה רגשית-חברתית) ולמורים (כגון תחושת המסוגלות המקצועית). הנתונים מוצגים בלוח 28 שלהלן:

לוח 28: השפעת השעות הפרטניות על היבטים שונים בחיי בית הספר – לפי דיווחי מורים ומנהלים*

שיעור המורים המשיבים (N=4,346)	שיעור המנהלים המשיבים (N=1,054)	השפעת השעות הפרטניות על... (השפיעו מאוד לטובה או השפיעו לטובה)
92%	98%	הישגים לימודיים של התלמידים
92%	97%	תחושת המסוגלות הלימודית של התלמידים
91%	96%	החווייה הרגשית-חברתית של התלמידים
70%	84%	תחושת המסוגלות המקצועית של המורים בשעות הפרטניות
64%	72%	תהליכי הוראה בכיתות

*לא נבדק בתשס"ט

שיעור ניכר של מורים (בממוצע כ-92%) ושל מנהלים (בממוצע כ-97%) ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על התלמידים מבחינת הישגיהם הלימודיים, תחושת המסוגלות הלימודית שלהם והחווייה הרגשית-חברתית שלהם. אשר למורים עצמם, 70% מהמורים ו-84% מהמנהלים ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על תחושת המסוגלות העצמית של המורים. 64% מהמורים ו-72% מהמנהלים ציינו השפעה לטובה על תהליכי ההוראה בכיתות.

פילוח מפורט של הממצאים לפי משתני רקע בכל היבט מוצג בנספח ד'.

ההשלכות של השעות הפרטניות על האווירה בקרב הצוות והתלמידים

בסדרת שאלות נוספת נשאלו המורים והמנהלים כיצד השפיעה כניסת "אופק חדש", עם הצרכים החדשים המתחייבים ממנה (שעות פרטניות, שעות שהייה והוצאת תלמידים מכיתתם במהלך יום הלימודים), על תחושות הצוות בבית הספר ועל תחושות התלמידים, בשורה של היבטים חינוכיים. בלוח 29 מוצגות תשובות המורים והמנהלים:

לוח 29: השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות והתלמידים – לפי דיווחי מורים ומנהלים

שיעור המורים המשיבים (N=4,346)	שיעור המנהלים המשיבים (N=1,000)	השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות והתלמידים (השפיעו מאוד לטובה או השפיעו לטובה)
31%	36%	תנאים פיזיים בעבודה
34%	39%	השעות הפרטניות – תחושות הצוות בנוגע להוצאת תלמידים
65%	64%	השעות הפרטניות – תחושות התלמידים בנוגע להוצאת תלמידים

נראה כי תשובות המורים והמנהלים עולות בקנה אחד בשלושת ההיבטים :

אשר **לתנאים הפיזיים**, כשליש מן המורים ומן המנהלים ציינו ש"אופק חדש" השפיע לטובה או מאוד לטובה על התנאים הפיזיים בעבודה, כשליש נוסף ציינו ש"אופק חדש" לא השפיע כלל, וכשליש אחר ציינו כי "אופק חדש" השפיע לרעה על התנאים הפיזיים בעבודתם (כזכור, רק כשליש מן המנהלים הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים בבית הספר).

אשר **להוצאת תלמידים מכיתתם** במהלך יום הלימודים לצורך השעות הפרטניות, כשליש מן המורים והמנהלים ציינו כי "אופק חדש" השפיע לטובה או מאוד לטובה על תחושות הצוות בנוגע להוצאת התלמידים, כשליש נוסף ציינו כי להוצאת התלמידים לא הייתה השפעה על תחושותיהם, וכשליש נוסף ציינו כי הדבר השפיע לרעה על תחושותיהם.

אשר **לתחושות התלמידים בנוגע לשעות הפרטניות**, כשני שלישים מן המורים והמנהלים ציינו כי הוצאת תלמידים במסגרת השעות הפרטניות השפיעה לטובה על תחושות התלמידים שהוצאו כרבע ציינו כי להוצאת התלמידים לא הייתה השפעה על תחושות התלמידים, וכעשרה אחוזים ציינו כי הדבר השפיע לרעה על תחושות התלמידים.

פילוח מפורט של הממצאים לפי משתני רקע בכל היבט מוצג בנספח ה'.

עמדות המנהלים כלפי השלכות הרפורמה על עבודתם ועל התפתחותם המקצועית

בהמשך לסדרת השאלות על אודות השפעת "אופק חדש" על חיי בית הספר, נשאלו המנהלים האם וכיצד השפיעה הרפורמה על עבודתם ועל התפתחותם המקצועית. התשובות מוצגות בלוח 30:

לוח 30: השפעות "אופק חדש" על עבודתם ועל התפתחותם המקצועית של המנהלים – לפי דיווחי המנהלים

שיעור המנהלים המשיבים (N=1,006)			האם וכיצד השפיעה רפורמת "אופק חדש" על...
השפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא השפיעה	השפיעה לטובה או מאוד לטובה	
7%	36%	57%	התפתחות מקצועית של מנהלים
20%	32%	48%	שכר המנהלים
3%	52%	45%	אוטונומיה בית-ספרית
75%	16%	9%	עומס עבודה על המנהלים בבית הספר

57% מהמנהלים ציינו כי הרפורמה השפיעה לטובה על התפתחותם המקצועית. אשר לשכר המנהלים, כמחציתם ציינו השפעה לטובה על השכר, אך כשליש ציינו היעדר השפעה וכחמישית מהמנהלים ציינו כי הרפורמה השפיעה לרעה על שכרם. אשר להשפעת הרפורמה על האוטונומיה הבית-ספרית, נראה כי עמדות

המנהלים בנושא מעורבות ומתפלגות בין השפעה לטובה לבין היעדר השפעה. 75% מן המנהלים דיווחו כי בעקבות הרפורמה נרשמה השפעה לרעה על עומס העבודה שלהם בבית הספר.

פילוח הממצאים לפי משתני רקע מוצג בנספח ג'.

בסדרת שאלות נוספת נשאלו המנהלים על אודות השינוי בסמכויות ובאוטונומיה שיש בידיהם בעקבות הרפורמה.

בלוח 31 שלהלן מוצגת ההתפלגות של תשובות המנהלים:

לוח 31: השינוי בסמכות ובאוטונומיה בעקבות הרפורמה - לפי דיווחי מנהלים

שיעור המנהלים שהשיבו N=988-1011			סמכויות מנהלים
פחות סמכויות	ללא שינוי	יותר סמכויות	
2%	13%	85%	ניהול ההתפתחות המקצועית של מורים
4%	63%	33%	ניהול סל השעות של בית הספר
1%	69%	30%	קביעת מבנה הנהלת בית הספר
3%	74%	23%	בניית תכנית הפעילות/העבודה הבית-ספרית
3%	78%	19%	פיטורי מורים
2%	81%	17%	קליטת מורים חדשים

בתשובותיהם ציינו המנהלים כי בעקבות הרפורמה יש בידיהם יותר סמכויות בנושא של ניהול ההתפתחות המקצועית של מורים (85%). בשאר ההיבטים (ניהול סל השעות, קביעת מבנה ההנהלה ובניית תכנית הפעילות הבית-ספרית) ציינו מרבית המנהלים שלא חל שינוי בסמכויות שבידיהם, ובעיקר בהיבטים של קליטת מורים חדשים (81%) ופיטורי מורים (78%).

השוואה לפי מגזר שפה העלתה כי יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (37%) דיווחו על שיפור לטובה בסמכויותיהם בנושא של בניית תכנית עבודה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (18%). כמו כן, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (42%) דיווחו על שיפור לטובה בסמכויותיהם בנושא של ניהול סל השעות הבית-ספרי, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (31%). עוד נמצא כי יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (48%) דיווחו כי בעקבות הרפורמה יש להם יותר סמכויות בנושא קביעת המבנה של הנהלת בית הספר, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (24%).

השוואות דיווחי המנהלים לפי מגזר שפה, סוג פיקוח, שנת הצטרפות, השתייכות ליוח"א ומגזר טיפוח מוצגות בפרוט בפרק ה'.

סיכום: ההשלכות הנתפסות של הרפורמה

- **שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה:** רובם המכריע של המורים (76%) ושל המנהלים (95%) דיווחו על שינוי לטובה בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה. השינוי המהותי ביותר בא לידי ביטוי בשיפור איכות הקשר שבין המורים לתלמידים ובקידום ההישגים הלימודיים של התלמידים.
- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על חיי בית הספר:**

- o **היבטים שהושפעו לטובה על-פי תפיסתם של יותר מ-50% מהמורים ויותר מ-70% מהמנהלים:** קשר אישי בין המורה לתלמיד; שכר המורים ושביעות הרצון מן השכר; עבודת הצוות הבית-ספרי; האווירה הבית-ספרית; ההתפתחות המקצועית של המורים; תחושת המסוגלות המקצועית של המורים.
- o **היבטים שהעמדות כלפיהם מעורבות או שלא הושפעו על-פי תפיסתם של כ-50% מהמורים והמנהלים:** הקשר בין המורים להורים; רמת האלימות בבית הספר; התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה ומעמד המורים.
- o **היבטים שהושפעו לרעה על-פי תפיסתם של יותר משני שלישים מהמורים ומהמנהלים:** עומס העבודה על המורים בבית הספר ובבית. יש לציין שגם בתשס"ט צוין נושא זה על-ידי מפקחים, מנהלים ומורים כעקב אכילס של הרפורמה.
- o **פילוח לפי משתני רקע:** במרבית ההיבטים שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על חיי בית הספר, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית. כמו כן, בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך פחת שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה בהיבטים השונים שנבדקו. עוד נמצא כי יותר מורים שבית ספרם השתייך ליוח"א דיווחו על השפעה לטובה בחלק מן ההיבטים, בהשוואה למורים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א.

- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על התלמידים:** שיעור ניכר של מורים (כ-92%) ושל מנהלים (כ-97%) ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על התלמידים מבחינת הישגיהם הלימודיים, תחושת המסוגלות הלימודית והחוויה הרגשית-חברתית שלהם. 64% מהמורים ו-72% מהמנהלים ציינו השפעה לטובה על תהליכי הוראה בכיתות.
- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים:** אשר להשפעות על המורים עצמם, 70% מהמורים ו-84% מהמנהלים ציינו כי השעות הפרטניות השפיעו לטובה על תחושת המסוגלות העצמית של המורים.
- **ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המנהלים:**

- o **התפתחות מקצועית ושכר:** כ-60% מהמנהלים ציינו כי הרפורמה השפיעה לטובה על התפתחותם המקצועית. אשר לשכר המנהלים, כמחציתם ציינו השפעה לטובה על השכר, אך כשליש ציינו היעדר השפעה וכחמישית מהמנהלים ציינו כי הרפורמה השפיעה לרעה על שכרם. 75% מהמנהלים דיווחו כי בעקבות הרפורמה נרשמה השפעה לרעה על עומס העבודה שלהם בבית הספר.

o **סמכויות ואוטונומיה:** אשר להשפעת הרפורמה על האוטונומיה הבית-ספרית, נראה כי עמדות המנהלים בנושא מעורבות ומתפלגות בין השפעה לטובה לבין היעדר השפעה. כשנשאלו המנהלים באילו תחומים חל שינוי בסמכות ובאוטונומיה שבידיהם בעקבות הרפורמה, ציינו 85% מהם כי יש בידיהם יותר סמכויות בנושא ניהול ההתפתחות המקצועית של המורים. בשאר ההיבטים (ניהול סל השעות, קביעת מבנה ההנהלה ובניית תכנית הפעילות הבית-ספרית) ציינו מרבית המנהלים שלא חל שינוי בסמכויות שבידיהם, בעיקר בהיבטים של קליטת מורים חדשים (81%) ופיטורי מורים (78%). יש לציין כי גם בתשס"ט חשו המנהלים כי הסמכויות והאוטונומיה שקיבלו ב"אופק חדש" אינן גדולות יותר מבעבר.

5. תפיסת הרפורמה בעיני קבוצות שונות: מבט משווה

בפרק זה יוצג סיכום של עיקרי הממצאים בדוח כפי שהצטייר בעיני קבוצות שונות של בתי ספר ומורים. תחילה יוצגו עיקרי ההבדלים לפי מאפיינים בית-ספריים. יוצגו הבדלים בין בתי ספר לפי מגזר שפה (דוברי עברית ודוברי ערבית), לפי סוג פיקוח (ממלכתי וממלכתי-דתי), לפי מדד טיפוח בכלל מגזר (נמוך, בינוני ומבוסס), לפי השתייכות ליוח"א וכן לפי שנת הצטרפות לרפורמה. לבסוף יוצגו ההבדלים בעמדות המורים לפי מאפייני מורים כגון ותק במקצוע ההוראה, סוג המשרה (משרת אם לעומת משרה רגילה) וחינוך כיתה.

א. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי מגזר שפה

בשלוש השנים הראשונות ליישומה של רפורמת "אופק חדש" הצטרפו אליה 1,134 בתי ספר יסודיים, 855 מהם בתי ספר דוברי עברית (אחד מהם הוא בית ספר צ'ירקסי) ו-279 בתי ספר דוברי ערבית.

כפי שכבר הוצג בפרקים הקודמים, בתחומים רבים הנוגעים ליישום הרפורמה נמצא דמיון בין בתי ספר דוברי עברית לבין בתי ספר דוברי ערבית. עם זאת, הממצאים הצביעו גם על הבדלים בין המגזרים. הממצאים האלה מוצגים להלן:

תפיסות ועמדות בנוגע לרפורמה

שביעות רצון מרפורמת "אופק חדש": 79% מהמנהלים, בכל אחד ממגזרי השפה, הביעו שביעות רצון מן הרפורמה. לעומת זאת, 51% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, לעומת 45% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית.

הרצון להמשיך ברפורמה: כמעט כל המנהלים (99%) והמורים (91%) שב"אופק חדש", בכל אחד ממגזרי השפה, ציינו שהם מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה, בדומה לנתוני תשס"ט.

השעות הפרטניות

היקף וממוצע של תלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות:

יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (45%) דיווחו על השתתפות של חמישה תלמידים בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (27%). בהתאמה, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (55%) דיווחו על השתתפות של 3-4 תלמידים בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (32%).

בהתאמה, הנתונים מלמדים על הבדלים בין המגזרים בממוצע התלמידים בשעות הפרטניות. בבתי ספר דוברי ערבית עמד הממוצע על 4.5 תלמידים בשיעור, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית הממוצע היה 3.9 תלמידים. נתונים אלו דומים מאוד לנתוני תשס"ט (4.2 בממוצע בבתי ספר דוברי ערבית לעומת 3.7 בבתי ספר דוברי ערבית).

שיעור התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות בבית הספר: מנהלים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על שיעור משתתפים גבוה יותר מתוך כלל תלמידי בית הספר, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (68% לעומת 47%, בהתאמה). עם זאת, הנתונים מלמדים על עלייה בשיעור המשתתפים בשעות הפרטניות - מ-36% ל-47% בבתי ספר דוברי ערבית ומ-59% ל-68% בבתי ספר דוברי עברית, בהשוואה לנתוני תשס"ט.

מאפייני התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית: בדומה לממצאי תשס"ט, בשני מגזרי השפה דיווחו שיעורים דומים של מורים על השתתפות של תלמידים חלשים (42% ו-40%, בהתאמה) ושל תלמידים מצטיינים (9% ו-8%, בהתאמה) בשעות הפרטניות. שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית, ציינו כי הקדישו את השעה לתלמידים בינוניים (42% לעומת 31%, בהתאמה). בשאר המאפיינים לא נמצאו הבדלים בין המגזרים.

תחלופת תלמידים בשעות הפרטניות: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (62%) דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (56%). בתשס"ט דיווחו 57% מהמורים, בכל אחד ממגזרי השפה, על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים.

הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות: רוב המורים (כ-84%) דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראה בתחום דעת. בדומה לממצאי תשס"ט, יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית, דיווחו כי השעות הפרטניות הוקדשו להוראת תחום דעת (86% לעומת 79%, בהתאמה) ולהעשרה (23% לעומת 15%, בהתאמה).

תחום הדעת הנלמד על ידי התלמידים שהוצאו מכיתות האם בשעה הפרטנית: בהשוואה לפי מגזר שפה נמצא כי יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (38%).

פעילויות שהתקיימו בשעת החינוך הפרטנית: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על פגישה יחידנית עם תלמיד (35%), בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (28%). תמונה הפוכה התקבלה בנוגע למפגשים מובנים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (42%) דיווחו על קיום מפגשים מובנים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (35%).

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (49%) דיווחו על קיום השעות הפרטניות אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (36%). עם זאת, השוואה לתשס"ט מלמדת כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה עלייה ניכרת בשיעור המורים שדיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים (מ-19% בתשס"ט ל-36% בתש"ע). בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה מתונה יותר - מ-40% ל-49%.

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות: בהשוואה בין שני המגזרים נמצא כי יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית (45%) דיווחו על הוראת שעות פרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (30%). לעומת זאת, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (35%) דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בפניות לימוד ייעודיות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (12%). ממצאים אלו נמצאו בהלימה לממצאים מתשס"ט.

התנאים הפיזיים בבתי הספר: על-פי נתוני תשס"ט, בהשוואה בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית נמצא מחסור חמור פחות בקרב הראשונים (אף כי עדיין מחסור ניכר) במרבית התנאים הפיזיים. אולם בתש"ע הצטמצמו ההבדלים בין המגזרים לשני תחומים בלבד: מיזוג אוויר ומקום מתאים לאכול בו. אשר למיזוג אוויר – בבתי ספר דוברי ערבית, לעומת בתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים דיווחו על תנאים לא מספקים (52% לעומת 41%, בהתאמה). אשר למקום מתאים לאכול בו – בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים דיווחו על תנאים לא מספקים (85% לעומת 79%, בהתאמה). בשאר המדדים (מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו, מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים, הורים וכד', חומרי הוראה-למידה, שירותי מורים, שירותי תלמידים) לא נמצאו הבדלים בין המגזרים.

ההשוואה בין תשס"ט לתש"ע מצביעה על גידול מסוים בשיעורי המנהלים שדיווחו על היעדר תנאים מספקים. פילוח הנתונים לפי מגזר שפה מלמד כי בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה הרעה בתש"ע בעיקר בתחומים של מחשוב ותקשוב, שירותי מורים ומיזוג אוויר ושיפור בתחום של שירותי תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית נרשמה הרעה בכל התחומים.

מורים ב"אופק חדש"

מידת הביטחון שחשו המורים בהנחיית תלמידים בשעות הפרטניות: בתש"ע יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (85%) דיווחו על קיום כלים ומיומנויות להוראה בשעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (77%). אשר להתמודדות עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות, גם כאן נרשם פער גדול יותר לטובת בתי ספר דוברי עברית בשיעורי המורים שדיווחו על יכולת להתמודד עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות: 86% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית לעומת 65% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית. בהתאמה, בתש"ע יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (67%) היו מעוניינים בפיתוח מקצועי, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (47%). הירידה במידת הביטחון שחשו המורים בהוראת השעות הפרטניות מתשס"ט לתש"ע נרשמה בשני מגזרי השפה כאחד.

כמות שעות השהייה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (78%), בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (56%), ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי.

נפח המטלות המבוצע בשעות השהייה: 36% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית ביצעו את כל מטלותיהם או את מרביתן בשעות השהייה, לעומת 13% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית (בתשס"ט עמדו הממצאים על 46% לעומת 12%, בהתאמה). נראה אפוא כי הירידה בשיעור המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית, בקרב מורים בעלי משרת אם וללא משרת אם.

היקף העבודה של המורים בבית: 35% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על פחות עבודה בבית, לעומת 15% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית (בתשס"ט - 33% ו-17%, בהתאמה).

תחושת העומס בעבודה בבית ובית הספר: בתש"ע דיווחו שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (65%) על תחושה של עומס בעבודה בבית, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי ערבית (53%). גם בתשס"ט נמצא פער בין שני מגזרי השפה, אם כי הוא הצטמצם בתש"ע אך שמר על אותה מגמה. הנתונים

הנוכחיים מלמדים כי מגמת העלייה בשיעור הדיווח על עומס העבודה בבית נצפתה הן בבתי ספר דוברי ערבית והן בבתי ספר דוברי עברית. בבתי ספר דוברי ערבית נצפתה עלייה גבוהה יותר בין השנים (מ-45% ל-53%), בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (מ-60% ל-65%).

בתש"ע לא נמצאו הבדלים בשיעורי הדיווח בין שני המגזרים בתחושת העומס בעבודה בבית הספר. לעומת זאת, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על עייפות מההוראה (30%), בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (21%). ממצאים אלו מתארים תמונה דומה למדי לזו שהתקבלה בתשס"ט בנוגע לתחושת העומס בבית הספר ולהתעייפות מעבודת ההוראה.

ההתפתחות המקצועית של המורים: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). ממצא זה עולה בקנה אחד עם ממצאי ההערכה מתשס"ט.

שביעות הרצון של המורים ממעמדם המקצועי: 33% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 56% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית. ממצא זה דומה לממצאי תשס"ט.

שביעות הרצון של המורים מהאפשרות לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית (81%) דיווחו על שביעות רצון מאפשרויות ההוראה הדיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (68%). בתשס"ט עמדו הנתונים על 77%-ו-59% בהתאמה, כך שהעלייה בשביעות הרצון נרשמה בעיקר בבתי ספר דוברי עברית.

שביעות הרצון של המורים מהאווירה שקיימת בבית הספר בין המורים לתלמידים: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (86%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בבית הספר בין המורים לתלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (74%). בתשס"ט הפער בתשובות המורים בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית היה מצומצם יותר (76%-ו-69%, בהתאמה). בשני המגזרים נרשמה אפוא עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בין המורים לתלמידים, אך נראה כי בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

שביעות הרצון של המורים מהאווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לבין עצמם: שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי עברית (74%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בבית הספר בין התלמידים לבין עצמם, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית (64%). בתשס"ט הפער בתשובות המורים בין בתי ספר דוברי עברית לבתי ספר דוברי ערבית היה מצומצם יותר (61%-ו-56%, בהתאמה). בשני המגזרים נרשמה אפוא עלייה בשביעות הרצון של המורים מן האווירה בקרב התלמידים, אך נראה כי בבתי ספר דוברי עברית העלייה הייתה רבה יותר.

מנהלים ב"אופק חדש"

תפיסות בקרב מנהלים בנוגע לסמכויותיהם ולאוטונומיה שלהם: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (55%) היו שבעי רצון מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (46%).

שינוי בסמכויות המנהלים בעקבות הרפורמה:

לא נמצאו הבדלים בין המגזרים בהיבטים של **פיטורי מורים, קליטת מורים חדשים וניהול ההתפתחות המקצועית של מורים**, אולם נמצאו הבדלים בהיבטים האלה:

בניית תכנית הפעילות/העבודה הבית-ספרית: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (37%) דיווחו על שיפור לטובה בסמכויותיהם בנושא של בניית תכנית עבודה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (18%).

ניהול סל השעות הבית-ספרי: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (42%) דיווחו על שיפור לטובה בסמכויותיהם בנושא של ניהול סל השעות הבית-ספרי, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (31%).

קביעת המבנה של הנהלת בית הספר: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (48%) דיווחו שיש להם יותר סמכויות בנושא קביעת המבנה של הנהלת בית הספר בעקבות הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (24%).

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בחיי בית הספר

דיווחי המורים:

במרבית ההיבטים יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית.

עבודת הצוות הבית-ספרי: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (77%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (53%).

האווירה בבית הספר: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (72%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (50%).

רמת האלימות בבית הספר: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (39%).

מעמד המורים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (50%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (26%).

התפתחות מקצועית של מורים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (75%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (47%).

תחושת המסוגלות העצמית של המורים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (74%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (45%).

הקשר בין המורים להורים: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (69%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (36%).

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (28%).

שביעות הרצון של המורים משכרם ועומס העבודה על המורים בבית: לא נמצאו הבדלים בין המגזרים.

דיווחי המנהלים:

בדומה למורים, במרבית ההיבטים יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למנהלים במגזר דוברי העברית.

עבודת הצוות הבית-ספרי: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (94%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (72%).

האווירה בבית הספר: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (90%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (81%).

רמת האלימות בבית הספר: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (65%).

עומס העבודה על המורים בבית הספר: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (85%) דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (74%).

עומס העבודה על המורים בבית: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (69%) דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (52%).

מעמד המורים: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (67%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (41%).

התפתחות מקצועית של המורים: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (95%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (86%).

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (91%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (75%).

הקשר בין המורים להורים: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (83%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (50%).

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (70%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (41%).

שביעות הרצון של המורים משכרם: לא נמצאו הבדלים בין המגזרים על-פי דיווחי המנהלים.

התפתחות מקצועית: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (70%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (53%).

ההשלכות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים - לפי תפיסת המורים והמנהלים

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (79%) דיווחו על השפעה טובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (67%). בדיווחי המנהלים לא נמצאו הבדלים.

השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (73%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (60%). כמו כן, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (82%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (69%).

השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות הבית-ספרי והתלמידים

תנאים פיזיים בעבודה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (47%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (24%). באופן דומה, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (49%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (32%).

תחושות הצוות בנוגע להוצאת תלמידים מן השעות הפרטניות: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (47%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (35%). באופן דומה, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (46%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (37%).

תחושות התלמידים בנוגע להוצאת התלמידים מן השעות הפרטניות: לא נמצאו הבדלים בין המגזרים לפי דיווחי המורים והמנהלים.

"אופק חדש" לפי מגזר שפה - סיכום

שביעות רצון מן הרפורמה: כמעט כל המנהלים (99%) והמורים (91%) שב"אופק חדש", בשני המגזרים כאחד, ציינו שהם מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה, בדומה לתשס"ט. לעומת זאת, 51% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, לעומת 45% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

השעות הפרטניות: בבתי ספר דוברי עברית, שיעור המשתתפים בשעות הפרטניות מתוך כלל התלמידים וממוצע התלמידים בכל שעה פרטנית היה גבוה יותר, בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית. בשני המגזרים הוצאו

התלמידים מן הכיתה לצורך הלימוד בשעות הפרטניות. עם זאת, בבתי ספר דוברי עברית פחות מורים לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית. בשני המגזרים יועדו השעות הפרטניות בעיקר לתלמידים חלשים. יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על קיום שעות פרטניות אחרי שעות הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית, אם כי בהשוואה לתשס"ט נרשמה בבתי ספר דוברי ערבית עלייה בשיעור המורים שדיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים.

התנאים הפיזיים: על-פי נתוני תשס"ט נמצא מחסור חמור פחות במרבית התנאים הפיזיים (אף כי עדיין מחסור ניכר) בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית, אולם בתש"ע הצטמצמו ההבדלים לטובת בתי ספר דוברי עברית לשני תחומים בלבד: מיזוג אוויר ומקום מתאים לאכול בו. עם זאת, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לתנאים הפיזיים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית.

מורים ומנהלים ב"אופק חדש": יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית, ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי. כמו כן, יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית השלימו את מרבית מטלותיהם בבית הספר, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית, כפי שנמצא בתשס"ט. יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית חשו כי מוטל עליהם עומס כבד מדי בעבודתם בבית, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית. העלייה בשיעורי הדיווח על עומס העבודה בבית נצפתה בשני המגזרים, אולם בבתי ספר דוברי ערבית נצפתה עלייה גבוהה יותר. שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על עייפות מן ההוראה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית.

יותר מורים בבתי ספר דוברי עברית דיווחו על כלים ויכולת להתמודד עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית. עם זאת, הירידה מתשס"ט לתש"ע במידת הביטחון שחשו המורים בהוראת השעות הפרטניות נרשמה בבתי ספר משני המגזרים כאחד.

שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית שלהם, בהשוואה לשיעור המורים בבתי ספר דוברי ערבית. פחות מורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי ערבית.

יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית היו שבעי רצון מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה: יותר מורים ומנהלים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית, דיווחו על השפעה לטובה בשורה של היבטים, כגון עבודת הצוות הבית-ספרי, האווירה בבית הספר, רמת האלימות בבית הספר, מעמד המורים, ההתפתחות המקצועית של המורים, תחושת המסוגלות העצמית של המורים, הקשר בין המורים להורים, ועוד. לעומת זאת, בהיבטים של עומס העבודה על המורים בבית ובבית הספר, יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי ערבית, דיווחו על השפעה לרעה בהיבטים אלו.

ב. בתי ספר דוברי עברית ב"אופק חדש" – לפי סוג פיקוח

בשלוש השנים הראשונות ליישומה של רפורמת "אופק חדש" הצטרפו אליה 855 בתי ספר יסודיים דוברי עברית, מהם 227 בפיקוח הממלכתי-דתי ו-628 בפיקוח הממלכתי.

בפרק זה יתוארו ההבדלים בין בתי ספר בכל הנוגע לרפורמת "אופק חדש", לפי סוג פיקוח. בתחומים רבים הנוגעים ליישומה נמצא דמיון ביניהם, והשוואה לפי סוג פיקוח לא העלתה בדרך כלל הבדלים של ממש, למעט ההבדלים המוצגים להלן:

תפיסות ועמדות בנוגע לרפורמת "אופק חדש"

הרצון להמשיך ברפורמה: כמעט כל המנהלים (99%) והמורים (91%) שב"אופק חדש" ציינו שהם מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה. בדומה לנתוני תשס"ט, שיעור גבוה יותר של מורים בפיקוח הממלכתי (93%), בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (87%), ביקשו להמשיך ביישומה. בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח.

שביעות רצון מהרפורמה: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי, הביעו שביעות רצון מן הרפורמה (84% לעומת 70%, בהתאמה). בתשובות המורים לא נמצאו הבדלים לפי סוג הפיקוח.

השעות הפרטניות

מספרם הממוצע של תלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות: הנתונים מלמדים על הבדלים במספרם הממוצע של תלמידים בשעות הפרטניות לפי סוג פיקוח. בבתי ספר ממלכתיים-דתיים עמד הממוצע על 4.08, לעומת 4.69 בבתי ספר ממלכתיים. גם בתשס"ט נמצא פער במספרם הממוצע של תלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות: 4.0 בפיקוח הממלכתי-דתי לעומת 4.3 בפיקוח הממלכתי. נראה אפוא כי בתש"ע התרחבו הפערים בין סוגי הפיקוח בהיבט זה.

שיעור התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות בבית הספר: מנהלים בפיקוח הממלכתי דיווחו על שיעור משתתפים גבוה יותר בשעות הפרטניות, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (70% לעומת 63%, בהתאמה). באופן דומה, גם בתשס"ט דיווחו מנהלים בבתי ספר ממלכתיים על שיעור משתתפים ממוצע גבוה יותר מתוך כלל תלמידי בית הספר, בהשוואה למנהלים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים (61% לעומת 51%, בהתאמה).

תחלופת תלמידים בשעות הפרטניות: נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח בדיווחי המורים בהיבט זה של פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים: 63% בממלכתי לעומת 58% בממלכתי-דתי.

השתייכות התלמידים לכיתת האם: השוואה לפי סוג פיקוח העלתה כי 90% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי דיווחו כי התלמידים היו שייכים לאותה כיתה אם, לעומת 83% מהמורים בפיקוח הממלכתי.

תחום הדעת שלמדו התלמידים שהוצאו מכיתות האם בשעה הפרטנית: בפיקוח הממלכתי דיווחו 43% מן המורים על הוראה של אותו תחום דעת במקביל לשעות הפרטניות, לעומת 28% בפיקוח הממלכתי-דתי. מכאן שבמרבית בתי הספר שבפיקוח הממלכתי-דתי עסקו בשעות הפרטניות בתחום דעת אחר, ואילו במרבית בתי הספר שבפיקוח הממלכתי עסקו בשעות הפרטניות באותו תחום דעת.

פעילויות שהתקיימו בשעת החינוך הפרטנית: 37% מהמורים המלמדים בבתי ספר ממלכתיים דיווחו על קיום מפגשים מובנים על בסיס תכנית, בהשוואה למורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים (28%). יותר מורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים (15%) דיווחו על ניהול שוטף של הכיתה בלי להיפגש עם התלמידים, בהשוואה לעמיתיהם בפיקוח הממלכתי (כ-8%).

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: יותר מורים בפיקוח הממלכתי (54%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (34%). גם בתשס"ט, יותר מורים בפיקוח הממלכתי (45%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (26%).

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות: יותר מורים בפיקוח הממלכתי (47%) דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי (40%). לעומת זאת, יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי (16%) דיווחו על הוראה בפינות לימוד ייעודיות, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי (11%).

התנאים הפיזיים בבתי הספר: 34% מהמנהלים בפיקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים, לעומת 21% מהמנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי. ממצא זה נמצא בהלימה לממצא מתשס"ט. בבדיקה מפורטת של מאפייני התנאים הפיזיים נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח בתחומים הבאים:

- חומרי הוראה - יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (78%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי (60%).
- מקום מתאים לעבוד בו - יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (82%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי (71%).
- מקום מתאים לפגישות פרטניות - יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (82%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי (69%).
- שירותי מורים - יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (59%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי (49%).

מורים ב"אופק חדש"

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן: שיעור גבוה יותר של מנהלים בפיקוח הממלכתי (83%) ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (67%). בתשובות

המורים לא נמצאו כמעט פערים בהשוואה לפי סוגי פיקוח: 16% מהמורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים ו-11% מהמורים בבתי ספר ממלכתיים דיווחו על השלמת מטלותיהם בבית הספר.

היקף העבודה של המורים בבית: 47% מהמורים בפיקוח הממלכתי דיווחו על יותר עבודה בבית, לעומת 37% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי.

שביעות הרצון של המורים ממשך יום העבודה: 44% מהמורים בפיקוח הממלכתי דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה שלהם, לעומת 37% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי.

ההתפתחות המקצועית של המורים: 67% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי דיווחו על פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 58% מהמורים בפיקוח הממלכתי.

שביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי: 40% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי דיווחו על שביעות רצון מהמעמד המקצועי של המורים, לעומת 30% מהמורים בפיקוח הממלכתי. ממצא זה חוזר על ממצא קודם מתשס"ט (34% לעומת 24%, בהתאמה).

מנהלים ב"אופק חדש"

תפיסות בקרב מנהלים בנוגע לסמכויותיהם ולאוטונומיה שלהם: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (58%) הביעו שביעות רצון מן הסמכויות שבידיהם, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (49%).

שינוי בסמכויות המנהלים בעקבות הרפורמה: נמצאו הבדלים לפי סוג הפיקוח בהיבט של פיטורי מורים. יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (22%) דיווחו על שיפור לטובה בסמכויותיהם בנושא של פיטורי מורים, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (15%).

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בחיי בית הספר

נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח בהיבט של **התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה:** יותר מורים בפיקוח ממלכתי-דתי (34%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בפיקוח ממלכתי (26%).

יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (87%) דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה ביחס **לשביעות רצון של המורים משכרם**, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (72%).

יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (44%) דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על **מעמד המורה**, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (33%).

יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (78%) דיווחו על השפעה לטובה על תחושת **המסוגלות המקצועית של המורים** בעקבות הרפורמה, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (66%).

השפעת הרפורמה על עבודתם והתפתחותם המקצועית של המנהלים

אוטונומיה בית-ספרית: יותר מנהלים בביקוח הממלכתי (46%) דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על האוטונומיה הבית-ספרית, בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי (38%).

התפתחות מקצועית: יותר מנהלים בביקוח הממלכתי (56%) דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על התפתחותם המקצועית, בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי (47%).

ההשלכות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים לפי תפיסת המורים והמנהלים

בקרב המנהלים נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח בהיבטים הבאים:

תחושת מסוגלות מקצועית של המורים: יותר מנהלים בביקוח הממלכתי (87%), בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי (76%), דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לתחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות.

תהליכי הוראה בכיתות: יותר מנהלים בביקוח הממלכתי (74%) דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לתהליכי ההוראה בכיתות, בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי (58%).

השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות הבית-ספרי והתלמידים

מנהלים: בקרב המנהלים נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח בהיבט של תחושות הצוות בנוגע להוצאת תלמידים מן השעות הפרטניות. 32% מהמנהלים בביקוח הממלכתי-דתי ציינו השפעה לרעה, לעומת 20% מהמנהלים בביקוח הממלכתי.

"אופק חדש" לפי סוג פיקוח – סיכום

שביעות רצון מן הרפורמה: שיעור גבוה יותר של מורים בביקוח הממלכתי, בהשוואה למורים בביקוח הממלכתי-דתי, ביקשו להמשיך את "אופק חדש" (93% לעומת 87%, בהתאמה). בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח. כמו כן, יותר מנהלים בביקוח הממלכתי, בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי, הביעו שביעות רצון מן הרפורמה (84% לעומת 70%, בהתאמה).

השעות הפרטניות: כמו בתשס"ט, מנהלים בביקוח הממלכתי דיווחו על שיעור משתתפים גבוה יותר בשעות הפרטניות ועל ממוצע תלמידים גבוה יותר בשעות אלו, בהשוואה למנהלים בביקוח הממלכתי-דתי. בשני סוגי הפיקוח כמעט כל התלמידים הוצאו מן הכיתה לצורך השעות הפרטניות. בביקוח הממלכתי דיווחו יותר מורים על הוראה של אותו תחום דעת בכיתה במקביל לשעות הפרטניות, לעומת הפיקוח הממלכתי-דתי. כמו כן, יותר מורים בביקוח הממלכתי דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בביקוח הממלכתי-דתי, בדומה לממצאי תשס"ט. יותר מורים בבתי ספר ממלכתיים דיווחו על קיום מפגשים מובנים על בסיס התכנית, בהשוואה למורים בבתי ספר ממלכתיים-דתיים.

התנאים הפיזיים: 34% מהמנהלים בביקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה מן התנאים הפיזיים, לעומת 21% מהמנהלים בביקוח הממלכתי-דתי. ממצא זה נמצא בהלימה לממצא מתשס"ט. בבדיקה מפורטת של

מאפייני התנאים הפיזיים נמצאו הבדלים לטובת הפיקוח הממלכתי בהשוואה לממלכתי-דתי בכל הנוגע לחומרי הוראה, מקום מתאים למורים לעבוד בו, מקום מתאים לפגישות פרטניות ושירותי מורים.

מורים ומנהלים ב"אופק חדש": שיעור גבוה יותר של מנהלים בפיקוח הממלכתי, בהשוואה לשיעורם בפיקוח הממלכתי-דתי, ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה מדי. 47% מהמורים בפיקוח הממלכתי דיווחו על יותר עבודה בבית, לעומת 37% מהמורים בפיקוח הממלכתי-דתי. מורים בפיקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון גבוהה יותר ממשך יום העבודה, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי-דתי. לעומת זאת, יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי הביעו שביעות רצון ממעמד המקצועי, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי.

יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי הביעו שביעות רצון מן הסמכויות שבידיהם, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי. מרבית המנהלים והמורים בשני סוגי הפיקוח דיווחו על שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר: במרבית ההיבטים לא נמצאו בדיווחי המנהלים והמורים הבדלים בין סוגי הפיקוח (לדוגמה: עבודת הצוות הבית-ספרי, האווירה בבית הספר, רמת האלימות בבית הספר, עומס העבודה על המורים בבית, מעמד המורים, התפתחות מקצועית של מורים, ת.קשר בין המורים להורים). עם זאת, יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי, דיווחו על השפעה לטובה של הרפורמה על רמת האוטונומיה הבית-ספרית ועל התפתחותם המקצועית. כמו כן, יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי, דיווחו על השפעה לטובה בהיבט של התדמית הציבורית.

ג. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי מגזר טיפוח

כאמור, בשלוש השנים הראשונות ליישומה של רפורמת "אופק חדש" הצטרפו אליה 1,134 בתי ספר יסודיים, מתוכם 855 בתי ספר דוברי עברית (בהם בית ספר אחד צ'רקסי) ו-279 בתי ספר דוברי ערבית. ההשוואה לפי מגזר טיפוח התבססה על מדד שטראוס, שערכיו קובצו לשלוש קבוצות: בתי ספר בטווח הציונים 1-3.99 במדד שטראוס הוגדרו "בתי ספר מבוססים", בתי ספר בטווח 4-6.99 הוגדרו "בתי ספר בינוניים", ובתי ספר בטווח הציונים 7 ויותר הוגדרו "בתי ספר חלשים". ההשוואה לפי מגזר הטיפוח נעשתה בנפרד עבור בתי ספר דוברי עברית ועבור בתי ספר דוברי ערבית.

בבתי ספר דוברי עברית, 315 בתי ספר שב"אופק חדש" שויכו למדד טיפוח גבוה, 361 למדד טיפוח בינוני ו-173 למדד טיפוח נמוך (לגבי שישה בתי ספר לא דווח מדד הטיפוח בשנה שבו נערך המחקר). בבתי ספר דוברי ערבית, 43 בתי ספר שויכו למדד טיפוח בינוני ו-234 למדד טיפוח נמוך (רק בית ספר אחד שויך למדד טיפוח גבוה. לצורך עיבוד הנתונים הוא סווג כמשתייך למדד הטיפוח הבינוני. בנוגע לשני בתי ספר לא דווח מדד הטיפוח).

תפיסות ועמדות בנוגע לרפורמה

הרצון להמשיך ברפורמה: כמעט כל המנהלים (99%) והמורים (91%) שב"אופק חדש", בשני מגזרי השפה, ציינו שהם מעוניינים להמשיך ביישום הרפורמה, ללא הבדלים לפי מדד טיפוח, כפי שנמצא גם בתשס"ט.

השעות הפרטניות

היבטים שבהם לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח:

מספרם הממוצע של התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, שיעור התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, תחלופת תלמידים בשעות הפרטניות, השתייכות התלמידים לכיתה האם, משך המפגשים בפורמט של ההרכב הקבוע, הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, מקצועות שנלמדו בשעות הפרטניות, מה עשו שאר תלמידי הכיתה (רובם או כולם) בזמן השעות הפרטניות, פעילויות שהתקיימו בשעת החינוך הפרטנית.

היבטים שבהם נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח:

תחום הדעת שלמדו התלמידים שהוצאו מכיתות האם בשעה הפרטנית: בבתי ספר דוברי עברית נמצאו הבדלים בדיווחי המורים בהשוואה לפי מדד טיפוח: בבתי ספר חלשים ובינוניים, כ-33% מן המורים דיווחו על הוראת אותו מקצוע, בהשוואה למורים בבתי ספר מבוססים (44%).

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: בבתי ספר דוברי ערבית נמצאו הבדלים בדיווחי המורים בהשוואה לפי מדד טיפוח: בבתי ספר בינוניים, יותר מורים (43%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (35%). יש לציין כי בתשס"ט לא נרשמו הבדלים בהיבט זה לפי מגזר טיפוח.

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות: בהשוואה לפי מגזר טיפוח נמצא כי בבתי ספר דוברי עברית, יותר מורים בבתי ספר חלשים דיווחו על הוראה בכיתות ריקות (52%), בהשוואה למורים בבתי ספר בינוניים (46%) ומבוססים (42%). תמונה הפוכה התקבלה בבתי ספר דוברי ערבית. יותר מורים בבתי ספר בינוניים דיווחו על הוראה בכיתות ריקות (37%), בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (28%). בתשס"ט לא דווחו הבדלים לפי מגזר טיפוח בהיבט זה.

מידת הביטחון שחשו המורים בהנחיית תלמידים בשעות הפרטניות: כמו בתשס"ט, לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בשיעור הדיווח על קיום כלים ומיומנויות להוראה בשעות הפרטניות. לעומת זאת, בנוגע להתמודדות עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח. בבתי ספר דוברי ערבית, 64% מן המורים בבתי ספר חלשים דיווחו על התמודדות עם סוגיות שעולות בשעה הפרטנית, לעומת 71% בבתי ספר בינוניים. בבתי ספר דוברי עברית, 81% מן המורים בבתי ספר חלשים דיווחו על התמודדות עם סוגיות שעולות בשעה הפרטנית, לעומת 87% בבתי ספר בינוניים ומבוססים. כמו כן, כמו בתשס"ט, בשני מגזרי השפה לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בשיעור המורים המעוניינים בפיתוח מקצועי בנושא אופן ההוראה בשעה הפרטנית.

התנאים הפיזיים בבתי הספר: במדד **חומרי הוראה** בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה יותר מנהלים בבתי ספר חלשים דיווחו על היעדר תנאים מספקים (73%), בהשוואה למנהלים בבתי ספר בינוניים (65%) ומבוססים (60%). ממצא דומה דווח בתשס"ט.

במדד **מיזוג אוויר** נמצא בבתי ספר דוברי ערבית כי יותר מנהלים בבתי ספר חלשים (56%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בבתי ספר בינוניים (37%). בבתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים בבתי ספר חלשים ובינוניים דיווחו על היעדר תנאים מספקים (45%), בהשוואה למנהלים בבתי ספר מבוססים (35%).

במדד **שירותי מורים** נמצא כי בבתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים בבתי ספר בינוניים ומבוססים (כ-54%) דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בבתי ספר חלשים (44%).

בשאר המדדים (מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו, מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות, שירותי תלמידים ומקום מתאים לאכול בו) לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח.

מורים ב"אופק חדש"

היבטים שבהם לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח:

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצעות בהן, תחושת העומס בעבודה בבית ובבית הספר, היקף העבודה של המורים בבית, שיעור ההשתתפות בהשתלמויות מקצועיות, שביעות הרצון מן ההשתלמויות, מידת הפניות של המורים להשתתפות בהשתלמויות, שיעור המורים שדיווחו על קיום תכנית להתפתחות מקצועית, שביעות הרצון מעבודת ההוראה, שביעות הרצון ממשיך יום העבודה.

היבטים שבהם נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח:

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים: בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר בינוניים (58%) דיווחו על שביעות רצון מתנאיהם, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (50%). ממצא זה חוזר על ממצא דומה בתשס"ט. לעומת זאת, בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר חלשים (56%) דיווחו על שביעות רצון מתנאיהם, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר מבוססים (47%). בתשס"ט לא נרשמו הבדלים לפי מדד טיפוח בבתי ספר דוברי עברית.

שביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי: בבתי ספר דוברי עברית, 28% מהמורים בבתי ספר מבוססים דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 37% מהמורים בבתי ספר חלשים. גם בתשס"ט נמצא כי בבתי ספר דוברי עברית, יותר מורים בבתי ספר חלשים היו שבעי רצון ממעמד המקצועי, בהשוואה למורים בבתי ספר מבוססים ובינוניים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח בשיעורי המורים שדיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים. ממצא דומה התקבל בתשס"ט.

שביעות הרצון של המורים מהאפשרויות לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים: בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר חלשים (74%) דיווחו על שביעות רצון מהאפשרויות

להוראה דיפרנציאלית, בהשוואה למורים בבתי ספר בינוניים (68%) ומבוססים (66%). בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח. בתשס"ט לא נמצאו הבדלים בהיבט זה לפי מגזר טיפוח.

שביעות רצון המורים מהאווירה שקיימת בבית הספר בין המורים לתלמידים: בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר בינוניים (79%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בין התלמידים למורים, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים (73%). בבתי ספר דוברי עברית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

שביעות הרצון של המורים מהאווירה שקיימת בבית הספר בין התלמידים לבין עצמם: בבתי ספר דוברי עברית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר מבוססים (77%) דיווחו על שביעות רצון מן האווירה בקרב התלמידים, בהשוואה למורים בבתי ספר בינוניים (73%) וחלשים (70%). בבתי ספר דוברי ערבית נמצאה מגמה דומה: בינוניים (68%) לעומת חלשים (63%).

מנהלים ב"אופק חדש"

לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח במרבית ההיבטים: שינוי בסמכויות המנהלים בעקבות הרפורמה (ניהול ההתפתחות המקצועית של המורים, ניהול סל השעות הבית-ספרי, קביעת המבנה של הנהלת בית הספר, בניית תכנית הפעילות הבית-ספרית, פיטורי מורים וקליטת מורים חדשים), מידת שביעות הרצון של המנהלים מן הסמכויות שניתנו להם במסגרת הרפורמה, מידת העומס המוטל על המנהלים בבית הספר ותפיסות המנהלים בנוגע לשכרם.

ההיבט היחיד שבו נמצאו הבדלים - תפיסות בקרב מנהלים בנוגע לסמכויותיהם ולאוטונומיה שלהם: בבתי ספר דוברי ערבית, יותר מנהלים בבתי ספר חלשים (52%) השיבו כי בידיהם סמכויות מעטות מדי, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר בינוניים (37%). בבתי ספר דוברי עברית לא נמצאו הבדלים בהיבט זה לפי מדד טיפוח.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בחיי בית הספר

שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה: לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בתחום השינויים בעבודת בית הספר.

שביעות רצון מרפורמת "אופק חדש": 79% מהמנהלים ו-47% מהמורים הביעו שביעות רצון מן הרפורמה, ללא הבדל לפי מגזר טיפוח.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר

דיווחי מורים:

עבודת הצוות הבית-ספרי: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום עבודת הצוות הבית-ספרי: 60% בבתי ספר

חלשים, 55% בבתי ספר בינוניים ו-49% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

האווירה הבית-ספרית: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום: 55% בבתי ספר חלשים, 50% בבתי ספר בינוניים ו-47% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

רמת האלימות בבית הספר: בבתי ספר דוברי עברית, ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום רמת האלימות בבית הספר: 46% בבתי ספר חלשים, 40% בבתי ספר בינוניים ו-36% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

שביעות הרצון של המורים משכרם, עומס העבודה על המורים בבית, מעמד המורים: בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח.

התפתחות מקצועית של מורים: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום התפתחותם המקצועית: 52% בבתי ספר חלשים, 49% בבתי ספר בינוניים ו-43% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

תחושת המסוגלות העצמית של המורים: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לתחושת המסוגלות העצמית שלהם: 53% בבתי ספר חלשים, 46% בבתי ספר בינוניים ו-40% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

הקשר בין המורים להורים: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום הקשר עם ההורים: 44% בבתי ספר חלשים, 37% בבתי ספר בינוניים ו-35% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לתדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: 33% בבתי ספר חלשים, 29% בבתי ספר בינוניים ו-26% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

קשר אישי בין מורה לתלמיד ושכר המורים: בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

דיווחי מנהלים: בכל ההיבטים שצוינו לעיל לא נמצאו הבדלים בין המנהלים לפי מדד טיפוח.

השפעת הרפורמה על עבודתם והתפתחותם המקצועית של המנהלים

אוטונומיה בית-ספרית: בבתי ספר דוברי ערבית, יותר מנהלים בבתי ספר חלשים (53%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר בינוניים (37%).

שכר המנהלים, התפתחות מקצועית של מנהלים ועומס העבודה על המנהלים: בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח.

ההשלכות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים - לפי תפיסת המורים והמנהלים

החווייה הרגשית של התלמידים, הישגים לימודיים ותחושת המסוגלות הלימודית של תלמידים: בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים בדיווחי המורים לפי מגזר טיפוח.

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט של תחושת המסוגלות המקצועית: 70% בבתי ספר חלשים, 68% בבתי ספר בינוניים ו-64% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות: בקרב מורים בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט של תהליכי הוראה בכיתה: דוברי עברית-חלש (69%) דוברי עברית-בינוני (61%) ודוברי עברית-מבוסס (57%). לא נמצאו הבדלים לפי מדדי טיפוח במגזר דוברי הערבית.

השפעת אופק חדש על התחושות בקרב הצוות הבית-ספרי והתלמידים: תנאים פיזיים בעבודה, הוצאת תלמידים במסגרת השעות הפרטניות, תחושות התלמידים בנוגע להוצאת התלמידים מן השעות הפרטניות – בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בדיווחי המורים והמנהלים.

בכל ההיגדים שנבדקו לא נמצאו הבדלים בדיווחי המנהלים לפי מגזר טיפוח.

"אופק חדש" לפי מגזר טיפוח – סיכום

הרצון להמשיך ברפורמה: כמעט כל המנהלים והמורים שב"אופק חדש" ביקשו להמשיך ביישום הרפורמה, ללא הבדלים לפי מגזר טיפוח, בדומה לתשס"ט. לא נמצאו הבדלים גם בשביעות הרצון ממנה.

השעות הפרטניות: לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בהיבטים רבים העוסקים ביישום השעות הפרטניות, כגון שיעור התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, מאפייני התלמידים בשעות הפרטניות, הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, ועוד. עם זאת, בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור נמוך יותר של מורים בבתי ספר חלשים ובינוניים דיווחו על הוראת אותו מקצוע בשעה הפרטנית, בהשוואה למורים בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר בינוניים דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים. יש לציין כי בתשס"ט לא נרשמו הבדלים בהיבט זה לפי מדד טיפוח.

מורים ומנהלים ב"אופק חדש": כמו בתשס"ט, לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בשיעור הדיווח על קיום כלים ומיומנויות להוראה בשעות הפרטניות. לעומת זאת, בתחום ההתמודדות עם קשיים שעלו במסגרת השעות הפרטניות, נמצאו הבדלים קטנים לפי מגזר טיפוח לטובת בתי הספר המבוססים יותר, בשני מגזרי השפה.

לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח גם בהיבטים הבאים: כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן, תחושת העומס בעבודה בבית ובבית הספר, תחושת העייפות מעבודת ההוראה, שיעור ההשתתפות של המורים בהשתלמויות מקצועיות, שביעות הרצון של המורים מההשתלמויות ומידת הפניות של המורים להשתתפות בהשתלמויות.

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים: בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור גבוה יותר של מורים בבתי ספר בינוניים דיווחו על שביעות רצון, בהשוואה למורים בבתי ספר חלשים. תמונה הפוכה נמצאה בבתי ספר דוברי עברית.

עמדות כלפי המעמד המקצועי: בבתי ספר דוברי עברית, יותר מורים בבתי ספר חלשים דיווחו על שביעות רצון ממעמדם המקצועי, בהשוואה למורים בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצא הבדלים לפי מדד טיפוח.

בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור גבוה יותר של מנהלים בבתי ספר חלשים השיבו כי בידיהם סמכויות מעטות מדי, בהשוואה למנהלים בבתי ספר בינוניים.

תנאים פיזיים: בשאלה כללית על אודות שביעות הרצון מן התנאים הפיזיים בבית הספר לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח, למעט בהיבטים כגון מיזוג אוויר (בתי ספר חלשים דיווחו יותר על היעדר תנאים מספקים בהשוואה לבתי ספר מבוססים, בשני מגזרי השפה), שירותי מורים (בבתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים בבתי ספר מבוססים ובינוניים דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בבתי ספר חלשים) וחומרי הוראה (בבתי ספר דוברי עברית, יותר מנהלים בבתי ספר חלשים דיווחו על היעדר תנאים מספקים, בהשוואה למנהלים בבתי ספר מבוססים ובינוניים). בשאר המדדים (מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו, מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות, שירותי תלמידים ומקום מתאים לאכול בו) לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה: לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח בעמדות המורים והמנהלים כלפי שינויים בעבודת בית הספר בעקבות הרפורמה. אשר להשלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר, בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שביית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה היה נמוך יותר בתחומים אלו: עבודת הצוות הבית-ספרי, האווירה הבית-ספרית, רמת האלימות בבית הספר, התפתחות מקצועית של מורים, תחושת המסוגלות העצמית של המורים, הקשר בין המורים להורים והתדמית הציבורית של מקצוע ההוראה. בדיווחי המנהלים לא נמצאו הבדלים לפי מגזר טיפוח.

ד. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי השתייכות ליוח"א

חוק יוח"א (יום חינוך ארוך) מוסיף שעות לימוד וחינוך לבתי הספר היסודיים, כך ששבוע הלימודים בבתי הספר כולל 41 שעות. במסגרת "אופק חדש" נערך החל משנה"ל תשס"ט "ניסוי" ובו שבוע הלימודים בבתי ספר שמונהג בהם יוח"א ושהצטרפו לרפורמה קוצר ל-37 שעות¹⁰.

לשילוב של יוח"א ורפורמת "אופק חדש" היו השלכות שונות על בתי הספר. קצתן תרמו לקידום יישומה של הרפורמה, וקצתן הובילו לקשיים בהתארגנות בית הספר ב"אופק חדש".

מתוך בתי הספר היסודיים שהצטרפו לרפורמת "אופק חדש" בשלוש השנים הראשונות, ב-326 בתי ספר הונהג יוח"א (מלא או חלקי) וב-806 בתי ספר לא הונהג יוח"א (בנוגע לשני בתי ספר לא דווח סטטוס השיוך ליוח"א).

בפרק זה יוצגו תשובות המנהלים והמורים בדבר שילוב של הרפורמה עם יוח"א, ויובא סיכום של עיקרי ההבדלים שעלו בהשוואה בין בתי ספר שמונהג בהם יוח"א לבתי ספר שלא מונהג בהם יוח"א. כפי שראינו בפרקים הקודמים, בתחומים רבים הנוגעים ליישומה של רפורמת "אופק חדש" יש דמיון בין בתי ספר אלו, והשוואה לפי השתייכות בית הספר ליוח"א לא העלתה הבדלים של ממש. לצד זאת עלו במחקר כמה הבדלים בין בתי הספר בהשוואה לפי השתייכות ליוח"א, שיוצגו להלן.

חשוב לציין שלצורך עיבוד הנתונים בדוח הנוכחי, סטטוס שיוכם של המורים והמנהלים ליוח"א התבסס על תשובותיהם בראיונות ולא על סטטוס השיוך ליוח"א כפי שנרשם בקובץ מוסדות, וזאת כדי לקבל תשובות מהימנות של מורים ומנהלים שמודעים לקיומו של יוח"א בבית ספרם. 30% מהמורים והמנהלים ציינו שבבית ספרם מונהג יוח"א. לפיכך הניתוחים הבאים נעשו רק בנוגע למורים (N=876) ומנהלים (N=300) שהשיבו כי בבית ספרם מונהג יוח"א.

עמדות כלפי שילוב של אופק חדש ויוח"א

שביעות הרצון של המנהלים משילוב של "אופק חדש" ויוח"א

42% מן המנהלים ציינו שהם שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יוח"א ו"אופק חדש". 39% ציינו שהם שבעי רצון במידה מועטה או כלל לא מן השילוב (19% ציינו שהם שבעי רצון במידה בינונית). בתשס"ט דווח כי 45% מן המנהלים הביעו שביעות רצון גבוהה מן השילוב בין הרפורמה לבין "אופק חדש".

נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף לרפורמה מאוחר יותר, כך שיעור נמוך יותר של מנהלים דיווח על שביעות רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יוח"א ו"אופק חדש": תשס"ח (50%), תשס"ט (47%), תש"ע (32%).

¹⁰ להרחבה בנושא זה ראו דוח "יישום רפורמת אופק חדש בבתי ספר שבהם מונהג יוח"א".

מנהלים שהביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מן השילוב של "אופק חדש" ויוח"א ציינו כי שתי התכניות משלימות זו את זו. לעומת זאת, מנהלים שהביעו שביעות רצון מועטה מן השילוב ציינו את העומס הרב המוטל על המורים והתלמידים בעקבות הנהגת שתי התכניות בבית הספר. זאת ועוד: כפי שנטען בשנים קודמות, גם בתש"ע ציינו המנהלים כי בבתי ספר המשתייכים ליוח"א אין אפשרות לקיים שעות פרטניות לאחר סיום יום הלימודים, אלא בעיקר במהלכו, מה שמוביל להוצאת תלמידים מהכיתות ולהפסד חומר הכרוך בכך. יש לציין כי בתשס"ט לא נרשמו הבדלים ברצון להמשיך ברפורמה לפי השתייכות בית הספר ליוח"א.

רצון להמשיך ביישום "אופק חדש" לצד יוח"א

המנהלים והמורים בבתי ספר שב"אופק חדש" ושמונהג בהם יוח"א נשאלו מהי האפשרות המועדפת עליהם בנוגע לאופן השילוב של "אופק חדש" ויוח"א. להלן התפלגות תשובותיהם:

לוח 32: שילוב "אופק חדש" ויוח"א - התפלגות העדפות המורים והמנהלים

סוג ההעדפה	שיעור המנהלים N=299	שיעור המורים N=840
השארית "אופק חדש" והפסקת יוח"א	45%	42%
השארית "אופק חדש" ויוח"א	53%	37%
הפסקת "אופק חדש" והשארית יוח"א	1%	11%
הפסקת "אופק חדש" ויוח"א	1%	10%
סה"כ	100%	100%

42% מן המורים ציינו שהיו מעדיפים להשאיר "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א. 37% מן המורים העדיפו להשאיר הן את "אופק חדש" והן את יוח"א. אם כן, נראה כי כמחצית מהמורים שהיו מעוניינים בהשארית "אופק חדש" העדיפו גם להמשיך את יוח"א. כעשרה אחוזים מהמורים העדיפו להפסיק את קיום שתי התכניות בבית הספר, וכעשרה אחוזים נוספים העדיפו להפסיק את "אופק חדש" בבית הספר ולהשאיר את יוח"א. גם בתשס"ט, כמחצית מהמורים שהיו מעוניינים להשאיר את אופק חדש ציינו שהם מעוניינים להשאיר את יוח"א. יותר מנהלים (53%) בהשוואה למורים (37%) ביקשו להשאיר את "אופק חדש" ויוח"א גם יחד.

להלן נציג את תשובות המורים בפילוח לפי משתני רקע:

השוואה לפי ותק בהוראה: יותר מורים בקבוצת הוותק של 1 עד 25 שנות הוראה העדיפו להמשיך את קיום "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א (כ-43%), בהשוואה לקבוצת הוותק של 26 שנה ויותר (35%). לעומת זאת, יותר מורים מקבוצות הוותק של 26 שנה ויותר ושל 1 עד 5 שנים העדיפו להמשיך את שתי התכניות בבית הספר, בהשוואה לקבוצת הוותק של 6-25 שנים (34%).

השוואה לפי סוג משרה: פחות מורות בעלות משרת אם (34%) העדיפו להמשיך את שתי התכניות בבית הספר, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (42%). בהתאמה, יותר מורות בעלות משרת אם (45%) העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (38%).

השוואה לפי מגזר שפה וסוג פיקוח מוצגת בלוח הבא:

לוח 33: שילוב "אופק חדש" ויוח"א - התפלגות העדפות המורים (N=840)

שיעור המשיבים לפי מגזר שפה וסוג פיקוח			העדפות המורים
דוברי עברית ממלכתי	דוברי עברית ממלכתי-דתי	דוברי ערבית	
8%	18%	10%	הפסקת "אופק חדש" והשארת יוח"א
50%	37%	38%	השארת "אופק חדש" והפסקת יוח"א
33%	41%	39%	השארת "אופק חדש" ויוח"א
9%	5%	13%	הפסקת "אופק חדש" ויוח"א
100%	100%	100%	סה"כ

כמחצית מן המורים בבתי הספר הממלכתיים העדיפו להשאיר את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א, לעומת כ-38% מהמורים בבתי הספר הממלכתיים-דתיים. לעומת זאת, כ-33% מהמורים בבתי הספר הממלכתיים העדיפו להשאיר את שתי התכניות, בהשוואה לכ-40% מהמורים בבתי הספר הממלכתיים-דתיים. לא נמצאו הבדלים לפי שנת הצטרפות.

גם המנהלים התבקשו לציין את האפשרות המועדפת עליהם. כמחציתם (53%) ביקשו להמשיך את "אופק חדש" ואת יוח"א בבית הספר. 45% ביקשו להמשיך את "אופק חדש" אך להפסיק את יוח"א. בהשוואה לפי סוג פיקוח נמצא כי יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (48%) העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א, בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (28%). בהתאמה, יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (67%) העדיפו להשאיר את שתי התכניות גם יחד בבית הספר, לעומת מנהלים בפיקוח הממלכתי (49%). בשאר המשתתפים, כגון ותק בניהול בית הספר וכן ותק בניהול בכלל, לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המנהלים.

הלוח הבא מציג את התפלגות תשובות המנהלים לפי שנת ההצטרפות:

לוח 34: שילוב "אופק חדש" ויוח"א - התפלגות תשובות המנהלים לפי שנת הצטרפות לרפורמה (N=299)

שיעור המשיבים			העדפות המנהלים
תש"ע	תשס"ט	תשס"ח	
0%	0%	5%	הפסקת "אופק חדש" והשארת יוח"א
54%	35%	40%	השארת "אופק חדש" והפסקת יוח"א
44%	64%	55%	השארת "אופק חדש" ויוח"א
1%	1%	0%	הפסקת "אופק חדש" ויוח"א
100%	100%	100%	סה"כ

הנתונים מלמדים כי בקרב מנהלים שהצטרפו לרפורמה בשנים תשס"ח ותשס"ט הייתה העדפה להשארת רפורמת "אופק חדש" ויוח"א בבית הספר על פני השארית "אופק חדש" והפסקת יוח"א, ואילו בקרב מנהלים שהצטרפו בתש"ע התהפכה המגמה ויש העדפה להשארת "אופק חדש" והפסקת יוח"א (54%) על פני השארית "אופק חדש" ויוח"א (44%).

המורים נשאלו כיצד העובדה שבבית ספרם מתקיימים גם יוח"א וגם "אופק חדש" השפיעה על עבודתם. מתשובותיהם עולה כי 27% מן המורים דיווחו על השפעה לטובה, 28% דיווחו כי לא חל שינוי, ואילו 45% דיווחו על השפעה לרעה. פילוח הממצאים לפי משתני רקע העלה את הממצאים הבאים:

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצא הבדל בדפוס התגובה של המורים לפי קבוצות ותק: יותר מורים טירונים ומורים ותיקים מאוד ציינו כי חל שינוי לטובה בבית ספרם בעקבות הקיום המשותף של יוח"א ו"אופק חדש" (30%-ו-37%, בהתאמה), בהשוואה למורים בעלי ותק של 6-25 שנים (24%).

השוואה לפי סוג משרה: יותר מורים ומורות ללא משרת אם (33%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים ומורות במשרת אם (22%).

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (35%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (21%).

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי (24%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית ממלכתי (19%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאו הבדלים בדיווחי המורים לפי מדד הטיפוח: בבתי ספר דוברי עברית, כ-20% מהמורים בבתי ספר חלשים ובינוניים דיווחו על השפעה חיובית, לעומת 30% מהמורים בבתי ספר מבוססים (30%).

בניתוח התשובות הפתוחות של המורים על השאלה נמצא כי מורים שציינו השפעה לרעה הזכירו עומס גדול ועייפות פיזית ונפשית, ואילו מורים שציינו השפעה לטובה הזכירו יותר זמן איכות עם התלמידים והעמקת הקשר עמם.

השעות הפרטניות

היבטים שבהם לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א:

מספר ממוצע של תלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, שיעור התלמידים מכלל תלמידי בית הספר המשתתפים בשיעור, מאפייני התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, תחלופת תלמידים, השתייכות התלמידים לכיתה האם, הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, מקצועות שנלמדו בשעות הפרטניות, מה עשו שאר תלמידי הכיתה בזמן השעה הפרטנית, תחום הדעת שלומדים התלמידים שהוצאו מכיתות האם בשעה הפרטנית ופעילויות שהתקיימו בשעת החינוך הפרטנית.

היבטים שבהם נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א:

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: בתי ספר המשתייכים ליוח"א, בהשוואה לבתי ספר אחרים, מוגבלים יותר ביכולתם לקיים את השעות הפרטניות בסוף יום הלימודים, ולפיכך הנחיות משרד החינוך מאפשרות להם לקיים שעות פרטניות במהלך יום הלימודים. ואכן, בתש"ע נמצא כי יותר מורים בבתי ספר שבהם לא מונהג יוח"א (55%) דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (26%). ממצא זה תואם את הממצא בתשס"ט. כאשר נעשתה הצלבה בין מועד ההצטרפות לרפורמה לבין קיום יוח"א ועיתוי יישומן של השעות הפרטניות, לא נמצא שינוי בין תשס"ט לתש"ע בשיעור השעות הפרטניות שהתקיימו במהלך יום הלימודים.

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות: בהשוואה בין בתי ספר לפי השתייכות ליוח"א נמצא כי בבתי ספר שבהם לא מונהג יוח"א, יותר מורים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר שבהם מונהג יוח"א (54% לעומת 37%, בהתאמה). לעומת זאת, בבתי ספר שבהם מונהג יוח"א, יותר מורים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות לימוד ייעודיות, בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר שבהם לא מונהג יוח"א (25% לעומת 18%).

התנאים הפיזיים

בשאלה כללית על אודות שביעות הרצון של המנהלים מן התנאים הפיזיים בבית הספר לא נמצאו הבדלים בתשובות המנהלים לפי השתייכות ליוח"א. כמו כן לא נמצאו הבדלים בתשובותיהם על סדרה של היגדים שבדקו את מידת קיומם של תנאים פיזיים שונים בבית הספר, למעט מיזוג אוויר. נמצא שיותר מנהלים שבית ספרם משתייך ליוח"א (50%) דיווחו על תנאים לא מספקים בנושא מיזוג האוויר, בהשוואה למנהלים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א (41%).

מורים ב"אופק חדש"

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן: לא נמצאו הבדלים בדיווחי המורים לפי יוח"א. עם זאת, שיעור גבוה יותר של מנהלים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א (76%) ציינו כי כמות שעות השהייה של המורים מעטה יחסית, בהשוואה למנהלים שבית ספרם משתייך ליוח"א (65%). עוד נמצא כי 20% מהמורים

בבתי ספר שבהם מונהג יו"א ציינו כי השלימו את כל מטלותיהם או את מרביתן בבית הספר, לעומת 12% מהמורים בבתי ספר ללא יו"א.

היקף העבודה של המורים בבית: בדיווחי המורים על היקף עבודה רב יותר או נמוך יותר בבית בעקבות הרפורמה לא נמצאו הבדלים של ממש לפי השתייכות ליו"א.

תחושת העומס בעבודה בבית ובית הספר: לא נמצאו הבדלים בולטים לפי השתייכות בית הספר ליו"א, זאת בדומה לממצאי תשס"ט. עם זאת, בתש"ע נמצא כי 65% מהמורים שבית ספרם משתייך ליו"א דיווחו על עומס כבד בבית, לעומת 71% מהמורים שבית ספרם אינו משתייך ליו"א.

מידת הביטחון שחשו המורים בהנחיית תלמידים בשעות הפרטניות: יותר מורים המלמדים בבתי ספר שבהם מונהג יו"א (58%) היו מעוניינים בפיתוח מקצועי בתחום זה, בהשוואה למורים בבתי ספר שבהם לא מונהג יו"א (51%). בשני היבטים: ידע וכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות ויכולת להתמודד עם סוגיות שעולות בשעות הפרטניות - לא נמצאו הבדלים בין תשובות המורים לפי השתייכות ליו"א.

שביעות הרצון של המורים ממשך יום העבודה: שיעור נמוך יותר של מורים (34%) שבבית ספרם מונהג יו"א דיווחו על שביעות רצון ממשך יום עבודתם, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יו"א (41%).

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים, ההתפתחות המקצועית של המורים ושביעות הרצון מן ההתפתחות המקצועית: לא נמצאו הבדלים בדיווחי המורים לפי השתייכות ליו"א.

שביעות הרצון של המורים ממעמד המקצועי ומעבודת ההוראה: בדיווחי המורים לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליו"א בהיבט של שביעות הרצון מעבודתם, אולם 46% מהמורים שבבית ספרם מונהג יו"א דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 36% מהמורים שבבית ספרם לא מונהג יו"א. בתשס"ט לא דווח על הבדלים בעמדות המורים בהיבט זה.

שביעות הרצון של המורים מהאפשרות לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים: שיעור נמוך יותר של מורים (69%) שבבית ספרם לא מונהג יו"א דיווחו על שביעות רצון מן האפשרות להוראה מותאמת, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יו"א (75%).

שביעות הרצון של המורים מהאווירה שקיימת בבית הספר בין המורים לתלמידים ובין התלמידים לבין עצמם: לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליו"א.

מנהלים ב"אופק חדש"

לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות בית הספר ליו"א בהיבטים של תפיסות בקרב מנהלים בנוגע לסמכויותיהם ולאוטונומיה שלהם. כמו כן לא נמצאו הבדלים בתשובות המנהלים על סדרה של היגדים שבדקו את מידת השינוי בהיבטים שונים של סמכויות מנהלים בבית הספר בעקבות הרפורמה (ניהול סל השעות של בית הספר, קביעת המבנה של הנהלת בית הספר, בניית תכנית העבודה הבית-ספרית, פיטורי מורים, ועוד). יתרה מזאת:

לא נמצאו הבדלים בהיבטים של מידת העומס המוטל על המנהלים בבית הספר ותפיסות המנהלים בנוגע לשכרם.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה על המורים והתלמידים ועל היבטים שונים בחיי בית הספר

היבטים שבהם לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות בית הספר ליוח"א:

השלכות על שביעות הרצון של המורים משכרם, עומס העבודה על המורים בבית, קשר אישי בין מורה לתלמיד - לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א בדיווחי המורים.

אווירה בית-ספרית, הישגים לימודיים ותחושת המסוגלות הלימודית של תלמידים, תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות, השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות - לא נמצאו הבדלים לפי יוח"א בדיווחי המורים והמנהלים.

השלכות על תנאים פיזיים בעבודה, הוצאת תלמידים במסגרת השעות הפרטניות, תחושות התלמידים בנוגע להוצאת תלמידים לצורך השעות הפרטניות - לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א בדיווחי המורים והמנהלים.

בכל שאר ההיבטים שהמנהלים נשאלו עליהם בנוגע להשלכות הרפורמה לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א, ובכלל זה השפעת הרפורמה על עבודתם ועל התפתחותם המקצועית של המנהלים (במדדים של אוטונומיה בית-ספרית, שכר המנהלים, התפתחות מקצועית של מנהלים ועומס העבודה על המנהלים).

היבטים שבהם נמצאו הבדלים לפי השתייכות בית הספר ליוח"א:

אופן יישום הרפורמה: יותר מנהלים בבתי ספר המשתייכים ליוח"א (81%) ציינו כי חל שינוי במידה רבה באופן יישום הרפורמה בבית ספרם, בהשוואה למנהלים בבתי ספר שאינם משתייכים ליוח"א (71%).

עבודת הצוות הבית-ספרי: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (62%) דיווחו על השפעה על עבודת הצוות, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (56%).

רמת האלימות בבית הספר: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (51%) דיווחו על השפעה על רמת האלימות, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (43%).

מעמד המורים: יותר מורים שבית ספרם מונהג יוח"א (38%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (29%).

התפתחות מקצועית של מורים: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (59%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (52%).

תחושת המסוגלות העצמית של המורים: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (58%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (49%).

הקשר בין המורים להורים: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (51%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (42%).

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (45%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (34%).

החווייה הרגשית של התלמידים: 95% מהמורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א ציינו השפעה לטובה בהיבט זה, לעומת 88% מהמורים שבבית ספרם מונהג יוח"א. בדיווחי המנהלים לא נמצאו הבדלים.

השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות הבית-ספרי והתלמידים: 30% מהמנהלים שבבית ספרם מונהג יוח"א, לעומת 19% מהמנהלים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א, דיווחו על השפעה לרעה של הוצאת תלמידים מהכיתה על התחושה בקרב הצוות הבית-ספרי בכל הנוגע לשעות הפרטניות.

"אופק חדש" לפי השתייכות ליוח"א – סיכום

שביעות רצון משילוב של "אופק חדש" ויוח"א: 42% מהמנהלים והמורים ציינו שהם שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מן השילוב של יוח"א ושל "אופק חדש", בדומה לדיווחים בתשס"ט. לעומת זאת, 39% ציינו שהם שבעי רצון במידה מועטה או כלל לא מן השילוב. נמצאה מגמה ולפיה ככל שביית הספר הצטרף לרפורמה מאוחר יותר, כך שיעור נמוך יותר של מנהלים דיווחו על שביעות רצון גבוהה מהשילוב של יוח"א ו"אופק חדש", וניתנה עדיפות רבה יותר להשארת "אופק חדש" והפסקת יוח"א על פני השארת שתי התכניות במקביל, בעיקר בקרב המנהלים.

יותר מורות בעלות משרת אם העדיפו להמשיך את "אופק חדש" ולהפסיק את יוח"א, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם - אלה נתנו העדפה להשארת שתי התכניות.

בפיקוח הממלכתי ניתנה העדפה להשארת "אופק חדש" והפסקת יוח"א, בהשוואה לפיקוח הממלכתי-דתי, שם נתנה העדפה להשארת שתי התכניות גם יחד.

כאשר נשאלו המורים על השפעת השילוב של "אופק חדש" ויוח"א על עבודתם, דיווחו כמחציתם על השפעה לרעה, בעיקר בשל עייפות פיזית ונפשית.

יישום השעות הפרטניות: לא נמצאו הבדלים בין בתי ספר לפי השתייכות ליוח"א בכל הנוגע ליישום הרפורמה בהיבטים כגון היקף התלמידים המשתתף בשעות הפרטניות, מאפייני התלמידים המשתתפים בהן, תחלופת תלמידים, השתייכות התלמידים לכיתה האם, הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, מקצועות שנלמדו בשעות הפרטניות, מה עשו שאר תלמידי הכיתה בזמן השעה הפרטנית, תחום הדעת שנלמדו התלמידים שהוצאו מכיתות האם בשעה הפרטנית ופעילויות שהתקיימו בשעת החינוך הפרטנית. עם זאת, בנוגע לעיתוי יישומן של השעות הפרטניות נמצא כי יותר מורים בבתי ספר שבהם לא מונהג יוח"א (55%) דיווחו על קיום שיעורים

אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (26%). ממצא זה תואם את הממצא בתשס"ט.

תנאים פיזיים: בתשובות המנהלים לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א בסדרה של היגדים שבדקו את מידת קיומם של תנאים פיזיים שונים בבית הספר, למעט מיזוג האוויר (יותר מנהלים שבית ספרם משתייך ליוח"א דיווחו על תנאים לא מספקים בתחום זה, בהשוואה למנהלים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א).

מורים ומנהלים ב"אופק חדש": לא נמצאו הבדלים לפי השתייכות ליוח"א בנוגע להיקף העבודה של המורים בבית, תחושת העומס בבית הספר ועייפות מן ההוראה. שיעור גבוה במקצת של מורים שבית ספרם משתייך ליוח"א דיווחו על עומס כבד בבית, בהשוואה למורים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א. כמו כן, שיעור נמוך יותר של מורים (34%) שבבית ספרם מונהג יוח"א דיווחו על שביעות רצון ממשך יום עבודתם, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (41%). עם זאת, 46% מהמורים שבבית ספרם מונהג יוח"א דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 36% מהמורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א.

בשאלה כללית על אודות היקף הסמכויות והאוטונומיה ושביעות הרצון של המנהלים ממנה לא נמצאו הבדלים בתשובות המנהלים לפי השתייכות ליוח"א.

השלכות הנתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר: ברשימת ההיבטים שלהלן, יותר מורים שבית ספרם משתייך ליוח"א דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים שבית ספרם אינו משתייך ליוח"א: עבודת הצוות הבית-ספרי, רמת האלימות בבית הספר, מעמד המורים, התפתחות מקצועית של מורים, תחושת המסוגלות העצמית של המורים, הקשר בין מורים להורים והתנדמות המקצועית של מקצוע ההוראה.

בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים בהיבטים אלו לפי השתייכות ליוח"א.

ה. בתי ספר ב"אופק חדש" – לפי שנת ההצטרפות לרפורמה

אחד המשתנים החשובים בבחינת ההבדלים בין קבוצות המורים והמנהלים הוא שנת ההצטרפות לרפורמה, או במילים אחרות ותק המורים והמנהלים ברפורמה. לתהליכים שעברו המורים והמנהלים עם הטמעת הרפורמה עשויים להיות השלכות על תפיסתם בדבר השינויים שחלו בעבודתם בעקבות הרפורמה ובדבר השלכותיה על חיי בית הספר בכלל ועל התלמידים והמורים בפרט.

בהתאם לכך לצורך ניתוח הנתונים חולקו המורים והמנהלים שרואיינו לשלוש קבוצות, על-פי שנת הלימודים שבה הצטרפו לרפורמה: תשס"ח, תשס"ט ותש"ע. הלוח שלהלן מציג את היקפי המורים והמנהלים שרואיינו לפי שנת הצטרפות לרפורמה:

לוח 35: היקפי המורים והמנהלים שרואיינו - לפי שנת הצטרפותם לרפורמה

מספר המשיבים ושיעורם		שנת הצטרפות
מנהלים	מורים	
388 (36%)	2,132 (41%)	תשס"ח
373 (34%)	1,460 (28%)	תשס"ט
328 (30%)	1,581 (31%)	תש"ע
1,089 (100%)	5,173 (100%)	סה"כ

להלן יוצגו עיקרי ההבדלים בתשובות המורים והמנהלים לפי הוותק שלהם ברפורמה (חלק מהבדלים אלו כבר הוצגו בפרקים קודמים בדוח זה).

שביעות רצון מן הרפורמה

הנתונים מלמדים כי שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על שביעות רצון גבוהה מרפורמת "אופק חדש", בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (53%), תשס"ט (50%), תש"ע (39%). כאמור, ייתכן שלמורים חדשים ברפורמה קשה להעריך את השלכותיה על בית הספר. בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים בנוגע לשביעות רצונם מן הרפורמה.

השעות הפרטניות

תחלופת תלמידים: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים, בהשוואה למורים שהצטרפו בתשס"ח: תשס"ח (56%), תשס"ט (61%), תש"ע (64%).
הפעילויות שהתקיימו בשעה הפרטנית: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח דיווחו על מפגשים מובנים על בסיס התכנית, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (40%), תשס"ט (37%), תש"ע (34%). לעומת זאת, שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו בתשס"ח דיווחו על פחות מפגשים יחידניים עם התלמידים, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (29%), תשס"ט (32%), תש"ע (36%).

בשאר ההיבטים, כגון היקף התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, השתייכות התלמידים לכיתת האם, משך המפגשים, הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, עיתוי השעות הפרטניות, פעילות שאר התלמידים במהלך השעות הפרטניות והמקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות, לא נמצאו הבדלים לפי שנת הצטרפות.

מורים ומנהלים ב"אופק חדש"

תחושת עומס בעבודה בבית ובבית הספר: בשנתיים הראשונות ליישום התכנית נרשם שיעור גבוה יותר של מורים העובדים פחות בבית: בתשס"ח (24%), תשס"ט (20%) ותש"ע (13%). לא נמצאו הבדלים בתחושת עומס העבודה בבית הספר ובתחושת העייפות מעבודת ההוראה בין מורים שהצטרפו ל"אופק חדש" באחת משלוש

השנים תשס"ח, תשס"ט ותש"ע. עם זאת, בנוגע לתחושת עומס העבודה בבית נמצא כי שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע דיווחו על תחושת עומס כבדה בבית, בהשוואה למורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח: תשס"ח (58%), תשס"ט (60%) ותש"ע (65%). מגמה זו חוזרת על המגמה שנמצאה בתשס"ט.

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן: בקרב מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח נמצא שיעור גבוה יותר של מורים שהשלימו את מטלותיהם במסגרת בית הספר (23%), בהשוואה למורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע (16%).

שביעות רצון מן המעמד המקצועי: הנתונים מלמדים כי שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על שביעות רצון ממעמדם המקצועי, בהשוואה למורים שהצטרפו לרפורמה בתש"ע: תשס"ח (45%), תשס"ט (41%), תש"ע (34%). ממצא זה מחזק ממצאים מתשס"ט, שבהם נמצא כי שיעור המורים שהצטרפו בתשס"ט המדווחים על שביעות רצון ממעמד המורה נמוך בהשוואה למורים שהצטרפו בתשס"ח (32% לעומת 39%, בהתאמה).

שביעות הרצון של המורים מן האפשרויות לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים: הנתונים מלמדים כי שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על שביעות רצון מאפשרות ההוראה הדיפרנציאלית, בהשוואה למורים שהצטרפו לרפורמה בשנה"ל תש"ע: תשס"ח (75%), תשס"ט (73%) ותש"ע (68%).

היבטים שבהם לא נמצאו הבדלים לפי שנת הצטרפות לרפורמה: שביעות הרצון של המורים מן האווירה בבית הספר, מידת הביטחון בידע ובכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות, עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים, שביעות רצון ממשך יום העבודה, שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית, שביעות רצון מעבודת ההוראה.

בסדרת שאלות נשאלו המורים והמנהלים על עמדותיהם כלפי השלכות הרפורמה על היבטים שונים הנוגעים לחיי בית הספר ולחיהם. להלן יוצג פילוח של תשובות המורים לפי שנת הצטרפות:

השלכות הרפורמה - לפי תפיסות המורים

עבודת הצוות הבית-ספרי: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (65%), תשס"ט (63%) ותש"ע (55%).

רמת האלימות בבית הספר: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (49%), תשס"ט (49%) ותש"ע (40%).

האווירה בבית הספר: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (63%), תשס"ט (59%) ותש"ע (50%).

השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות: ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (69%), תשס"ט (64%) ותש"ע (60%).

שביעות הרצון של המורים משכרם: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (64%), תשס"ט (63%) ותש"ע (56%).

מעמד המורים: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (38%), תשס"ט (36%) ותש"ע (27%).

התפתחות מקצועית של מורים: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (60%), תשס"ט (58%) ותש"ע (49%).

תחושת המסוגלות העצמית של מורים: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (59%), תשס"ט (57%) ותש"ע (46%).

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (74%), תשס"ט (73%) ותש"ע (66%).

הקשר בין המורים להורים: ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (57%), תשס"ט (48%) ותש"ע (38%).

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (44%), תשס"ט (38%) ותש"ע (32%).

עומס העבודה על המורים בבית הספר: שיעור נמוך יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על עומס עבודה בבית הספר, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (72%), תשס"ט (74%) ותש"ע (80%).

עומס העבודה על המורים בבית: ככל שהמורים היו חדשים יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: תשס"ח (63%), תשס"ט (66%) ותש"ע (70%).

השלכות הרפורמה - לפי תפיסת המנהלים

האווירה הבית-ספרית: שיעור נמוך יותר של מנהלים בבתי ספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (73%), תשס"ט (75%) ותש"ע (80%).

שביעות הרצון של המורים משכרם: ככל שבית ספר היה חדש יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים ציינו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (78%), תשס"ט (85%) ותש"ע (89%).

מעמד המורים: ככל שבית ספר היה חדש יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (39%), תשס"ט (50%) ותש"ע (55%).

הקשר בין המורים להורים: ככל שבית ספר היה חדש יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (52%), תשס"ט (57%) ותש"ע (64%).

בניית תכנית עבודה בית-ספרית: שיעור נמוך יותר של מנהלים בבתי ספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (20%), תשס"ט (21%) ותש"ע (28%).

קביעת המבנה של הנהלת בית הספר: שיעור נמוך יותר של מנהלים בבתי ספר שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (27%), תשס"ט (28%) ותש"ע (35%).

שכר המנהלים: ככל שבית ספר היה חדש יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (43%), תשס"ט (50%) ותש"ע (53%).

התפתחות מקצועית של מנהלים: ככל שבית ספר היה חדש יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (52%), תשס"ט (59%) ותש"ע (62%).

לא נמצאו הבדלים בתשובות המנהלים לפי שנת ההצטרפות בהיבטים של עבודת הצוות הבית-ספרי, רמת האלימות בבית הספר, עומס העבודה על המורים בבית הספר, עומס העבודה על המורים בבית, התפתחות מקצועית של מורים ותחושת המסוגלות העצמית של המורים.

כמו כן, בשאר ההיבטים הנוגעים לסמכות המנהל, כגון ניהול סל השעות הבית-ספרי, פיטורי מורים, קליטת מורים חדשים וניהול ההתפתחות המקצועית של מורים, לא נמצאו הבדלים בסמכויות המנהלים לפי שנת ההצטרפות לרפורמה. כמו כן לא נמצאו הבדלים בדבר מידת העומס המוטל על המנהלים בעבודתם בבית הספר ובנוגע לשביעות רצונם מן השכר לפי שנת ההצטרפות לרפורמה.

"אופק חדש" לפי שנת הצטרפות לרפורמה – סיכום

שביעות רצון מן הרפורמה: שיעור גבוה יותר של מורים שהצטרפו לרפורמה בתשס"ח ובתשס"ט דיווחו על שביעות רצון גבוהה מרפורמת "אופק חדש", בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע: תשס"ח (53%), תשס"ט (50%), תש"ע (39%). כאמור, ייתכן שלמורים חדשים ברפורמה קשה להעריך את השלכותיה על בית הספר. בקרב המנהלים לא נמצאו הבדלים בנוגע לשביעות רצונם מן הרפורמה.

השעות הפרטניות: במרבית ההיבטים לא נמצאו הבדלים בדיווחי המורים על יישום השעות הפרטניות לפי שנת ההצטרפות לרפורמה. כך לא נמצאו הבדלים בהיקף התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, במאפייני התלמידים, בעיתוי השעות הפרטניות, בפעילות שאר התלמידים במהלך השעות הפרטניות, ועוד. עם זאת, בקרב מורים שהצטרפו בתשס"ח נרשמו שיעורים גבוהים יותר של דיווחים על מפגשים מובנים ושיעורים נמוכים יותר של דיווחים על מפגשים יחידניים, בהשוואה למורים שהצטרפו בתש"ע.

מורים ומנהלים ב"אופק חדש": ככל שהמורים היו חדשים יותר ברפורמה, כך שיעור גבוה יותר דיווחו על תחושת עומס כבדה בבית. כמו כן, פחות מורים שהצטרפו בתש"ע השלימו את מטלותיהם במסגרת בית הספר, בהשוואה למורים שהצטרפו בתשס"ח. בהתאם לזה, יותר מורים שהצטרפו בתחילת הרפורמה דיווחו על פחות עבודה בבית. הנתונים מצביעים על מגמת ולפיה ככל שהמורים היו חדשים יותר ברפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על שביעות רצון ממעמדם המקצועי.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר ברפורמה, כך שיעורים גבוהים יותר של מורים ציינו השפעה לטובה של הרפורמה בהיבטים כגון עבודת הצוות הבית-ספרי, רמת האלימות בבית הספר, האווירה בבית הספר, שביעות הרצון של המורים משכרם, מעמד המורים, התפתחותם המקצועית, תחושת המסוגלות העצמית שלהם, הקשר שלהם עם ההורים והתדמית הציבורית של מקצוע ההוראה. לעומת זאת, ככל שהמורים היו חדשים יותר ברפורמה, כך שיעורים גבוהים יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבטים של עומס העבודה על המורים בבית ובבית ספר.

עם זאת המנהלים הציגו תמונה הפוכה במרבית ההיבטים: ככל שבית הספר היה ותיק פחות ברפורמה, כך שיעורים גבוהים יותר של מנהלים דיווחו על השפעות לטובה של הרפורמה על האווירה בבית הספר ועל המורים. מגמה זו חזרה גם בדיווחי המנהלים על השלכות הרפורמה בנוגע לסמכויות שניתנו להם בנושאים כגון בניית תכנית עבודה בית-ספרית וקביעת המבנה של הנהלת בית הספר. בשאר ההיבטים, כגון פיטורי מורים, ניהול סל השעות הבית-ספרי ואוטונומיה בית-ספרית, לא נרשמו הבדלים לפי שנת ההצטרפות לרפורמה.

ו. יישום הרפורמה ועמדות המורים כלפיה – לפי מאפייני המורים

אחד מיעדיה העיקריים של רפורמת "אופק חדש" הוא לחזק את מעמד המורים ולהעלות את שכרם, ולפיכך נודעת חשיבות רבה לבחינת ממצאי ההערכה לפי שלושה מאפיינים ברמת המורה שהם רלוונטיים ליישום הרפורמה: ותק בהוראה, סוג המשרה (משרת אם לעומת משרה רגילה) וחינוך כיתה.

לבחינת הוותק בהוראה חשיבות רבה, שכן נהוג להניח שלמורים בעלי ותק רב תהיה פחות מוטיבציה לעבור שינוי מן הסוג שרפורמת "אופק חדש" מביאה עמה. כמו כן, בפרמטרים לקביעת שכר המורה ב"אופק חדש" קיבלו המורים הוותיקים תוספת שכר קטנה יותר, בהשוואה לתוספת שקיבלו עמיתיהם הוותיקים פחות.

משתנה רלוונטי נוסף הוא סוג המשרה. מורות בעלות משרות אם קיבלו במסגרת הרפורמה כמחצית משעות השהייה שקיבלו שאר המורים. כמו כן הן נדרשות, מטבע הדברים, להתמודדות שונה עם הארכת יום עבודתן והעלייה בעומס העבודה בעקבות הרפורמה. מכאן עולה כי קבוצות המורים נבדלות זו מזו הן בתנאים שהרפורמה מציעה להם והן בצרכים שלהם ובעמדותיהם עקב זאת.

כמו כן, לנוכח הדגש של "אופק חדש" על השעות הפרטניות (ושעות החינוך) ועל ההוראה הפרטנית, ובהינתן ההבדל הניכר בתפקידים המוטלים על המחנך ועל המורה המקצועי, יש חשיבות לבחינת תשובותיהם של המורים לפי חינוך ביתה.

אפשר אפוא לשער כי למורים בעלי מאפיינים שונים יהיו תפיסות ועמדות שונות בנוגע לרפורמת "אופק חדש". בפרק זה יוצגו עמדות המורים כלפי "אופק חדש" לפי ותק במקצוע ההוראה, לפי סוג המשרה של המורה (משרת אם לעומת משרה רגילה) ולפי חינוך ביתה.

ותק במקצוע ההוראה

כפי שצוין לעיל, אחד המשתנים החשובים בבחינת ההבדלים בין קבוצות המורים הוא ותק בהוראה. בעקבות רפורמת "אופק חדש" שכר המורים משולם לפי ותק בהוראה ולפי דרגת המורה, כך שתוספת השכר למורים מתחילים במערכת גבוהה במידה ניכרת מהתוספת שניתנה למורים ותיקים. מעבר להשלכות של אופן חישוב השכר על עמדות המורים כלפי "אופק חדש", הוותק כשלעצמו הוא גורם משפיע חשוב על תפיסת המורה בדבר השינויים החלים בעבודתו בעקבות הרפורמה.

כדי לבחון את תשובות המורים לפי ותק במקצוע ההוראה חולקו המורים בבתי ספר שהצטרפו לרפורמה, ואשר השיבו על סקר המורים, לארבע קבוצות: ותק של 1 עד 5 שנים בהוראה (631 מורים - כ-12% מכלל המורים), ותק של 6 עד 10 שנים (916 מורים - כ-18%), 11 עד 25 שנים (2,470 מורים - כ-48%), ותק של 26 שנים ויותר (1,130 מורים - כ-22%). נראה כי כמחצית מן המורים משתייכים לקבוצת הוותק של 11 עד 25 שנות הוראה.

להלן יוצגו עיקרי ההבדלים בין תשובות המורים לפי הוותק שלהם במקצוע ההוראה (הבדלים אלו כבר הוצגו בפרקים קודמים בדוח זה).

שביעות רצון מן הרפורמה

רוב המורים ציינו כי הם מעוניינים להמשיך ברפורמה, ללא הבדלים לפי ותק בהוראה, כפי שנמצא גם בתשס"ט. עם זאת, אשר לשביעות רצון מן הרפורמה: בקבוצת הוותק של 1-5 שנים עמד שיעור המורים על 55%, בקבוצת הוותק של 6-10 ושל 26 שנים ויותר עמד שיעורם על 49%, ואילו בקבוצת הוותק של 11-25 שנים עמד שיעור המורים שהביעו שביעות רצון מן הרפורמה על 43%.

שעות פרטניות

במרבית ההיבטים, כגון מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, תחלופת תלמידים, השתייכות התלמידים לכיתה האם, משך המפגשים, הנושאים והפעילויות שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, פעילות שאר התלמידים במהלך השעות הפרטניות והמקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות, לא נמצאו הבדלים לפי ותק בהוראה.

בשני ההיבטים הבאים נמצאו הבדלים לפי ותק בהוראה:

היקף התלמידים המשתתפים בשעה פרטנית: ככל שהמורים היו ותיקים יותר בהוראה, כך הם לימדו יותר תלמידים בשעה הפרטנית: ממוצע התלמידים בקבוצת הוותק של 1-10 שנים עמד על 4.16, ואילו ממוצע התלמידים בקבוצת הוותק של יותר מ-11 שנים עמד על 4.5.

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: ככל שהמורים היו בעלי שנות ותק רבות יותר בהוראה, כך שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על קיום השעות הפרטניות אחרי סיום יום הלימודים: 1-5 שנים (41%); 6-10 שנים (42%); 11-25 שנים (46%); 26 שנים ויותר (50%).

מורים ב"אופק חדש"

מידת הביטחון בידע ובכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים דיווחו על שנות ותק רבות יותר בהוראה, כך שיעור גבוה יותר מביניהם דיווח על מידה רבה או רבה מאוד של כלים ומיומנויות להוראה במסגרת השעות הפרטניות: 1-5 שנים (72%); 6-10 שנים (78%); 11-25 שנים (85%); 26 שנים ויותר (88%). בהתאם לכך, עם העלייה בשנות הוותק בהוראה שיעור נמוך יותר של מורים היו מעוניינים בפיתוח מקצועי נוסף בנוגע לאופן ההוראה בשעה הפרטנית: 1-5 שנים (63%); 6-10 שנים (60%); 11-25 שנים (51%); 26 שנים ויותר (44%).

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה, כך שיעור נמוך יותר של מורים מורים ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי: 1-10 שנים (51%); 11-25 שנים (47%); 26 שנים ויותר (32%). לעומת זאת נמצא כי בקרב 16% מהמורות בעלות ותק של 11-25 שנים נרשם ביצוע של מרבית המטלות או כולן בשעות השהייה בבית הספר, לעומת 21% ויותר בקרב שאר המורות. המובילות בשיעור הגבוה של ביצוע המטלות במהלך השהייה בבית הספר (23%) הן מורות בעלות ותק של 1-5 שנים בהוראה.

תחושת עומס בעבודה בבית ובבית הספר: בדומה לממצאים של תשס"ט נרשמו הבדלים בתחושת העומס בבית הספר ובבית לפי קבוצות ותק בהוראה. שיעור נמוך יחסית (56%) של מורים טירונים (בעלי ותק של 1 עד 5 שנים) דיווחו על תחושת עומס בעבודה בבית הספר, בהשוואה לשיעור המורים בעלי ותק רב יותר (-70% (65%). התמונה חזרה גם בדיווחים על תחושת העומס בבית, אם כי ההבדלים בין קבוצות הוותק היו בולטים פחות: 59% מהמורים בעלי ותק של 1 עד 5 שנים לעומת 61%-64% מהמורים בעלי ותק של 6 עד 25 שנים. אשר לתחושת עייפות מעבודת ההוראה, נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו ותיקים יותר, כך שיעור גבוה יותר

של מורים דיווחו על עייפות מההוראה : 20% בקבוצת הוותק של 1-10 שנים לעומת 25%-27% בקבוצת הוותק של 11 שנים ויותר.

שביעות רצון ממשך יום העבודה: 51% מהמורים בעלי ותק של 1 עד 5 שנים בהוראה דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 6-10 שנים (42%) ושל 26 שנים ויותר (43%). בקרב מורים בעלי ותק של 11-25 נרשם שיעור נמוך יחסית של שביעות רצון (37%).

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים: נמצאו הבדלים בין מורים לפי קבוצות ותק בהוראה: 47% מהמורים שהוותק שלהם בהוראה אינו עולה על 10 שנים דיווחו על שביעות רצון מתנאי שכרם, לעומת 55% מהמורים בעלי ותק של 26 שנה ויותר. בתשס"ט לא דווח על הבדלים בהיבט זה בין קבוצות הוותק השונות.

התפתחות מקצועית של מורים: 88% מן המורים דיווחו שהם לומדים השנה במסגרות להתפתחות מקצועית או עוברים השתלמויות לצורך גמול. מתוכם, המרבית ביותר להשתלם הם קבוצת המורים בעלי ותק של 6-25 שנים. לא נמצאו הבדלים בין קבוצות הוותק בנוגע לשביעות הרצון מהתפתחות המקצועית. כמו כן נמצא כי המורים בעלי הפניות הנמוכה ביותר להשתתפות בהשתלמויות הם קבוצת המורים בעלי ותק של 11-25 שנה (63% מהם דיווחו כי יש להם פחות זמן להשתתף בהשתלמויות), בהשוואה למורים בעלי ותק של 1-5 שנים (50% מהם דיווחו על פחות זמן להשתתף בהשתלמויות). עוד נמצא כי 82% מהמורים בעלי ותק של 11-25 שנים בהוראה דיווחו על תכנית להתפתחות מקצועית, לעומת 75% מהמורים בעל ותק של 26 שנה ויותר. בתשס"ט לא דווח על הבדלים בהיבט זה בין קבוצות הוותק השונות.

שביעות רצון מן המעמד המקצועי ומעבודתם ההוראה: לא נמצאו הבדלים בשביעות הרצון של המורים מעבודתם לפי ותק. לעומת זאת, 43% מהמורים בעלי ותק של 6-10 שנים דיווחו על שביעות רצון מן המעמד המקצועי של המורים, לעומת 37% מהמורים בעלי ותק של 1-5 שנים. בתשס"ט לא דווח על הבדלים בהיבט של המעמד המקצועי בין קבוצות הוותק השונות.

שביעות רצון מן האווירה בבית הספר: לא נמצאו הבדלים בשיעורי המורים שדיווחו על שביעות רצון מן האווירה בבית הספר לפי קבוצות ותק.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר - לפי תפיסת המורים והמנהלים

בסדרת שאלות נשאלו המורים והמנהלים על עמדותיהם כלפי השלכות הרפורמה על היבטים שונים הנוגעים לחיי בית הספר ולחיהם.

עבודת הצוות הבית-ספרי: יותר מורים בעלי ותק של 26 ויותר (66%) ציינו כי עבודת הצוות הושפעה בעקבות הרפורמה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 11-25 שנים (57%).

האווירה הבית-ספרית: יותר מורים בעלי ותק של 26 ויותר (60%) ציינו כי עבודת הצוות הושפעה בעקבות הרפורמה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 11-25 שנים (53%).

שביעות הרצון של המורים משכרם: ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה, כך פחת שיעור המורים שצינו השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (63%), 11-25 שנים (63%), 6-10 שנים (58%), 1 עד 5 שנים (55%).

עומס העבודה על המורים בבית הספר: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (בעיקר קבוצת הוותק של 11-25 שנים), כך שיעור המורים שצינו השפעה לרעה בהיבט זה היה גבוה יותר: 26 שנה ויותר (73%), 11-25 שנים (80%), 6-10 שנים (75%), עד 5 שנים (70%).

עומס העבודה על המורים בבית: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנים ויותר), כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (62%), 11-25 שנים (71%), 6-10 שנים (65%), עד 5 שנים (64%).

התפתחות מקצועית של מורים: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנה ויותר), כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (55%), 11-25 שנים (51%), 6-10 שנים (60%), עד 5 שנים (64%).

תחושת מסוגלות עצמית של מורים: ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנה ויותר), כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (55%), 11-25 שנים (49%), 6-10 שנים (58%), עד 5 שנים (62%).

הקשר בין המורים להורים: בקבוצות הוותק של 26 שנה ויותר ושל 1 עד 11 שנים, כ-50% מן המורים דיווחו על השפעה לטובה בהקשר זה. בקבוצת הוותק של 11-25 שנים, שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה עמד על 41%.

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה: בקרב קבוצות הוותק של 26 שנה ויותר ושל 1 עד 11 שנים, כ-40% מן המורים דיווחו על השפעה לטובה בהקשר זה. בקבוצת הוותק של 11-25 שנים, שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה עמד על 34%.

רמת האלימות בבית הספר, מעמד המורים: בהיבטים אלו לא נמצאו הבדלים לפי קבוצות הוותק של המורים.

השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות: ההבדלים הבולטים ביותר נמצאו בין שיעורי המורים בעלי ותק של 1-5 שנים (71%) לבין שיעורי המורים בעלי ותק של 11-25 שנים (61%).

אשר לחוויה רגשית-חברתית של התלמידים, תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות, הישגים לימודיים ותחושת המסוגלות הלימודית של התלמידים - לא נמצאו הבדלים בתשובות המורים לפי קבוצות ותק. לא נמצאו הבדלים בתשובות המורים לפי קבוצות ותק גם בנוגע להשפעת "אופק חדש" על התנאים הפיזיים, הוצאת תלמידים מהכיתה ותחושות התלמידים בנוגע להוצאתם מהכיתה במסגרת השעות הפרטניות.

"אופק חדש" לפי ותק המורים ברפורמה – סיכום

שביעות רצון מן הרפורמה: רוב המורים ציינו כי הם מעוניינים להמשיך ברפורמה, ללא הבדלים לפי ותק בהוראה, כפי שנמצא גם בתשס"ט. עם זאת, בקבוצת הוותק של 11-25 שנים נצפתה שביעות רצון נמוכה יותר מן הרפורמה, בהשוואה לשאר קבוצות המורים.

שעות פרטניות: במרבית ההיבטים לא נמצאו הבדלים ביישום הרפורמה לפי קבוצות הוותק השונות של המורים. עם זאת נמצא כי ככל שהמורים היו ותיקים יותר, כך הם לימדו יותר תלמידים בקבוצה בשעות הפרטניות. כמו כן, יותר מורים ותיקים דיווחו על קיום שיעורים אחרי סיום הלימודים, בהשוואה למורים טירונים.

מורים ב"אופק חדש": ככל שהמורים היו ותיקים יותר, כך שיעור גבוה מהם דיווחו על מידה רבה או רבה מאוד של כלים ומיומנויות להוראה במסגרת השעות הפרטניות.

אשר לשעות השהייה, ככל שהמורים היו בעלי ותק מועט יותר, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי. לעומת זאת, יותר מורים טירונים דיווחו על השלמת ביצוע המטלות בבית הספר, בהשוואה למורים ותיקים. שיעור נמוך יחסית של מורים טירונים (בעלי ותק של 1 עד 5 שנים) דיווחו על תחושת עומס בעבודה בבית הספר ובבית, בהשוואה למורים בעלי ותק רב יותר. כמו כן, יותר מורים טירונים דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה, בהשוואה למורים ותיקים, ופחות מורים טירונים דיווחו על עייפות מן ההוראה, בהשוואה למורים ותיקים.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר - לפי תפיסת המורים: בקרב מורים בעלי ותק של 26 שנה ויותר, שיעור גבוה יותר של מורים דיווחו על השפעת הרפורמה לטובה על עבודת הצוות הבית-ספרי ועל האווירה בבית הספר, בהשוואה למורים ותיקים פחות. לעומת זאת, מורים ותיקים יותר הביעו פחות שביעות רצון משכרם, מעומס העבודה ומהתפתחותם המקצועית, בהשוואה למורים ותיקים פחות.

סוג משרה (מורות בעלות משרת אם לעומת מורים ומורות ללא משרת אם)

משתנה חשוב נוסף בהשוואה בין תשובות המורים הוא סוג המשרה (מורות בעלות משרת אם לעומת מורים ללא משרת אם). כפי שצוין, במסגרת רפורמת "אופק חדש" קיבלו מורות בעלות משרות אם כמחצית משעות השהייה שקיבלו שאר המורים. מורים ומורות ללא משרת אם שהיקף משרתם 85% ויותר קיבלו 5 שעות שהייה, ומי שהיקף משרתם עד 84% קיבלו 4 שעות. מורות בעלות משרת אם שהיקף משרתן 77% ויותר קיבלו 2.5 שעות שהייה (למורות בעלות משרת אם שהיקף משרתן קטן מ-77% אין שעות שהייה).

להלן יוצגו עיקרי ההבדלים שעלו בהשוואה בין דיווחי מורות בעלות משרת אם לבין מורים ומורות אחרים (הבדלים אלו הוצגו בפרקים קודמים בדוח זה).

הממצאים הכמותיים בפרק זה מבוססים על תשובותיהם של 2,781 מורות בעלות משרת אם (55%) ו-2,259 מורים ומורות ללא משרת אם (45%).

שביעות רצון מן הרפורמה:

בקרב המורים לא נרשמו הבדלים ברצון להמשיך ברפורמה לפי סוג המשרה, כפי שנמצא בתשס"ט. לעומת זאת נמצא כי 51% מהמורים והמורות ללא משרת אם דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, לעומת 44% מהמורות בעלות משרת אם.

שעות פרטניות:

לא נמצאו הבדלים לפי סוג משרה בהיבטים רבים של יישום הרפורמה, כגון היקף התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, תחלופת תלמידים, השתייכות התלמידים לכיתת האם, משך המפגשים, הנושאים והפעילויות שלהם הוקדשו השעות הפרטניות, פעילות שאר התלמידים במהלך השעה הפרטנית, המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות, עיתוי יישומן של השעות הפרטניות ומידת הביטחון בידע ובכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות.

מורים ב"אופק חדש":

יותר מורות בעלות משרת אם (53%) ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם (36%). בהלימה לממצאים אלו ולממצאי תשס"ט, 26% מהמורים והמורות ללא משרת אם הצליחו להשלים את כל מטלותיהן או את מרביתן בבית הספר, לעומת 13% מהמורות בעלות משרת אם.

הצלבת הנתונים שהתקבלו לפי מגזר שפה עם הנתונים לפי סוג משרה, כפי שמוצג בלוח 36 שלהלן, מלמדת כי בשני המגזרים שיעור גבוה יותר של מורים ומורות ללא משרת אם ביצעו את מרבית המטלות או את כולן בשעות השהייה, בהשוואה למורות בעלות משרת אם, וכי באופן כללי בבתי ספר דוברי ערבית, שיעור השלמת המשימות היה גבוה יותר משיעורה בבתי ספר דוברי עברית.

לוח 36: שיעורי המורים המבצעים את מרבית המטלות או את כולן בשעות השהייה - לפי חלוקה למגזר שפה ולסוג משרה

דוברי ערבית N=1,464		דוברי עברית N=3,514		
מורים ומורות ללא משרת אם N=662	מורות בעלות משרת אם N=802	מורים ומורות ללא משרת אם N=1,566	מורות בעלות משרת אם N=1,948	
47%	26%	17%	8%	ביצוע מרבית המטלות או כולן בשעות השהייה

היקף העבודה בבית: בדומה לממצאים על השלמת המטלות במהלך שעות השהייה בבית הספר, גם כאן חזרה התמונה שבה, בשני מגזרי השפה, מורים שלא החזיקו במשרת אם עבדו פחות בבית, בהשוואה למורים שהחזיקו במשרת אם. הממצאים חוזרים על תמונה דומה שהתקבלה בתשס"ט בבתי ספר דוברי ערבית. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים בתשס"ט.

הצלבת הנתונים של סוג משרה ומגזר שפה מוצגת בלוח 37:

לוח 37: שיעורי המורים שעובדים פחות בבית - לפי חלוקה למגזר שפה ולסוג משרה

דוברי ערבית N=1,464		דוברי עברית N=3,514		
מורים ומורות ללא משרת אם N=662	מורות בעלות משרת אם N=802	מורים ומורות ללא משרת אם N=1,566	מורות בעלות משרת אם N=1,948	
41%	27%	17%	9%	פחות עבודה בבית

תחושת עומס בעבודה בבית ובבית הספר: בדומה לממצאי תשס"ט, בקרב מורות בעלות משרת אם ב"אופק חדש", בהשוואה למורות ללא משרת אם, נרשם שיעור גבוה יותר של תחושת עומס כבד בעבודה בבית הספר (70% לעומת 61%, בהתאמה), ותחושת עומס כבד בעבודה בבית (69% לעומת 54%, בהתאמה). לעומת זאת לא נמצא הבדל בין שתי הקבוצות בשיעורי המורים שדיווחו על תחושת עייפות מן ההוראה (כ-24% במוצא).

שביעות רצון ממשך יום העבודה: 46% מורים ומורות שאינם בעלי משרת אם דיווחו על שביעות רצון ממשך יום העבודה בבית הספר, לעומת 37% מהמורות בעלות משרת אם.

התפתחות מקצועית של מורים: לא נמצאו הבדלים לפי סוג משרה בשיעור המורים שדיווחו על למידה במסגרות להתפתחות מקצועית. כמו כן לא נמצאו הבדלים בין מורות בעלות משרת אם לבין מורים ומורות ללא משרת אם בנוגע לשביעות רצונם מהתפתחותם המקצועית. נמצא גם כי 63% מהמורות בעלות משרת אם דיווחו על פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 56% מהמורים והמורות שאינם בעלי משרת אם. אשר לקיום תכנית להתפתחות מקצועית – לא נמצאו הבדלים בין המורים לפי סוג משרה.

שביעות רצון מן המעמד המקצועי ומעבודתם ההוראה: לא נמצאו הבדלים בשביעות הרצון של המורים מעבודתם וממעמדם המקצועי לפי סוג משרה.

עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים: לא נמצאו הבדלים לפי סוג משרה.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר - לפי תפיסת המורים:

לא נמצאו הבדלים לפי סוג משרה בהיבטים כגון עבודת הצוות הבית-ספרי, האווירה בבית הספר, רמת האלימות בבית הספר, שביעות הרצון של המורים משכרם, מעמד המורים, התפתחות מקצועית של מורים, תחושת המסוגלות העצמית של מורים, התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה, הקשר בין המורים להורים, קשר אישי בין מורה לתלמיד ושכר המורים, וכן בנוגע להשלכות של השעות הפרטניות על המורים והתלמידים.

עומס העבודה על המורים בבית הספר: יותר מורות בעלות משרת אם (80%) דיווחו על השפעה לרעה בעומס העבודה, בהשוואה למורים ומורות שאינם בעלי משרת אם (72%).

עומס העבודה על המורים בבית: יותר מורות בעלות משרת אם (73%) דיווחו על השפעה לרעה בעומס העבודה, בהשוואה למורים ומורות שאינם בעלי משרת אם (60%).

"אופק חדש" לפי סוג משרה – סיכום

שביעות רצון: לא נרשמו הבדלים ברצון להמשיך ברפורמה לפי סוג משרה. עם זאת, יותר מורים ומורות ללא משרת אם דיווחו על שביעות רצון מן הרפורמה, בהשוואה למורות בעלות משרת אם.

שעות פרטניות: לא נמצאו הבדלים לפי סוג משרה במרבית ההיבטים של יישום הרפורמה, כגון היקף התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, מאפייני התלמידים, עיתוי יישומן של השעות הפרטניות, ועוד.

מורים ב"אופק חדש": כאמור, במסגרת הרפורמה, מורות בעלות משרת אם קיבלו כמחצית משעות השהייה שקיבלו שאר המורים ואכן, יותר מורות בעלות משרת אם ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם. בהלימה לכך ולממצאי תשס"ט, יותר מורות ללא משרת אם הצליחו להשלים את כל מטלותיהן או את מרביתן בבית הספר, בהשוואה למורות בעלות משרת אם, בשני מגזרי השפה. כמו כן, בקרב מורות בעלות משרת אם נרשם שיעור גבוה יותר של תחושת עומס בעבודה בבית הספר ובבית, בהשוואה למורות ומורים ללא משרת אם. עם זאת לא נמצא הבדל בין שתי הקבוצות בשיעורי המורים שדיווחו על תחושת עייפות מן ההוראה (כ-24% בממוצע) ועל שביעות רצון מן ההתפתחות המקצועית. עם זאת, יותר מורות בעלות משרת אם דיווחו על פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, בהשוואה למורים ומורות שאינם בעלי משרת אם, ועל פחות שביעות רצון ממשך יום העבודה.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר: לא נמצאו הבדלים לפי סוג המשרה בעמדות המורים כלפי השלכות הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר.

חינוך כיתה

משתנה חשוב נוסף בהשוואה בין תשובות המורים הוא חינוך כיתה (מורה מחנך לעומת מורה מקצועי). כאמור, לנוכח הדגש של "אופק חדש" על השעות הפרטניות (ושעות החינוך) ועל ההוראה הפרטנית, ובהינתן ההבדל הניכר בין התפקידים המוטלים על המחנך ועל המורה המקצועי, יש חשיבות לבחינת תשובותיהם של המורים לפי חינוך כיתה. להלן יוצגו עיקרי ההבדלים שעלו בהשוואה בין דיווחי מורים מחנכים לבין דיווחי מורים שאינם מחנכים (הבדלים אלו הוצגו בפרקים קודמים בדוח זה).

הממצאים הכמותיים בפרק זה מבוססים על תשובותיהם של 3,194 מורים מחנכים (62%) ו-1,973 מורים שאינם מחנכים (38%).

שביעות רצון מן הרפורמה

לא נרשמו הבדלים בין המורים לפי חינוך כיתה הן בנוגע לשביעות רצונם מן הרפורמה והן בדבר מידת רצונם להמשיך ברפורמה.

השעות הפרטניות

בהיבטים הבאים נמצאו הבדלים בין מורים מחנכים לבין מורים שאינם מחנכים באופן יישומן של השעות הפרטניות:

תחלופת תלמידים: יותר מורים שאינם מחנכים (64%), בהשוואה למורים מחנכים (58%), דיווחו על פגישות עם הרכב קבוע של תלמידים.

השתייכות התלמידים לכיתת האם: 93% מהמורים המחנכים דיווחו כי התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית השתייכו לאותה כיתה, לעומת 74% מהמורים שאינם מחנכים.

משך המפגשים: לפי דיווחי מורים שאינם מחנכים עמד משך המפגשים על כ-6 חודשים בממוצע, לעומת 5 חודשים בממוצע לפי דיווחי מורים מחנכים.

הנושאים שלהם הוקדשו השעות הפרטניות: יותר מורים מחנכים, בהשוואה למורים שאינם מחנכים, לימדו בשעות הפרטניות שפת אם עברית (47% לעומת 18%, בהתאמה, בבתי ספר דוברי עברית) ומתמטיקה (31% לעומת 22%, בהתאמה). לעומת זאת, יותר מורים שאינם מחנכים, בהשוואה למחנכים, לימדו בשעה הזאת אנגלית (18% לעומת 3%, בהתאמה), מדעים (10% לעומת 2%, בהתאמה), אמנויות (8% לעומת 0.2%, בהתאמה) וחינוך גופני (7% לעומת 0.2%, בהתאמה). זאת ועוד: נמצא כי שיעור גבוה יותר של מורים שאינם מחנכים (50%) לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים מחנכים (41%).

המקומות שבהם התקיימו השעות הפרטניות: בהשוואה לפי חינוך כיתה נמצא כי 50% מהמורים המחנכים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בכיתות ריקות, לעומת 26% מהמורים שאינם מחנכים. לעומת זאת, 25% מהמורים שאינם מחנכים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בחדרי מקצוע, לעומת 7% מהמורים המחנכים.

עיתוי יישומן של השעות הפרטניות: יותר מורים מחנכים (48%) דיווחו על קיום השעות הפרטניות אחרי סיום יום הלימודים, בהשוואה למורים שאינם מחנכים (42%).

בשאר ההיבטים, כגון היקף התלמידים המשתתפים בשעה הפרטנית, מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות, פעילות התלמידים במהלך השעה הפרטנית, לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה.

מורים ב"אופק חדש":

כמות שעות השהייה ונפח המטלות המבוצע בהן: יותר מורים מחנכים (49%) ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים שאינם מחנכים (40%). בהתאם לכך, 27% מהמורים שאינם מחנכים ביצעו את כל מטלותיהם או את מרביתן במסגרת שעות השהייה בבית הספר, לעומת 15% מהמורים המחנכים.

היקף העבודה בבית: יותר מורים שאינם מחנכים (23%) דיווחו על פחות עבודה בבית, בהשוואה למורים מחנכים (16%).

תחושת עומס בעבודה בבית ובבית הספר - שיעור גבוה יחסית של מורים מחנכים (71%) דיווחו על תחושת עומס בעבודה בבית הספר, בהשוואה למורים שאינם מחנכים (59%). התמונה חזרה גם בדיווחים על תחושת

העומס בבית : 69% מהמורים המחנכים, לעומת 50% מהמורים שאינם מחנכים, דיווחו על תחושת עומס בבית. אשר לתחושות העייפות מההוראה לא נמצאו הבדלים בולטים לפי חינוך כיתה.

התפתחות מקצועית של מורים : לא נמצאו הבדלים בין מורים לפי חינוך כיתה בנוגע לשביעות רצונם מהתפתחותם המקצועית. עם זאת נמצא כי 63% מהמורים המחנכים דיווחו על פחות זמן להשתתף בהשתלמויות, לעומת 53% מהמורים שאינם מחנכי כיתה. אשר לקיום תכנית להתפתחות מקצועית, לא נמצאו הבדלים בין המורים לפי חינוך כיתה.

בהיבטים הבאים לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה : עמדות המורים כלפי שכרם וכלפי התנאים הסוציאליים, שביעות רצון ממשך יום העבודה, מידת הביטחון בידע ובכלים להנחיית תלמידים בשעות הפרטניות ושביעות רצון מן המעמד המקצועי ומעבודת ההוראה.

ההשלכות הנתפסות של הרפורמה

במרבית ההיבטים שעסקו בהשלכות הנתפסות של הרפורמה על חיי בית הספר לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה. לדוגמה, האווירה בבית הספר, רמת האלימות בבית הספר, שביעות הרצון של המורים משכרם, עומס העבודה על המורים בבית הספר ובבית, מעמד המורים, התפתחות מקצועית של מורים, תחושת המסוגלות העצמית של מורים, התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה, הקשר בין המורים להורים, קשר אישי בין מורה לתלמיד ושכר המורים. גם בנוגע להשלכות הנתפסות של השעות הפרטניות לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה : חוויה רגשית-חברתית של התלמידים, תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות, הישגים לימודיים ותחושת המסוגלות הלימודית של התלמידים, השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות, התנאים הפיזיים, הוצאת תלמידים מהכיתה ותחושות התלמידים בנוגע להוצאתם במסגרת השעות הפרטניות.

עם זאת, בנוגע לעבודת הצוות הבית-ספרי, יותר מורים שאינם מחנכי כיתה דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה (65%), בהשוואה למורים מחנכים (58%).

"אופק חדש" לפי חינוך כיתה – סיכום

שביעות רצון מן הרפורמה : בהיבט של שביעות רצון מן הרפורמה ורצון להמשיך בה לא נרשמו הבדלים בין המורים לפי חינוך כיתה.

שעות פרטניות : נמצאו הבדלים בין מורים מחנכים לבין מורים שאינם מחנכים בהיבטים הבאים העוסקים ביישום הרפורמה : יותר מורים שאינם מחנכים דיווחו על פגישות פרטניות עם הרכב קבוע של תלמידים, בהשוואה למורים מחנכים. לעומת זאת, יותר מורים מחנכים לימדו תלמידים המשתייכים לאותה כיתה אם, בהשוואה למורים שאינם מחנכים. מורים מחנכים דיווחו על משך מפגשים של 5 חודשים, לעומת 6 חודשים לפי דיווחי מורים שאינם מחנכים. מורים מחנכים לימדו בשעות הפרטניות בעיקר שפת אם עברית (בבתי ספר דוברי עברית) ומתמטיקה, בהשוואה למורים שאינם מחנכים, שלימדו יותר אנגלית, מדעים וכד'. יותר מורים

שאינם מחנכים לימדו במקביל את אותו תחום דעת, בהשוואה למורים מחנכים. יותר מורים שאינם מחנכים דיווחו על הוראת השעות הפרטניות בחדרי מקצוע בהשוואה למורים מחנכים, שדיווחו על הוראה בכיתות. בשאר ההיבטים, כגון מאפייני התלמידים המשתתפים בשעות הפרטניות ופעילות התלמידים במהלך השעה הפרטנית, לא נמצאו הבדלים לפי חינוך כיתה.

מורים ב"אופק חדש": יותר מורים מחנכים ציינו כי כמות שעות השהייה מעטה מדי, בהשוואה למורים שאינם מחנכים. בהתאם לכך, שיעורים נמוכים יחסית של מורים מחנכים, בהשוואה למורים שאינם מחנכים, השלימו את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה בבית הספר. גם תחושת העומס בבית הספר ובבית בקרב המורים המחנכים הייתה גבוהה, בהשוואה למורים שאינם מחנכים. אשר לתחושות העייפות מההוראה, לא נמצאו הבדלים בולטים לפי חינוך כיתה.

לא נמצאו הבדלים בין מורים לפי חינוך כיתה בנוגע לשביעות רצונם מהתפתחותם המקצועית. עם זאת נמצא כי יותר מורים מחנכים דיווחו על היעדר זמן להשתתף בהשתלמויות, בהשוואה למורים שאינם מחנכים.

השלכות הרפורמה על חיי בית הספר: במרבית ההיבטים שנבדקו לא נמצאו הבדלים בין עמדות המורים המחנכים לעמדות המורים שאינם מחנכים, למעט ההיבט של עבודת הצוות הבית-ספרי: יותר מורים שאינם מחנכים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים מחנכים.

סיכום

רפורמת "אופק חדש" היא רפורמה מערכתית המקיפה היבטים רבים בחיי בית הספר. הרפורמה מופעלת בשלוש רמות: רמת התלמיד, רמת המורה והמנהל, וכלל בית הספר.

לרפורמה הוגדרו ארבעה יעדים עיקריים המשלימים זה את זה: חיזוק מעמד של המורים והעלאת שכרם, שוויון הזדמנויות לכל תלמיד והעלאת הישגי התלמידים, שיפור האקלים בבתי הספר, והעצמה והרחבה של סמכויות מנהל בית הספר.

היסודות העיקריים שעליהם נשענת הרפורמה הם: (1) הקצאת שעות פרטניות לעבודה של מורים עם תלמידים; (2) הקצאת שעות שהייה בבית הספר לעבודת המורים והצוותים החינוכיים; (3) פיתוח מקצועי של המורים לקידום ההוראה-למידה; (4) שיפור התשתיות הפיזיות בבתי הספר.

שנה"ל תש"ע היא השנה השלישית ליישום רפורמת "אופק חדש" בבתי הספר היסודיים, בחטיבות הביניים ובגני הילדים. דוח זה ממשיך את מחקר ההערכה של רפורמת "אופק חדש" בחינוך היסודי.

להלן סיכום ממצאי ההערכה שבחנו את מידת שביעות הרצון מן הרפורמה, את מידת יישומה ואת התמורות בעקבותיה בשנה"ל תש"ע:

הרפורמה כחלק מהעשייה הבית-ספרית

ככלל, ניכר כי הרפורמה הוטמעה בשגרת העבודה של בתי הספר, וכי השותפים העיקריים להפעלתה – המנהלים והמורים – רואים בה חלק אינטגרלי, מרכזי, וחשוב בעשייה הבית-ספרית. זאת ועוד: רפורמת "אופק חדש" נתפסה ככלי לשירות המורים להתמודדות עם קשייהם של תלמידים חלשים ובינוניים בהישגיהם הלימודיים.

רובם הגדול של המורים והמנהלים הביעו רצון להמשיך ביישום הרפורמה (91% מהמורים ו-99% מהמנהלים). לצד זאת, שיעורים לא גבוהים של מורים הביעו שביעות רצון ניכרת מאופן יישומה (47% מהמורים לעומת 79% מהמנהלים). עיקר טענותיהם הופנו הן כלפי העומס הרב בעבודת המורים והן כלפי מה שנתפס כהיעדר תנאים פיזיים מתאימים לעבודתם בבית הספר. ואכן, בדומה לממצאי תשס"ט, ההצעות השכיחות ביותר לשינויים ברפורמה התמקדו בהפחתת העומס המוטל על המורים, בהוספת שעות שהייה ובצמצום היקף השעות הפרונטאליות.

הרפורמה נתפסה כמשפיעה לחיוב על העשייה הבית-ספרית: בדומה לממצאים מתשס"ט, גם בתש"ע דיווחו מרבית המנהלים והמורים (95% ו-76%, בהתאמה) על שינוי לטובה בחיי בית הספר בעקבות יישום הרפורמה. ההיבטים המרכזיים שנתפסו כמושפעים ממנה לטובה הם הקשר בין המורים לתלמידים, ההישגים הלימודיים של התלמידים, עבודת הצוות והאווירה בבית הספר.

לצד זאת דיווחו המורים והמנהלים על עמדות מעורבות כלפי מידת השינוי בחיי בית הספר בהיבטים כגון הקשר בין המורים להורים, רמת האלימות בבית הספר, התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה ומעמד המורים.

בדומה לתשס"ט, גם בתש"ע דיווחו המורים והמנהלים כי ההיבט העיקרי שהושפע לרעה בעקבות יישום הרפורמה הוא עומס העבודה המוטל על המורים בבית הספר ובבית.

במסגרת ההערכה נבדקו גם ההשלכות של שילוב יוח"א ו"אופק חדש" על יישום הרפורמה בבית הספר. נמצא כי דעות המנהלים בנושא היו חלוקות: המחצית האחת צידדו בשילוב שתי התכניות יחד בבית הספר (בשל היותן משלימות זו את זו), ואילו המחצית האחרת הסתייגו מן השילוב. הנימוק העיקרי להסתייגות היה העומס הרב שמוטל על המורים ועל התלמידים בבית הספר בעטיו של השילוב. זאת ועוד: כמחצית מן המורים ציינו כי הנהגת שתי התכניות בבית הספר השפיעה לרעה על עבודתם. יש לציין כי בבתי ספר המשתייכים ליוח"א אין אפשרות לקיים שעות פרטניות לאחר סיום יום הלימודים, אלא בעיקר במהלכו, מה שמוביל להוצאת תלמידים מהכיתות ולהפסד של חומר לימודים.

תהליכי היישום וההטמעה של הרפורמה בבתי הספר

כאמור, ממצאי ההערכה הצביעו על היטמעות של הרפורמה בחיי בית הספר. מן הממצאים הסתמנו כמה מגמות מרכזיות הנוגעות ליישום הרפורמה בשנה השלישית להפעלתה. מגמות אלו קשורות ליישום מרכיביה העיקריים – השעות הפרטניות והתנאים הפיזיים:

השעות הפרטניות

לפי דיווחי המנהלים, 63% מכלל התלמידים בבית הספר השתתפו בשעות פרטניות. נתון זה מצביע על עלייה בשיעור התלמידים שהשתתפו בשעות הפרטניות, בהשוואה לשיעורם בתשס"ט (52%). המורים דיווחו כי פחות מחמישה תלמידים בממוצע למדו יחד בשעות הפרטניות, זאת בהתאם להנחיות.

על-פי דיווחי המורים, מרבית השעות הפרטניות (55%) התקיימו במהלך יום הלימודים ולא בסופו, כפי שנכתב בהנחיות. עם זאת, הממצאים מצביעים על ירידה בנפח השעות הפרטניות שהתקיימו במהלך יום הלימודים בהשוואה לתשס"ט (66%). מראיונות עומק עם מורים התברר כי הם מטילים ספק בדבר האפקטיביות של השעות הפרטניות בסוף היום, בשל עייפות ורעב של התלמידים. כאשר השעות התקיימו הפרטניות במהלך יום הלימודים, הוצאו התלמידים מכיתות האם, ובמקרים רבים הם למדו בשעה הפרטנית תחום דעת אחר (47%).

פלח ניכר של השעות הפרטניות הוקדש לתלמידים חלשים ובינוניים בהישגיהם הלימודיים, ויועד להוראה בתחום הדעת, בדומה לתשס"ט. לפי דיווחי המורים, בשעות הפרטניות נלמדו על פי רוב מקצועות הליבה, ובעיקר שפת אם (46%) ומתמטיקה (27%). עם זאת חל שינוי בדגם של השעות הפרטניות. בתשס"ט כללו השעות הפרטניות דגם של שעה דיאלוגית ייחודית שבה הושם דגש רב על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים, ואילו בתש"ע התמוסס הדגם של השעה הדיאלוגית, והשעות הפרטניות הוקדשו פחות להיבטים רגשיים והתמקדו בעיקר בנושאים לימודיים. ממצא זה מתקשר לממצאים שדווחו בתשס"ט על אודות התמעטות השעות הפרטניות הדיאלוגיות בשנה השנייה ליישום הרפורמה מצד אחד, ועל צורך של המורים בהכשרה לקראת הוראה בשעות הפרטניות, בעיקר בהתמודדות עם היבטים רגשיים-חברתיים של התלמידים, מצד אחר.

התנאים הפיזיים

71% מן המנהלים הביעו שביעות רצון נמוכה-בינונית מן התנאים הפיזיים בבית הספר הדרושים ליישום הרפורמה. בתש"ע, כמו בתשס"ט, התחומים שבהם מרבית המנהלים דיווחו על היעדר תנאים מספקים היו מקום מתאים לאכול בו, מחשוב ותקשוב, מקום מתאים למורים לעבוד בו ומקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים והוריהם.

סביבת העבודה של המורים והמנהלים בבית הספר בעקבות יישום "אופק חדש"

המורים ב"אופק חדש"

שביעות הרצון מן ההוראה ומן המעמד המקצועי

מרבית המורים (85%) דיווחו על שביעות רצון גבוהה מעבודתם. עם זאת, רק כ-40% דיווחו על שביעות רצון גבוהה ממעמדם המקצועי. ההשוואה לתשס"ט (34%) אמנם מצביעה על עלייה בשיעורי שביעות הרצון של המורים ממעמדם המקצועי, אך עדיין מדובר בשיעורים נמוכים יחסית, בעיקר בבתי ספר דוברי עברית.

מרבית המורים דיווחו על ביטחון מקצועי גבוה להוראת תלמידים בשעות הפרטניות, אך עם הזמן ניכר כי המורים התוודעו למורכבות תהליך ההוראה בשעות הפרטניות, ונרשמה ירידה מסוימת במידת הביטחון שלהם בין תשס"ט לתש"ע. כמחצית מן המורים הביעו צורך בפיתוח מקצועי בנוגע לשיטות הוראה בשעות הפרטניות. ואכן, מרבית המורים פלו, דו בתש"ע במסגרות להתפתחות מקצועית והביעו שביעות רצון מהתפתחותם המקצועית. עם זאת, מראיונות העומק עלה כי המורים ביקשו לשפר את המענה הניתן להם בתחום ההתפתחות המקצועית באמצעות התאמת נושאי ההשתלמויות לצורכיהם והגדלת חופש הבחירה שבידיהם.

תנאי העבודה בבית הספר ובבית

מרבית המורים דיווחו על עומס עבודה כבד בבית (62%) ובבית הספר (66%). בכל הנוגע לעומס העבודה בבית בקרב מורים בבתי ספר יסודיים, מדובר בעלייה לעומת נתוני תשס"ט (55%). העלייה בשיעורי הדיווח על עומס העבודה בבית בהשוואה לתשס"ט הייתה גבוהה יותר בקרב המורים בבתי ספר דוברי ערבית. יתרה מזאת, מראיונות העומק התברר כי תחושת העומס בקרב המורים אינה נובעת בהכרח מיישום "אופק חדש", אלא מעלייה כללית בדרישות המערכת כלפי בית הספר בעקבות הפעלת תכניות מערכתיות שונות.

בדומה לתשס"ט, גם בתש"ע בלטה אכזבתם של המורים מן הכמות המועטה של שעות השהייה (העומדות היום על 5 שעות למורה במשרה רגילה ו-2.5 שעות למורה במשרת אם בבית הספר היסודי) שהוקצתה להם לצורך הסטת עבודתם מן הבית לבית הספר. זאת ועוד: הנתונים מצביעים על ירידה מסוימת בין תשס"ט לתש"ע בשיעורי המורים שהצליחו להשלים את מטלותיהם במסגרת שעות השהייה, בעיקר בבתי ספר דוברי ערבית. בקרב מורות בעלות משרת אם נרשמה ירידה גבוהה יותר, בהשוואה למורים ומורות ללא משרת אם. כמו כן, לפי דיווחי המורים והמנהלים בראיונות העומק, תוספת שעות השהייה לא פתרה את בעיית העומס, משום ששעות אלו שמשו בעיקר לעבודת צוות ופחות להשלמת משימות אישיות של המורה.

יש לציין כי נרשם שיפור ניכר בתחושת שביעות הרצון של המורים מתנאי השכר שלהם, בהשוואה לנתוני תשס"ט (51% בתש"ע לעומת 38% בתשס"ט).

המנהלים ב"אופק חדש"

כאמור, אחד היעדים שהוגדרו לרפורמה הוא העצמה והרחבה של סמכויות המנהלים. ממצאי ההערכה מלמדים כי המנהלים ביטאו דעות מעורבות בנוגע לשביעות רצונם מהיקף הסמכויות שניתנו בידיהם בעקבות הרפורמה: המנהלים חשו שיפור בסמכויותיהם בנושא ניהול ההתפתחות המקצועית של המורים, אולם, בלעדיהן על סמכויות מעטות בתחומים של קליטת מורים, שיבוצם ופיטורם, תגמול מורים, ניהול השעות ובניית המערכת הבית-ספרית.

מרבית המנהלים דיווחו על עומס כבד בעבודתם בבית הספר. הנתונים בתש"ע הצביעו על עלייה בשיעורי המנהלים שדיווחו על עומס כבד בעבודתם, בהשוואה לתשס"ט.

לסיכום: בתום שלוש שנים ליישום הרפורמה, ניכר כי היא מוטמעת היטב בבתי הספר ונתפסת כמועילה בהיבטים שונים של העשייה הבית-ספרית. בפרט נראה כי השעות הפרטניות נתפסות ככלי משמעותי בקידום הלימודי של תלמידים, ובעיקר של מי שמוגדרים 'מתקשים' או 'בינוניים'. מרבית המשתתפים ברפורמה מעוניינים בהמשך יישומה, אך נראה כי עדיין ישנם קשיים ביישום הרפורמה: מרבית השעות הפרטניות מתקיימות במהלך יום הלימודים, והתלמידים היוצאים אליהן מפסידים חומר לימודי. המורים מדווחים על תחושות של עומס, ולא נראה כי שעות השהייה נותנות מענה לבעיה זו. נוסף על כך, מורים ומנהלים מדווחים כי התנאים הפיזיים בבתי הספר עדיין אינם מותאמים לצורכי העבודה של המורים, והמנהלים מדווחים כי הסמכויות והאוטונומיה שבידיהם אינן מספקות.

נספחים

נספח א': השלכות נתפסות של הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר – פילוח תשובות המורים לפי משתני רקע

עבודת הצוות הבית-ספרי

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (77%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (53%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לעבודת הצוות הבית-ספרי: 60% בבתי ספר חלשים, 55% בבתי ספר בינוניים ו-49% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: יותר מורים בעלי ותק של 26 שנה ויותר (66%) ציינו כי עבודת הצוות הושפעה לטובה בעקבות הרפורמה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 11-25 שנים (57%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (65%), תשס"ט (63%) ותש"ע (55%).

השוואה לפי יו"א: יותר מורים שבית ספרם משתייך ליו"א (62%) דיווחו על השפעה לטובה על עבודת הצוות, בהשוואה למורים שבית ספרם אינו משתייך ליו"א (56%).

השוואה לפי חינוך כיתה: יותר מורים שאינם מחנכי כיתה (65%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למורים מחנכים (58%).

האווירה בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (72%) דיווחו על שיפור בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (50%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בנוגע לבהיבט זה: 55% בבתי ספר חלשים, 50% בבתי ספר בינוניים ו-47% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: יותר מורים בעלי ותק של 26 שנה ויותר (60%) ציינו כי עבודת הצוות הושפעה לטובה בעקבות הרפורמה, בהשוואה למורים בעלי ותק של 11-25 שנים (53%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (63%), תשס"ט (59%) ותש"ע (50%).

במשתנה זה לא נמצאו הבדלים לפי יח"א, חינוך כיתה ומשרת אם.

רמת האלימות בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) דיווחו על שיפור בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (39%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום רמת האלימות בבית הספר: 46% בבתי ספר חלשים, 40% בבתי ספר בינוניים ו-36% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (49%), תשס"ט (49%) ותש"ע (40%).

השוואה לפי יח"א: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יח"א (51%) דיווחו על השפעה לטובה בתחום רמת האלימות בבית הספר, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יח"א (43%).

במשתנה זה לא נמצאו הבדלים לפי ותק מורה בהוראה, משרת אם וחינוך כיתה.

שביעות הרצון של המורים משכרם

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (63%), 11-25 שנים (63%), 6-10 שנים (58%) ו-1 עד 5 שנים (55%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (64%), תשס"ט (63%) ותש"ע (56%).

לא נמצאו הבדלים בין מורים לפי יח"א, חינוך כיתה, משרת אם, מגזר פיקוח ומגזר טיפוח.

עומס העבודה על המורים בבית הספר

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (בעיקר קבוצת הוותק של 11-25 שנים), כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (73%), 11-25 שנים (80%), 6-10 שנים (75%) ו-1 עד 5 שנים (70%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: תשס"ח (72%), תשס"ט (74%) ותש"ע (80%).

השוואה לפי סוג משרה: יותר מורות בעלות משרת אם (80%) דיווחו על השפעה לרעה בעומס העבודה, בהשוואה למורים ומורות שאינם בעלי משרת אם (72%).

לא נמצאו הבדלים לפי יח"א, חינוך כיתה, מגזר, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

עומס העבודה על המורים בבית

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנים ויותר), כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: 11-25 שנים (71%), 6-10 שנים (65%) ו-1 עד 5 שנים (64%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מורים ציינו השפעה לרעה בהיבט זה: תשס"ח (63%), תשס"ט (66%) ותש"ע (70%).

השוואה לפי סוג משרה: יותר מורות בעלות משרת אם (73%) דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה, בהשוואה למורים ומורות שאינם בעלי משרת אם (60%).

לא נמצאו הבדלים לפי יח"א, חינוך כיתה, מגזר, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

מעמד המורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (50%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (26%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (38%), תשס"ט (36%) ותש"ע (27%).

השוואה לפי יח"א: יותר מורים בבתי ספר המשתייכים ליח"א (38%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר שאינם משתייכים ליח"א (29%).

לא נמצאו הבדלים לפי ותק, משרת אם, חינוך כיתה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

התפתחות מקצועית של מורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (75%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (47%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 52% בבתי ספר חלשים, 49% בבתי ספר בינוניים ו-43% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנה ויותר), כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 11-25 שנים (51%), 6-10 שנים (60%) ו-1 עד 5 שנים (64%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (60%), תשס"ט (58%) ותש"ע (49%).

השוואה לפי יו"א: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יו"א (59%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יו"א (52%).

לא נמצא הבדלים לפי סוג משרה, חינוך כיתה וסוג פיקוח.

תחושת המסוגלות העצמית של המורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (74%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (45%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו דיווחו על השפעה בנוגע להתפתחותם המקצועית: 53% בבתי ספר חלשים, 46% בבתי ספר בינוניים ו-40% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: ככל שהמורים היו בעלי ותק רב יותר בהוראה (למעט קבוצת הוותק של 26 שנים ויותר), כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 11-25 שנים (49%), 6-10 שנים (58%) ו-1 עד 5 שנים (62%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (59%), תשס"ט (57%) ותש"ע (46%).

השוואה לפי יוח"א: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (58%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (49%).

לא נמצא הבדלים לפי סוג משרה, חינוך כיתה וסוג פיקוח.

הקשר בין המורים להורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (69%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (36%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בתחום הקשר עם ההורים: 44% בבתי ספר חלשים, 37% בבתי ספר בינוניים ו-35% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: בקרב קבוצות הוותק של 26 שנה ויותר ועד 11 שנים, כ-50% מהמורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה. בקבוצת הוותק של 11-25 שנים, שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה עמד על 41%.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (57%), תשס"ט (48%) ותש"ע (38%).

השוואה לפי יוח"א: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יוח"א (51%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יוח"א (42%).

לא נמצא הבדלים לפי סוג משרה, חינוך כיתה וסוג פיקוח.

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (59%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (28%).

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מורים בפיקוח הממלכתי-דתי (34%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בפיקוח הממלכתי (26%).

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 33% בבתי ספר חלשים, 29% בבתי ספר בינוניים ו-26% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: בקבוצות הוותק של 26 שנה ויותר ושל 1 עד 11 שנים, כ-40% מן המורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה. בקבוצת הוותק של 11-25 שנים, שיעור המורים שדיווחו על השפעה לטובה עמד על 34%.

השוואה לפי שנת הצטרפות: ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (44%), תשס"ט (38%) ותש"ע (32%).

השוואה לפי יו"א: יותר מורים שבבית ספרם מונהג יו"א (45%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למורים שבבית ספרם לא מונהג יו"א (34%).

לא נמצא הבדלים לפי סוג משרה וחינוך כיתה.

בהיבטים **קשר אישי בין מורה לתלמיד ושכר המורים** לא נמצאו הבדלים לפי משתני הרקע.

נספח ב': השלכות הרפורמה על היבטים שונים בעבודת בית הספר – פילוח תשובות המנהלים לפי משתני רקע

עבודת הצוות הבית-ספרי

השוואה לפי מגזר שפה: נמצאו הבדלים גדולים בשיעורי המנהלים שדיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (94%) דיווחו על השפעה לטובה, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (72%).

השוואה לפי ותק בניהול כללי: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו בעלי ותק רב יותר בניהול כללי של בית ספר, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים ציינו השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (90%), 11-25 שנים (80%), 6-10 שנים (79%) ו-1 עד 5 שנים (72%).

האווירה בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית, בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית, דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה (90% לעומת 81%, בהתאמה).

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (73%), תשס"ט (75%) ותש"ע (80%).

השוואה לפי ותק בניהול בית הספר: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו ותיקים יותר, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (84%), 11-25 שנים (81%), 6-10 שנים (77%) ו-1 עד 5 שנים (71%).

רמת האלימות בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (83%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (65%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

שביעות הרצון של המורים משכרם

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (78%), תשס"ט (85%) ותש"ע (89%).

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (87%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (72%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

עומס העבודה על המורים בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (85%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית (74%), דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה.

השוואה לפי ותק ניהול כללי: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו טירוניים בניהול, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (70%), 11-25 שנים (79%), 6-10 שנים (83%) ו-1 עד 5 שנים (88%).

עומס העבודה על המורים בבית

השוואה לפי מגזר: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי עברית (69%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי ערבית (52%), דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה.

השוואה לפי ותק ניהול כללי: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו טירוניים בניהול, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לרעה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (58%), 11-25 שנים (62%), 6-10 שנים (66%) ו-1 עד 5 שנים (70%).

מעמד המורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (67%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (41%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (44%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (33%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (39%), תשס"ט (50%) ותש"ע (55%).

התפתחות מקצועית של המורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (95%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (86%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (91%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (75%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (78%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (66%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

הקשר בין המורים להורים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (83%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (50%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (52%), תשס"ט (57%) ותש"ע (64%).

השוואה לפי ותק בניהול כללי: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמנהלים היו בעלי ותק רב יותר בניהול כללי של בית ספר, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 26 שנה ויותר (76%), 11-25 שנים (65%), 6-10 שנים (54%) ו-1 עד 5 שנים (50%).

התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (70%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר דוברי עברית (41%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

נספח ג': השלכות נתפסות של הרפורמה על עבודת המנהלים והתפתחותם המקצועית בהיבטים שונים – פילוח תשובות המנהלים לפי משתני רקע

אוטונומיה בית-ספרית

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי ערבית, יותר מנהלים בבתי ספר חלשים (53%), בהשוואה לעמיתיהם בבתי ספר בינוניים (37%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (46%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (38%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

שכר המנהלים

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח - 43%; תשס"ט - 50%; תש"ע - 53%.

השוואה לפי ותק בניהול כללי: נמצאו תגובות מעורבות של מנהלים מקבוצות ותק שונות: שיעור גבוה יותר של מנהלים בעלי ותק של 11 שנים ויותר ושל 1 עד 5 שנים (כ-51%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בקבוצת הוותק של 6-10 שנים (40%).

התפתחות מקצועית של מנהלים

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (70%), בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (53%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (47%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי (56%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר הצטרף מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור גבוה יותר של מנהלים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (52%); תשס"ט (59%); תש"ע (62%).

ותק בניהול כללי: נמצאו תגובות מעורבות של מנהלים מקבוצות ותק שונות: שיעור גבוה יותר של מנהלים בעלי ותק של 11 שנים ויותר ושל 1 עד 5 שנים (כ-61%) דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה למנהלים בעלי ותק של 6-10 שנים (49%).

עומס העבודה על המנהלים בבית הספר – לא נמצאו הבדלים בין מנהלים מקבוצות שונות.

נספח ד': השלכות נתפסות של השעות הפרטניות על התלמידים והמורים בהיבטים שונים – פילוח תשובות המורים והמנהלים לפי משתני רקע

מורים

החווייה הרגשית-חברתית של התלמידים

השוואה לפי יח"א: 95% מהמורים שבבית ספרם לא מונהג יח"א ציינו השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה ל-88% מהמורים שבבית ספרם מונהג יח"א. בשאר ההיבטים לא נמצאו הבדלים.

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מורים בבתי ספר דוברי ערבית (79%) דיווחו על השפעה טובה בהיבט זה, בהשוואה למורים בבתי ספר דוברי עברית (67%). לא נמצאו הבדלים לפי סוג פיקוח.

השוואה לפי מגזר טיפוח: בבתי ספר דוברי עברית נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח. נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 70% בבתי ספר חלשים, 68% בבתי ספר בינוניים ו-64% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי שנת ההצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (74%), תשס"ט (73%) ותש"ע (66%).

השפעת השעות הפרטניות על תהליכי ההוראה בכיתות

השוואה לפי מגזר שפה: 73% מהמורים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, בהשוואה ל-60% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

השוואה לפי מגזר טיפוח: בקרב מורים בבתי ספר דוברי עברית נמצאה מגמה ולפיה ככל שבית הספר היה מבוסס יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: 69% בבתי ספר חלשים, 61% בבתי ספר בינוניים ו-57% בבתי ספר מבוססים. בבתי ספר דוברי ערבית לא נמצאו הבדלים לפי מדד טיפוח.

השוואה לפי ותק בהוראה: נמצאו הבדלים לפי קבוצות ותק בשיעורי המורים שדיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה. ההבדלים הבולטים ביותר נמצאו בין המורים בעלי ותק של 1-5 שנים (71% לבין המורים בעלי ותק של 11-25 שנים (61%).

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצא כי ככל שהמורים הצטרפו מאוחר יותר לרפורמה, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (69%), תשס"ט (64%) ותש"ע (60%).

במשתנים הישגים לימודיים ותחושת המסוגלות הלימודית של תלמידים לא נמצאו הבדלים לפי מאפייני בתי ספר ומורים.

מנהלים

תחושת המסוגלות המקצועית של המורים

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (87%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (76%), דיווחו על השפעה לטובה בתחושת המסוגלות המקצועית של המורים המלמדים בשעות הפרטניות.

תהליכי הוראה בכיתות

השוואה לפי מגזר שפה: יותר מנהלים בבתי ספר דוברי ערבית (82%), בהשוואה למנהלים בבתי ספר דוברי עברית (69%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

השוואה לפי סוג פיקוח: יותר מנהלים בפיקוח הממלכתי (74%), בהשוואה למנהלים בפיקוח הממלכתי-דתי (58%), דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה.

הישגים לימודיים, חוויה רגשית-חברתית ותחושת המסוגלות הלימודית של התלמידים – לא נמצאו הבדלים לפי משתני רקע.

נספח ה': השפעת "אופק חדש" על התחושות בקרב הצוות הבית-ספרי והתלמידים בהיבטים שונים – פילוח תשובות המורים והמנהלים לפי משתני רקע

מורים

תחושות הצוות הבית-ספרי בנוגע לתנאים הפיזיים בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: 47% מן המורים בבתי ספר דוברי ערבית ציינו השפעה טובה בהיבט זה, לעומת 24% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו לרפורמה מאוחר יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (35%), תשס"ט (33%) ותש"ע (26%).

לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המורים לפי ותק בהוראה, סוג משרה, השתייכות ליוח"א, חינוך כיתה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

תחושות הצוות הבית-ספרי בנוגע להוצאת תלמידים מהכיתה במסגרת השעות הפרטניות

השוואה לפי מגזר שפה: 47% מן המורים בבתי ספר דוברי ערבית ציינו השפעה לטובה בהיבט זה, לעומת 35% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

השוואה לפי שנת הצטרפות: נמצאה מגמה ולפיה ככל שהמורים הצטרפו לרפורמה מאוחר יותר, כך שיעור נמוך יותר של מורים דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה: תשס"ח (42%), תשס"ט (40%) ותש"ע (35%).

לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המורים לפי ותק בהוראה, סוג משרה, השתייכות ליוח"א, חינוך כיתה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

תחושות התלמידים בנוגע להוצאת תלמידים מהכיתה במסגרת השעות הפרטניות

לא נמצאו הבדלים בין קבוצות המורים לפי ותק בהוראה, שנת הצטרפות, סוג משרה, השתייכות ליוח"א, חינוך כיתה, מגזר שפה, סוג פיקוח ומגזר טיפוח.

מנהלים

תחושות הצוות הבית-ספרי בנוגע לתנאים הפיזיים בבית הספר

השוואה לפי מגזר שפה: 49% מן המנהלים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה לטובה בהיבט זה, לעומת 32% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

תחושות הצוות הבית-ספרי בנוגע להוצאת תלמידים מהכיתה במסגרת השעות הפרטניות

השוואה לפי מגזר שפה: 46% מן המנהלים בבתי ספר דוברי ערבית דיווחו על השפעה טובה בהיבט זה, לעומת 37% מהמורים בבתי ספר דוברי עברית.

נספח ו': שאלון למורה ב"אופק חדש"

מדינת ישראל

משרד החינוך

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שאלון למורה - תש"ע - "אופק חדש"

למילוי על-ידי טלדור לפני תחילת הראיון (עפ"י הרשימה)

שם המורה :	ת.ז. :	טלפון :
סמל :	שם בית הספר :	היישוב :
שלב חינוך : יסודי/ חטי"ב	יוח"א : כן/לא	הצטרף לאופק חדש : כן/לא
שם המראיין :	תאריך הראיון :	

שלום, שמי _____. אני מתקשר/ת מטעם ראמ"ה, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך.

במסגרת ההערכה של רפורמת "אופק חדש" מרואיינים ע"י ראמ"ה מורים מבתי ספר שהצטרפו ל"אופק חדש" ומכאלו שלא הצטרפו. המידע הנאסף יסייע למשרד החינוך להפיק לקחים ולהיערך לקראת המשך התוכנית. חשוב להדגיש כי תשובותיך ישמרו חסויות והמידע ידווח ברמה הארצית בלבד. האם תוכל/י להקדיש עכשיו כרבע שעה מזמנך כדי להשיב על השאלות או ברצונך שנקבע זמן אחר? [למראיין : אם לא יכול קבע מועד חדש]

כל השאלות בראיון מתייחסות אליך כמורה בבית הספר _____

1. האם הצטרפת לרפורמת "אופק חדש" (הרפורמה בחינוך)?

- (1) כן
- (2) לא (עבור לשאלה 4)
- (3) לא יודע להודות ולסיים
- (4) לא ענה להודות ולסיים

2. באיזו שנה הצטרפת?

- (1) השנה, בתש"ע
- (2) בשנה שעברה, בתשס"ט
- (3) לפני שנתיים, בתשס"ח
- (4) לא יודע להודות ולסיים
- (5) לא ענה להודות ולסיים

נעבור לשאלות הנוגעות לשביעות רצון בתחומים שונים

לגבי כל היגד ציין/י באיזו מידה את/ה מסכים/ה עם ההיגד, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = במידה מועטה מאוד, 2 = במידה מועטה, 3 = במידה בינונית, 4 = במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד

באיזו מידה את/ה שבע/ת רצון	במידה מועטה מאוד או כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	לא יודע	לא ענה
3. מרפורמת אופק חדש באופן כללי (לשאלו רק מורים שהצטרפו)	1	2	3	4	5	0	9
4. מעבודתך כמורה	1	2	3	4	5	0	9
5. מאורך יום העבודה שלך	1	2	3	4	5	0	9
6. מתנאי השכר והתנאים הסוציאליים שלך	1	2	3	4	5	0	9
7. ממעמדם המקצועי של מורים	1	2	3	4	5	0	9
8. מההתפתחות המקצועית שלך	1	2	3	4	5	0	9
9. מהאפשרות שלך לבנות מסגרת הוראה מותאמת ודיפרנציאלית לתלמידים	1	2	3	4	5	0	9
10. מהאווירה שקיימת בביה"ס בין התלמידים	1	2	3	4	5	0	9
11. מהאווירה שקיימת בביה"ס בין המורים לתלמידים	1	2	3	4	5	0	9

נעבור למספר שאלות על שעות השהייה בבית הספר

12. איזה חלק מהמטלות שלך כמורה כמו בדיקת עבודות ומבחנים, בדיקת שיעורי בית וכד' את/ה מבצעת בזמן שהייתך בבית הספר?

1. את כל המטלות
2. מרבית המטלות
3. כמחצית מהמטלות
4. חלק קטן מן המטלות
5. חלק זעום של המטלות או בכלל לא
6. לא יודע
7. לא ענה

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה (שאלה 13 רק למצטרפים)

לא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 15

13. האם את/ה עובד/ת השנה פחות או יותר שעות בבית, בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותך ל"אופק חדש"?

1. עובד הרבה יותר בבית
2. עובד קצת יותר בבית
3. עובד אותו זמן בבית
4. עובד פחות בבית
5. עובד הרבה פחות בבית
6. לא יודע
7. לא ענה

לגבי כל היגד צייני באיזו מידה את/ה מסכים/ה עם ההיגד, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = במידה מועטה מאוד, 2 = במידה מועטה, 3 = במידה בינונית, 4 = במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד

באיזו מידה...	במידה מועטה מאוד או כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	לא יודע/ת	לא ענה
14. את/ה חש/ה כי מוטל עליך עומס כבד מדי בעבודתך בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
15. את/ה חש/ה כי מוטל עליך עומס כבד מדי בעבודתך בבית	1	2	3	4	5	0	9
16. את/ה חש/ה כי התעייפת מעבודת ההוראה	1	2	3	4	5	0	9

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

לא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 78

כעת נעבור לשאלות על השעות הפרטניות ב"אופק חדש". הכוונה לשעות פרטניות שאינן שעות שניתנות למחנך לניהול כיתה. אשאל אותך כמה שאלות על הפעם האחרונה שבה קיימת שעה פרטנית. בתשובותיך, אנא התייחס/י לשעה זו בלבד.

17. בפעם האחרונה שקיימת שעה פרטנית, כמה תלמידים השתתפו בשעה זו? _____

18. מהו מאפיין תלמידים אלו?

1. תלמידים חלשים (עבור לשאלה 20)
2. תלמידים בינוניים (עבור לשאלה 20)
3. תלמידים מצטיינים (עבור לשאלה 20)
4. תלמידים בעלי תחום עניין משותף, כגון אסטרונמיה, בע"ח וכד' (עבור לשאלה 20)
5. תלמידים עם קשיים רגשיים וחברתיים, או בעיות התנהגות ומשמעת (עבור לשאלה 20)
6. אין מאפיין מסוים, הקבוצה הטרוגנית (עבור לשאלה 20)
7. אחר
8. לא ענה (עבור לשאלה 20)
9. לא יודע (עבור לשאלה 20)

19. פרט _____

האם השעה הפרטנית האחרונה שקיימת הוקדשה בעיקר ל....

[למראיין: יש לומר: באיזה חלק מהשעה? דרגי על הסולם הבא: ברוב השעה או כולה, בחלק גדול מהשעה, במחצית מהשעה, בחלק קטן מהשעה, בחלק קטן מאוד מהשעה]

תחום	בחר	באיזה חלק מהשעה?
20. הוראה בתחום דעת	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 24)	21. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה

22. באיזה מקצוע: (למראיין: לא להקריא את האפשרויות)

1. שפת אם עברית [למראיין: או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות] (עבור לשאלה 24)
2. שפת אם ערבית [למראיין: או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות] (עבור לשאלה 24)
3. מתמטיקה, חשבון, הנדסה (עבור לשאלה 24)
4. מדע וטכנולוגיה, ביולוגיה, כימיה, פיזיקה (עבור לשאלה 24)
5. אנגלית (עבור לשאלה 24)
6. שפת אם עברית ומתמטיקה (עבור לשאלה 24)
7. שפת אם ערבית ומתמטיקה (עבור לשאלה 24)
8. היסטוריה, מולדת, חברה ואזרחות, וגיאוגרפיה (עבור לשאלה 24)
9. שפה שנייה (לא כולל אנגלית): צרפתית או ערבית (עבור לשאלה 24)
10. מחשבים (עבור לשאלה 24)
11. מקרא, תנ"ך, לימודי יהדות ומורשת (עבור לשאלה 24)
12. אומנויות: ציור, מוסיקה, תיאטרון (עבור לשאלה 24)
13. חינוך גופני, ספורט (עבור לשאלה 24)
14. חינוך מיוחד: הוראה מתקנת (עבור לשאלה 24)
15. אחר

23. פרט _____

האם השעה הפרטנית האחרונה שקיימת הוקדשה בעיקר ל....

[למראיין: יש לומר: באיזה חלק מהשעה? דרגי על הסולם הבא: ברוב השעה או כולה, בחלק גדול מהשעה, במחצית מהשעה, בחלק קטן מהשעה, בחלק קטן מאוד מהשעה]

תחום	בחר	באיזה חלק מהשעה?
24. שיחות על התמודדות אישית, רגשית או חברתית בחיי התלמידים	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 26)	25. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
26. הכנת שיעורי בית	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 28)	27. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
28. פיתוח תחומי העניין של התלמידים	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 30)	29. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
30. העשרה לתלמידים מעבר לנלמד בכיתה	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 32)	31. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
32. תכניות מיוחדות לפיתוח החשיבה	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 34)	33. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
34. הנחייה וליווי תלמידים בעבודות חקר	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 36)	35. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
36. התמקדות בנושא מרכזי שבית הספר בחר	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 38)	37. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה
38. טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות אחרות	1. כן 2. לא (עבור לשאלה 40)	39. 1. ברוב השעה או כולה 2. בחלק גדול מהשעה 3. במחצית מהשעה 4. בחלק קטן מהשעה 5. בחלק קטן מאוד מהשעה 6. לא ענה

40. האם התלמידים שהשתתפו בשעה הפרטנית הזו שייכים לאותה כיתה?

1. כן
2. לא, לכיתות שונות באותה שכבה [עבור לשאלה 43]
3. לא, לכיתות שונות בשכבות שונות [למראיין : עבור לשאלה 43]
4. לא יודע [עבור לשאלה 43]
5. לא ענה [עבור לשאלה 43]

41. מאיזו שכבה?

1. א'
2. ב'
3. ג'
4. ד'
5. ה'
6. ו'
7. ז'
8. ח'
9. ט'
10. י'
11. י"א
12. י"ב
13. לא ענה

42. האם זו?

1. הכיתה שאתה/ה מחנך/ת
2. כיתה שאתה/ה מלמד/ת ולא מחנך/ת
3. כיתה שאתה/ה לא מלמד/ת ולא מחנך/ת
4. לא יודע
5. לא ענה

43. האם השעה הפרטנית הזו התקיימה

1. לפני תחילת יום הלימודים (עבור לשאלה 49)
2. במהלך יום הלימודים
3. אחרי סיום יום הלימודים (עבור לשאלה 49)
4. לא יודע (עבור לשאלה 49)
5. לא ענה (עבור לשאלה 49)

44. מה עשו שאר תלמידי הכיתה, רובם או כולם, בזמן השעה הפרטנית?

1. המשיכו ללמוד כרגיל בכיתה האם (עבור לשאלה 46)
2. קיבלו גם הם שעות פרטניות בקבוצות קטנות (עבור לשאלה 49)
3. אחר
4. לא יודע (עבור לשאלה 46)
5. לא ענה (עבור לשאלה 46)

45. פרטי/_____

46. במידה ולימדת מקצוע מסוים, האם שאר תלמידי הכיתה למדו את אותו מקצוע?

1. כן, למדו במקביל את אותו החומר באותו מקצוע (עבור לשאלה 49)
2. כן, למדו חומר שונה באותו מקצוע (עבור לשאלה 49)
3. לא, מקצוע אחר
4. לא יודע (עבור לשאלה 49)
5. לא ענה (עבור לשאלה 49)

47. איזה מקצוע ? למראיין : לא להקריא! לסמן מהרשימה לפי תשובת המורה

1. שפת אם עברית, או מקצועות קרובים : כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות (עבור לשאלה 49)
2. שפת אם ערבית, או מקצועות קרובים : כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות (עבור לשאלה 49)
3. מתמטיקה, חשבון, הנדסה (עבור לשאלה 49)
4. מדע וטכנולוגיה, ביולוגיה, כימיה, פיזיקה (עבור לשאלה 49)
5. אנגלית (עבור לשאלה 49)
6. היסטוריה, מולדת, חברה ואזרחות, וגיאוגרפיה (עבור לשאלה 49)
7. שפה שנייה (לא כולל אנגלית) : צרפתית או ערבית (עבור לשאלה 49)
8. מחשבים (עבור לשאלה 49)
9. מקרא, תנ"ך, לימודי יהדות ומורשת (עבור לשאלה 49)
10. אומנויות : ציור, מוסיקה, תיאטרון (עבור לשאלה 49)
11. חינוך גופני, ספורט (עבור לשאלה 49)
12. חינוך מיוחד : הוראה מתקנת (עבור לשאלה 49)
13. אחר

48. פרטי/_____

49. היכן התקיימה השעה הפרטנית הזו? [למראיין: לא להקריא!]

1. בכיתה ריקה (עבור לשאלה 51)
2. בכיתה יחד עם שאר התלמידים (עבור לשאלה 51)
3. בחדר המורים (עבור לשאלה 51)
4. במרחב לימודי פתוח (עבור לשאלה 51)
5. בספריה (עבור לשאלה 51)
6. במסדרון (עבור לשאלה 51)
7. בפינות לימוד יעודיות (עבור לשאלה 51)
8. בחדרי מקצוע (עבור לשאלה 51)

9. בחדר יועצת (עבור לשאלה 51)
10. באולם ספורט (עבור לשאלה 51)
11. אין מקום קבוע (עבור לשאלה 51)
12. בחצר (עבור לשאלה 51)
13. אחר
14. לא יודע (עבור לשאלה 51)
15. לא ענה (עבור לשאלה 51)

50. פרטי/_____

51. האם קבוצת התלמידים שהשתתפו בשעה זו נפגשת אתך באופן קבוע, או שהתלמידים בקבוצה מתחלפים?

1. אותם תלמידים נפגשים באופן קבוע
2. רוב התלמידים נשארים ומיעוט מתחלף (עבור לשאלה 53)
3. בכל פעם נפגשת קבוצה אחרת של תלמידים (עבור לשאלה 53)
4. לא יודע (עבור לשאלה 53)
5. לא ענה (עבור לשאלה 53)

52. למשך כמה זמן (בשבועות)? טווח 1-5 שבועות

53. האם קיים קריטריון לסיום השתתפות של תלמיד בשעה הפרטנית, ואם כן, מהו? _____

באיזו מידה אתה/מרגישה/באופן כללי כי : (דרג על סולם בן 5 רמות, כאשר : 1 = במידה מועטה מאוד או בכלל לא, 2 = במידה מועטה, 3 = במידה בינונית, 4 = במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד)

לא ענה	לא יודע	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	במידה מועטה מאוד	
9	0	5	4	3	2	1	54. יש בידיך כלים ומיומנות להוראה במסגרת השעה הפרטנית
9	0	5	4	3	2	1	55. בשעות הפרטניות עולות סוגיות שקשה לך להתמודד איתן

56. האם היית מעוניין בפיתוח מקצועי נוסף באשר לאופן ההוראה בשעה הפרטנית?

1. כן
2. לא
3. לא ענה (עבור לשאלה 58)

57. פרטי את תשובתך _____

58. האם את/ה מחנך/ת השנה כיתה בבית הספר?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 64)
3. לא ענה (עבור לשאלה 64)

59. באיזו שכבה?

1. א
2. ב
3. ג
4. ד
5. ה
6. ו
7. ז
8. ח
9. ט
10. י
11. יא
12. יב
13. לא ענה

השאלות הבאות רק למחנכי כיתות (ענו "כן" בשאלה 58); ענו "לא" – עבור לשאלה 64

60. האם את/ה מקיימת/ת שעות פרטניות שהן שעות מחנך, או שעות ניהול כיתה?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 64)
3. לא ענה (עבור לשאלה 64)

61. האם שעות אלו קבועות במערכת?

1. כן
2. לא
3. לא ענה

62. מה עשית בשעת החינוך הפרטנית, שעת ניהול כיתה, האחרונה שקיימת?

1. קיימתי מפגש מובנה על בסיס תכנית (כמו מפגשים מלב אל לב) (עבור לשאלה 64)
2. קיימתי פגישה יחידנית עם תלמיד (עבור לשאלה 64)
3. לימדתי תחום דעת תלמיד או קבוצה של תלמידים (עבור לשאלה 64)
4. עסקתי בניהול שוטף של הכיתה, מבלי להיפגש עם תלמידים (עבור לשאלה 64)
4. אחר
5. לא ענה (עבור לשאלה 64)

63. פרט אחר במה עשית בשעת החינוך הפרטנית האחרונה שקיימת?

השאלות להלן למורים בחטיבות ביניים בלבד: (מורי יסודי: עבור לשאלה 72)

64. האם יש לך שעות חינוך אישי כמחנך/ת או חינוכאית בבית הספר? (למראיין: הכוונה לתוכנית בה התלמידים נפגשים כל יום או כמעט כל יום למפגש בוקר עם המחנך)

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 70)
3. לא יודע (עבור לשאלה 70)
4. לא ענה (עבור לשאלה 70)

65. האם אתה מקבל הנחיה או הדרכה בנושא שעות החינוך האישי?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 70)
3. לא יודע/ת (עבור לשאלה 70)
4. לא ענה (עבור לשאלה 70)

66. מי נותן לך הנחיה או הדרכה בנושא שעות החינוך האישי?

1. מדריך/ה מטעם המכון לדמוקרטיה בחינוך (עבור לשאלה 68)
2. מדריך/ה מטעם שפ"י (עבור לשאלה 68)
3. מדריך מטעם מינהל חברה ונוער (עבור לשאלה 68)
4. איש צוות מטעם בית הספר, מורה או יועצת (עבור לשאלה 68)
5. אחר
6. לא ענה (עבור לשאלה 68)

67. אחר (מי נותן את ההנחיה) - פירוט

68. באיזו מידה אתה שבע רצון מההנחייה?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע/ת (עבור לשאלה 70)
7. לא ענה (עבור לשאלה 70)

69. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

70. באיזו מידה אתה שבע רצון מהשילוב של "חינוך אישי" ו"אופק חדש"?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע/ת (עבור לשאלה 72)
7. לא ענה (עבור לשאלה 72)

71. הסבר/הסבירי את תשובתך ותן/י דוגמא
השאלות הבאות למורים בבתי ספר יסודיים בהם מונהג יוח"א בלבד:
(מורי יסודי ללא יוח"א או חט"ב: עבור לשאלה 77)

72. האם קיים בבית ספרך "יוח"א"? (למראיין: יום חינוך ארוך)

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 77)
3. לא יודע (עבור לשאלה 77)
4. לא ענה (עבור לשאלה 77)

73. כיצד העובדה שבבית ספרך מתקיימים גם יוח"א וגם "אופק חדש" משפיעה על עבודתך?

1. השפעה גדולה לטובה
2. השפעה לטובה
3. אין השפעה
4. השפעה לרעה
5. השפעה גדולה לרעה
6. לא יודע/ת (עבור לשאלה 75)
7. לא ענה (עבור לשאלה 75)

74. הסבר/הסבירי את תשובתך

75. מבין האפשרויות הבאות, באיזו אפשרות היית בוחר/ת?

1. להפסיק את "אופק חדש" בביה"ס ולהשאיר את יוח"א
2. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס ולהפסיק את יוח"א
3. להמשיך את "אופק חדש" ואת יוח"א בביה"ס
4. להפסיק את "אופק חדש" וגם את יוח"א בביה"ס
5. לא יודע (עבור לשאלה 77)
6. לא ענה (עבור לשאלה 77)

76. הסבר/הסבירי את תשובתך

נעבור כעת למספר שאלות בנושא ההתפתחות המקצועית

77. האם יש לך השנה פחות או יותר זמן להשתתף בהשתלמויות, בהשוואה לשנים שלפני הצטרפותך ל"אופק חדש"?

1. הרבה יותר זמן
2. קצת יותר זמן
3. אותו זמן
4. פחות זמן
5. הרבה פחות זמן
6. לא יודע
7. לא ענה

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה
לא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 78

**השאלות הבאות לכולם : מצטרפים וללא מצטרפים
נעבור כעת למספר שאלות בנושא ההתפתחות המקצועית**

78. האם את/ה לומד השנה במסגרות להתפתחות מקצועית, או עובר השתלמויות לצורך גמול ?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 80)
3. לא יודע (עבור לשאלה 80)
4. לא ענה (עבור לשאלה 80)

79. מתי מתקיימות/מסגרות להתפתחות מקצועית או השתלמויות/אלו השנה (שנה"ל תש"ע)?

1. ביום החופשי שלי
2. בשעות אחה"צ ו/או הערב
3. במהלך יום עבודה שלי
4. לא יודע
5. לא ענה

80. האם יש לך תכנית להתפתחות מקצועית לשנה הבאה (למראיין : הכוונה לתכנית השתלמויות והדרכה)?

1. כן
2. לא
3. לא ענה

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

לא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 85

81. האם בעקבות אופק חדש חל לדעתך שינוי בעבודת ביה"ס?

1. חל שינוי גדול לטובה
2. חל שינוי לטובה
3. לא חל שינוי
4. חל שינוי לרעה
5. חל שינוי גדול לרעה
6. לא יודע (עבור לשאלה 83)
7. לא ענה (עבור לשאלה 83)

82. הסבר/הסבירי את תשובתך ותן/י דוגמא לשינוי שחל _____

83. ולסיכום, אילו הדבר היה נתון בידיך האם היית ממליץ/ה למערכת :

1. להפסיק את "אופק חדש" בביה"ס ולחזור למתכונת העבודה הקודמת
2. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס כפי שהיה השנה
3. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס עם מספר שינויים (עבור לשאלה 85)
4. לא יודע (עבור לשאלה 85)
5. לא ענה (עבור לשאלה 85)

84. פרטי את תשובתך _____

השאלות הבאות לכולם: מצטרפים וללא מצטרפים

למצטרפים:

אקריא לך כעת כמה תחומים הקשורים להשפעה של אופק חדש ושל השעות הפרטניות על חיי בית הספר. לגבי כל תחום ציין/י האם ובאיזו מידה הייתה לאופק חדש השפעה בעיניך. בתשובתיך נסה להעריך את ההשפעה של אופק חדש לבדה, ללא שילובה עם תכניות אחרות בבית הספר.

ללא מצטרפים:

החל מהתקופה האחרונה חלק מבתי הספר הצטרפו לאופק חדש. אקריא לך כעת כמה תחומים הקשורים להשפעה של אופק חדש ושל השעות הפרטניות על חיי בית הספר. לגבי כל תחום ציין/י האם ובאיזו מידה הייתה לאופק חדש השפעה בעיניך בבתי הספר הללו. בתשובתיך נסה להעריך את ההשפעה של אופק חדש לבדה, ללא שילובה עם תכניות אחרות בבית הספר.

אקריא לך כעת כמה תחומים הקשורים להשפעה של אופק חדש ושל השעות הפרטניות על בתי הספר. התייחס בתשובתיך להשפעות שהיו בעיניך לרפורמה על בתי הספר שמתתפים בה.

לכולם: דרג/י את תשובתך על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= השפיעה מאוד לטובה, 2= השפיעה לטובה, 3=לא השפיעה, 4= השפיעה לרעה, 5= השפיעה מאוד לרעה

האם וכיצד השפיעו השעות הפרטניות על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	לא השפיעו	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודע/ת	לא ענה
85. הישגים לימודיים של התלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
86. החוויה הרגשית-חברתית של התלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
87. תחושת מסוגלות בלימודים של תלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
88. תחושת מסוגלות מקצועית של מורים המלמדים בהן	1	2	3	4	5	0	9
89. תהליכי ההוראה בכיתות	1	2	3	4	5	0	9

האם וכיצד השפיעה רפורמת אופק חדש על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	לא השפיעו	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודע/ת	לא ענה
90. קשר אישי בין מורה לתלמיד	1	2	3	4	5	0	9
91. עבודת הצוות הבית-ספרי	1	2	3	4	5	0	9
92. האווירה הבית-ספרית	1	2	3	4	5	0	9
93. רמת האלימות בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9

האם וכיצד השפיעה רפורמת אופק חדש על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	לא השפיעו	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודעת/ת	לא ענה
94. שכר המורים	1	2	3	4	5	0	9
95. שביעות רצון של המורים משכרם	1	2	3	4	5	0	9
96. עומס עבודה על המורים בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
97. עומס עבודה על המורים בבית, אחרי שעות העבודה	1	2	3	4	5	0	9
98. מעמד המורים	1	2	3	4	5	0	9
99. התפתחות מקצועית של המורים	1	2	3	4	5	0	9
100. תחושת המסוגלות המקצועית של המורים	1	2	3	4	5	0	9
101. הקשר בין המורים לחורים	1	2	3	4	5	0	9
102. התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה	1	2	3	4	5	0	9

103. האם לדעתך כמות שעות השהייה שיש למורים, בעקבות הרפורמה, היא

1. מעטה מדי (מעט מדי שעות שהייה)
2. בדיוק בכמות הנחוצה
3. גדולה מדי (יותר מדי שעות שהייה)
4. לא יודעת/ת
5. לא ענה

השאלות הבאות רק למצטרפים:

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

לא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 107

104. כיצד כניסת אופק חדש עם הצרכים החדשים שהיא מייצרת (שעות פרטניות, שעות שהייה) השפיעה על

התחושה בצוות בית הספר באשר לתנאים הפיזיים בעבודה?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת/ת
7. לא ענה

105. כיצד התופעה של הוצאת תלמידים מכיתתם במהלך יום הלימודים לצורך שעות פרטניות, השפיעה על התחושה **בצוות בית הספר** באשר לשעות הפרטניות?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת
7. לא ענה

106. כיצד התופעה של הוצאת תלמידים מכיתתם במהלך יום הלימודים לצורך שעות פרטניות, השפיעה על התחושה **בקרב התלמידים** באשר לשעות הפרטניות?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת
7. לא ענה

השאלות הבאות לכולם (מצטרפים ולא מצטרפים):

לסיום, כמה שאלות על עבודתך כמורה בבית-הספר השנה

107. מהו מקצוע ההוראה העיקרי שאת/ה מלמד/ת השנה? **[למראיין: לא להקריא!!!]**

1. שפת אם עברית, או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות
2. שפת אם ערבית, או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות
3. מתמטיקה, חשבון, הנדסה
4. מדע וטכנולוגיה, ביולוגיה, כימיה, פיזיקה
5. אנגלית
6. היסטוריה, מולדת, חברה ואזרחות, וגיאוגרפיה
7. שפה שנייה (בנוסף לאנגלית): צרפתית או ערבית
8. מחשבים
9. מקרא, תנ"ך, לימודי יהדות ומורשת
10. אומנויות: ציור, מוסיקה, תיאטרון
11. חינוך גופני, ספורט
12. חינוך מיוחד: הוראה מתקנת
13. אחר
14. לא ענה

108. מהו מקצוע ההוראה המשני שאת/ה מלמד/ת השנה? [למראיין: לא להקריא!!!]

1. שפת אם עברית, או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות
2. שפת אם ערבית, או מקצועות קרובים: כשירות לשונית, אוריינות, לשון, הבעה, הבנת הנקרא, ספרות
3. מתמטיקה, חשבון, הנדסה
4. מדע וטכנולוגיה, ביולוגיה, כימיה, פיזיקה
5. אנגלית
6. היסטוריה, מולדת, חברה ואזרחות, וגיאוגרפיה
7. שפה שנייה (בנוסף לאנגלית): צרפתית או ערבית
8. מחשבים
9. מקרא, תנ"ך, לימודי יהדות ומורשת
10. אומנויות: ציור, מוסיקה, תיאטרון
11. חינוך גופני, ספורט
12. חינוך מיוחד: הוראה מתקנת
13. אחר
14. לא ענה

109. כמה שנים את/ה מלמד/ת בבית ספר זה? _____ שנים ("בשנים עגולות")

110. מהו הוותק הכולל שלך בהוראה? _____ שנים ("בשנים עגולות")

111. מהו היקף המשרה הכולל שלך, באחוזים?

1. עד 59%
2. 60%-69%
3. 70%-79%
4. 80%-89%
5. 90% ומעלה
6. לא ענה

112. האם משרתך מוגדרת כמשרת אם? (למראיין: הכוונה להגדרה של המשרה בתלוש השכר ובסוג משרה לפי משרד

החינוך)

1. כן
2. לא
3. לא יודע
4. לא ענה

113. מהי שנת הלידה שלך? _____ (טווח אפשרי 1900-2000)

114. מהו התואר הגבוה ביותר שיש לך? [למראיין: להתייחס רק לתארים אותם המרואיין השלים. אם מפרט יותר

מתואר אחד, סמן את הגבוה ביותר]

1. מוסמך להוראה

2. תואר ראשון B.A/ B.Sc/ B.Ed

3. תואר שני M.A/ M.Sc

4. תואר שלישי

5. לא יודע

6. לא ענה

115. האם יש לך הערה, מידע או התייחסות שלא שאלנו עליהם וחשוב לך שנדע?

116. הערות המראיין:

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!!

נספח ז': שאלון למנהל ב"אופק חדש"

מדינת ישראל
משרד החינוך
הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שאלון למנהל/ת - תש"ע - "אופק חדש"

למילוי על-ידי טלדור לפני תחילת הראיון (עפ"י הרשימה)

שם המנהל/ת:	ת.ז.:	טלפון:
סמל:	שם בית הספר:	יישוב בית הספר:
שלב חינוך: יסודי/ חט"ב	יוח"א: כן/לא	הצטרף לאופק חדש: כן/לא
שם המראיין:	תאריך הראיון:	

שלום, שמי _____. אני מתקשר/ת מטעם ראמ"ה, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך.

במסגרת הערכת תכנית "אופק חדש" מרואיינים ע"י ראמ"ה מנהלים של בתי ספר שהצטרפו ל"אופק חדש" ומכאלו שלא הצטרפו. המידע הנאסף יסייע למשרד החינוך להפיק לקחים ולהיערך לקראת המשך התוכנית ונודה לך מאוד על שיתוף הפעולה.

חשוב להדגיש כי תשובותיך ישמרו חסויות והמידע ידווח ברמה הארצית בלבד. האם תוכלי להקדיש עכשיו כרבע שעה מזמנך כדי להשיב על השאלות או ברצונך שנקבע זמן אחר? [למראיין: אם לא יכול קבע מועד חדש]

1. האם את/ה מנהל/ת את בית הספר _____? [למראיין: להקריא את שם בית הספר]

- 1) כן
- 2) לא (להודות ולסיים את הראיון)
- 3) לא ענה (להודות ולסיים את הראיון)

2. האם בית ספרך הצטרף לאופק חדש, ואם כן, באיזו שנה?

- 1) כן, לפני שנתיים, בתשס"ח (חטיבות ביניים: להודות ולסיים את הראיון)
- 2) כן, בשנה שעברה, בתשס"ט
- 3) כן, השנה, בתש"ע
- 4) לא (בתי ספר יסודיים: להודות ולסיים את הראיון), (חטיבות ביניים: להמשיך בראיון)
- 5) לא ענה (להודות ולסיים את הראיון)

כעת נעבור לכמה שאלות על בית הספר אותו את/ה מנהל/ת

3. כמה שנים את/ה מנהל/ת בית ספר זה? _____ טווח אפשרי 0-40
4. כמה שנים בסך הכל את/ה ממלא/ת תפקיד של מנהל/ת בתי ספר? _____ טווח אפשרי 0-40

האם בבית ספרך מתקיימות השנה התוכניות הבאות:

התוכניות	כן	לא	לא יודע	לא ענה
5. יוח"א (למראיין: יום חינוך ארוך) או יול"א (למראיין: יום לימודים ארוך, לא מלא) או יומל"א (למראיין: יום לימודים מלא ארוך)	1	2	0	9
6. שוחרי שינוי (למראיין: תכנית לבתי ספר בצפון ובעוטף עזה)	1	2	0	9
7. מיל"ת (למראיין: תכנית להארכת יום לימודים לתלמידים מתקשים)	1	2	0	9
8. תכנית קרב (למראיין: תכניות העשרה לתלמידים במגוון תחומים)	1	2	0	9
9. תכניות אחרות בביה"ס (לא-- עבור לשאלה 11)	1	2	0	9

10. פרטי את העיקריות שבהן (אם ענה כן בשאלה 9): _____
11. כמה ימי לימוד בשבוע יש בבית הספר?
1. חמישה ימים בשבוע (עבור לשאלה 13)
 2. שישה ימים בשבוע (עבור לשאלה 13)
 3. אחר
 4. לא ענה (עבור לשאלה 13)
12. פרט _____
13. כמה שעות שבועיות יש בבית הספר (לסוקר: אם עונה "משתנה לפי שכבה", יש לבקש לענות: **ברוב** השכבות)? _____ שעות שבועיות (טווח בין 20-50)
14. האם בית ספרך השתתף בשנים קודמות ברפורמות דברת:
1. כן
 2. לא
 3. לא ענה
15. האם יש שיעור ניכר של תלמידים בבית ספרך המגיעים עם הסעות מאורגנות לבית הספר?
1. כן
 2. לא
 3. לא ענה

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

חט"ב שלא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 25

נעבור לשאלות הנוגעות לשביעות הרצון שלך בתחומים שונים

לגבי כל היגד ציין/י באיזו מידה את/ה מסכים/ה עם ההיגד, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = במידה מועטה מאוד או בכלל לא, 2 = במידה מועטה, 3 = במידה בינונית, 4 = במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד

באיזו מידה את/ה שבע רצון מ...	במידה מועטה מאוד או בכלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	לא יודע	לא ענה
16. מרפורמת אופק חדש באופן כללי	1	2	3	4	5	0	9

17. באיזו מידה את/ה שבע/רצון מהסמכויות שניתנות לך במסגרת אופק חדש?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע/ת (למראיין : עבור לשאלה 19)
7. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 19)

18. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

נעבור לשאלות על השינוי בסמכות ובאוטונומיה שיש בידיך בתחומים שונים בעקבות הרפורמה

לגבי כל תחום ציין/י באיזו מידה בעקבות כניסת אופק חדש את/ה חש/ה שיש שינוי בסמכות ובאוטונומיה שיש בידיך, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = יש לי הרבה יותר סמכות ואוטונומיה, 2 = יש לי יותר סמכות ואוטונומיה, 3 = אין שינוי, 4 = יש לי פחות סמכות ואוטונומיה, 5 = יש לי הרבה פחות סמכות ואוטונומיה

האם בעקבות כניסת אופק חדש את/ה חש/ה שיש שינוי בסמכות ובאוטונומיה שיש בידיך בכל אחד מהתחומים הבאים:	יש לי הרבה יותר סמכות ואוטונומיה	יש לי יותר סמכות ואוטונומיה	אין שינוי	יש לי פחות סמכות ואוטונומיה	יש לי הרבה פחות סמכות ואוטונומיה	לא יודע	לא ענה
19. בניית תכנית הפעילות/העבודה הבית-ספרית	1	2	3	4	5	0	9
20. ניהול סל השעות של בית הספר	1	2	3	4	5	0	9
21. קליטת מורים חדשים	1	2	3	4	5	0	9
22. פיטורי מורים	1	2	3	4	5	0	9
23. ניהול ההתפתחות המקצועית של מורים	1	2	3	4	5	0	9
24. קביעת מבנה הנהלת ב"ס	1	2	3	4	5	0	9

לכולם : מצטרפים ולא מצטרפים

25. האם לדעתך הסמכות שיש בידוך והאוטונומיה של בית ספרך הן

1. מעטות מדי
2. בדיוק בכמות הנחוצה
3. גדולות מדי
4. לא יודעת/עבור לשאלה 27)
5. לא ענה (עבור לשאלה 27)

26. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

באיזו מידה...	במידה מועטה מאוד או בכלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	במידה רבה מאוד	לא יודע	לא ענה
27. את/ה חשה/ה כי מוטל עליך עומס כבד מדי בעבודתך בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
28. את/ה שבע/ת רצון מתנאי השכר שלך	1	2	3	4	5	0	9
29. את/ה שבע רצון מהתנאים הפיזיים ליישום הרפורמה הקיימים בבית ספרך	1	2	3	4	5	0	9

האם קיימים בבית הספר התנאים הפיסיים הבאים? בכל שאלה אנא ציין/י האם התנאים מספקים באופן מלא, מספקים באופן חלקי, אינם מספקים, או שאין בבית הספר :

התנאים	אין בבית הספר	אינו מספק	מספק באופן חלקי	מספק באופן מלא	לא יודע	לא ענה
30. מחשוב ותקשוב	1	2	3	4	0	9
31. חומרי הוראה-למידה (מבחינת כמות, תקינות, נגישות)	1	2	3	4	0	9
32. מיזוג	1	2	3	4	0	9
33. מקום מתאים למורים לעבוד בו	1	2	3	4	0	9
34. מקום מתאים לקיום פגישות פרטניות עם תלמידים, הורים וכד'	1	2	3	4	0	9
35. מקום מתאים לאכול בו	1	2	3	4	0	9
36. שירותי מורים (מבחינת תקינות, ניקיון וכו')	1	2	3	4	0	9
37. שירותי תלמידים (מבחינת תקינות, ניקיון וכו')	1	2	3	4	0	9

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

חט"ב שלא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 86

(השאלות הבאות רק למצטרפים).

כעת נעבור לשאלות על השעות הפרטניות

הכוונה לשעות פרטניות שאינן שעות שניתנות למחנך לניהול כיתה.

38. איזה אחוז מתלמידי בית הספר מקבלים שעות פרטניות? _____ (טווח : 0-100)

39. מהו המאפיין העיקרי של תלמידים אלו?

1. תלמידים חלשים (עבור לשאלה 41)
2. תלמידים בינוניים (עבור לשאלה 41)
3. תלמידים מצטיינים (עבור לשאלה 41)
4. תלמידים בעלי תחום עניין משותף, כגון אסטרונומיה, בע"ח וכד' (עבור לשאלה 41)
5. תלמידים עם קשיים רגשיים וחברתיים, או בעיות התנהגות ומשמעת (עבור לשאלה 41)
6. אין מאפיין מסוים (עבור לשאלה 41)
7. אחר
8. לא ענה (עבור לשאלה 41)
9. לא יודע (עבור לשאלה 41)

40. מאפיין אחר (פרטי) _____

41. האם יש בביה"ס תכניות עבודה או תכניות פעילות לשעות הפרטניות?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 53)
3. לא ענה (עבור לשאלה 53)

42. איך נבנו התכניות? _____

לא	כן	על-ידי מי נבנו התכניות?
2	1	43. מנהל/ת בית הספר
2	1	44. סגן/ית מנהל/ת בית הספר
2	1	45. מחנכי הכיתה
2	1	46. המורים המלמדים שעות פרטניות
2	1	47. רכז/ת השכבה
2	1	48. רכז/ת המקצוע
2	1	49. רכז/ת אופק חדש
2	1	50. חבר/ת צוות ההנהלה
2	1	51. אחר (ענה לא : עבור לשאלה 53)

52. פירוט אחר- על-ידי מי? _____

53. האם קיים בביה"ס מעקב מובנה אחר התקדמות התלמידים בשעות הפרטניות?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 62)
3. לא ענה (עבור לשאלה 62)

לא	כן	מי עורך אותו
2	1	54. מחנכי הכיתה
2	1	55. המורים המלמדים שעות פרטניות
2	1	56. רכז/ת השכבה
2	1	57. רכז/ת המקצוע
2	1	58. רכז/ת אופק חדש
2	1	59. חבר/ת צוות ההנהלה
2	1	60. אחר (ענה לא : עבור לשאלה 62)

61. פרטי: _____

השאלות הבאות למנהלים בחטיבות ביניים באופק חדש בלבד

מנהלים של בתי"ס יסודיים לעבור לשאלה 74

62. האם קיים בבית ספרך "חינוך אישי"? (למראיין : הכוונה לתוכנית בה לכל כיתה שני מחנכים והתלמידים נפגשים כל יום או כמעט כל יום עם המחנכים)

1. כן

2. לא (למראיין : עבור לשאלה 74)

3. לא יודע (למראיין : עבור לשאלה 74)

4. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 74)

63. כיצד בדרך כלל מתקיים ה"חינוך אישי" בבית הספר?

1. תלמידי הכיתה מתפצלים למפגש עם שני המחנכים שלוש פעמים בשבוע (למראיין : עבור לשאלה 65)

2. תלמידי הכיתה מתפצלים למפגש עם שני המחנכים פעמיים בשבוע ובשעה השלישית שני המחנכים נפגשים עם כל הכיתה (למראיין : עבור לשאלה 65)

3. תלמידי הכיתה מתפצלים למפגש עם שני המחנכים פעמיים בשבוע ובנוסף כל אחד מהמחנכים נפגש לבדו עם כל הכיתה (למראיין : עבור לשאלה 65)

4. אחר

5. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 65)

64. פרטי _____

לא	כן	מי נותן למורים הנחיה או הדרכה בנושא החינוך האישי?
2	1	65. מדריך/ה מטעם המכון לדמוקרטיה בחינוך
2	1	66. מדריך/ה מטעם שפ"י
2	1	67. מדריך מטעם מינהל חברה ונוער
2	1	68. איש צוות מטעם בית הספר, מורה או יועצת
2	1	69. אחר

70. באיזו מידה ההנחיה יעילה לדעתך?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודעת (למראיין : עבור לשאלה 72)
7. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 72)

71. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

72. באיזו מידה השילוב של "חינוך אישי" ו"אופק חדש" הוא יעיל בעיניך?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודעת (למראיין : עבור לשאלה 74)
7. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 74)

73. הסבר/הסבירי את תשובתך ותן/י דוגמא _____

השאלות הבאות למנהלי בתי"ס יסודיים ביוח"א ובאופק חדש בלבד:

מנהלים של בתי"ס יסודיים לא ביוח"א או חט"ב לעבור לשאלה 79

74. האם בבית ספרך מופעל יוח"א?

1. כן
2. לא (למראיין : עבור לשאלה 79)
3. לא יודע (למראיין : עבור לשאלה 79)
4. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 79)

75. באיזו מידה אתה שבע רצון מהשילוב של יוח"א ו"אופק חדש" ?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודעת (למראיין : עבור לשאלה 77)
7. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 77)

76. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

77. מבין האפשרויות הבאות, באיזו אפשרות היית בוחר/ת?

1. להפסיק את "אופק חדש" בביה"ס ולהשאיר את יוח"א
2. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס ולהפסיק את יוח"א
3. להמשיך את "אופק חדש" ואת יוח"א בביה"ס
4. להפסיק את אופק חדש וגם את יוח"א בביה"ס
5. לא יודע (למראיין : עבור לשאלה 79)
6. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 79)

78. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

79. האם לדעתך בעקבות אופק חדש חל שינוי בעבודת ביה"ס?

1. חל שינוי גדול לטובה
2. חל שינוי לטובה
3. לא חל שינוי
4. חל שינוי לרעה
5. חל שינוי גדול לרעה
6. לא יודע (עבור לשאלה 81)
7. לא ענה (עבור לשאלה 81)

80. הסבר/הסבירי את תשובתך ותן/י דוגמא לשינוי שחל _____

81. באיזו מידה חל שינוי באופן יישום הרפורמה בבית הספר לאורך הזמן? (למראיין : אם המראיין עונה שביה"ס הצטרף בתשי"ע או שהוא לא מנהל את ביה"ס יותר משנה, יש לסמן "לא יודע")

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא

2. במידה מועטה

3. במידה בינונית

4. במידה רבה

5. במידה רבה מאוד

6. לא יודע/ת (למראיין : עבור לשאלה 83)

7. לא ענה (למראיין : עבור לשאלה 83)

82. הסבר/הסבירי את תשובתך _____

83. אם חל בבית הספר בזמן שחלף מאז ההצטרפות לרפורמה שינוי באופן יישום השעות הפרטניות ובניית מערכת השעות הבית-ספרית, תארי/י מהו _____

84. ולסיכום, אילו הדבר היה נתון בידיך האם היית ממליץ/ה למערכת :

1. להפסיק את "אופק חדש" בביה"ס ולחזור למתכונת העבודה הקודמת לפני הרפורמה

2. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס כפי שהוא השנה

3. להמשיך את "אופק חדש" בביה"ס עם מספר שינויים

4. לא יודע (עבור לשאלה 86)

5. לא ענה (עבור לשאלה 86)

85. פרטי את תשובתך _____

השאלות הבאות לכולם : מצטרפים ולא מצטרפים

למראיין - למצטרפים יש לומר :

אקריא לך כעת כמה תחומים הקשורים להשפעה של אופק חדש ושל השעות הפרטניות על חיי בית הספר. לגבי כל תחום ציין/י האם ובאיזו מידה הייתה **לרפורמה** השפעה בעיניך. בתשובותיך נסה להעריך את ההשפעה של אופק חדש לבדה, ללא שילובה עם תכניות אחרות בבית הספר.

דרגי את תשובתך על סולם בן 5 רמות, כאשר : 1= השפיעה מאוד לטובה, 2= השפיעה לטובה, 3=לא השפיעה, 4= השפיעה לרעה, 5= השפיעה מאוד לרעה

למראיין - ללא מצטרפים יש לומר :

אקריא לך כעת כמה תחומים הקשורים להשפעה של אופק חדש ושל השעות הפרטניות על בתי הספר. התייחס בתשובותיך להשפעות שהיו בעיניך **לרפורמה** על בתי הספר שמתתפים בה.

דרגתי את תשובתך על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= השפיעה מאוד לטובה, 2= השפיעה לטובה, 3=לא השפיעה, 4= השפיעה לרעה, 5= השפיעה מאוד לרעה

האם וכיצד השפיעו השעות הפרטניות על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	השפיעו לא	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודע/ת	לא ענה
86. הישגים לימודיים של התלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
87. החוויה הרגשית- חברתית של התלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
88. תחושת מסוגלות בלימודים של תלמידים המשתתפים בהן	1	2	3	4	5	0	9
89. תחושת מסוגלות מקצועית של מורים המלמדים בהן	1	2	3	4	5	0	9
90. תהליכי ההוראה בכיתות	1	2	3	4	5	0	9

האם וכיצד השפיעה רפורמת אופק חדש על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	השפיעו לא	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודע/ת	לא ענה
91. קשר אישי בין מורה לתלמיד	1	2	3	4	5	0	9
92. עבודת הצוות הבית- ספרי	1	2	3	4	5	0	9
93. האווירה הבית-ספרית	1	2	3	4	5	0	9
94. רמת האלימות בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
95. שכר המורים	1	2	3	4	5	0	9
96. שביעות רצון של המורים משכרם	1	2	3	4	5	0	9
97. עומס עבודה על המורים בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
98. עומס עבודה על המורים בבית, אחרי שעות העבודה	1	2	3	4	5	0	9
99. מעמד המורים	1	2	3	4	5	0	9
100. התפתחות מקצועית של המורים	1	2	3	4	5	0	9
101. תחושת המסוגלות המקצועית של המורים	1	2	3	4	5	0	9

האם וכיצד השפיעה רפורמת אופק חדש על...	השפיעו מאוד לטובה	השפיעו לטובה	השפיעו לא	השפיעו לרעה	השפיעו מאוד לרעה	לא יודעת	לא ענה
102. הקשר בין המורים להורים	1	2	3	4	5	0	9
103. התדמית הציבורית של מקצוע ההוראה	1	2	3	4	5	0	9
104. אוטונומיה בית-ספרית	1	2	3	4	5	0	9
105. שכר המנהלים	1	2	3	4	5	0	9
106. עומס עבודה על המנהלים בבית הספר	1	2	3	4	5	0	9
107. התפתחות מקצועית של מנהלים	1	2	3	4	5	0	9

108. האם לדעתך כמות שעות השהייה שיש למורים, בעקבות הרפורמה, היא

1. מעטה מדי (מעט מדי שעות שהייה)
2. בדיוק בכמות הנחוצה
3. גדולה מדי (יותר מדי שעות שהייה)
4. לא יודעת (עבור לשאלה 110)
5. לא ענה (עבור לשאלה 110)

109. הסבר/י את תשובתך _____

השאלות הבאות רק למצטרפים:

הצטרפו לאופק חדש <<< ממשיכים הלאה

חט"ב שלא הצטרפו לאופק חדש <<< עבור לשאלה 118

110. האם לדעתך כמות השעות הפרטניות שיש לבית הספר, בעקבות הרפורמה, היא

1. מעטה מדי (מעט מדי שעות פרטניות)
2. בדיוק בכמות הנחוצה
3. גדולה מדי (יותר מדי שעות פרטניות)
4. לא יודעת (עבור לשאלה 112)
5. לא ענה (עבור לשאלה 112)

111. הסבר/י את תשובתך _____

112. כיצד כניסת אופק חדש עם הצרכים החדשים שהיא מייצרת (צורך במקומות מתאימים לשעות פרטניות ולשעות שהייה) השפיעה על התחושה **בצוות בית הספר** באשר לתנאים הפיזיים בעבודה?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת (עבור לשאלה 114)
7. לא ענה (עבור לשאלה 114)

113. הסבר/י את תשובתך _____

114. כיצד התופעה של הוצאת תלמידים מכיתתם במהלך יום הלימודים לצורך שעות פרטניות, השפיעה על התחושה **בצוות בית הספר** באשר לשעות הפרטניות?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת (עבור לשאלה 116)
7. לא ענה (עבור לשאלה 116)

115. הסבר/י את תשובתך _____

116. כיצד התופעה של הוצאת תלמידים מכיתתם במהלך יום הלימודים לצורך שעות פרטניות, השפיעה על התחושה **בקרב התלמידים** באשר לשעות הפרטניות?

1. השפיעה מאוד לטובה
2. השפיעה לטובה
3. לא השפיעה
4. השפיעה לרעה
5. השפיעה מאוד לרעה
6. לא יודעת (עבור לשאלה 118)
7. לא ענה (עבור לשאלה 118)

117. הסבר/י את תשובתך _____

השאלות הבאות לכולם (מצטרפים ולא מצטרפים):

118. האם יש לך הערה, מידע או התייחסות שלא שאלנו עליהם וחשוב לך שנדע? _____

119. הערות המראיין _____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!!